

1. **MOC** (7375) *sb f*

WN i A sg -c (3691), -ć (15) KlerWes, SeklWyzn, SeklKat, RejKup (9), BielKron, RybGęśli, CzahTr.
◊ *moc (294), móc (2); moc : móc Oczko (15:2; 23v, 30v).* ◊ *moc-*.

sg N moc (1153). ◊ *G mocy (1207).* ◊ *D mocy (125).* ◊ *A moc (2554).* ◊ *I mocą (1388).* ◊ *L mocy (700).* ◊ *V mocy (18).* ◊ *pl N mocy (70).* ◊ *G mocy (28).* ◊ *D mocám (7); -ám (4), -ám (1) KwiatKsiąż I3, -(a)m (2).* ◊ *A mocy (61).* ◊ *I mocami (44); -ami (35), -ami (2), -(a)mi (7); -ami KromRozm III; -ami: -ami RejPos (6:1).* ◊ *L mocach (20); -ach (6) LubPs (3), Leop (2), WujNT, -ách (5) KrowObr (3), RejPos, RejZwierc, -(a)ch (9).*

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XIX w.

1. *Siła, tj. możliwość jednostki stawienia oporu lub pokonania go (o istotach żywych); virtus BartBydż, HistAl, Vulg, Mącz, Modrz, Cn; fortitudo HistAl, Vulg, Mącz; robur Mącz, PolAnt, Cn; facultas Mącz; firmitas, opes, pollentia Cn [w tym: czyja (209) – pron poss (111), G sb i pron (76), ai poss (22); w pl (16)] (544) : TarDuch D6v; WróbŻółt 16/10, 58/10, 118v; błogosławiony to człek który [...] nie przeciwi sie tem ktorzy sie kochaią w omylnych mocach swoich RejPs 60v; RejKup i7, Aa; takowa by była pychą y prozna chwałá ludzka/ izby też nie bogom ále mocy fwey wżytko przywłazczáli HistAl G, Kv; GliczKsiąż F4v; Muffąc wślycy frodze vpásć przed mocami memi LubPs E2, Cv, E2, L, Mv, Z5v, hhv; KrowObr 159v; że the co [...] z fwey mocy sie chępią/ poniżasz. Leop Iudith 6/15, 1.Par 25/5, Ps 29/8, Eccli 5/2, 35/23, Ier 23/10; RejZwierc 43v; BibRadz Ps 58/10, 67/29, 74/11, 3.Esdr 4/14; BielKron 7, 18v, 31v; Robur [...]. tam animi quam corporis fortitudo, Moc/ męžność/ itałość. Mącz 357a; RejAp 164; RejPos 27, 162v, 280v; Kto chce vzywác fprzeciwniká fwego/ Vważay fprawy y wżytkę moc iego. RejZwierc 228v, 204v, 226, 264, 264v; BudBib Ps 58/10, 67/29, 3.Esdr 8/79; CzechRozm 228v; KochPs 86, 91, 126; SkarŻyw 231; ArtKanc K10; Zawjeft 14; Nie będzie tá moc/ być była ftrázliwa GrabowSet Q4, V; KochFrag 30; LatHar 588; SkarKaz 347a.*

W połączeniach szeregowych (9): SeklPieś 31; BielKron 101v, 334v; RejPos 120v [2 r.] 165; BudBib 3.Esdr 4/40; W tym imieniu IEZVS [...] będziez miał/ ochłodę w vpaleeniu/ vćieczkę w pogonieniu/ zamek w obronieniu/ moc w ofłabieniu SkarŻyw 4; WujNT Rom 8/38.

W przeciwstawieniach: »mdłość, niemoc ... moc« (2): Bywa śiano ciało we mdłości/ ále powftanie w mocy [1.Cor 15/43]. KuczKat 95 [przekład tego samego tekstu] WujJud 70v.

W charakterystycznych połączeniach: moc kacerska, namożniejsza, niepobożnych, okrutna (okrutnika) (3), omylna, rycerska, silniejsza, sprawiedliwych, złośliwych; mocą rowny (2); bać się mocy, dodać; chępić się z mocy, iść (2), przypadać; (s)przeciwić (się) mocy (2), przyczytać, przypisować, przywłaszcząć; moc ofiarować, podwyższyć, pokładać (położyć) [w kim] (3), pomłocić, poruczyć, przykładać (2), skazać, utwierdzić, wynieść, wziąć [= zabrać] zachować (2), zburzyć, zebrać, złomić, zmocnić, zniszczyć; mocą pomoc, sprawić; upaść przed mocami; kochać się w mocy (2), nadzieję pokładać, naśladować, powstać (2), przewyższać, szukać szczęścia, wysławiać.

Przysłowia: Bowiem wżelka moc gdy poľpołu będzie, filnieyśza ieft niżli rozdzielona. GłabGad B5v; iż moc fkupiona y ziednoczona zwykła bydź zawnždy mocnieyśza/ niż rozdzielona SarnStat 110; IZ gdzie ludzi więcéy/ tám moc śilnieyśza SarnStat 300, 110, 985 [2 r.]. [Ogółem 6 r.]

Prává zá mocą idą BielSen 12.

Fraza: »ile mocy« = z *całych sił* (1): Ile mocy/ tyle nie będę chwycił ciebie. *WisznTr* 23.

Zwroty: »brać, wziąć moc« [*w tym: ku czemu* (1)] = *stawać się silnym; intendi PolAnt* (2:1): *BibRadz Sap* 16/ 24; nieprzyjaciel mój żyw/ y bierze moc iawnie *KochPs* 56, 99.

»dufać (sw(oj)ej) mocy, w swojej mocy; ufanie w [czyjej] mocy« (3:1;1): Przypominanie mocnego wfanía/ nie w łamym łobie/ ani w mocy człowieka/ iedno w łamey łprawiedliwósci Pánłkiej *LubPs Hv marg*; Tu Pan Bog dawa ná przykład/ áby żadny nie dufał łwey mocy *BielKron* 117,128; *RejPos* 120v, 280v.

»mieć moc« = *być silnym* [*szyk zmienny*] (3): *LubPs Z3*; bo to co mocy nie ma [*infirmum*]/ nájdnie łię nie pożytecznem *BudBib Sap* 2/11; *ArtKanc* H13v.

»mieć mocy [z kogo]« = *być silniejszym* (2): gdyby [*Aleksander*] dziś ielzcie żył [*Zborowski*] miałby mocy z niego. *PaprPan* C3v, V4.

»z to mocy mieć« [*w tym: cum inf* (1), *aby* (1)] = *być na tyle silnym* [*szyk zmienny*] (2): ielłize z to mocy mieć nie będzie ábyć złe wczynił [*si ab imbecillitate virium vetetur peccare*]/ tedy vpátrzywłzy cżás przedłię cię włkodę przypráwi. *BudBib Eccli* 19/25; *Phil* M2.

»zebrać się na wszytkę moc« (1): Ale potym [*Szymon*] zebrał łię ná włzytkę moc łwoię z dyabły/ y [...] powiedział: [...] iulf bronić was y miałá tego daley nie będę/ á do niebá ktore mi zówždy wolno ielł/ polecę. *SkarŻyw* 600.

Wyrażenia: »moc cielesna« = *siła ludzka* (2): tedy naprzod mowi o krolu tym kámieniem go názywáiąc tákowym/ ktory miał być z gory odcięty/ ále bes ręku/ ábo iákíey mocy cíelełney y cżłowieczey *CzechRozm* 180, 255. [*Cf też 18.* »moc duchowna« *CzechRozm* 178v.]

»moc ludzka, cżłowiecza, cżłowieka, cżłowieczeństwa swego« [*szyk 14:4*] (7:6:3:2): *RejPs* 109v; *RejKup* o2v; *KromRozm I* F3v; *KromRozm II* q4; iáko go [*Kościóła*] Pan nie ludzkiemi mocámi áni mieczem bronić raczy/ iedno mocá bołtwá łwe⁸⁰ *LubPs Mv marg, Hv marg*; Tu zgrzelzył niedowiarłtem [!]/ iz wíęcey nádzieię łwą pokłádał w mocy ludzkiej ániżeli w Bogu. *BibRadz I* 196b *marg, 3.Esdr* 4/2; iáko łie thu ktory łtan ma chłubić á kocháć w dołtoiełńtwie łwoim/ ábo w łtanie łwoim/ ábo w iákíey mocy cżłowieczeńłtwá łwego *RejPos* 120v, 343; *RejZwierc* 257v *marg, Bbb; WujJud* B5, 65v; *CzechRozm* 180; *CzechEp* 69. *Cf* »z mocy cżłowieczeństwa«, »za mocá ludzká«.

»moc łwiata (tego), łwiecka« [*szyk 10:4*] (10:4): *RejWiz* 112v; *RejZwierz* 43v [2 r.]; *RejAp* 105v; nie boy łie nic żadney mocy áni łrogołci łwiátá tego/ gdy będzie nád tobá łwięta opieká łego. *RejPos* 39v, 230v *marg, 231, 253, 280v* [2 r.], 313; *RejZwierc* 263; *NiemObr* 14; *ArtKanc* B6v.

»wielka moc« = *tanta vis* *Modrz* [*szyk 3:1*] (4): Izali pánowie moi nie ielł to wielka moc ludzká [*num praecellunt homines Vulg*]/ gdyż źiemię y morze trzymáią y włzytko co w nich ielł? *BibRadz 3.Esdr* 4/2; *BielKron* 334v; *ModrzBaz* 7; *SkarŻyw* 91.

Szereg: »siła a moc« (2): O Dobrowolnołci/ y o łilách á mocy cżłowieká káżdego. *WujJud* B5, 65v.[*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

Wyrażenia przyimkowe: »z mocy [czego]« (1):

~ *Wyrażenie:* »z mocy cżłowieczeństwa swojego« (1): cżego żadny z mocy cżłowieczeńłtwá łwoiego áni obaczyć áni podeprzec może. *RejPos* 130. ~

»za mocá [czyj]« (1):

~ Wyrażenie: »za mocą ludzką« (1): A nigdy niebędziemy mogli tak iako przyttoi Páná Bogá miłowác y chwalić/ (co ieft nieiáką rzeczą więtszą y poważnieyszą/ nizelibyśmy leżąc ná ziemi zá mocą ludzką doftác iey mieli) *KuczbaKat* 395. ~

Przen (47) : *BielKron* 115v; *BudNT* 1.Cor 15/56; Nie day szfánkować/ cnotam w ich prostoćie/ Bierz moc niecnoćie. *GrabowSet* M4v; *WujNT* 1.Cor 15/56; Prawdzie zaś niedoftanie przeciw fałszu mocy *GosłCast* 70, 56.

Zwroty: »moc mieć« = *być silnym* (1): młynárka kofzulá tá nawiętszą moc ma/ Bo káždy dzień bez zbroie złodzieiá poima. *RejFig* Dd3v.

»moc [czego] zwatlic« (1): iefli przydzye ná Rzymfkye práwá [...] lámym przepowádánim słowá páńfkiego/ ich mocy nieznośne zwatlimy. *BielKron* 200v.

a) *W kontekstach typu „Bóg jest mocą czyją” i ich wariantach* (39) : Abowiemes ty łam ieft chwałá ich moci *WróbŻółt* 88/18; Błogofławyony to człek coś ty mocą yego *LubPs* S6v, D4v, H2, L4v, M3v, O5; BEdę ćie miłował Pánie mocy moiá *Leop Ps* 17/2, *Ps* 27/8, *Eccli* 34/18, *Is* 49/5; *BibRadz Ps* 17/2, I 293d marg, *Ps* 58/18, 80/2, *Is* 25/4, *Ioel* 3/16; *BudBib Ps* 27/7, 8, *Nah* 1/7; *KochPs* 133; *GrabowSet* B4; Iezu niezwyćieżona mocy/ y podporo Świętych Męczennikow *LatHar* 340.

moc komu (3): Ześ ty moc y nádzyeyá mnye człeku nędznemu [*Susceptor meus es tu et refugium meum Vulg Ps* 90/2] *LubPs* V; *Leop Is* 28/6; BOg nam vcieczka y mocą *BudBib Ps* 45/1 [2].

moc w kim (1): ieft moc náłzá w Bogu. *CzechEp* 319.

W połączeniach szeregowych (2): Bo ten Pan ieft mocą moią y też chwałá wdzyeczna/ Obroną/ pewnym zbáwieniem/ y myłlá bełpieczną *LubPs* gg2v; *Leop Is* 28/6.

Wyrażenia: »moc zbawienia« (4): Panie panie ktorys ieft mocz zbawienia me⁸⁰ [*virtus salutis meae*] *WróbŻółt* 139/8; *LubPs* ee2v; *KrowObr* 165; *LatHar* 589.

»moc żywota« (1): Iehowá moc żywotá męgo [*fortitudo vitae meae*] *BudBib Ps* 26/1.

Szeregi: »moc, (i) chwałá« = *fortitudo et laus PolAnt* (4): iż mye ku łobye raczył przyyć moy Pan/ Ktory łye mocą moyą y chwałá mnye sítał łam *LubPs* aa3v, T5; *BielKron* 31; *BudBib Ex* 15/2. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»moc i możność« (1): O Pánie tyś ieft moc y możność moiá [*Domine fortitudo mea, et robur meum*] *BibRadz Ier* 16/19.

»moc i siła« (1): Tyś moc ieft/ y síłá moiá *KochPs* 23.

a. *Siła fizyczna, tj. zdolność do pokonania dużego oporu lub wykonania dużej pracy, też dobry stan zdrowia (o ludziach i zwierzętach, 1 r. o roślinach RejZwierc 109v); energia, nervositas, vigor Mącz, Calep; vis (vires) Mącz, Cn; potentia, potestas, valitudo BartBydg; manus Vulg; valentia, venae, viriditas Mącz; nervous Cn (285) : BartBydg 120b; FalZioł IV 2c, d; GlabGad E8, P6v; WróbŻółt O5v; niemogli łobie nic pomoc rękámi łwemi chocia o ich mocy wielką nadzieię pokłádáli. RejPs 111v; RejRozpr I2v; RejRozm 399; HistAl E5; BielKom Cv; myękkye y rofkołłne wychowánye síł żadnych nye tylko w mocy ku człónkam/ ále też y ku rozumowi przydávác nye może. GliczKsiqż E5; Iuzem był práwye zámilknał á vltám łwe závárł/ Boś ty to łam możnye łpráwił ześ tak moię moc łtarł *LubPs* K4v, K3v, X4, X6, cc6, ff2v, hh5; *Leop Prov* 14/4, 20/29, *Is* 36/5, *Ier* 9/23, *Iac* 3/4; DAwidek był niewielki/ z oną łwoią procą/ Gdy Obrzymá poráził/ z iego frogą mocą. RejZwierc 69; Moc ludzi*

młodych ięft poczciwością ich *BibRadz Prov* 20/29, I 3b *marg*, 141c *marg*, 251a *marg*, *Dan* 7/12, I 453d *marg*; iż był Bog dał Zydom takich pięć Sędziów/ ktorzy mu byli podobni w niektórych vrodach/ to ięft Sámfon w mocy/ Saul w cudności/ Abfolon we włofiech/ Sedechias w oczu/ Azá w nogach *BielKron* 463v, 1v, 21v, 52, 56v, 333, 403v; *Mącz* 95a, 103d, 246a, 357a; *OrzQuin* A3v; *SarnUzn* C4; *SienLek* 20v, 31; látho czterdziefne y dziewięte [...] czyni człowieka dofkonałego wieku: ponieważ ná ten czás y moc w łobie ięfzcze dobrą czuie/ y rozum mu práwie kwitnieie *LeopPrzep* Iv; *GórnDworz* K4v; *HistRzym* 5v, 80v, 113v [2 r.]; Bo Lew/ Miedźwiedź/ przechodzą infze źwirzeta mocą á łrogością *RejZwierc* 67v, 205v, 247, 260; Połpolicie rogiem piłmo moc zowie. *BudBib* I 326c *marg*; *CzechRozm* 51v, 122v, 227v; *KochPs* 46; *SkarŻyw* 113, 200; *KochFr* 50; *Calep* 363a, 580b, 926a, 1123a; Achillefowéy mocy nic łie nie oparło. *GórnTroas* 20, 48, 50; *GrabowSet* G3; *WitosłLut* A6v; *SkarKaz* 84b, 548a; *PaxLiz* C2; *KlonWor* **.

moc ku czemu (2): łamemu człowieku dała [*natura*] ramiona y barki w ktorich záleży [!] moc ku ięgo obronie. *GlabGad* D3. Cf »moc wziąć«.

moc w czym [= *w ciele lub części ciała*] (17) : Mocz ięgo [*sokoła*] włzytka w pierłiach á włkrzidłach *FalZioł* IV 23a, IV 13c; *GlabGad* D4; gdy iuż będye [*człowiek*] łtárością zemdlony/ á iuż żadney mocy nie czuie w ciele łwoim *LubPs* A4v, A3; *BibRadz Iob* 40/11; *Mącz* 499b; *RejPos* 231; *BudBib* I 326c *marg*. Cf »mieć moc«, »tracić moc«.

moc w kim (7): *Leop* 4. *Esdr* 12/5; iż iuż we mnie máło mocy przed thákim łtráchem *BibRadz* 4. *Esdr* 12/5; *GórnDworz* I8; *BiałKat* 53v; *CzechEp* 253, 257. Cf »ile mocy stawa«.

W formule zakłęcia (1): yłch bi thak czyáłchko bylo thwoyey moczi, thwoym łtawom, thwoyey troyey dzyewyacz łzylye *LibMal* 1544/84.

W połączeniach szeregowych (25): *BierEz* P4; *GlabGad* P7; *HistAl* F2; máią vrody wielkie y cudne/ máią moc/ zdrowie/ y włzytki dáry ine *BielKron* 450v, 153v; *Mącz* 210c, 246a, 474b, 495d [2 r.], 499b; *GórnDworz* I8; *HistRzym* 5v; *GrzegŚm* 48; *RejZwierc* [28³]; *BiałKaz* E2v; *CzechRozm* 230; *SkarŻyw* A3, 189, 259; *Zacność*/ vrodá/ moc/ pieniądze/ łławá/ Włzyłtko to minie iáko polna trawá. *KochFr* 4; *GrabowSet* F3v; *OrzJan* 31; *SarnStat* 131; *SzarzRyt* Av.

W przeciwstawieniach: »moc ... chytróść (2), chutkość, fortel, mądrość, rada, rozum« (7): Bo tu nawięłłfi rozum znacz Kto niemoze moczą łproftacz Yłz wimifly fortel iaki *RejRozm* 399; *BielKron* 81v; *Pitylisma*, [...] Skoki rozmáyite które nie ták ná mocy yako ná chutkości należą *Mącz* 301c; Rozumu wiecey niżli mocy trzebá/ Z nieprzyiacielem *RejZwierc* 228v, B2v, 162v; ktorych moc ácz mnieyłza/ Ale zásię rádá ich we włzyłtkim głownieyłza. *KmitaSpit* Bv.

W porównaniach (4): *RejPs* 31v; *LubPs* V2; *KochPs* 140; iák vmárly niéma w łobie moczy. *ZawJeft* 25.

W charakterystycznych połączeniach: *głupia moc*, *gwałtowna*, *jawna*, *jednaka*, *lepsza*, *mała* (*umniejszona*) (3), *natargniona*, *nowa*, *odjęta*, *prawdziwa*, *sroga*, *średnia*, *upadła*; *moc braterska*, *jednorozcow* (*jak jednorozcowa*) (2), *konía*, *ludzi młodych*, *panny*, *pasterzow*, *sprawce* (2), *wołowa*; *moc w biodrach* (2), *w chłopie*, *w czele*, *w członkach*, *w dziatkach*, *w mądrym*, *w mocnym* (2), *w nogach* (2), *w piersiach*, *w plecach* (2), *w ramieniu*, *w ręce* (*w ręku*, *ręki*) (6), *w rogach* (2), *w skrzydłach*, *w synach*; *moc w obronie*; *ni kęsa* [*w kim*] *mocy*, *mało*, *niedostatek*; *bezpieczny od każdej mocy*,

opuszczony; podobny w mocy, pohańbiony; w moc niedostały; mocą ustraszony; mocy (przy)dawać (2), dodać (2), dopomagać, oprzeć się, podołać, umniejszyć, uść, uży(wa)ć (2), zbawić, zbywać; do mocy przywieść, uciec się; chlubić się z mocy, chwalić się, weselić się; moc (u)czuć (mniej mocy czuć) (5), da(wa)ć (dawający) (10), obiecować, odejmować (2), otrzymać, (p)okazać (ukazować) (5), podpomagać, pokładać, uniżyć, wzbudzać, zabrać, zetrzeć, zgubić, zwyciężyć (2); zamagać się w moc; mocą narabiać, ozdobić, przechodzić [kogo], przeciwieć się, sprostać, zwyciężyć; ukazać się z mocą, ustawać.

Frazy: »mocy nie dostaje« (1): mylli radzätz fie iakoby flożyła cialo s krzyża śwégó námileyffégó fynd/ a ono trudno/ bo mocy niedoštaie *OpecŻyw* 154.

»moc [kogo] opuściła, odstąpiła, odpadła« = *ktoś stracił siłę; dereliquit [aliquem] virtus Vulg [szyk zmienny] (3:2:1): RejPs 44v; opuściła mię moc moiá Leop Ps 37/11 [przekład tego samego tekstu wszystkie użycia oprócz KochFr]; KochPs 58; [strzała miłości] profto mi w ferce wpádłá/ A mnie zaráz moc odpádłá. KochFr 7; LatHar 162, 611.*

»przemogła moc [czyja]« = *ktoś może (1): [Laban do Jakuba:] Oto y teraz przemogłáby moc moiá [valet manus mea; możeć ręká moiá WujBib] żebym ci to oddá Leop Gen 31/29.*

»schodzi [komu] na mocy; zesła moc; zejść na mocy« = *ktoś traci siłę; deficiunt vires; amittere viriditatem, languescere Mącz (2;1;1): RejKup r4; Deficiunt vires, Nie doftáye mi sił/ śchódzi mi ná moci. Mącz 499c, 183d, 498d.*

»ile mocy stawa [w kim]« (1): *ile mocy ftawa W was pokornych lubieźnych Zwierzách ptakách drapieźnych [chwalcie Pana] GrabowSet Xv.*

»moc [czyja a. komu] ustanie (a. ustawa)« = *ktoś (s)traci siły; deficiet virtus Vulg; non est [alicui] virtus HistAl [szyk zmienny] (7): WróbZołt 70/9; HistAl B5; LubPs A3, A3v, Q3; prawie wśzyftká drogá krwią fię obléwáłá: Y przetóz człowiecza moc iuż w nim vftawáłá. SiebRozmyśl H3, D2v.*

»moc [czyja] zemdleje; w sobie moc mdlić; w mocach swych zemdlony« [szyk zmienny] (2;1;1); *FalZioł V 61b; LubPs H2, gg5v; Zemdleie od głodu moc ie⁸⁰ [Attenuetur fame robur eius]/ á łaknienie doydzie do kości iego. Leop Iob 18/12.*

Zwroty: »przeciwko mocy [czyjej] bronić; obronić od mocy [czyjej]« (1;1): *iáko ich nie było s to/ áby przeciwko mocy/ á gwałthowi Sinorirowemu oney bronić mogli. GórnDworz Y6; SkarŻyw 479.*

»(być) [jakiej] mocy« (4): *GlabGad O8v; thákowey byli mocy [erant tantae fortitudinis]/ iż rycerzá s koniem przewracáli HistAl M2v; Mącz 99a, 233b.*

»być w mocy, przy mocy« = *być mocnym; vigere Calep (1:1): iuż ieftem w mocy mey/ á miałbych teraz pokutę oftrą czynić tedybych vmnieyfył śwey mocy HistRzym 113v; Calep 1123a.*

»czuć się na mocy« = *czuć się silnym, zdrowym; ferocire, in sanitate esse, vegere Mącz (2): Vegeo, id est, in sanitate sum, Ieftem świeżym/ krzepkim/ zdrowym/ czuyę fie ná mocy. Mącz 477a, 124d.*

peryfr. »dobywać gardłem mocy« = *chrapać (1): Doczekawfzy záfie nocy/ To dobywa gárdłem mocy BielKom E8.*

»dodać mocy; dać, dawający moc« [w tym: przeciw czemu (1)] = *dodać (dający) sił(ę); dare robur PolAnt [szyk zmienny] (1;1:1): FalZioł V 67v; BudBib Iudith 9/9; Tu tu záłości/ doday ręce mocy/ Niech tłucze pierśi dni cáłé/ y nocy. GórnTroas 13.*

»mieć moc (a. dostatek mocy)« [w tym: w czym (6)] = *być silnym; habere potestatem PolAnt, Vulg; habere firmitatem a. vigorem; stat vigor HistAl; vires suppetunt Mącz [szyk zmienny] (20): BierEz M2v; OpecŻyw 137; FalZioł IV 10d, 13a; GlabGad M3; HistAl A6v, B3, D8; BibRadz Ios 14/11, Apoc 9/3; BielKron 52, 449, 450v; Captus membris, Niema mocy w członkach. Mącz 35a, 296b; A wżakoż bączycy siłę/ iefli młody/ álbo tákież łtary/ mali dofyć mocy á krafy/ táki może puścić [krew]. SienLek 36v; GórnDworz Bb 3; ZawJeft 25; KochPij C2v; WujNT Apoc 9/3.*

»mieć [z kogo] mocy« = *być silniejszym (2):* Ale miał z nas obu mocy ten ifty niecnotá/ Wydárł fie nam/ y wykoczył KochZuz A4; BielKron 463v.

»niszczyć na mocy« = *podupadać na siłach (1):* Flanguéo, Nifzczeyę ná mocy/ Mdleyę/ lenieyę/ Oćieżeyę. Mącz 183d.

»moc mocą odeprzeć« (1): *Lecz iefliże powabiony/ niewolą przypędzony/ musí fię bronić/ może mieć wymowkę právem przyrodzenia/ ktore moc mocą odeprzeć [vim vi repelli] dopufzcza. ModrzBaz 63.*

»przyć ku pirwszej mocy (swojej)« = *wrócić do sił (2):* pofolguy máluczko mnie od frogóci káránia twego/ ábych mógł przydz ku pirwłey mocy fwoiey [Ps 38/14: *ut refrigerer Vulg, raborabor PolAnt*] RejPs 59v; LubPs A4v.

»mocy szanować« = *oszczędzać siły (1):* Vires conservare, Mocy fzanowác. Mącz 389b.

»tracić (a. stracić, a. utracić), strawić moc« [w tym: w czym (2)] = *non invenire vires PolAnt; amittere viriditatem; venae concidunt Mącz [szyk zmienny] (10:1): FalZioł IV 12a; RejJóz K6; Niemożec być chory taky. By mu czo nimialo pomoć Choczia więc łtraczy na czas moć. RejKup f7, f7, p6v; RejWiz 62v; BibRadz Ps 75/6; Mącz 479b, 498d; HistRzym 75v; OrzJan 22.*

»ufać (a. dufać) (swojej) mocy (a. mocam swoim), w swej mocy; dufanie w mocy [czyjej]« = *fiducia in fortitudine Vulg (3:1;1): RejRozm 400; Leop Iob 39/11; RejPos 16; Kázał páchołku wielkiemu wyrwác ogon koniowi lichemu/ ktory dufáiąc fwoiey mocy/ chćiał rázem wżyfłtek wyrwác ále nie mógł BielSpr 49v; KochSob 60.*

»moc wziąć (a. zawziąć), brać, przyjmować; mocy nabywać, nabycie« [w tym: ku czemu (1)] = *stawać się silniejszym; vigere Mącz; evalescere, inualescere Calep [szyk zmienny] (5:4:1;4:1):* radzi tym ludziem częłto iadać kthorzy fą łuchego á chudego przyrodzenia/ y moczi człowiek od tego pokarmu nabywa FalZioł III 25b, IV 1d, 17b, 20c, V 103; To bywa dla zmiennofci przyrodzenia ktore tam [w okresie dojrzewania] bierze moc GlabGad C8v, D2v, G6; GroicPorz ii; Mącz 495d; HistRzym 17; thrudnieyći zówždy owemu [zbożu] czo fie dopirko zgłigi [lege: zgłiji] káždy gwałt wycírpieć/ niźli owemu co iuż moc záweźmie. RejZwierc 109v; Calep 375a, 558a; GrabowSet Hv.

Wyrażenia: »moc ciała, cielesna« = *virtus corporis Vulg; robur coporis PolAnt (5:1): GlabGad M3, P; Zrownależ s prochem śmyercimoc cyálá moyego. LubPs F2; Leop Sap 18/22; KwiatKsiąż N4v; BudBib Sap 18/22.*

»moc człowiecza, człowieczeństwa [czyjego]« [szyk 2:1] (2:1): Aby też w nich było więcey tuku w ktorim fie zamyka moc człowiecza GlabGad D2v; SiebRozmyśl D2v, H3.

»krewka [= słaba] moc« (1): Bo w tey krewkiey mocy ifcie z żadney łtrony/ Włzelki mąż y rycerz nie iefł vmocniony LubPs hh2v.

»posilona moc« (1): Firmatae vires cibo, Pošilona moc pokármem. *Mącz* 128b.

»moc przyrodzona, przyrodzonej siły« [szyk 3:1] (3:1): bo więtfłá motz iego [Jezusa] przyrodzone fily/ w nim byla zagállóná/ dlá cięłłkięgo zmęczeniá. *OpecŻyw* 137; *FalZioł* V 61 v; Anić lekárstwą zdrowia wráciáią: ále moc telko przyrodzoną podpomagáią. *SienLek* 34v, 32.

»w mocy umocniony« (1): *LubPs* hh2v cf »krewka moc«.

»wielka moc« = *magna fortitudo* *Vulg*; *magna vis* *Mącz* [szyk 13:1] (14): *OpecŻyw* 137; *FalZioł* IV 10d, 13a; *GlabGad* D3, D4, E2v, E4, H3v; *Leop Iob* 39/11; *Mącz* 440c; *GórnDworz* I8; Nie przepłácona ięft rzecz rozum/ choć będzie czáfem w łłábym/ á w włomnym cíele: bo rádą swoią więćy pomoc może/ niżli nawiętfza głupia moc. *KochPij* C2v; *OrzJan* 31; *KmitaSpit* B4.

»mocą zbroje« = *siłq oręża* (1): A zwyciężył onę zamiełzkę niemocą ciáłá/ ani mocą zbroie [*non robore corporis, non armorum operatione*]/ ále słowy *BudBib Sap* 18/22.

»moc zupełna« (1): Iákię tedy chwały táka cnotá niegodná/ którę fię trzymáiąc/ nie tylko rozum zdrowy/ ále y moc zupełną mamy? *KochPij* C2v.

Szeregi: »czerstwość i moc« (1): *Languesco*, *Lenieyę*/ *Gniyę*/ *Schodźimi* ná czerłtwoścy y mocy. *Mącz* 183d. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»moc, (i, abo) dużość« [szyk 3:1] (4): *Mącz* 499b; *GórnDworz* Ff6; *Bog Izraelow* ten dawa moc y dużość [*fortitudinem et robora*] ludowi *BudBib Ps* 67/36; *CzechEp* 421. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»moc, (a, abo, i) gwałt; moc z gwałtem« [szyk 3:3] (5;1): *Mącz* 82c; *GórnDworz* Y6; *RejPos* 282; *WujNT* 547; *SarnStat* 625; Y ták więcey gwałt y moc niżli cnotá płuży. *KlonWor* 61. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»moc i posilenie« (1): bo ony [*niewiasty*] krole y ludzie póspolite chowáią [...]/ moc y posilenie dáią/ áż do poł vrółzczenia *BielKron* 115v.

»moc, (a, i) si(e)ła (a. silność); z siłą moc« = *potentia et fortitudo a. robur* *PolAnt* [szyk 16:8] (23;1): *FalZioł* V 27, 61b; *GlabGad* P, P7v; *HistAl* B5; nie czuie thákich mocy y sił w ochorzálem cíele fwoim/ iákie przed tym miał *LubPs* A3, A3v, A4v; *BibRadz Iob* 40/11; *BielKron* 5v, 449; *Mącz* 66b, 114b, 296b; *BiałKat* 53v; *BielSpr* 3; *BudBib Deut* 8/17; *CzechRozm* 15v; *KochPs* 58; Tym źwierzętom ktorým dał moc/ á siłę/ nie dał im czerłtwości *GórnRozm* N; *Calep* 363a, [696] b; *GrabowSet* Hv; *KmitaSpit* B4. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 9 r.*]

»moc, (i) zdrowie« [szyk 2:1] (3): *RejWiz* 62v; *KwiatKsiąż* N4v; *Affectae vires et valetudo*, Moc y zdrowie natárgnione. *Mącz* 114c. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*]

W przen (9) : Abowym łtrzelbá mocy twoiey przeniknie wnąętrznóci łprzećiwnikow twoich *RejPs* 67v; Nye inák yák od oleyu moc moyá łszczernyáłá *LubPs* Zv; *Leop Iob* 18/7; *HistRzym* 83v.

moc w czym (1): ábowiem corká Krolá od Południá przydźie ku Krolowi od Pułnocy dla czynienia łprawiedliwości/ ále nie odźierzy mocy w rámienu [*fortitudinem brachii*] *BibRadz Dan* 11/6.

W porównaniach (2): Iáko twárda łkorupá ták zesłhłá moc moyá *LubPs* F2; *KochPs* 31.

Fraza: »moc [czyja] wysłhłá (a. zesłhłá); [w kim] moc wysuszyć« [szyk zmienny] (2:1): Iuż we mnye frogye me złości ták moc wyfúłłyły *LubPs* H3v, F2; *KochPs* 31.

Zwrot: »czuć się na mocy« (1): Brdą łobą Wiłłę wípiera ná pułnocy/ Iuż w xieńcu będąc [= w żołądku, tj. wpadłszy do Wisły] czuie lię ná mocy. *KlonFlis* G2v.

Przen (5) : O Bárwiérzu niebiełki/[...] Okaż moc łwey broni [= *brzytwy*] *KochBr* 152.

Wyrażenie: »moc człowicza, ludzka« = *człowiek* (2:2): nyewyedziałam by Iozef był łyn boży/ ani iżby moc ludzka mogła porodzytż taką cudnołctż *HistJóz* B4; *LubPs* P3v; *RejPos* 39v, 40.

a. *Zastosowanie siły: wysiłek, trud* (11) :

Zwroty: »nie litować mocy« = *nie żałować sił, wysiłku* (1) : Gdzieby więłtża potrzebá/ więc tám więcey pracy. Nie litować y mocy/ nie litować płacey. *RejZwierc* 247.

»mocy swej przydać« = *przyłożyć wysiłku; vires adhibere a. adicere* *Mącz* [szyk zmienny] (2): *Vires in re aliqua adhibere* Mocy łwey przydać. *Mącz* 151 c, 162a.

Wyrażenie: »jednostajną, spólną mocą« = *wspólnym wysiłkiem* (2:1): iednołtáiną mocą pomagáli łobie wiernie tákowych drogich kámieni [!] łzukác *KwiatOpis* [C2], D2; *StryjKron* 250.

Szeregi: »praca i moc« (2): lepiéy do północy Siedzieć/ lepiéy żyć z pracéy łwoiéy y téż mocy. *GosłCast* 25, 71.

»staranie i moc« (1): gdy włzytko łtáránié/ y moc twoię/ włzelaką zdráda/ przymiérzem y krzywoprzyśiętstwem [*Turczyn*] zbywa *OrzJan* 105.

»usilność i moc« (1): Bo ná tym nawiécey iest/ włzytka vłilność y moc iego [*Turczyna*]/ wściekłą zápalczywością/ [...] krześciáńłkie narody woiować *PowodPr* 9.

Przen (1) :

Zwrot: »[do czego] mocy przyłożyć« (1): iż z tego odmęthu nie możem nigdy wypłynąć/ iesłi do wiołłá mocy nie przyłożymy włzyłcy. *BielSpr* cv.

b. *Siła psychiczna, zwłaszcza zdolność do wytrzymywania cierpienia, samoopanowania, wpływania na innych, też męstwo wojenne (o ludziach); duramentum* Cn (88) : *BartBydrg* 60, 171; A żeby się był kiedy mógł łudáłż práwdziwie vpamiętać/ temuć iá łście niewierzę/ Bo od niego ta moc odięta była *MurzHist* K2v; *BielKom* C2v; Moc łkrułzonego vmyłłu niłzczy grzech. *LubPs* G marg, O5v; Bowiem práwe łłáchełstwo iest iákaś moc dziwna *RejWiz* 98v; *Leop Eccli* 6/2, 49/12; moc wálzá będzie w milczeniu y w nádziei *BibRadz Is* 30/15, *Iob* 6/11, *Eccli* 9/2; *BielKron* 349; *GórnDworz* H2, Ff4v; iż prze grzech łwoy/ łtrácił nędzny człowiek włzytkę moc łwoię/ ták iż zołtáło mdłe/ krewkie/ á odmienne ciáło iego *RejPos* 54, 133v; *GrzegŚm* 57; *RejZwierc* 52; *BielSpr* 36; *RejPosRozpr* c; *BudBib Iob* 6/11; *BudNT 2.Cor* 4/7; gdyż moc moiá/ w niedużołci/ ábo w niemocy bywa wykonána. *CzechRozm* 202v; *CzechEp* 100; *ArtKanc* K7; łwoy mdły łmyłł wydawam/ Z tym ciężarem co czuię/ Y ktory więłtży niż łwą moc náyduię. *GrabowSet* D3v, M2, P4v; *LatHar* 453; *WujNT* 630 marg, 2. Cor 12/9, Col 1/11. [Cf też **a.** *GliczKsiąż* E5].

Ze zdaniem podrzędnym wyrażającym możliwy zakres zastosowania siły [w tym z zapowiednikiem: tak(ow)ą (2); *aby* (4), *iżby* (2)] (6): mieli dołtác [...] nowe y mocy á siły/ áby mogli wypełnić zakon Boży *WujNT* 518. Cf »dać moc«.

W połączeniach szeregowych (10): odpoczynie nád niem Duch Pańłki/ Duch mądrołci y rozumienia/ Duch rády y mocy/ Duch vmieiętnołci y boiażni Páńłkiey. *BibRadz Is* 11/2; *Mącz*

499a; *BiałKat* 201; *GrzegŚm* 20, 56; *KuczbKat* 70; bo [sprawiedliwość] wczy mierności j roftropności/ fprawiedliwości y mocy *BudNT Sap* 8/7; *ModrzBaz* 115; *OrzJan* 135; *LatHar* 569.

W przeciwstawieniach: »bojaźń, fortel ... moc« (2): Iefli fortel iefli moc/ nie o tem pytaią/ Bywa w nieprzyiacielu gdy więc wygrawiają. *ModrzBaz* 115v; Abowiemci Bog nie dał nam ducha boiaźni: ale mocy/ y miłości/ y trzeźwości *WujNT 2.Tim* 1/7.

W charakterystycznych połączeniach: moc dziwna (2), niezmienna, umysłu; potwirdzenie mocy, wywyższenie (przewyszenie) (2), zacność (2); mocy dosta(wa)ć(2), doświadczać, uczyć, używać; odpaść od mocy; cirpieć moc, czuć, łamać (2), okazać, przechodzić, stracić, wynosić [= wywyższać]; wziąć gorę nad mocą; na mocy wspierać się.

Zwroty: »da(wa)ć moc; mocy (do)da(wa)ć (a. przyda(wa)ć« [w tym: k(u) czemu (2), naprzeciwko komu (1), na kogo (1), aby, iżby (5)] = dare fortitudinem *PolAnt*; suggerere vires *Modrz* [szyk zmienny] (9;7): Dáy mi motz iżbych [...] ku żądńemu [!] grzechu niebył przywiedzion *OpecŻyw* 108v, 86; *RejPs* 45v; *MurzHist* Qv; *KrowObr* 162; *BibRadz Sap* 10/2; *KuczbKat* 180; *RejPosWstaw* [110²]; *BudBib Ps* 85/16; *CzechRozm* 221, 228v; *KarnNap* F; aby [Bóg] [...] dodał nam mocy ku czynieniu tego/ coby było ku zacności Rzeczypołpolitey *ModrzBaz* 137; złości Chrześciańskie daia ná nie [na wiernych Bożych] moc poháncom y ferce. *SkarŻyw* 558; *GrabowSet* Q2v; aby wam dał wedle bogactwa chwały fwey moc żebyście byli wtwierdzeni [ut det vobis secundum divitias gloriae suae virtute corroborari] przez Duchá iego *WujNT Eph* 3/16.

»mieć moc« [w tym: k(u) czemu (2)] = być silnym duchowo; vires habere *Modrz* [szyk zmienny] (8): *MurzNT* 151 marg; ale kto ma rozum ma cnotę/ kto ma ty obie/ na moc *BielKron* 101v; *GórnDworz* Ff5v [2 r.]; *HistRzym* 75v; *ModrzBaz* 8; nie mam k dobremu mocy/ żądam rady, pomocy. *ArtKanc* S4; *GosłCast* 71.

»posilić mocą« = wzmocnić (1): pośiłeś mię ná duży moiey mocą [roborasti me ... fortitudine], *BudBib Ps* 137/3.

»moc (za)wziąć, brać« [w tym: przeciwko komu (1)] = wzmacniać (wzmocnić) się [szyk zmienny] (3;2): *RejZwierc* 76v, 260v; Ktorzy go przyięli/ [...] Moc taką z niego wzięli/ w niey Diabla przemogli *ArtKanc* B12; *GrabowSet* P4v; *SkarKaz* 488b.

Wyrażenia: »moc duchowna, ducha, dusze« (3:1:1): A kto niema rozu^{mv} tedy thákowy niema cnoty y mocy duchowney. *HistRzym* 75v; *CzechRozm* 221; *SkarŻyw* [237]; *NiemObr* 26. Cf Wyrażenie przyimkowe.

»osobna (a. osobliwa) moc« (2): iż on przyda ofobney mocy myllam wálfem *RejPs* 45v; *MurzNT* 151 marg.

»moc serca, serdeczna« (3:1): *OpecŻyw* 18; *BielKron* 80v; tak Filozofowie czerłtwiey mocy ferdeczney [oianimi] vzywiają/ ku przywodeniu ludzi do wšelákich rzeczy wczciwych. *ModrzBaz* 129; *StryjKron* A6.

»moc wielka« (2): Motz wielką fertza cirpie iż w tobie [Jezu] pálám *OpecŻyw* 18; *OrzJan* 135.

Szeregi: »moc a (i, albo) serce [= odwaga]« [szyk 2:1] (3): Bo iáko [nieprzyjaciel] moc á ferce záweźmie/ trudno go potym odegnąć bywa. *RejZwierc* 76v, 260v; *SkarŻyw* 558. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»moc a (i, albo) siła« [szyk 2:1] (3): *OpecŻyw* 86; że fą cztery cznoty duże, to iest opatrność, fprawiedliwość, fiła olbo [!] moc á mierność. *BielŻyw* 45. Cf *Wyrażenie przyimkowe*. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]

Wyrażenie przyimkowe: »ze wszytkich mocy« (1):

~ *Szeregi* »ze wszytkich mocy a sił dusze« (1): iżby miał miłowác Páná Bogá fwego/ ze wfzytkich mocy á sił duże y fercá fwoiego *RejPos* 209v. ~

W przen (2) : Izaż moc moiá iest kámienna? á ciáło moje miedziáne? *BibRadz Iob* 6/12; *BudBib Iob* 6/12.

Przen (2) :

Zwrot: »brać moc« (1): iřz bierzác moc z niebiełkiego pokármu/ w ciáło fię tego/ który fię ciáłem náłzym ftał/ obracamy. *SkarŻyw* 320.

Szereg: »moc i siła« (1): Ták teź kázda Rzeczpóspolita nie będąc vgrunthowána práwy/ w niwecz fie obráca vtráciwfzy dużę fwoię/ zá ktorey mocą y siłą wzroft y życie fwe miáła. *Phil* D3.

2. Siła ożywiająca: kierująca procesami organicznymi, powodująca powstawanie i wzrost organizmów żywych, poruszająca rzeki i ciała niebieskie; vis Mącz [w tym: czyja (7): pron poss (5), G pron (2); w pl (6)] (62) : *PatKaz I* 4v; Wino białe [...] Duchy żywiołne pofila/ y gich mocz do wfzythkich członkhow przywraca *FalZioł I* 156b; CZemu fpanie potwierdza żołądek y moc trawiącą. *GlabGad L*, E2; Iáko raz rzekł [Bóg] nyech zyemiá da zyoła kwitnące/ Tákież rozliczne drzewá nadobnye roftące. A ktoremu z ofobná coźkolwyek mocy dał/ Iuż thego wiecznye nigdy nie będące odmieniał. *RejWiz* 128v, 128v, 137; *BibRadz Gen* 4/12; *SienLek* 17v; coź rozumieř o onych mocach niebiełkich/ w iákich ie dziwnych roznořciach/ fprawach/ y możnořciach ten Pan wedle woley fwey fwiętey połthánowić raczył. (*marg*) Roznořć biegow niebiełkich. (–) *RejZwierc* 2v; *BudBib Ioel* 2/22; [Mędrcomie] widali ciekące wody/ y ich wielkie fłyřzeli fzumy/ ále poczátki/ przyczyny/ á moc ónę popądzáiącą/ który z nich? *Oczko* 9v; Ziárno moc fwoię ná wiofnę vkázuie. *SkarKaz* 82b *marg*.

moc czego (16): Przychodzi to dla zatkania y zakażenia żył przy mozgu w czele, przez ktore moc wzroku od mozgu do oczu przychodzić nie może. *GlabGad* B5v; Bowiem żołądkow vrząd iest trawić pokarm moczą ciepła przyrodzonego *GlabGad* H2, B5v, B6, B7, B8, Dv, E7v; *BibRadz I* 1c *marg*; *GórnDworz* D3. Cf »moc przyrodzenia«, »moc żywota«.

moc ku czemu (2): iź duřzá iest nieiáka moc przyrodzona ku ruřzaniu ciáła. *BielKron* 127v. Cf *Zwrot*.

moc w kim (3): iź [lawendowa wódka] naprawia wfzelkie moczy w człowiecze *FalZioł II* 7b. Cf »moc w mężoch«.

Ze zdaniem podrzędny wyrażającym objawy działania siły witalnej [że, iż] (2): Ale fie ten dziwował tákiej dziwney mocy/ Iź to [niebo] záwždy prácuie y we dnie y w nocy. *RejWiz* 147v; Wy co žiemi dawać Moc/ że kwiat ná fię biera *GrabowSet* X.

Tytuł dzieła Awicenny (3): A iest to nafienie potwierdzáiące fercze fpowiełci Auicenny w księgach o moczach ferdecznych. *FalZioł I* 92b, I 80a, 116b.

W charakterystycznych połączeniach: moc baczności, ciepła przyrodzonego, w człowiecze, głowy, najlepsza, niebieska, nissza, popądzająca, rodzenia, ruszania (2), *serdeczna* (3), *skryta, smysłów,*

trawiąca (strawności) (5), wzroku (5); zawściągnąć mocy; da(wa)ć (podać) moc (cożkolwiek mocy) (7), martwić [= zabijać] (2), naprawiać, posilać (2), potwierdzać, przywłaszczyć, przywracać, ukazować; mocą przemieniać się, trawić.

Zwrot: »moc wziąć« [w tym: ku czemu (1), w czym (1)] = *virtutem accipere* Vulg [szyk zmienny] (2): Wiara też y łámá Sará niepłodna/ moc w przyięciu nafienia wzięła *Leop Hebr* 11/11; *WujNT Hebr* 11/11.

Wyrażenia: »moc w mężoch, męska« = *potencia*; zapłodnienie (2:1): włoż dragantu do tyzanny/ gwozdzikow/ citwarn/ á potym łtego nadziały gałeczek/ [...] mocz w mężoch pořila. *FalZioł* I 60d, *3d; Ktorą moc Bożą/ ábo nadeřcie ná pánnę ducha ř. przeciw mocy męřkiew [...] wyřtawia. *CzechRozm* 158v.

»moc przyrodzona, przyrodzenia« = *vis ingenita, vis naturae* *Mącz* [szyk 6:3] (5:4): ábowiem [wódka kamforowa] martwi duchy ożywiające y mocz przyrodzoną *FalZioł* I 71a, II 7b, V 64; *BielKron* 127v; *Mącz* 145d, 499b; *RejPos* 204v; iż Chleb z winem mocą przyrodzenia/ wřtawicznie řie przemienia w Ciáło y Krew ludzką *KuczbKat* 165; *RejPosWstaw* [110²].

»moc żywota« (2): *FalZioł* II 7b; Kořci mocz żywota. *BielŻyw* 138.

Szeregi: »siła, (a, i) moc« [szyk 2:1] (3): wiatr one duchy [w ciele] potwierdza dawaiąc im moc y řię *GlabGad* F5v; *Vis vitium omnis evocatur in palmites, Wřizřtká řiła á moc winnic rořchodři řie po gáłęziach. Mącz* 505a, 499b.

»moc a własność« [szyk 1:1] (2): Náurá w káždą rzecz wřiła ono ziárno řkryte ktore/ własność á moc tę/ ktorą od przodka řwego pirwřego ziárná wzięło/ podáie temu ziárnu/ ktore wypuřcza s řiebie *GórnDworz* Dv, D3.

W przen (3) : Máłych też rzeczy ktore w łobie máią zákrytą moc/ nie pomiátaymy *SkarKaz* 84a.

Wyrażenie: »moc wielka« (1): *SkarKaz* 83a cf *Szereg*.

Szereg: »dzielność, (i) moc (i siła)« (2): Słowo też y náuká Chryřtuřowá przyrownána ieřt do także podłego ziárná y drobnego. [...] Lecz pochwili ziárno to wzgárdzone pokazało řwoię dzielność y moc wielką/ wrořło wyřokie y mocne drzewo. *SkarKaz* 83a, 83b.

Przen (11) :

a) *O Chryřtusie, zwałszcza wobec Kořciola pojmwanego jako Jego ciało mistyczne* (9) : *BibRadz Eph* 4/16; [Chryřtus] ieřth w ludzyoch wiernych żywym vmocnieniem/ ożywiaiąc y řpráwuiąc cřł(owi)eká/ kthora mocz nie tylko myřleniem nieiákim pojmwaná bywa/ ále bywa poczutha z niewymowną pociechą á rořkořzą duřzną y cieleřną *RejPosWstaw* [110²]; *NiemObr* 45.

W połáczeniu szeregowym (1): *NiemObr* 44 cf »moc brać«.

Zwroty: »moc brać« (1): Apóřtoł ř. [...] pożytki tego pořługowánia [urzędników zborowych] przypomina/ wřzytkę tę robotę řciągáiąc do iedyney głowy: z ktorey cřłonki wřzytkie moc y obżywienie/ wzrořt y pomnożenie biorą. *NiemObr* 44.

»być [jakiej] mocy« (1): A głowá tá nářzá Chriřtus pan/ ieřt tákiew mocy y zacnořci/ iż [...] wřzytkiego wřzytkim dořtátczyć może *NiemObr* 44.

Wyrażenie: »moc ożywiająca« (3): *RejPosWiecz*² 92; Pan Kryftus [...] Spráwuie tedy moczą ożywiájącą ciało łobie przyległe/ áby ták człónki żyć á pracować mogli. *RejPosWstaw* [110²], [110²] *marg.*

Szereg: »moc i obżywienie« (1): Ktora [głowa tj. *Chrystus*] [...] wżytkiemu ciáłu wobec/ y káżdemu człónkowi zołobná/ moc y obżywienie dawa. *NiemObr* 43. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

b) *Sila napędowa wojny* (2) : Ná łprawcach wżytká moc walki należy *RejZwierc* 228v; Ponieważ wżytká moc wojny [*nerous belli*] należy wpieniądżách *ModrzBaz* 119.

3. *Sila zbiorowości, zwłaszcza militarna i państwowa; potęga; fortitudo* *HistAl*, *Vulg*, *PolAnt*, *Cn*; *robur* *Vulg*, *PolAnt*, *Modrz*, *Cn*; *potentia* *Vulg*, *PolAnt*, *Cn*; *virtus* *Vulg*, *PolAnt*; *cornu*, *potestas* *Vulg*; *exercitus* *PolAnt*; *valentia* *Cn* (*ochładzająca*) [*w tym: czyja* (276): *G sb i pron* (107), *ai poss* (87), *pron poss* (82); *w pl* (56)] (464) : Zgromadzili łie łą nieprzyjaciele mogli/ á chełpią łie w mocy łwey *TarDuch* A2, E2v; *BielŻyw* 150; było woýłko Tatarskie rozdzielono/ ale w mocy y w walcźney zwyczáynołci daleko łprawnieýłze nad náłze *MiechGlab* 10, 38, 54, 66; *WróbŻółt* 43/10, 88/25, 148/14; Wielekroć łie łtáráli znierownemi przeciwo mnie mocamy/ ná głowę mie wykorzenić nieprzyjaciele moi *RejPs* 38v, 79v; *ConPiotr* 33v; tył podawłzy przed Indi wciekł/ nie mogác łie łprzeciwić ich mocy. *HistAl* G7v, D3, E3v, H3v; *LubPs* C2v, F2v, O4v, P6, Y6v (8); *Leop* 4.*Reg* 10/34, 20/20, 4.*Esdr* 15/49, 16/18, *Ez* 32/30 (8); *RejZwierz* 5, 29 *marg*, 33v [2 r.]; Ale wżytkie ine łpráwy Ieroboámowe/ [...] Ktemu moc iego iáko walczył/ iáko przywrocił Dámáłzek y Emáth ku Iudźie między Izráelity/ Oтым nápiłano ielt w Kronikách Krolow Izráelłkich. *BibRadz* 4.*Reg* 14/28, *Lev* 26/ 19, 3.*Reg* 15/23, 4.*Reg* 14/15, 18/20, *Ps* 67/28 (16); wczýnił [*Tullius*] Rzymiánom moc pánowánia á łobie cześć od wżytkich. *BielKron* 103; przyiechał do niego [*do Aleksandra*] Hámilkár połeł Kártágińłki/ wywiádowác łie iego mocy *BielKron* 126v; Gdy tedy łwe mocy łpołu złączyłi/ wydárli Fráncuzom zálę Párme/ y Plácencyą *BielKron* 197v, 40v, 100v, 113 [2 r.], 124v, 192v (24); *KwiatKsiąź* M; *Mącz* 81c, 377c; Nie mogłá żadna połtronna moc nigdy zwalczyć Polłkiéy Korony *OrzQuin* O, Q2; *RejAp* 82v; zbudowál w Egipcie Alexándrią miáłto [...]. Pomyłł tho był wielki/ á práwie przyłtoiny mocy Alexándrá wielkiego. *GórnDworz* Ii3, Z6; *RejPos* 213v; *KuczbKat* 140; Rzymie gdy cie rządzili powáźni łtanowie/ Nie było żadney mocy podobney ku łobie. *RejZwierc* 252v, 252v, 257, 262v [3 r.], 263, 263v, Aaa3v; bo ná przednim włie wżyłtká moc należy. *BielSpr* 8, 31v, 36, 37v, 57; nie ołtoią łię przed mocą koni náłzych ktorými ie podepcemy *BudBib Iudith* 6/3, *Ez* 22/6, 30/6, 17, 33/28, *Iudith* 6[5]/1 [25] (9); *HistHel* D; *MycPrz* I B; *PaprPan* C4v, H4, Ffv, [Hh5]v; *ModrzBaz* 112v; Niech widzę woýłká zniešioné/ Niech widzę drzewá zložoné: Vłáiąc páńłkiéy pomocy/ Nieboię łye żadnéy mocy. *KochPs* 37; iź zá ty tákie nieznošne grzechy Pan BOG kárác będzie/ á Boże day to áby nie pogáńłką mocą *SkarŻyw* A4, 402, 560 [2 r.]; ktorzy [*ksiąźeta polskie*] zgromáđziwłzy z Xięłtw łwoich mocy/ ciągnęli obyczáiem nieprzyjacielskim do Rułi *StrykKron* 226, 110, 180, 240, 632, 712 [2 r.]; *KochSz* B4v; *ReszPrz* 5; *WerGošć* 237; tám Mołkiewłka łilá/ Mocy łwey wżytkiéy zaraz zálółnie pozbyłá. *PudłFr* 43; *KochProp* 15; [*Ojczyźno*] O Murze łławny kráioł Chrzełciáńłkich/ Wále potęźny od mocy Pogáńłłkich *GrochKal* 24; *Phil* B2; *GórnTroas* 8, 20 [2 r.]; *OrzJan* 8, 16 [2 r.], 31, 34, 39, 74, 90; *SarnStat* 116, 122; *PowodPr* 8, 15 *marg*, 83, 84; Ci w niczym bárži mocy łwey nie pokłádáią/ iáko w wielkołci łudźi *CzahTr* F3v, E3v, Gv; *SkarKazSej* 691b.

moc na kogo (1): Rzymiánie [...] pokoju nigdy więtzego nie mieli/ iáko pod iednym Auguřtem. Moc teź więtzá y potęźność ielt ná nieprzyaciela przy iednym^m. *SkarKaz* 691a.

W tytule władcy (4): [w liście Piłata do cesarza:] mocy twé wfłytki rzeczy ktoré fie dziály o Iezufie na rátuřfu moijm znaiomé czynię przez ninieyřłé piłanię *OpecŻywList* C2; *KrowObr* 27; *SarnStat* 1101 [2 r.].

W połączeniu z nazwą etniczną lub geograficzną lub z przymiotnikiem od tej nazwy [w tym: *ai* (62), *G sb sg* (5), *G sb pl* (4); *moc + określenie* (48), *określenie + moc* (23)] (71): *ConPiotr* 30v, 34; *HistAl* C2v [2 r.]; ten wychwalaiać Wenecką moc/ powiađał o wielkich dochodźciech miałtá onego *OrzRozm* N2; *Gottow* mocy y zwyćieřtwá ielzcie Rzym nie zápamiętał [= *zapomniał*]. *BielKron* 293; tylko Sármáte á Scite [...] mocy Rzymfkiey nigdy fie nie bali *BielKron* 338; Troczánie widząc moc Prufką y Litewfką poddáli fie Iágiełłowi *BielKron* 380, 9v, 59, 116v [2 r.], 125, 131 (26); *OrzQuin* L, R3v; *RejAp* CC2v; *BielSpr* c, 40, 41v, 59v; *BudBib* I 445a marg, 1. *Mach* 3/35; *ModrzBaz* 127v [2 r.] 128; *StryjKron* 355, 487, 572, 582, 682; By wřzytek Rhen zebrána moc Niemiecka piłá: Nigdy niebęda mogli Rzymfkiey řile řzkodźić *KochFr* 58; *KochDz* 108; *KochTarn* 77; *Phil* H4; Było Troiéy ták możné pańřtwo/ y ták řtało/ Ze fie mocy Gréciiéy wřzytkiéy nic nie bało. *GórnTroas* 8, 8 [3 r.], 9; *OrzJan* 23, 24, 34, 40, 79 (8); *PowodPr* 8, 9 marg; *SkarKaz* 4a; *CzahTr* H2, H2v; *SkarKazSej* 660a.

W połączeniach szeregowych (21): *BielŻyw* 150; *KrowObr* 23, 241v; *BibRadz* II 32b marg; *BielKron* 112; *Mqcz* 426d; *GórnDworz* Z3; nie będzylei on [Bóg] řam Hetmánem/ [...] rády nářze/ y řprawy káźde nářze/ y mocy namoźnieyřze nářze w niwecź záwřze będa obrocone *RejZwierc* 255v, 40v; *Pirwřza* Cohors, álbo Rotá wřzyřtki inne przechadzała wielkořciá/ mocá/ ozdoba/ y Męźmi vřzonemi w piřmie *BielSpr* 12, 10v, 19, 37; Ktořz zá wieku nářzego iego [Turka] řáble/ iego moci/ iego okrućieńřtwá/ iego drapieźnego woiowania niewznał? *BialKaz* H3; *ModrzBaz* 108v; *StryjKron* 330; *ArtKanc* E14v; *OrzJan* 74, 78; *SarnStat* 908, 1070.

W przeciwstawieniach: »figle, rada ... moc« (2): Stárzy Hetmáni co przed tym bywáli/ Więcey niź mocy figlow vřywáli. *RejZwierc* 228v, 163.

W porównaniu (1): prawie iáko požarem dochodźiła moc ich [Turków] do wřzyřřtkich Pańřtw okolicznych *MycPrz* II B[3]v.

W charakterystycznych połączeniach: *moc dostateczna, nawąřłona, nierowna, pirwsza, postronna, potęźna, powyřszona, przełomiona, řłaba, wřłasna, wszy(s)řka (wszystkie, wsze moce)* (36), *wykorzeniona, zahamowana, zebrana* (2), *zmordowana; moc Aleksandra Wielkiego, Amuratowa, Anglikow, Annibalowa, assyryjska, Azyjej (azyjacka)* (2), *cesarza (cesarska)* (2), *Francuzow, Gotow, grecka (Grecyjej)* (5), *izraelska (ludu izraelskiego)* (2), *koronna, krolewska (krola)* (3), *lacedemońska, liflandska, litewska* (2), *ludu (w ludzioch)* (5), *mocarz(ow)a* (2), *niemiecka, otomańska, pańřstwa, perska (Persow)* (9), *pogańska (pogańřstwa)* (9), *pruska, ruska, rzymska (pańřstwa rzymskiego)* (8), *sprzeciwnikow, trojańska (Trojej)* (2), *turecka* (30), *wenecka, wojska* (4), *wołoska; moc na nieprzyjaciela (przeciw nieprzyjacielowi)* (2), *na odpor; chłuba mocy* (2), *chwała, ćwiczenie, odparcie, pycha* (5), *rozdział, rozerwanie, řława; bać (obaw(i)ać) się mocy* (10), *bronić, doznać* (2), *lękać się* (4), *pozbyć się, (s)przeciwić się* (4), *przyczyniać, ujć* (2), *uřzyzyć, uřywać* (2), *wywiadować się; obronić od mocy, padać; z mocy swej umocniać się, zalecany; bronić się mocy (D), odeprzeć (odpor)* (2), *oprzeć się; obrona*

przeciwno) mocy (3), pomagać sobie (pomoc dać) (2), ruszyć się (ruszenie) (2), wyprawić; przyść ku mocy; baczyć na się moc(y) (A), (z)burzyć (2), lekce sobie pokładać, lekceważyć (2), obaczyć (obaczać) (8), odeprzeć, odjąć, odzierać, opanować, pobudzić (2), podwyższyć, pokładać [w czym], pokruszyć, porazić (3), potłoczyć, przełomić (2), psować, rozwiązać, sprawić, wychwalać, wytracić, wytrzymać, wywrocić, wzruszyć, zahamować, zebrać (2), zgotować, zgromadzić, zgubić, zhołdować, zjednać sobie, złączyć (społu) (4), zniszczyć, zostawić doma, zrazić, zwieść [na kogo] zwojować, zwyciężyć; chlubić się mocą (2), odeprzeć, opatrzyć, przechadzać [kogo] przestraszony, ściśniony, zwalczyć, zwyciężony; przed mocą drżeć, ostać się; z mocą być pogotowiu, potkać się, szyrzyć się, zamek oblec; chępić się w mocy, chwalić się, pysznić się, sprawniejszy, ruszyć, zniszczyć, zwątpić.

Fraza: »moc na moc (przyszła)« (2): zaráz tyliac y lżeść let iezdnych [...] zebrałwzy/ ná pomoc ich [...] poślálá. Ták tedy gdy moc ná moc przyślálá/ á wzięlá gorę ftroná Albrichtowá/ [...] Albricht Kázimirzowic Krolem Polłkim wybran [...] (marg) Moc ná moc. (–) *StryjKron* 667.

Zwroty: »moc brać« (1): Po tey poralżce ięli Longobárdowie moc we Włofzech brać *BielKron* 162v.

»[jakiej] mocy by(wa)ć« [szyk zmienny] (3): Od tego czáfu Fráncuzowie nigdy nie mogli tákiedy mocy być iáko pirwey byli. *BielKron* 171, 228; *BielSpr* 18v.

»być w swej mocy« = nie stracić potęgi (1): To miáło mieyfce/ pokąd iefzce byłá w fwey mocy miedzy thym ludem ich rzecz póspolita *BibRadz* I 113d marg.

»da(wa)ć moc; dodać (a. przydać) mocy« [w tym: przeciw komu (1)] = *virtutem dare Vulg; dare fortitudinem PolAnt* (6;2): Da pan Bog mocz ludu fwemu *WróbŻołt* 28/11 [przekład tego samego tekstu *LubPs, Leop*]; *RejPs* 42; *LubPs* G4v; *Leop Ps* 28/11; Przytępiłes oftrze mieczowi iego (marg) To ielt/ niedalés mu mocy przeciw nieprzyiaćielowi. (–) *BibRadz Ps* 88/44, *Ps* 67/36; *BielKron* 84; *LatHar* 347.

»(d)ufać w (swojej) mocy, swojej mocy, w swoją moc; ufający w swojej mocy« [szyk zmienny] (4;1;1;1): *BielKron* 112; *RejPos* 16 [2 r.]; *StryjKron* 235, 240; Tu iuz burdá z Krzyżaki/ którzy fwoiéy mocy Nie vfáiac/ v Czechá lżukáią pomocy. *KochProp* 8; *PowodPr* 82.

»moc mieć« [w tym: na co (1)] [szyk zmienny] (6): *BielKron* 162v, 237v, 405v, 408; *BielSpr* 72v; Micháilo nie máiac mocy ná odpor Litwie/ drugi raz do Mołkwy ziaćhał *StryjKron* 597.

»moc (sw(oj)ą) obroć (a. obracać)« [w tym: dokąd (4), na co (2), na kogo (1), przeciw komu (1), k czemu (1)] = *vires suas convertere Modrz* (9); *ConPiotr* 31v; Amurat [...] wymylił wżytki mocy fwoie obroć do Albániey przeciw Skánderbegowi *BielKron* 245v, 153v, 209, 238v, 244, 246v; *ModrzBaz* 106; *ActReg* 4.

»mocą moc odpędzić; moc mocą odpierać« (1;1): *BielKron* 339v; wżyftki pomocne wfyy ná lewą ftronę małz obroć/ á moc mocą odpierać *BielSpr* 20v.

»rozmnóżyć moc swoją (a. [czyją]); w mocy mnóżyć się, wzmagać się« = *crescere virtute HistAl* [szyk zmienny] (2;1;1): *HistAl* D8v; *LubPs* dd2v; gdy ie tak mordowac począł/ y thym fię wiecey w mocy fwey wzmágał [*ascendit cum exercitibus*]/ Tedy Symon tákże vczynił wyćieczkę z miáłtá z ludem fwym á popalił woienne przypráwy. *BibRadz* 1.*Mach* 9/66; *StryjKron* 285.

»moc (swą) stracić (a. utracić)« [szyk zmienny] (2): Ono fławne Krolełtwo/ moc fwą iuz ftráćilo. *WierKróc* A2v; *StryjKron* 31.

»wytrwać mocy [czyjej]« (1): nie baczę tego. By który zamek wytrwał mocy Páná tego [= cesarza tureckiego] *CzahTr* H2v.

»na moc się zdobywać« = *stawić opór* (1): chociaż się to Książę Babilońskie burzy/ y ná moc zdobywa/ vpásć mu przedsię *NiemObr* 65.

»zdołać [czyjej] mocy« (1): że zá láty miał wítać lud z pułnocy/ Którégo kray południ niemiał zdołać mocy. *KochProp* 13.

»zemdlić (a. umglic) moc [czyj]», śmiałość mocy [czyjej]; mocy [czyjej] namdlieć; poczęła mdleć moc [czyja]; moc [czyja] jest zemdlona« [szyk zmienny] (3:1;1;2;1): *BielŻyw* 152; Zagarńże y ty woyłká/ w ręce ludu twego Izraelfkiego [...]. Puścze ná nie ftrách/ á zemdli śmiałość mocy ich [liquefac audaciam fortitudinis eorum] *BibRadz* 1.*Mach* 4/32; Od tego czáfu poczęła mdleć moc Perfka *BielKron* 116v, 166v, 280v, 367v; *RejZwierc* 257v, 263v.

»zetrzec (a. potrzeb) [czyj] a. komu] moc« [szyk zmienny] (10): *TarDuch* A2, E2v; *LubPs* Cv, hh3v; Potym ciągnęli przeciw Wolfkim/ ich moc potarli *BielKron* 108v; gdy mu moc Rzymianie ftarli/ musiał sie z nimi iednać *BielKron* 128, 125, 162v; *SkarŻyw* 500; *CzechEp* 44.

Wyrażenia: »dziwna moc« (1): Tám [na Syjonie] ia rozmnożę dziwną moc Dawidá fwego wiernego *LubPs* dd2v.

»gwałtowna, nawalna moc« = *najazd; impetus PolAnt; extrema a. ingens vis JanStat* [szyk 8:1] (7:2): Then pielfego wezbrogieci przeciwko nawalny Tureczky moczy wyprawy. *ConPiotr* 30v, 30v; *BibRadz* 1.*Mach* 4/8, 30; *ActReg* 4; *GórnTroas* 20; *SarnStat* 133, 424 [2 r.].

»moc nieodparta, nieprzełomna, niewyciężona« [szyk 2:1] (1:1:1): Widząc Opolkie Książę przeciw sobie moc nie odpártą/ przedał Prufom oštátek zamkow w Polźce *BielKron* 382v, 56v; *OrzJan* 29.

»moc nieprzyjacielska, nieprzyjacioł« = *vis hostium Modrz; vis hostilis JanStat* [szyk 13:1] (10:4): *BielKron* 249v; *RejPos* 15; *BielSpr* 15v, 21v; *ModrzBaz* 128; podz známi/ á obroń nas od mocy nieprzyjacioł náłzych. *SkarŻyw* 452, 500; *StryjKron* 225; *CzechEp* 44; *OrzJan* 91; *LatHar* 622; *SarnStat* 327, 767; *CzahTr* D3v.

»wielka moc« [szyk 30:8] (38): by to bytz moglo/ odiylibyśmy go [Jezusa] byli/ ale wielkie mocy fprzeciwiciełmy sie niemogli. *OpecŻyw* [155]; *LibLeg* 10/91v; *RejPs* 86v; *BibRadz* I 138d marg; obaczył Henrik wielką moc przeciw sobie/ połał do Leftká o bráterfką rozmowę/ támżefie ziednali. *BielKron* 357v, 174v, 199v, 336v, 388v, 408; *RejPos* 50; *BielSpr* c, 72v; *SkarŻyw* 89; *StryjKron* 31, 225, 487; *GrabPospR* L2; *PowodPr* 77; *CzahTr* D3v; *SkarKazSej* 691a [2 r.]. Cf »wielką mocą«.

»moc wojenna« = *virtus bellorum Vulg* (4): *Leop* 1.*Mach* 10/71; *CzechEp* 161; złączywłzy vmyłly/ y moc woienną w iedno [coniunctis animis, et copiis in unum collectis JanStat 742]/ lácwiébyśmy mogli onému odeprzec. *SarnStat* 111 [idem] 985.

Szeregi: »moc i chwała« = *gloria et fortitudo HistAl; potestas et gloria PolAnt* [szyk 1:1] (2): by poznał iáko wielka chwałá y moc náłzá [Dariusza] iest *HistAl* C7v; *MurzNT* Luc 4/6.

»moc i gotowość.« (1): Rozumiał dobrze Skánderbeg moc y gotowość przeciw sobie Turecką *BielKron* 244. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»moc i gwałt« (1): choć podwakroć hániebnie do łturmu przypuśczano/ wśyftkę turecką moc y gwałt wielki iednym tylko murem odpárł [*Wiedeń*] *OrzJan* 80.

»hufy i mocy« (1): niech będą huffy y mocy iákie chcą *RejZwierc* 255v.

»liczba i moc« (2): By był Gedeon nie miał wiary/ tedyby był nie rużył walki przeciw nieprzyaściołom ktorych liczbá y moc była barzo wielką. *BibRadz* I 138d *marg*; *SkarŻyw* 358.

»moc i (ani) miecz« [*szyk 1:1*] (2): *LubPs* Cv; iáko on Gedeon nie dufał w mocy ludu swoiego/ áni w mieczu swoim/ iedno w możności Pána swoiego *RejPos* 16.

»moc i najazd« (1): powtore S: Chryzołtom z wielką mocą/ y náiazdem ná kościoł iego ręki żołnierskiej [...] wygnány ieft. *SkarŻyw* 89.

»moc i obrona« (2): *BielKron* 210; gdyż przes nią [*sprawę puszkarską*] czáłow ninieyfzych więczłzą moc y obronę ma kázde woýtko/ Zamek y Miásto/ niźli kiedy ręką czyniąc. *BielSpr* 72v.

»poczet i moc« (1): Rozmnożył fie ten lud bárzo/ ták iż nas przechodzi pocztem y mocą *BielKron* 27v.

»moc i potężność« (1): *SkarKazSej* 691a *cf* *moc na kogo*.

»ręka i moc« (3): *SkarJedn* A2; *StryjKron* 26; Przy ktorych teraz potężna być może ręká y moc wálzá/ y nieprzyaściołom ftrázliwa. *SkarKazSej* 673b.

»moc i (a) si(e)ła« = *fortitudo et robur PolAnt* [*szyk 4:2*] (6): *BibRadz Ps* 67/36; *KwiatKsiąż* O2v; Iáko wśyftki narody Rzimowi służyły Poki mu doftawáło y mocy y sieły *MączKoch nlb* 12; *ZawJeft* 28; *OrzJan* 75; *SkarKazSej* 688b. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»moc i sława« [*szyk 2:1*] (3): ALEXánder fwych wieków/ dziwna to rzecz byłá/ Ze iego moc y łławá y w obłoki biłá. *RejZwierz* 41v; *BielKron* 124, 338. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.*]

»moc i (a) sprawa [= *sprawność bojowa*]« (4): Widząc Węgrzy moc y íprawę Boleśławowę przyłtali do niego przeciw Niemcom *BielKron* 347v; *BielSpr* 15v, 21v, 51v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.*]

»moc i szabla« (1): Turecka moc y ízábłá ná głowy wálze nástępuie *SkarKazSej* 660a. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»wielkość albo (i) moc« (2): ázali przebywáiący w Tyrze nie byli Rycerze bárzo mocni/ [...] coz im pomogłá ich wielkość álbo moc [*multitudo et fortitudo*] *HistAl* D6; *GórnTroas* 9. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*]

»moc i wojsko« (1): Pierwíza [*bestyja*] iako lew máiac íkrzydłá orle (*marg*) To iefth/ moc y woýtká onego páńftwá ktore ná oštátek było pohołodwane. (–) *BibRadz Dan* 7/4.

»moc a zastępy« (1): A zaż nie thy Boże ktoryś nas odpędził/ á zaż niewynidziefz Boże w mocách (á załtępiech) [*in virtutibus*] náłfych [z woýtki náłzémi *WujBib*]? *Leop Ps* 107/12.

W przen (5) : ániś wípomniał ná opokę mocy twoiey *BibRadz Is* 17/10; y dziś czuią wśyfcy narodowie/ moc y żądłá tych niefláchetnych wężów á potomkow ich [*Saracenów*]. *RejAp* 82v; zrzuce też ná ziemię moc ich. *BudBib Is* 63/6; Niech ná twé woýtko mieczá niedobywa/ Iego moc chćiwa. *ZawJeft* 10; Tá moc požárłá żywé/ Troia trupem leży *GórnTroas* 8.

Przen (4) : Pátrzayże też więc záfię oney ízpetney mocy/ Co márnny brzuch rozwálił/ líedząc ná pułnocy. *RejWiz* 174v; *GrabPospR* K2.

Wyrażenia: »moc nieprzyjacielska« (1): Bo obyczáie náłze skázone/ wiára y powinność zániedbána/ żywot nieumieiący fię káiác/ wielką á bárzo potężną mocą iest nieprzyjacielską [*firmissimum robur est hostis*] przeciwko nam. *ModrzBaz* 128.

»wielka moc« (1): *ModrzBaz* 128 cf »moc nieprzyjacielska«.

Szereg: »moc i siła« (1): pociągnie do wáłzény kró: M. zá łobą [...] Weneckie páńftwo y Lámbárdią/ onę moc y siłę ziemié Włófkiey *OrzJan* 128.

α. *Jednostki frazeologiczne na oznaczenie ruchów wojsk* (72) :

»mocą (sw(oj)ą), mocami (swymi)« = *de (in) virtute Vulg* (29:3): *RejZwierz* 32v; Egipcjowie gdy mu [*królowi Almerykowi*] niechcieli płácić trybutu wstáwionego/ krol Ierozolimski iechał fwą mocą do Egipcju/ áby ich zwolenftwo skrócił. *BielKron* 178v; przyzłá Luterianom druga nowiná/ iz Papież y Cefarz z bieráią fie nánię mocą potáiemnie *BielKron* 224, 173v, 187, 208, 210, 223, 240v, 253v; *StryjKron* 672.

~ *W charakterystycznych połączeniach:* (przy)ciągnąć (wciągnąć) mocą (mocami) (16), iść (2),jechać (3), oborzyć się, porazić, (po)ruszyć się (2), udać się, wniść, wyniść, zebrać (zbierać) się (4).

Wyrażenia: »spólną mocą« (3): Ták obá Hetmánowie Litewfski z Koronnym/ Ciągnęli fpólną mocą *StryjKron* 742, 235, 772.

»wielką mocą, wielkimi mocami« = *de a. in virtute magna Vulg* [szyk 13:3] (15:1): Thesz czy dawam znacz yz Tatarowie wifzly na the ftrone Nieprv wyelkymy moczamy swimy *LibLeg* 10/153; *BibRadz* 4.*Esdr* 15/30, 31; fzli wielką mocą paląc/ biorąc/ bijąc/ gubiąc/ do kráin Włófkich/ Fráncufkich/ y Báworfskich *BielKron* 173, 47, 66v, 67v, 113, 163 (12); *StryjKron* 121.

»mocą wszytką, mocami wszytkimi« (1:1): the przyczynę dawfzy walce Soliman Cefarz/ rufzył fie ku niemu mocą wfzytką/ wodą y ziemią *BielKron* 305v, 215v. ~

Wyrażenia przyimkowe: »z mocą (sw(oj)ą), z mocami (swymi)« = *cum exercitu, in manu, in potentia Vulg; cum potestate Mącz* (28:14): *LibLeg* 10/62; *BibRadz* I 453d marg; *BielKron* 178v; *Mącz* 430d; Gdyby nieprzyjaciel ciągnął z mocámi/ inne Stole záfypác/ iednęż zoftáwić *BielSpr* 65, 17v; Xiążętá Rufkie [...] z mocą woýfk fwoich do Zięmie Sendomirfskiey [...] wtárgnęli *StryjKron* 375; *BielSen* 15.

~ *W charakterystycznych połączeniach:* brać się z mocą (z mocami), (przy)ciągnąć (pociągnąć) (21), gotować się, oblec, oborzyć się, obrocić się, posłać, przyść (4), ruszyć się (2), rzucić się, wtárgnąć, zebrać (zbierać) się (3).

Wyrażenia: »z wielką mocą, z wielkimi mocami« = *cum exercitu multo, in manu gravi a. forti Vulg* [szyk 16:3] (17:2): *LibLeg* 10/62; Tedy posłá Krol Áfsyryjski Rábácená z miálfhá Láchis do Ieruzálem/ do Krolá Ezechiafá z mocą wielką *Leop Is* 36/2; *BielKron* 70v, 83, 88 [2 r.], 95, 156v (10); Fama exorta Hetruscos ingentes conscribere exercitus, Sławá przifzłá że fie Hetrufcy s wielką mocą zbieráyą. *Mącz* 269a; *BielSpr* 15v; *BudBib Iudith* 9/6, 1.*Mach* 7/27, 11/15; *StryjKron* 487; *BielSen* 7.

»ze wszemi (a. wszytkimi) mocami, ze wszy(s)tką (a. wszycką) mocą« (9:6): *Diar* 23; gdy fie im [*Wandalitom*] [...] mieýfce/ vrodzay/ y pufté káty nie podobáły/ rufzyli fie ze wfzytkimi mocámi gdzye czuli lepfszą páfzą *BielKron* 159,159, 257, 309 [2 r.], 310v, 315; *BielSpr* 20, 59v; Henrik Márfszałek ze wfzytką mocą woýfk fwoich Miednicką zięmicę woiował *StryjKron* 315, 315, 572, 662, 682. ~

»w mocy« (1):

~ Wyrażenie: »w wielkiej mocy« (1): Za Połowcami zaś Prufowie [...] do Ruśi w wielkiej mocy przyciągnęli *StryjKron* 195. ~

4. *Siła zjawisk fizycznych; potestas, virtus Vulg* (4) : Ty miły panie panujesz moci morzkiey/ á thy wfmierzalż mocz wełny iego. *WróbŻołt* 88/10; Rozumieyże bez ciála iáka tám [*w wietrze*] moc bywa/ Gdy kámienie gdy drzewá/ s korzenia wyrywa. *RejWiz* 111.

W porównaniu (1): Iáko kámieniá moc doświadczenie będzie wnich *Leop Eccli* 6/22.

5. *Zdrowie organu i jego dobre funkcjonowanie; valentia Cn* (6) : wiedz iż kámień czyni sie w człowiecze [...] dla flabey moczy wyrzuczący członkow/ iako nyrek/ mechierza *FalZioł* V 10v; *GlabGad* E4; mocz członkow przez takowe prácowanie potwierdzona bywa. *KwiatKsięż* P2; Iuż mowá/ iuż wzrok/ iuż słuch/ iuż wśytki śmyśły w nim śprofnie sie odmienić muśzą/ á żadna władza [*psychofizyczna*] przy ślufzney śwey mocy iuż tám zośtáć nie może *RejZwierc* 75v.

Zwroty »mdlić moc [czego]« (1): iáko ci/ ktorzi się rozmáitem pokármy y napoymi obciążáią/ więcey mdlá niżli pośiláią moc żołądkowę [*magis debilitant quam confirmant stomachi vires*] *ModrzBaz* 45.

»posilać moc« (1): *ModrzBaz* 45 cf »mdlić moc«.

»wziąć większą moc« = *wzmocnić się* (1): Tamże więc serce wziąwłzi większą moc podawa onym członkom żywność *GlabGad* E2v.

6. *Wytrzymałość na działanie niszczące; twardość (o przedmiotach materialnych); soliditas Calep; duramentum Cn* (14) : Natura iego [żelaza] twarda gęłtha/ [...] wśytki rzeczy: moczą swoią zwiciąza *FalZioł* IV 53b; *Calep* 989b.

W połączeniu szeregowym (1): że niebá ktore widzimy śą nazacnieyśzą częścią świátá/ y trwáią ząwždy bez wśelákíey śkázý/ zacnieyśze będąc/ y mocą/ y wielkością/ y cudnością nád inśze vczynki śtworozne [!] *KuczbKat* 380.

Zwrot: »trzymać się na mocy« (1): DZbanie móy piány/ Dzbanie poléwany/ [...] Trzymay fye ná mocy/ Bo cię cáłéy nocy Z rąk niewypuścim *KochPieś* 4.

W przen (1) :

Zwrot: bibl. [Gen 49/23] »siedzieć w mocy« = *nietracić siły* (1): siedzi w mocy łuk iego *BielKron* 18v.

Przen (1) :

Zwrot: »moc mieć« (1): Ale śláchetné rymy/ tákową moc máią/ Ze zazdrościwé látá ich niepokonáią. *KochProp KKoch* 4.

α. *W funkcji przysłówka: trwale* (2) :

»mocą« (*tu w przen*) (1): PAnie/ [...] Ktory fundámenty/ mocą záložone/ Ziemiśkie wzruszałż *GrabowSet* C.

Wyrażenie przyimkowe: »na moc« (1): Niech [*ślachcic*] ma dom śwoy/ á gotowy/ rządnie rozmierzony/ ná moc zbudowány *GostGospPon* 170.

a. O zamku: obronność (6) : On zamek/ co równi fwyé ná świecie nie wiedział/ Mocą/ fławą fąsiádóm kością w gárle siedział *GórnTroas* 36; Acz [zamek Szarok] ieft ná bárzo wielki y wyfoki gorze/ [...] Ale w mocy málo co mocnieyfzy nád iáie *CzahTr* Hv, Hv, H2.

Zwrot: »być [jakiej] mocy« (1): Kiedy przyfzedł pod zamek co był dziwney mocy *RejZwierz* 5.

Wyrażenie: »dziwna moc« (1): *RejZwierz* 5 cf *Zwrot*.

α. W funkcji przysłówka (1) :

Wyrażenie przyimkowe: »na moc« = *obronnie, warownie* (1): iefli [...] Zamek iáki/ Miáfto álbo twiérdza chytróścią/ zdrádą będzie wzięty/ álbo okupowany/ álbo które mieyfca były ná moc zbudowané [*incastellata JanStat* 880]/ [...]nie będziemy áni możemy Zamku/ twiérdze/ miáftá/ álbo innych mieyfć ták wziętych [...] pod którąkolwiek bárwą przyjmowác *SarnStat* 1101.

7. Właściwość oddziaływania na świat fizyczny, wydarzenia lub uczucia ludzkie; natura, virtus Mącz, Cn; effectus, vis Mącz; facultas, potestas Cn [w tym: czego [= w czym tkwiąca] (185); w pl (29)] (870) : *OpecŻyw* [61]v; czemułz fyą nye ląkla ftacz myedzy lotry poth krzyzem a yezusem nanym uyfzączym, czego nycz nyeuczynylo yedno mocz uyelkyey myłofczy ktorąfz yemu była złączona *PatKaz III* 129, 101; O Wodkach z zioł rozmagithych. Y o mocy gich. *FalZioł* +5; ktorego owoczu moc ieft, podobna/ moczy iagod wilczych. *FalZioł* I 6b; powiedaią izby moz [!] korzenia Sparagowe⁸⁰ była iadem zabijączym [!] płow. *FalZioł* I 129b; Moc niegałzonego vapna czyni opuchliny *FalZioł* III 36d; Tey to riby taka mocz czyrnidła ieft/ gdyby tłuftoci w lampę wleie á zapali ią/ tedy oni ludzie wfytczy kthorzy przy tym fwietle będą, Czarni będą iako murzynowie *FalZioł* IV 38d; Thy rzeczy wfytki przetłukłfzy/ warz w wodzie ták dłuogo iz mocz onych rzeczy w wodzie zoftanie *FalZioł* V 43v; wfytki korzenia/ albo zioła/ albo kwiatki: Maią być zbierany gdy miefiączza przybywa, Bo gdy iuż miefiączz z chodzi: w nich też mocz ginie. *FalZioł* V 118, kt, +2v [4 r.], [*7] [6 r.], [*7]v [11 r.], [*8] [5 r.] (110); *GlabGad* H, K2v; *MiechGlab* **3; *LubPs* B6v marg; *KrowObr* 68v; (marg) Moc Plánet y ányołow. (—) Bo dał [Bóg] moc Słóncu/ Gwiazdom/ y roznym Plánetom/ Zyołom/ drzewom/ źwirzétom/ rozlicznym kámykom. *RejWiz* 114v, 111 [2 r.], 125, 136v [2 r.], 137, 138v [2 r.] (17); *Leop* *2v; *RejZwierz* 107v; śnieg y lod ták moc ogniową zádźierzywały/ że fię nie rozthapiały *BibRadz Sap* 16/22, *Prov* 21/22, *Sap* 16/23, *Mar* 11 arg, *Apoc* 9/10; Tám też w tych gmáchoch ná wirzchu zbroie y ine rzeczy od żelázá chowano/ áby dla mocy tego drzewá nie rdzewiały. *BielKron* 78, 6; *Mącz* 131a, 212d, 499b, c; *SienLek* 30v, 67; *LeovPrzep* B3v; *RejAp* CC2, 79, 81; *HistRzym* 61v [2 r.] 62, 63, 63v, 68, 104v [2 r.]; iz vwierzył wnet/ y biezał co rychley do domu fwego/ á znalazł wfytkę pociechę fwoię. Pátrzayże iáka to ieft moc wiáry fwiętey, *RejPos* 244v, [73] marg, 76, 78 marg, 237, 257, [310] marg; *RejPosWiecz*³ 97v; *RejZwierz* 3; *ModrzBaz* 86, 109, 136; co zá moc to w iednéy wodzie ták różna/ otwierác/ zawiérác/ ofufzác odwilzác? *Oczko* 25v, 15v, 21; Iáka y moc była fkrzynie oney [*arki przymierza*]/ poki ftała ná dnie rzeki Iordaná: poty wody zalać iey nieśmiały. *SkarŻyw* 501, 92, 98, 132, 250 marg; *NiemObr* 12, 19, 158; ia profze [!] oto Czego fye kolwiek dotknę/ niechay będzie złoto. [...] Przyzwolił Bóg/ á on rad: ledwé podźiękował/ Ták iął fzukác ná czym by fwyé mocy fkołztował. *KochDz* 107; *Calep* 477b; *GrabowSet* N3v; *WujNT* 201, *Luc* 17 arg, s. 322, 546, 2. *Tim* 3/5 (8); *PaxLiz* Cv; O fzczeńliwy/ kto ftanu doftawfzy wielkiego/ Pomni czym był/ y baczy moc fzczeńciá zmiennego. *SzarzRyt* D3.

moc czego [= *jak działająca*] (20): Którym wczynkom Páweł S. odeymuye [= *odmawia*] moc wípráwiedliwienia y zbáwienia. *WujNT* 518 *marg*, 658, Ccccc3. *Cf* »miewać moc«, »moc tracić«.

moc do czego (1): Abowiem y on [św. *Paweł*] wczynkom tych ludzi którzy nie máią Duchá Chrístułowego/ odeymuie moc do wípráwiedliwienia y do zbáwienia *WujNT* 518.

moc ku czemu (17): *FalZioł* [*7]; Discussoria vis Moc nieyáka ku rołcieraniu y wygnániu złości. *Mącz* 339a. *Cf* »(być) [jakiej] mocy«, »miewać moc«.

moc na co (12): nawięzcy ta motz na biegunkę ielt wíęczńza w nalieniu [szczawiu]. *FalZioł* I 4c; *SienLek* 154. *Cf* »(być) [jakiej] mocy«, »miewać moc«.

moc nad czym (4): Według biegu niebieskiego/ ktoremu pan nad wízytkiemí rzeczami śwíata te⁸⁰; mocz niezmierną dał *FalZioł* V 49. *Cf* »miewać moc« = *wywierać wpływ*.

*Ze zdaniem podrzędym określającym oddziaływanie [w tym z zapowiednikiem: ta (19), tak(ow)a (14); iż(e), że (42), aby (4), która (4)] (49): OpecŻyw 58v; Mocz Layna pfięgo ielt ta iż bolączki w gardle leczy *FalZioł* I 144a; Mocz te⁸⁰ komienia [!] ielt: iże kto gi będzie nołić przy łobie/ czyni go być niezwiązione⁸⁰. *FalZioł* IV 47d, I 18a, IV 11a, 47b, 52b, 55a [2 r.], d; *GlabGad* K2v; *RejWiz* 133; Tákże w onym káłku złotá [= *w koronie*] tákowá moc być pokłádałz/ że bez niego Krol náłz Krolem Polłkim być nie może? *OrzRozm* B4v; *KwiatKsiąż* C2; vis refrigeratoria, Moc która chłódy. *Mącz* 137a; *RejPos* 227; Przepułcił ná nie Bog/ moc obmamienia/ áby wierzyli Kłamłtwu *GrzegŚm kt*; Lecz tá moc/ ielt łmyłłowi/ Ze mnie wíęźniem przywódzi Złemu *GrabowSet* N2. *Cf* »(być) [jakiej] mocy«, »miewać moc«.*

W połączeniach szeregowych (4): *FalZioł* [*7]; Arborum et herbarum naturas dicere, Drzew y ziół moc łily y włáłność ich powiedzieć. *Mącz* 241d; *GórnDworz* Mm5v; *ReszList* 155.

W połączeniu z imiesłowem przymiotnikowym czynnym (219): Też dla moczí łwoiey rołpádzaiącey y też otwieraiącey rzecz przyrodzoná paniam pobudza *FalZioł* I 47a; Mocz tego ziela ielt łknrczáiáca [!]/ połiláiáca/ wyłufzáiáca *FalZioł* I 71b, [*7]v [5 r.], I 1b, 3c, 6b, 10c (215); *GlabGad* E6v, I3; *Mącz* 462a; *SienLek* 86v.

W charakterystycznych połączeniach: cała moc, chwalebna, (na)dana (11), doświadczona (3), jadowita, lepsza (2), (nie)mała (12), niepewna, niesłychana, niewidoma, okrutna, ostra (2), podła, pospolita, poważna, prawa (2), przeciwna (2) przednia, rozliczna (8), rozmaita (3), rozna, silna, składana (słożona) (2); subtylizowana, łłachetna, trwała, wátpliwa, znamienita, zupełna; moc ciepłóci, czarow (2), czyrnidła, dryjakwie, drzewa (2), gębki, gron winnych, grzechow, gwiazdy, jadu (2), jagod(ek) (3), jałmużny (3), jemióła, języka (2), kamienia (6), kminu, kocenkow, korzenia (6), kwiatu, laktuki, lekarstwa (5), liłcia (2), ługowa, małci, miłóci, mleka, nasienia (4), nieba, obmamienia, odmienności, ogniowa (ognia) (4), oszukania, owocu (2), paniełstwa, paproci, pierłcienia (2), piotruszki, płanet (5), pokrzywy, posłuszeństwa, poźádlwołci (2), prawdy (3), prołby (2), przydatku (2), przysięgi, reubarbarum, skorek, łłoneczna, sprawiedliwołci, sukna, szczęłcia, śwíqłóci (2), tajemnice, uczynkow, (d)ufania (2), wapna, wiary (6), wodek, wody, zácłmienia, zakonu, ziela (24), ziemie, zwierzqł, żywiółow; moc baczenia, dawania, nakarmienia, rozsqđku, stabilizowania, (do) usprawiedliwienia (4), (do) zbawienia (3); moc ku poczęciu, ku rodzeniu, ku ułeczeniu, ku wspomózeniu, ku zdrowiu, ku zgładzeniu, ku żywotu; moc (na)przeciwo) bolełciam, chorobam (na choroby) (2), febram, gorączkam,

jadowi (na jad) (5), kwartanie, mdłościom (2), niemocy (na niemocy, w niemocy) (7), opuchlinie, paraliżowi (2), twardości, ukąszeniu; moc na biegunkę, na członki, na kamień, na oczy, na wszystko, na zadzierzenie [czego]; moc w pożytkach, w skutku, w sprawowaniu [czego], w znaczeniu [czego]; moc nad wiernymi; moc chłodząca (ochładzająca) (7), cierpniąca (3), czyściąca (oczyściąca, wyczyściąca, (wy)czyścienia) (17), gnojąca, gojąca (do gojenia) (3), kłusząca, laksująca, łamiąc(a) [co] (3), miękcząca ((od)miękczając(a), rozmiękczająca, odmiękczenia, do miękczenia, ku odmięczeniu) (23), naprawiająca [co] (ku naprawie, w naprawieniu [czego]) (3), naraszczająca [co] (narastania [czego]) (2), ocierająca (ścierająca, ku rozcieraniu, ku wycieraniu) (31), oddalająca [co], odejmująca [co], odrażająca [co], odwilżająca (wilżąca) (8), omywająca (3), otwierająca (ku otwarzaniu) (23), paląca (przepalająca, zapalająca, ku paleniu) (6), pędząca [co] ((po)pędzająca [co], w pędzeniu [czego]) (11), pobudzająca [co] (11), posilająca (w posileniu) (5), potwi(e)rdzająca [co] (potwierdzenia [czego]) (19), przechodząca (rozchodzenia) (2), przecinająca [co] (odcinająca, ucinająca) (5), przemieniająca [co], przenikająca (3), przyciągająca (ściągająca) (19), purgująca (purgowania) (8), rozwiązująca, rosnąca, rozganiająca [co] (ku wygnaniu [czego]) (3), rozkrawająca (ukrawająca) (2), rozpędzająca [co] (odpędzając(a), wypędzająca, wypędzania, ku odpędzeniu [czego], ku rozpędzaniu, ku wypędzeniu) (67), rozpuszczająca (10), rozwiązująca, skurczająca, spajająca (2), stulając(a) (5), subtylizująca (2), ścielająca, ścięncząca (12), trawiąca (35), ugaszająca, umocniająca (umocnienia, ku umocnieniu) (3), uśmierzająca [co] (3), uwesalająca, wyciągająca, wygryzająca, wyparzająca, wysuszająca (susząca, wysuszania) (34), zaciskająca (ściskająca) (6), zagrzewająca (ku zagrzewaniu) (16), zarumieniająca, zastanawiająca [co], zatwardzająca (zatwardzenia) (2), zatwierzająca, zaziębająca (oziębająca) (6), zraszczająca (3), zwierająca (4); podobny w mocy (6), równy; mocy pożywać (2), przydać (dodać, przydający) (5), skosztować; wymoknąć z mocy; moc w się brać, da(wa)ć (11), gasić, gubić, odejmować [= odmawiać] (4), poczuć (2), przypisować (3), przyznawać, psować (3), ukazo(wa)ć ((p)okaz(ow)ać) (7), umocniać, wlać, wyciągnąć, wypędzać, zadzierżyć (2), zatłumić; w mocy mienić się.

Przysłowie: Ták pry mądrzy powiádaią/ Iż łłowá wielką moc maia BierEz Sv.

Zwroty: »być bez mocy« (1): Ia pomniac ná taką chuc co była bez mocy/ Gorzko płaczę WisznTr 15.

»(być, stawać się) [jakiej] mocy« [w tym: ku czemu (5), na co (5), w czym (4), naprzeciwko czemu (3), że, iż (6)] [szyk zmienny] (99:1): *OpecŻyw* 43v; *KlerPow* 10; gałąłki j kwiatki rumnowe łą iednakiei moczy. *FalZioł* I 26a; tego prochu dać [...] s podroźnikową wodką ciepło na świtaniu ieft niepołpolitej moczy w they niemoczy puchlinie *FalZioł* I 141b; [rozmarynowa wódka] iefth rozliczney moczy ku naprawie ciała człowieczego *FalZioł* II 7b; Smoła którą oddzieraią od okrętow [...] wyfułza wilkołci zbythnie/ abowiem będącz w morzu łtaie łie takiey moczy dla wodi Morzłkiey. *FalZioł* III 28c, I 1a, 2d, 9d, 10c, 11a (75); *WróbŻołt* 19/7, 28/4; *HistAl* K8; *LubPs* V2; *KrowObr* 95v; *RejWiz* 128v; *BielKron* 267; *Mącz* 140c; Tento pierścien (ktory widziłz) ieft takowey mocy/ że coźkoli v kogo żądam/ maiać ij/ włzyłtko odzierzę. *HistRzym* 61v, 63; *RejPos* 216, 231v, 271v *marg*, 274v, 276, 309; *RejZwierc* 2, 70; *PudłFr* 58; *Calep* 351a; *WujNT Matth* 17 *arg*, Ccccc3v; *PaxLiz* D2v.

»mie(wa)ć, mający moc« [w tym: (na)przeciw(ko) czemu (19), czego (16), ku czemu (10), na co (5), w czym (4), do czego (3), cum inf (72), iż, że (26)] = *habere vim*, *inest [alicui] virtus Mącz* [szyk zmienny]

(419:7): *BierEz Sv; PatKaz III 126v*; Lactuka wątrobę odwilża, bo tę mocz ma od żywiołnego fłożenia wodnego *FalZioł* [*8]; Kopytnik ma mocz yłz purugie [!]/ czifczy żywoth *FalZioł I 11c*; włofka wirzba ma mocz naprzeciwko twardości żywota *FalZioł I 16c*; KAnia przędza [...] ma mocz czyłcienia y wypądzania melankoliej *FalZioł I 28d*; Oleiek Rożany tę mocz ma, Zagrzewa członki vzięble *FalZioł II 22v*, [*7]v [2 r.], [*8] [3 r.], I 1b, 3c, 6b (337); gdyż woda nie ma żadney moci łama z fiebie [...] chyba iżby było w nię nie czo przymieszano. *GlabGad G2, C7, E6, E6v, G6v, H2 (11)*; *WróbŻołt I7v*; Bo ty [dary] zdawná tę moc máią Káżdą łrogołć vkracáią *RejRozpr E4v; RejKup Lv, o4; RejWiz 34v, 112v marg, 128v marg, 137, 148v (10)*; *Leop *B2; RejFig Bb2v, Dd7, Ee [2 r.]; RejZwierz 21v; BibRadz Apoc 9/3; Mqcz 43a, 245d, 402a, 462a; SienLek 30v, 86v, 156v, 160v; LeovPrzep a3, bv, D4; RejAp 76*; iáko muzyká okruthną moc ma/ vczynić z nas czo chce *GórnDworz H2, H2, M8v, Y3*; Piersćień miał thę moc/ że ktożkolwiek go ná pálcu nošíł/ miał łáłkę od wśyftłhkich *HistRzym 61, 61 [2 r.], 107; RejPos 101, 112, 153v [3 r.]; BiałKat 238v; KuczKat 270, 420; RejZwierc 3v, 6, 6v, 65 marg, Aaa3v; CzechRozm 134; ModrzBaz 9v; Oczko 14, 15, 17, 18 [2 r.], 19 (9); SkarŻyw 21, 261; StryjKron 175; Calep 529b, 841b, 1147b; KołakSzczęśł B3v; WujNT 322; SkarKaz 515a; SkarKazSej 683b, 703b. [Cf też 18. »moc mieć« SkarKaz 159b.]*

»mie(wa)ć moc [nad kim, nad czym]« = wywierać wpływ [szyk zmienny] (3): Czo zá moc ma złorzeczeńftwo nád tymi/ ktorzy przelláduią wierne páńłkie *LubPs Zv marg; RejWiz 136v*; że Muzyká ma moc nád vmyłły ludzkiemi *KochWr 38*.

»mieć moc [nad czym]« = być silniejszym w działaniu (1) : iż ogień miał ták wielką moc nád wodámi ktore wśyftłhko gáłzą [in omnia extinguenti aqua plus operabatur ignis] *BibRadz Sap 16/17*.

»[co] w mocy mieć« = oddziaływać na coś [szyk zmienny] (2): Wenus. Iełt planeta kortunny [!] [...]. Panuie nád rzeczami roskofłznemi y wefolemi/ wśyftki panie y paⁿny ktore fie rady chędo⁸⁰ nołzą: gich vbior wśyftek w fwey mocy ma *FalZioł V 51v, V 51*.

»moc odejmować (a. odjąć) [czemu] moc [czego] (jest) odjęta« [szyk zmienny] (4;2): niedopułci iadowi khu gorze wftępować, I owłzem mocz mu odeymuie thak iłz łzkodzić niemoże. *FalZioł I 117d, IV 55d; GlabGad K2v [2 r.]; MurzHist I3v; BielKron 126v*.

»[czemu] moc przywrocic« (1): gdyby mu [magnesowi] chciał zafię mocz iego przywrocic odjętą tym czofłnkem/ tedy gi namocz w kozłowej krwi przez noc *FalZioł IV 55d*.

»sw(oj)ą moc sprawować, wykonać« = oddziaływać [szyk zmienny] (1:1): *RejWiz 112*; przez te połrżodki fáta wykonáli moc fwoię *GórnRozm N2*.

»moc tracić, tracący« [w tym: czego (1)] = stupens *Mqcz; nervos perdere Modrz* [szyk zmienny] (2:1): *Mqcz 423d*; wyftąpiłliby ktory z was á cudzołóftwem fie zmázał/ tedy wnet tá kofzulá tráci thy mocy. *HistRzym 107; ModrzBaz 12*.

»trwać w (swej) mocy« (2): ten proch trwa w fwey mocy przez czały rok. *FalZioł V 91, IV 7d*.

»moc wziąć« = zacząć działać (1): gdy iad moc weźmie/ iuż żadne lékárftwá niepomogą. *SienLek 155v*.

»w (swej) mocy zosta(wa)ć« = nie tracić włościwości [szyk zmienny] (3): Bowiem takowe zioła zwierzchu bywaią przykładane łucho albo czałem z miodem ktori też łuchi iełt [...]. Przetho zołtawaią w fwey prawey moci *GlabGad K2v; RejWiz 152v; BielKron 6*.

Wyrażenia: »moc boża [= *od Boga pochodząca*]« (1): fład [z *Indii*] mamy [...] do lekárftw práwie mocy Bożey rzeczy pełne *GostGospSieb* +3v.

»moc ciepła, gorąca« [szyk 9:2] (7:4): mocz oboygá ziele tak bylice iako y lebiodka iest ciepła *FalZioł* I 94a, [*8], I 9d, 36c, 38d, 50a (11).

»dziwna moc« [szyk 9:3] (12): Dziewanna pomocz wnątrz czyni w człowiecze y w miłli iego/ á teź dla they dziwney iey mocy iest nazwana them Imieniem Dziewanna. *FalZioł* II 5d, I 29a, 43b, 97c, II 4b, 8a (10); *RejWiz* A7v; *SkarŻyw* 261.

»niepospolita moc« [szyk 7:2] (9): tedy będziez mieć dziwną wodę á niepośpolitey mocy w pofileniu chorych oczu *FalZioł* II 12a, I 140b, 141a [2 r.], 153b, II 10d, V 80v, 81v, 89v.

»moc niezmierna« (1): *FalZioł* V 49 *cf* *moc nad czym*.

»osobliwa (a. osobna) moc« [szyk 7:2] (9) : *FalZioł* I 30a, 32d, 74b, II 10d, III 6a; ktorzy [pogani albo Żydowie] iesttze y do dzifiefyżych tżałow/ przypifuią moc ośobliwą/ temu flowu *Tetragrammathon KrowObr* 100; *RejWiz* 128v *margin*, Dd; *Leop Luc* 4/32.

»moc przyrodzona« [szyk 1:1] (2): zaftanawia mocnie to wino natłczco pite/ á to czyni dla mocy fwey przyrodzoney/ cierpniączy y oziąbiaiączy *FalZioł* I 115b; *SienLek* 199.

»moc sucha« [szyk 3:1] (4): SMOlnik/ iesth dwoy rodza iego/ [...] a oba fą ciepłey moczi y fuchey w wtorym łtopniu *FalZioł* I 9d, III 19b, 30c, IV 38c.

»mocą sw(oj)ą, swą własną, własną« [szyk 6:4] (8:1:1): *PatKaz* III 109v; [serapinum] zagrzewa moczą fwą/ á fułzi fpołobem trzecie⁸⁰ łtopnia *FalZioł* III 31b, I 4b, 79b, 142b, 149a, III 24d, V 51v; *GlabGad* Ev; która [miłość] [...] włafną mocą [propria virtute *JanStat* 843] záchowywa pokóy/ y nieprzyiązne złącza *SarnStat* 1067.

»tajemna moc« [szyk 2:1] (3): *FalZioł* III 35a, V 26; Bo fam niewiem co zá moc á fłuteczność iaków táfemną ma/ żywy głos *Leop* *B2.

»moc wewnętrzna« (1): Rozmáfithych rzeczy moc we wnątrzną [!] zowie pímo duchem *GrzegŚm* 55.

»wielka (jest) moc« [szyk 65:13] (78): *BierEz* Sv; *FalZioł* [*8], I 2d, 4c, 8b, 9a (38); Wielkać ifcie moc iest fprawiedliwofci *BielŻyw* 119; *GlabGad* I5; *WróbŻołt* 19/7, 28/4 [3 r.]; K czemu ią [gorzałkę] przyftofuiefz Wielką w niey mocz poczuiiefz Złego fie wwiaruiefz Y choroby. *LudWieś* B5, B4v; *RejFig* Ee; *BibRadz Sap* 16/17; *OrzRozm* Q3; *BielKron* 6; *Mącz* [390]a; *SienLek* 30v, 154; *LeovPrzep* C3v; *GórnDworz* M8v, Y3; *RejPos* [36], 213v; *GrzegŚm* 7 [2 r.]; *KuczKat* 420; *RejZwierc* 6v, 65 *margin*, Aaa3v; Comći tu przypomnial/ móc wielką tych cieplic okázuiąc *Oczko* 23v, 18, 26; *SkarŻyw* 98 *margin*; *StryjKron* 175; *CzechEpPORz* **4; *KolakSzczęśł* B3v; *WujNT* 243, 262, 518, Ccccc3v; *SkarKaz* 515a; *PaxLiz* D2v.

»moc wilka [= *wilgotna*]« (1): Mocz they lactuki domowey iest zimna y wilka miernym obyczaiem. *FalZioł* I 73d.

»moc własna« [szyk 4:4] (8): *FalZioł* I 112b, 115d, IV 10c; ábowiem ta iest włafna moc ciepłofci/ áby wzgorę wznofiłá *KwiatKsiąż* C2; *SienLek* 182; *LeovPrzep* a3. *Cf* »mocą swą własną, własną«.

»w mocy (sw(oj)ej) (za)chowan(y) [= bez straty właściwości]« [szyk 2:2] (4): czału Iefiennego korzenie ma być kopano ku lekarstwam/ á przez dzieiesięć lat może być chowano korzenie w moci fwey *FalZioł* I 54a, I 81d, 110a, 129c.

»moc (jest) zimna« [szyk 4:1] (5): To ziele ieft zimnej moczy j wyfufzaiącey *FalZioł* I 35d, [*8], I 73d, III 19b, 30c.

Szeregi: »dostojność a moc« (1): Tu bacż dóftoynoftz a motz wiary a dufaniá. Ku fluzebniku pán Iezus chcial ijdz ij vzdrowitz iego fluge/ a to dlá iego pokory *OpecŻyw* 43.

»moc i (a) siła (a. silność)« (3): Virtus herbae, Moc á sílność krórego [!] ziela. *Mącz* 499a; *LatHar* 50; *WujNT Rom* 7 arg. [*Ponadto w połączeniu szeregowym* 1 r.]

»moc i (a, albo) skutek (a. skuteczność)« [szyk 3:1] (4) : *Leop* *B2; *GrzegŚm* 55; *BudNT przedm* a3v; Wielka moc y skutek iálmuzny/ tu [...] ieft wyráżona. Abowiem czytamy/ iż oná gładzi grzechy: iż odkupuie y wybawia z grzechu *WujNT* 243.

»moc i (a) sprawa (a. sprawowanie)« [szyk 3:1] (4) : kthore rzeczy vmoczniaią íprawę y moc tych to Koczenkow. *FalZioł* I 128c, [*7]; *RejWiz* A7v [2 r.].

»moc i (a) ważność (a. powaga)« [szyk 3:2] (5): korzenie Dyptamowe ieft więczłzey ważności y moci niżli łamo ziele *FalZioł* I 41b, III 2b; *RejPos* 216; *KuczbKat* 430; *WujNT* 518. [*Ponadto w połączeniu szeregowym* 1 r.]

»moc i (a) władza« (2): *RejWiz* 114v; pátrzay tu pilno iákíey ieft mocy á iákíey władzey ízczyre á prawdziwe słowo Páńfkie *RejPos* 276.

»moc i (albo) włośność« [szyk 5:2] (7): Lepfzy ízpinak ku iedzeniu niżli łoboda/ á wżakże mała ieft rożność w włośności y moczy gich *FalZioł* I 123c, [*8], I 31c, II 10b, III 20c, IV 54c, d. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 2 r.]

Przen (2) : Ten znák [krzyż] [...] zámknione wrotá otworzył/ moc iádow y trućizny zgubił/ beftye frogie vřkromił/ y vkáżenie wężow zleczył. *SkarŻyw* 92.

Zwrot: »moc mieć« (1): wżakże iuż po síodnym Zborze mocy ták wielkiey/ iad on Heretycki nie miał. *SkarJedn* 212.

Wyrażenie: »moc wielka« (1): *SkarJedn* 212 cf *Zwrot*.

[*Użycia dotyczące działania sakramentów zostały zaliczone do znac. 19.*]

8. Właściwość, cechy; virtus Vulg; natura Mącz (11) : Pożrzyłz ná ciężką ziemię [!] [...] / Pátrż ná ogyeń/ ná wodę [...]. Pátrzayże ná powietrzu iáka przeżroczyłtość [...]. W káżdym ínádnie ogládałz moc y íprawę dziwną *RejWiz* 113; *Leop Eccli* 28/12; Lecz poštác flugi ieft náturá człowiecza/ á nie moc ábo íprawá iáka. *WujNT* 687.

Ze zdaniem podrzędnym wyrażającym jakoś cechy [w tym: iż (3), by (1)] (4): Dziefiątek licżba [...] w łobie mocz zamyka y doskonałość wielką/ á to iż ieft dokończenie Licżby iuż wysłowioney/ kthorą zową proftą á nie skłádną/ ieft też y początkiem licżby skłádaney *KłosAlg* A4; Mİefiác tá Płánetá wdzyęcżna/ Ktorey daná tá moc wieczna/ By świećiłá iáłno w nocy *RejWiz* A2; Iowíłz [...] zá ich dobrodzyeyftwo dał tę moc Pczołom/ iż bez złączenia przyrodzonego nád ine płódzą íe. *BielKron* 20v; *PaprPan* V.

W połączeniach szeregowych (2): *Mącz* 241c; *Ná Chrzćie elemeⁿta álbo żywióły zá fłowy nie przemieniáią fye/ iedno w téyże klóbie/ Ípráwie/ y mocy zoftawáią BiałKat* 315v.

Zwrot: »mieć moc« [szyk zmienny] (3): *RejWiz* A2; *RejZwierc* 236v; *Ma tę z dawná moc w łobie ten to kleynot fwięty/ [...] Íż iálne Ípráwy wżytki w tym domu bywáią PaprPan* V.

Wyrażenie: »moc przyrodzona« (1): *Gdy wżrzyłz fwiátło tą błoną/ Myfl Íkąd ma moc przyrodzoną. RejZwierc* 236v.

9. *Możliwość, tj. posiadanie warunków do jakiegoś działania; facultas, manus, potestas* *Mącz* [w tym: *czyja* (73) – *pron poss* (40), *G sb i pron* (24), *ai poss* (9); w *pl* (1)] (137) : *gdy oni [ludzie] czo ná fwey moci záfadzáią iż im to wżytko nie idzye ták iákoby oni chcieli LubPs I marg.*

Ze zdaniem podrzędnym określającym rodzaj możliwości (1): *iż drewno yeft tákyc/ ktore do fiebye tey mocy nye czuye/ żeby łobyc rádę mogło dáć/ á ná to myełce ná ktoreby potrzebá było przyplýnąć GliczKsiąż* H5.

W charakterystycznych połączeniach: moc kościelna, własna; moc Korony Polskiej, poddanych, rady, wielmożności, wojska; moc pomszczenia, ucieczki, wznoszenia wojny; do wydzierania moc; moc ku poradeniu, k wybawieniu; na mocy zasadzać.

Fraza: »w [czyjej] mocy, na [czyjej] mocy zależy« (3:1): *RejPs* 52v, 212v; *bo gdyby to ná moiey mocy zależáło/ tedybychći łam łobyc wolał dáć á nie brátu BielKron* 41; *NiemObr* 14.

Zwroty: »(być) w [czyjej] mocy, [czyjej] mocy« [w tym: *cum inf* (17), *aby* (5)] = *ktoś może; esse facultatis [alicuius] Mącz* [szyk zmienny] (22:2): *RejPs* 98v; *SeklWyzn* f2v; *BielKron* 3; *Mącz* 114b; *GórnDworz* E5; *RejPos* 239, 312; *żec ty Ípráwy nie łá mocy ludzkiéy: kthóre fye ná wieczery Páńfkiéy dżiały BiałKat* 281; *KuczKat* 415; *SkarŻyw* 364 [2 r.] 369, 580; *iáko nie ieft w náłzey mocy febry oddalić od człowieká [...]: ták pogotowiu nie ieft w mocy náłzey odiać heretyctwá/ gdy w mocy człowieczey nie ieft/ áby ie mógl pohámowác CzechEp* 45, 45 [2 r.]; *GórnRozm* M2; *ActReg* 70, 173; *Ale w méy mocy nie ieft ciebie porátowác: Dáięć to co w méy mocy GórnTroas* 52; *iádu tego pozbyć nie náłzey czyn mocy SzarzRyt* B3.

»być w [czyjej] mocy« [w tym: *cum inf* (1), (a)by, *żeby* (4), *iż* (1)] = *coś od kogoś zależy; esse [alicuius], penes [aliquem] esse Mącz* [szyk zmienny] (21): *Jakoby w ich mocy było, By sie im szcz[ęśc]ie wo[dzi]ło. BierRozm* 11; *SeklKat* K2v; *Diar* 23; *KrowObr* 148; *RejWiz* 135v; *BielKron* 227v; *GrzegRóżn* H3v; *Mącz* 220b, 289c; *iż w iego mocy to ieft/ álbo náfláduiącz Ímyflów zoftác żwirzęciem/ álbo náfláduiącz rozumu/ zoftác Anyołem GórnDworz* L13; *RejPos* 39v, 123v, 239; *RejZwierc* 153, 200; *CzechRozm* 189, 248; *SkarŻyw* 259; *WujNT* 416; *GoslCast* 74; *iż w mocy woylká wygranie ieft woyny SkarKazSej* 685b.

»da(wa)ć [komu, czemu] moc; [komu] dana (jest) moc« [w tym: *czego* (1), *ku czemu* (1), *cum inf* (2), *aby, żeby* (11)] = *dare potestatem Vulg* [szyk zmienny] (13;2): *FalZioł* IV 58a; *Bo to ieft ten bóg/ ktory dał mnie mocy pomłńczenia/ krzywd moich RejPs* 26v; *KromRozm III* M4; *KrowObr* 206v; *Iż dano moc onemu obrázowi pirwżey bełtiey áby mowił RejAp* 114v, 57v; *RejPos* 298; *Chytremús moc dał/ włtrzedz się złołnego GrabowSet* F4; *LatHar* 106, 687; *WujNT Ioann* 1/12, s. 307 [2 r.]; *SkarKaz* 484b, 489a.

»mieć moc« [w tym: czego (1), do czego (1), ku czemu (1), nad kim (1) cum inf (16), aby (2)] = *habere potestatem PolAnt, Vulg; habere facultatem Modrz; habere auctoritatem JanStat* [szyk zmienny] (24): *March*¹ A3; *PatKaz II* 54; *TarDuch D2v*; przeto że ty mażz moc mnie złorzeczyć, á ia też mam moc vřtępić *BielŻyw* 58; *March*³ T8v; A tak yeřly maczie mocz teras yaka patrzcie y radzcie ſye *LibLeg* 11/57; *RejPs* 119v; *BibRadz Eccli* 9/16[18]; *BielKron* 108v; *Mącz* 55d; ci morderze [...] nigdy nád nimi mocy nie mieli/ áby ie byli mogli odwieřć od ich řtátecznořci. *RejAp* 81v, 33v; *RejPos* [136] [2 r.] 239v *marg*; *RejPosWiecz*² 93v; *BudBib Eccli* 9/16[18]; *ModrzBaz* 55v; *NiemObr* 178; IVż řię godzi řerce řwe ku Bogu podnořić/ A ná obronę iego beřpiecznie řię řpuřćić: [...] nie máiać łámi z řiebie mocy k wybáwieniu. *ArtKanc* K3; *WujNT Luc* 12/5; *SarnStat* 1099; *SkarKaz* 515a.

»mieć [co] w mocy« [w tym: „to” (11), „co” (1); cum inf (3), że, iż (3), aby, żeby (2)] = *móc; est fortitudo in manu PolAnt; in manu (a. manibus) esse, potestas [alicui] est Mącz* [szyk zmienny] (12): *OpecŻyw* 15v; *RejKup* x2v, ee5; káżdá řtáročć by to w mocy miałá/ Ná wřzytki złořci řwiátá wnetby řie vdála *BielKom* E9; Tyř to miał w řwoiey mocy/ żeř mogł pomoc řobie *RejZwierz* 9, 4; *BibRadz Gen* 31/29; *BielKron* 81; *Mącz* 209a, 430c; *GórnDworz Kk3v*; *RejPosRozpr* c3v.

»[co] w mocy mieć« = *coř zależy od kogoř; in potestate [alicuius] est Mącz* [szyk zmienny] (6): *BierEz* I4v; *KrowObr* 139; *RejZwierz* 40; áni ma [człowiek] w mocy dnia řmierci *BielKron* 81; *Mącz* 190d, 430d.

»moc [czego] odiać« (1): Tákci zwyciężcá ma czyniřć/áby wřzytkim zwyciężonym [...] wřzytkę moc wznofzenia woyny odiał [*potestatem ... adimat belli faciendi*]. *ModrzBaz* 126.

»w moc [czyjá a. komu] po(d)dać« [w tym: cum inf (1), iż (1)] (2): *KromRozm II* b2v; iż to tylko [Bóg] w moc podał człowieku Myřlić co chce *GrabowSet* C2.

»w [czyjej] mocy [co] połozżyć« = *coř zależy od kogoř (1)*; gdyż nie w nářzey moci řzczęřcie połozono *RejJóz* I7v.

»stać w mocy rady ſwej« = *mieć wolnořć wyboru (1)*; Onci człowieká řtworzył od poczátku/ á dopuřcił mu řtać w mocy rády řwey [*rdiquit illum in manu consilii sui*] *BudBib Eccli* 15/14.

»uczyniřć co mocy [przeciwo komu = dla kogo]« = *zrobić co mořna (1)*; mniemam ze moze vczynic comocy wřm przeciwko Panu Gniezninskiemu *ActReg* 109.

»utracić moc [cum inf]« (1): Vtráciłá tá [dusza] y moc przyřć ná mieyřce řwoie *KořakCath* B4.

»[w czym] mocá władnáć« = *móc coř zrobić (1)*; ktorá rzecz krol rořkaže on [mądry człowiek] w niey mocá władnie. *BielKron* 81.

»nad moc ſwą wykroczyć« (1): Nie pewny ten kto z miáry nád moc řwą wykroczy. *RybGęřli* Cv.

Wyrażenia: »moc ludzka, człowiecza« [szyk 4:4] (6:2): *BiałKat* 281; *BiałKaz* E2v; bes męžá rodzić człowieczey mocy y rozumowi niepodobna. *CzechRozm* 155; *SkarŻyw* 369, 580; *CzechEp* 45; *NiemObr* 14; *ArtKanc* P18.

»wielka moc« (1): Co ácz w káżdym ieft mierżiono/ wřzákże więcey w przednieyřych Pániech/ á ořobách vřzędowych/ ktorzi do wydźieránia cudzych rzeczy wielką moc máia [facultatem habent magnam]. *ModrzBaz* 55v.

Szereg: »moc a řiła« (1): *Liberum arbitrium* [...], *Swiebodna*/ włářna wola ktorá w mocy á řyłách řwycz mamy. *Mącz* 190d.

a. *Jedna z władz fizycznych istoty żywej lub psychicznych człowieka (17)*: Wodka Bzowe⁶⁰ kwiatu i ełt dobra tym ktorzi łą wnątrż na moczach porużeni/ iako na rozumie/ na pamięci/ na baczności/ na mowie *FalZioł* II 4a, II 7b; Bowiem mocz dużna ktorą ona duma á mnima, i ełt wyłfzey w głowie *GlabGad* C5; ciężkie á wítawiczne kárание vmysłową moc znikczemniwa *KwiatKsiąż* E4v; ponieważ wżyfłki táiemnice święte/ moc náture ludzkiej przechodzą *KuczbKat* 150; *SkarKazSej* 697b.

Zwroty: »dawać moc [czego]« (1): ony [stworzenia] łie rużáią/ á on [Bóg] im łam dawa moc rużánia *RejPos Wiecz*² 91v.

»moc [do czego] mieć« (1): Moc do łowá mamy *SkarKaz* 484b.

»moc mieć wolną; mieć moc woli swojej« = *mieć wolną wolę; potestatem habere suae voluntatis* *Vulg* (1;1): *Leop* 1.*Cor* 7/37; Prędko łię ładá czym vwiodą [ludzie] y moc máiąc wolną zábłądzą *SkarKazSej* 697b.

»odjąć moc [ku czemu]« (2): żę [!] mi Bóg odiał łaskę łwoię i moc ku wierzeniu *MurzHist* O4v, Q3.

Wyrażenia: »moc przyrodzenia, wrodzona« [szyk 2:2] (2:2): *MurzHist* R; także też niemáią być zamiełzkawani ci/ ktorzy łrzedni dowcip máią [...]/ gdyż i ełt w nich moc przyrodzenia nietak iako w onych dołtateczna. *KwiatKsiąż* E3v, E3v. *Cf* »mocą przyrodzenia«.

»mocą przyrodzenia« = *z natury* (1): áby [człowiek] y nieśmiertelnym był/ y wćierpienia żadnego nie czuł: A iżby to miał oboie/ nie mocą łwego przyrodzenia/ ále z dobrodzieyłtwa Bożego. *KuczbKat* 20.

Zestawienie: »moc wolna, łpełna; moc woli swojej« = *wolna wola* [szyk 2:1] (1:1;1): [Spiera] zalecił i poćwierdził co przez kilka łát piłmęm świętem/ za pomocą Bożą/ łzczęłłiwie borzył/ Mianowicie [...]łpełną moc a łwobodę vmysłow náłzych ku wólzelakiem wczynkum dobrem *MurzHist* D2. *Cf* »moc mieć wolną«.

10. Władza, tj. sytuacja (określona przez prawo lub nie), gdy ktoś może rozkazywać i musi znajdować posłuch lub może stosować przemoc; potestas *BartBydg, PolAnt, Vulg, Mącz, Modrz, Calag, JanStat, Cn; potentia* *HistAl, Mącz; arbitrium, imperium, manus* *Mącz, Cn; autoritas, iudicium, iugum, iurisdictio, ius* *Mącz; ditio, dominatio, dominium, factio, numen, potentatus, regnum* *Cn* [w tym: czyja (652): *pron poss* (264), *G sb i pron* (241), *ai poss* (147); *w pl* (11)] (1278) : nieprzymułłimy iey nám połłuffney bytz/ w wiedzy nowy obyczay między nás/ przez ktorzy będzie náłła [tj. książąt kapłańskich] motz wielmi vmnieyłłona *OpecŻyw* 4, 40; *BartBydg* 77b; *BielŻyw* 163; byłćie chćieli kłáć nádzieię łwoię wiákich moczoch ziemłkich [...] á łnadz byłćie mocy ich á prozność ná wagę położyli dáłeko łie łnadz mocy ich ku gorze podniołą. *RejPs* 90v; w łćie oreż [lege: precz] odrzucili náłze przykazanie/ nie wznowy Ałexandrowey mocy *HistAl* D7, F8v; aby tą drogą [...] moc i bogactwa łwoie rozmnożyli *MurzNT* 108v; *LubPs* C2v, P5v, dd5; *KrowObr* B3, 8v [2 r.], 39, 128; *RejWiz* 77v; *RejZwierz* 104; Iżali krol nie i ełt wielki w mocy łwey *BibRadz* 3.*Esdr* 4/28, 1.*Par* 18/3; ábych myał łumnyenie łwoie ráńić kwoli Papieżowi/ áłbo zebráníu iego ná Koncilium/ nieuczynię tego/ áni im wiary dawám áni ich moci przymuię *BielKron* 196v, 60v, 84, 199v, 203, 207 (9); *Mącz* 271b; *OrzQuin* F2, S2v; *SarnUzn* Cv; Swowolna moc nie od Bogá *RejAp* Ffv, 33v, 105v *marg*, 106; *RejPos* 6, 16v, 34, 40, 130v, 162v, 311 *marg*; *RejZwierz* 170v; Moc náłzá niechay będzie zá práwo łpráwiedłłiwie *BudBib Sap* 2/11, *Eccli* 44/6; *CzechRozm* 191; *SkarJedn* 161, 340; wziął mieyłce

[...] między krolmi Chrześciańskimi wolnymi/ á żadney mocy niepodległymi. *SkarŻyw* 357, 444; *CzechEp* 373; *NiemObr* 153; Gdy w zbroiey tłuźczce były/ Co go [*Pana Jezusa*] do złych Zydow mocy Miály iąc w ciemney nocy [*tj. jąc i oddać w moc, cf Zwrot* »oddać w moc«. *RybGęśli* B4v; obiálniając moc tychże Sędzi/ áby nápotym w którychkolwiek íprawách wielkich/ [...] nie mogli dáléy od trzech niedziel Roków náznaczać. *SarnStat* 554; íwym przeciwnikóm niech do rąk związani będą oddáni. A iefli w więzieniu będąc vćieką z ich mocy/ niech iuż będą wolni od wízelkiego długu *SarnStat* 798, 204, 312, 559; *KlonKr* A4; *PowodPr* 64; ná tłuźbę religiey y rozmnozenie wiary Chryftułowey/ moc y doftátek íwoy [*Konstantyn*] obrocił. *SkarKazSej* 679b, 692a, 694b *marg*, 698a.

moc czego [= *czynienia czegoś*] (12): Pánowie Rády [...] tym teráznieyízym poftánowieniem zámykáią fobie y potomkom íwym moc ftánowienia [...] Exequuciiéy *SarnStat* 1024. Cf »mieć moc« = *móc*, »moc panowania«.

moc do czego (1): *Iudicatus* – Mocz do rozłádeniá. *Calep* 567b.

moc ku czemu (2): *Iudicatus*, Moc ku íprawowánium íadóów. *Mącz* 176d. Cf »dać moc« = *powierzyć władzę*.

moc na kogo, na co (11): *BielKron* 272v; Czym vrzędny/ w ktorých wízytká moc íeft ná zátrzymanie dobrá póspolitego/ nie tylo zelzywość odnoízą: ále y niepoftużenítwá ízkodliwego doznawáią *SkarKazSej* 687a, 693b. Cf »dać moc« = *powierzyć władzę*, »mieć moc« = *móc*, »mieć moc« = *zarządzać*, »mieć moc« = *władać*, »moc wziąć«.

moc nad czym, nad kim [*w tym: ukazować moc nad kim* (2)] (64): *OpecŻyw* 95; Gdy kthory vrzędnik nad poddanymi moc przykrze vkazuie, rownie iakoby miał w nienawísci íroty *BielŻyw* 84, 26; *KrowObr* 8v; *BibRadz Eccli* 33/20; *RejAp* 108v *marg*; *RejZwierc* 264; íeft okrutne niewolftwo/ że Pan [*szlachcic, magnat*] przywálfzcza fobie moc nád żywotem y śmierciá służy íwego *ModrzBaz* 88v; *CzechEp* 205, 426; *WujNT Ioann* 19 *arg*. Cf »moc brać« = *zdobyć*, »dać moc« = *dać zwycięstwo*, »dać moc« = *powierzyć władzę*, »mieć moc« = *być w sytuacji silniejszego*, »mieć moc« = *zarządzać*, »mieć moc« = *zwyciężyć*, »mieć moc« = *władać*, »moc wziąć«, »zlecować moc«.

moc w czym (3): Senatowi [...] moc vftáwiona w káżdey rzeczy/ ktoráby powiedzwał być potrzebná kroleftwu *BielKron* 99v. Cf »mieć moc« = *móc*.

moc przy czym (1): Która íeft moc píárska y komorników przy położeniu ksiąg, kiedy Sędziégo niemálfz. *SarnStat* 745.

cum inf (77): chcemy: áby zá tych/ ktorých íie więcéy ná íedno zgodzą/ íkazaniem byłá władza y moc íkończyć gránice *SarnStat* 935, 840. Cf »być w mocy« = *ktoś może*, »dawać w moc« = *dać w posiadanie*, »dawać w moc« = *oddać w zarzqd* »dać moc« = *powierzyć władzę*, »mieć moc« = *moc*, »mieć moc« = *być w sytuacji silniejszego*, »zostawić moc«.

Ze zdaniem podrzędnyim określającym zakres władzy [*iż* (8), *aby* (6)] (14): pierwízy Hádryan Papiéřz wrocił był moc y podał Cefářzowi Kárlowi/ áby záwždy Cefarř Papiéřza Rzymkiego wybierał *KrowObr* 37v. Cf »być w mocy« = *ktoś może*, »dać moc« = *powierzyć władzę*, »mieć moc« = *móc*, »mieć w mocy« = *zarządzać*.

W połączeniu z nazwą narodu lub państwa lub z imieniem władcy [*w tym: ai od n-loc lub n-ethn* (32), *krola itp. + ai od n-loc* (10), *aiposs* (8), *G pl n-ethn* (4), *G sg n-loc* (4); *krola i krolestwa polskiego* (1)]

(57): *OpecŻyw* 120v, 122; *Leop Iudic* 9/29, *Luc* 23/7; *OrzRozm S*; ábowiem [*Karolus*] był wyiął łtolec Papielki [...] z mocy Longobárdow *BielKron* 170; Wormácia nád Renem/ miáltho wielkie y bogáte/ przed Iuliufem Celárzem było pod mocą Trewereńfką *BielKron* 284v; [*Węgrzy*] byli w dzierzeniu pod mocą Rzymfką aż do Konftántiná wielkiego. *BielKron* 296, 32, 49v, 102, 108v, 135 (34); *Mącz* 466b; *RejAp* 93; *RejPos* 324; *KwiatOpis B*; *BielSpr* 46v, 59; *MycPrz II C2*; *SkarJedn* 307; *SkarŻyw* 283; bo ná ten czás byli Kuiáwcy pod mocą Semowitową *StryjKron* 472; *GórnRozm B3v*; *Phil Dv*; *OrzJan* 21, 83; *WujNT* 124; *SarnStat* 1101; *PowodPr* 32; *SkarKazSej* 689b.

W połączeniach szeregowych (27): *BierRozm* 5; *LibLeg* 11/56v; *Diar* 50; *LubPs* hh2v; *KrowObr* 33; gdy [*Bóg*] zniłczy wśelkie przełożeńthwo y wśelką zwierzchność y moc. *BibRadz* 1. *Cor* 15/24; *OrzRozm M2*; Triumviratus, Zwierchność/ moc prawo á dośtoyność tych trzech pánów. *Mącz* 466b, 179a; *RejPos* 190; *WujJudConf* 3; *ModrzBaz* 156; *SkarŻyw* 81; *CzechEp* 330, 350 [2 r.], 383; *NiemObr* 157, 160, 161; *WujNT* 1. *Cor* 15/24; *SarnStat* 171, 1096; iż poważność y moc y władza krolewfkiego máiefnatu oślábiáá *SkarKazSej* 659b, 679b, 681a; onofz on co w złoćie Vfál/ w mocy/ w chytrey íprawie *SzarzRyt* A4v.

W przeciwstawieniach: »moc ... sprawiedliwość (5), prawo, wolność« (6): bo się już nie to w Polsce dzieje, [...] co prawa a wolności nasze uczą ale co moc czyja swowolnie zechce *Diar* 33; gdy był pytan iednego czálu co lepszego moc czy íprawiedliwość? powiedział iżby mocy nie trzebá/ by íprawiedliwość ná fwiecie była. *BielKron* 68v; *OrzQuin S2v marg*; *RejZwierc* 43v [2 r.].

W tytułaturze władcy (1): a Piotr woyewoda. yako ynłfy panowye. odnyego [*cesarza tureckiego*] poftawieny wtey ziemy yeden nyewolnyk yefth. y lyvdzye yego moczi. dani daya *MetrKor* 46/118.

W charakterystycznych połączeniach: cudza moc (3), groźna, mała (4), okrutna (2), polecona, posta(no)wiona (ustawiona) (3), postronna, rozpięta szeroko, różna, sroga (3), swowolna (2), umniejszona, utwierdzona, wieczna, wszelka (3), wszytka (11), zachowana, ziemska; moc graniczenia, karania (na pokaranie) (7), ku obronie, pomsty (3), przełożenia, rozeznania, rozkazowania, rozsądzenia (do rozsądzenia) (2), ku rządzeniu, ku sprawowaniu sądow, stanowienia egzekucyje; moc nad bestyją (2), nad bojowaním, nad cesarzem, nad ciałem (na ciała) (2), na dobra (pospolite) (na zatrzymanie dobra pospolitego) (3), nad [czyim] gardłem, nad jętami, nad krolem (2), nad księstwem, nad ludźmi (ludem) (na wszystkie ludzi) (3), nad miastem, nad narody, nad ogniem (4), okręgu [= nad okręgiem] ziemie, nad poddanymi (na poddane) (2), na pogaństwo, nad powietrzem, nad rzeczami (na rzeczy) (3), nad śmiercią (2), na urzędy, na walki, nad (nie)wiernymi (2), nad winnymi, nad wodami (2), nad wojskiem (2), nad wszytkim stworzením, na wszytko, nad ziemią, nad złoczyńcami, nad zwierzęty, nad Żydy, nad żywotem (2); moc apostołow, bojownikow, cesarzow greckich, eipska, elekcyje, faraon(ow)a (3), grecka (2), grzesznych (2), izraelska, kanclerza, kapłaństwa, komornikow, korony, krol(ik)a [jakiego] (9), Krolestwa Polskiego (2), krolewskiego majestatu, ksiąząt (książęca) (2), ludzi, męska (męż(ow)a) (7), moskiewskiego kniazia, niepobożnej ręki, nieprzyjaciel(sk)a (7), okrutnika (3), pańska (panow) (3), państwa (3), pisarska, podskarbiego, pogańska (7), polska, poselska, rzymska (14), saraceńska (Saracenow) (3), sejmu, sekretarzow, sędzi (2), sprzeciwnika (5), starościna, synodzka, tatarska, turecka (9), urzędow, walczących, władzej, zwyciężce, Żydow (2); moc w [jakiej] rzeczy, przy położeniu ksiąg, w prokurowaniu [czego], w rozdawaniu państw, w sprawowaniu; osłabienie mocy, panowanie, przegrozenie,

przymuszenie, zelżenie; niepodległ mocy (D), posłuszny (posłuszeństwo) (2); opieka nad mocą; w mocy przyrownan, sławny, wielki; dopuszczać mocy (G), dostać, lękać się, pragnąć, przyłożyć, strzec, szukać, używać (5); (s)przeciwić się mocy (D) (4); z mocy uciec, wyrugować się; ku mocy przyść; dopuszczać moc, obiecować, objaśniać (2), obrocić, okaz(ow)ać (ukazować) (4), pohanbić, postanowić, przedawać, przejrzyć, przyjmować, przywłaszczać (przywłaszczyć) (6), przyzna(wa)ć (2), rozmnożyć (2), skazać, stosować, ułożyć (złożyć) (2), ustawić, uznać (2), wrocić, wystawiać, zatrzymać, zgubić, zniszczyć (2); na moc zdobywać się; o moc kusić się; przywłaszczać pod moc, przywrocić; rozkazować przez moc; bronić mocą, obciążać, obdarzony, (o)panować (2), pomoc, postanowiony, potwierdzony, trzymać, uzbroić, wybawić (2); drzeć przed mocą; ufać w mocy, urazić, zachowany.

Przysłowie: *OpecŻyw* 131; Abowiem nieieft moc/ iedno od Páná Bogá *KrowObr* B3, B3; *RejAp* 105v, 106; Moc kážda od Páná *RejPos* 317 *marg*, 39, 280, 314; *RejZwierc* 225, 234; *SkarJedn* 161; *KochPs* 22; Vmieymy tedy czćić vrzędniki y kápłany/ y krole/ y inne zwierzchności/ ktorých moc od P. Bogá idzie *SkarKaz* 611b; *SkarKazSej* 698b. [Ogólem 15 r.]

Fraza: »moc panuje« (2): *RejPs* 124v; [Pan] nie chce/ áby nád iego wiernymi inńza moc pánowála/ iedno moc iego *RejPos* 131.

Zwroty: »moc brać, wziąć« = stać potężnym, nabierać znaczenia (1:1): *LubPs* S2v; Arcybiskup wiele exagierował ze Komora [= jakaś grupa dworska] barzo moc bierze vkrola y barzo rządzí *ActReg* 82.

»moc brać, wziąć, odzierać, otrzymać [w tym: nad kim, nad czym (2), czego = nad czym (1)]; pod sw(oj)ą moc [kogo, co] wziąć, (przy)jąć, cisnąć, podbić, poddać, przywieść, zołdować; w sw(oj)ą moc [co] (po)brać« = zdobyć, objąć, otrzymać władzę, zwierzchnictwo; uzależnić, podporządkować a. chcieć podporządkować sobie; potentatum tenere, potestatem accipere *Vulg*; ad potentiam suam revocare, capere, potiri *Mącz*; in fide recipere *Modrz* [szyk zmienny] (4:3:2:1;3:2:1:1:1:1:2): Yák możnye roľproffylá ręká twa pogány/ Ktorzy chcieli pod fwą moc wziąć lud twoy wybrány *LubPs* Mv; [biskupi] krole y Pány pod moc fwoię z ołdowáli *KrowObr* 133; *Leop* 4.*Esdr* 11/32, *Apoc* 17/12; *OrzRozm* B4; *BielKron* 102, 218, 233v; *Mącz* 35a, 315d, 505c; *RejAp* 144; Ty áczęś odzierał moc nád ludzmi [Potestatem in hominibus habens]/ [...] wżákofz nie mnimay/ ábyć narod náfz od Bogá opufzczon być miał. *BudBib* 2.*Mach* 7/16; *ModrzBaz* 48; áby [...] innym Pátryárchom ktore pod fwoię moc cífnął/ krzywdá fię nie działá. *SkarJedn* 193, 34; Gdy Gnáfeus Heretyk ośiadł chytrością ftoлицę Antyocheńską: Cypryifki kościoł pod moc fwoię podbić chćiał. *SkarŻyw* 537; *StryjKron* 395, 617; A dzieięć rogow ktoreś widział: ieftći dzieięć krolow/ ktorzy kroleřtwá iefzcie nie wzięli/ ále wezmą moc iáko krolowie ná iednę godzinę *WujNT Apoc* 17/12; *SkarKazSej* 681a, b.

»(być) [jakiej] mocy« = [alicuius] autoritatis esse *JanStat* [szyk zmienny] (4): *BielKron* 228v; Senat ábo fłudzy krolewfcy nie fą rowney mocy s krolem *RejPos Rozpr* b4; *SarnStat* 322, 530.

»(by(wa)ć, będący) pod mocą [czyj], w mocy [czyjej a. u kogo], z [czyjej] mocy, przy [czyjej] mocy, za mocą [czyj]; stać w cudzej mocy« = podlegać czyjejs władzy; być pod czyimś panowaniem; być czyimś poddanym; in manu esse *Vulg*, *Mącz*; dominari, [esse] in iurisdictione, in potestate esse *Mącz*; ditioni subiacere, de potestate esse *Vulg*; teneri *Modrz*; consistere in ditione, esse in potestate constitutum *JanStat* [szyk zmienny] (44:1:32:2:1:1:1): ij poczał pytat z bylliby Iezus człowiek Galileyfki/ z Herodowé mocy. *OpecŻyw* 120v, 122; *MetrKor* 40/811; *BielŻyw* 82, 151, 152; yz [królestwo

węgierskie] yeft moye y za mocza a obroną moyą *LibLeg* 10/69, 7/67v, 10/61, 98, 114v; *SeklKat* V v; *KromRozm I* E4; *BielKom* G2; *GroicPorz* h2; *KrowObr* 225; *Leop Gen* 16/6, *Esth* 9/16, *Luc* 23/7; *UstPraw* B3; wyfzło fkazanie od Cefarzá AuguŃtuŃá z Rzymá/ áby fie wŃzyfcy ludzycy popifowáli ná fwiecie/ chcąc wiedzyeć wielkoŃc ludzi pod fwą mocą *BielKron* 137; HiŃzpánia byŃá pod páńftwem Kártágińfkim/ y byŃá przy ich mocy áz do wtorey walki Scipioná Afrikaná *BielKron* 279; Norwegia ziemiá wielka/ KŃieŃtwo wielkie álbo kroleŃtwo zówzdy byŃo pod mocą DuńŃkiego páńftwá *BielKron* 292v, 2, 49v, 52, 62, 163 (29); *Mącz* 94a, 179a, 209a, 430d; *Prot* A3; *RejAp* 84; *GórnDworz* Gg6v; *KwiatOpis* B; *MycPrz II* C2; Tu teŃ będzie o wŃlady OycowŃkiej/ y PáńŃkiej: ktorá máiá/ Ociec nád fynem/ á Pan nád niewolnikiem/ y nád kmieciem/ y nád káždym człowiekiem pod iego mocą będącym [*in quemvis hominem sibi subiectum*] *ModrzBaz* 76, 105v; *SkarŻyw* 283; XiáŃŃ WłodimirŃkie v Krolá IágeŃá [...] otrzymaŃ XięŃtwo SiewierŃkie/ dawŃzy ná fię liŃty y mocne zapifŃy/ iz miał nápotym zówzdy być pod mocą KrolewŃką *StryjKron* 502, 472; *WerKaz* 288, 290, 292; *BielSjem* 6; *GórnRozm* D3; *PaprUp* C2v; *ActReg* 11; *Calep* 772a; *Phil* C; *OrzJan* 21, 83; *WujNT* 124; *SarnStat* 586, 706, 707, 1096 [2 r.]; CoŃ będzim mieć tám zá pány/ y w czyiey mocy będzim? *SkarKaz* 7a; *KlonWor* 13.

»w mocy [czyzej a. u kogo] (być)« = *zaleŃeć od kogoŃ, podlegáć czyjeŃ kompetencji, pozostawać w czyjeŃ dyspozycji; ante faciem aŃtare PolAnt; in potestate et moderatione verti Mącz; manibus esse Modrz* [szyk zmienny] (11): *UstPraw* K; *BibRadz Iudith* 3/4; *BielKron* 400v; *Mącz* 58a, 485d; *ModrzBaz* 44; *SkarŻyw* 429; *CzechEp* 259; VtegoŃz Prziwileie korrone [!] w moci beli ktoremi iako chcial ízafowal. *PaprUp* I3v; *SarnStat* 419; Fortunę boginiá iákáŃ dobrá mieć chćieli/ V niey być w mocy ízczęŃcie rozumieli. *WitoŃLut* A6.

»(by(wa)ć), zostać w mocy [czyzej a. u kogo]« [*w tym: cum inf* (10), *aby, iz* (2)] = *ktoŃ moŃe z racji posiadanej wŃlady; in manu Mącz; potestas [alicuius] est Modrz; esse in potestate JanStat* [szyk zmienny] (16:1): bo gdyŃ to byŃo w iego [PíŃlata] mocy iŃŃ go [ChryŃtusa] mogŃ wybawitz od ímierci/ zádnęe wymowy mietz niebędzie iŃŃe go nie wyzwolil *OpecŻyw* 131; *ConPiotr* 34; *RejJóz* O8v; *Diar* 47; bo gdyby to wola BoŃa byŃá/ áby Aaron byŃ kápŃlanem/ obiawiŃby to iáwnie káŃdemu/ nie zoŃtaŃoby to w mocy Moizęfzowej. *BielKron* 41; *Mącz* 14a, 167a; *ModrzBaz* 26; Pierwey to v Krolá byŃo w mocy nie fkládáiac Seymu/ ruŃzenie poŃpolite ná woynę wczynić *GórnRozm* B2; *OrzJan* 15; *SarnStat* 124, 298, 334, 411, 424, 943.

»być w swej mocy« = *być wolnym, zaleŃnym od samego siebie* (2): *BierEz* N2; Non est sui mancipii, Nie yeft íwiebodny/ Nie yeft w íwey mocy. *Mącz* 206b.

»da(wa)ć (a. podać), poruczyć [komu] moc [*w tym: nad kim, nad czym* (6), *ku czemu* (1), *na co* (1), *cum inf* (4), *aby* (2); *sw(oj)q* (5)]; dana [komu] moc [*w tym: na kogo* (1), *cum inf* (1)]« = *powierzyć wŃladzę; dare potestatem PolAnt, Modrz; potestatem tradere Vulg; virtutem tradere PolAnt; potestas data Modrz* [szyk zmienny] (24:1;6): A tak MitelenŃci dali mu mocz, aby ymi wŃladnáŃ *BielŻyw* 12; *LibLeg* 10/148; *RejKup* p4; *KromRozm III* M2v; *LubPs* hh2v; Tym perŃonam dwoiákiem [Ńwieckim i duchownym]/ Pan Bog w Zborze íwoim daŃ rozná moc ku rŃádzzeniu y obronie koŃcioŃá íwego íwiętego *GroicPorz* a2v, ppv; *KrowObr* 17, 241v; *Leop Apoc* 17/13; *BibRadz Eccli* 17/2[3], II 130d marg; *OrzRozm* M3; pytaŃ BiŃkup krolá kto mu the moc daŃ być y krolew y kápŃlanem *BielKron* 215,

215, 343, 379v; *RejAp* 144; *RejZwierc* 154v, 234, 263v; *BudBib* 2.*Mach* 4/24; *BudNT Apoc* 17/13; *ModrzBaz* 72v, 89; *SkarJedn* 54; *SkarŻyw* 171, 482; *StryjKron* 473; *KochPieś* 11; *GórnRozm* K3v.

»w moc [komu] da(wa)ć (a. oddać, a. podać) [kogo], poruczyć, dany; pod moc [czyj] a. komu] da(wa)ć (a. po(d)dać) [kogo, co], (pod)dany, poddaństwo; mocy swej (a. [jakiej]) dawać [co], poddany« = *poddać czyjejs władzy, zwierzchnictwu, podporządkować; dicare, subdere Mącz; dare sub manu Vulg; humiliatus sub manu; tradere [coram aliquo] PolAnt [szyk zmienny] (16:2:2;13:5:1;1:1:HistJóz) Av; GlabGad A3; chcą <wsz>ytk(im) rozkazować, Swej mocy <w>szy<tko> dawać BierRozm 10; RejPs 88v; RejKup p5; [Bóg] Poddał pod moc náfłę tu wlfytki narody LubPs M4v, K3v, Yv marg; KrowObr B3, 79v; Tedy on vczynił bráty fwe Hetmány [...] /poruczywfłfy káždemu wmoc/ po tyfiácu y po piáci let [subiectis ... millenis et quingentenis]. Leop 2.*Mach* 8/22, *Bar* 2/4; *BibRadz* 3.*Reg* 8/46, *Ps* 105/42; *BielKron* 94v, 102, 102v, 103v, 110v (12); *Mącz* 85b, 93a; Abowiem težem ia iefth człowyek pod infzego mocz poddány/ y mam tež ine Rycerftwo pod poślufzeńftwem fwoim *RejPos* 45v, 100v, 271; *BiałKat* 221; *KuczbKat* 140; *RejZwierc* 201; żeby białe głowy do fpraw Rzeczypołpolitey niebyły przypufzczáne/ ktore Bog pod moc mężow poddał [potestati virorum subiecit] *ModrzBaz* 49, 113v; owiec ktore nam Bog poruczył/ áni wam/ áni komu infzemu w moc nie damy. *SkarJedn* 217; *KochPs* 26; *SkarŻyw* 262, 271; Pokłoniły fie [królowi polskiemu] Iflanty obfite/ Oddáiac mu w moc zamki niedobyte *GrochKal* 19.*

»da(wa)ć (a. poddawać), poruczyć, polecić w moc [komu a. czyj]; oddać pod moc [czyj]« [w tym: co (13), kogo (więźnie) (1), cum inf (2)] = *oddać w zarząd, powierzyć czyjejs gestii [szyk zmienny] (10:3:2;1); HistJóz A3 [2 r.] A3v; BielŻyw 109; RejKup k2; BielKom Dv; polecił mu ftádo wfzytko fwoie w moc. BielKron 15, 16v [2 r.], 304; GórnDworz li7; w ich moc poruczyłem rozdávác obroki miedzy bráciá ich [eis incumbemat onus dividendi fratribus suis], BudBib 2.*Esdr* 13/13; *HistHel* B3; kościóły/ dziefięciny/ ofiáry/ fmintarze/ wmoc ludziom świeckim dawáli *SkarŻyw* 291; poddaie iey w moc rzádzić gospodarstwem iak biallyglowie nalieży. *ZapKóscier* 1580/10; *GosłCast* 67.*

»da(wa)ć (a. poda(wa)ć), poruczyć, podłóżyć w moc [czyj] a. komu]; da(wa)ć (a. po(d)dać), poruczyć, podbić pod moc [czyj] a. komu]« [w tym: co (25), cum inf (1)] = *dać w posiadaniej pozwolić korzystać (zwłaszcza o prawie człowieka do korzystania z dóbr ziemi danym mu przez Boga); dare potestatem Vulg [w tym: poruczyć i dać (1)] [szyk zmienny] (14:2:1;8:1:1); RejPs 96v; LibLeg 11/187v; RejKup p5, f4; BielKom C4; Wlfytki fpráwy rąk fwoich yemuś w moc podłóżył. LubPs C; Ze nam [Bóg] wfzytko poddał pod náfzę moc. LubPs M4v marg, C, E2; Leop Luc 4/6; iż nie tylko mu pod moc dał wfzytkimi rzeczámi włádnąc ná fwiecie/ [...] ále y fwiętą Ewanyeliá [...] obiecał poślác wfzemu ludu *BielKron* 3; Prufki Miřtrz nie máiac czym záplácic flúżebnym fwoim/ dzyerzał ie ná flowie/ dawfzy im w moc zamek Málbork pokiby im nie záplácono. *BielKron* 391v, 5v, 346v; *HistRzym* 75v; ktore [bydlęta] tu poruczył pod moc człowiekowi śmiertelnemu *RejPos* 341, 83v, 100v, 127v, 191v, 337v; *RejZwierc* 1v; Dáfes w moc iego [człowieka] wfzytki bydlá polné/ Dáfes y leśné źwiérzętá fwowolné *KochPs* 11; *ReszPrz* 11; *BielSjem* 21; Nád toś go [człowieka] iefzcze vwielbił/ pod moc iego wfzytko podbił *ArtKanc* 13.*

»da(wa)ć (a. poda(wa)ć), poruczyć [kogo, co] w moc [komu a. czyj]; (po)dan(y) (a. poddany), poddanie w moc [komu a. czyj]; pod moc [komu a. czyj] poddany, podrzucony« = *oddać w niewolę,*

na łaskę i niełaskę; poddać w czasie działań wojennych; tradere in potestatem Vulg; dare in manum PolAnt; deditio; dediticius Calep [szyk zmienny] (27:1;3:1;2:1): BierEz F2; OpecŻyw 119v; Iuż cie niebo opuściło/ A w náfzę moc poruczyło BielKom D; Ty łynu Abinoen łápay więźnie zgromione/ Ktore znalazł pod moc tobie od Páná podrzucone LubPs hh; GroicPorz n2, n4v, dd; Leop Dan 14/21; Vkálegon/ Amphidámás/ Dolon/ połłáli táiemnie Polidamá do Agámenoná Greckiego krolá/ dáiąc mu w moc miałto ze wśytkim ludem BielKron 59v; Dał kilka pánow śćiąć Węgiérfkich/ potym łámego poimáli á dáli w moc iedney pániey kthorey był dał mężá śćiąć. BielKron 326v, 49, 49v, 52, 95, 119v (14); RejZwierz 201; A (przeto) podałeś ie w moc nieprzyaściołom ich ktorzy ie wćífkáli BudBib 2.Esdr 9/27; KochPs 85; SkarŻyw 151, 306, 558; ArtKanc K4; Calep 294a [2 r.]; Phil D, Dv; PowodPr 69; SkarKaz 610a.

»dać (a. podać) [kogo, co] w moc [komu a. czyj]; dać [komu] moc [w tym: nad kim (4)]; (pod)dany w moc, pod moc [czyj]« = dać zwycięstwo; zwyciężony; afferre potentiam PolAnt [szyk zmienny] (9;5;1:1): ábo iednák mężnie boiucic [!]/ ábo pod moc boiownikow będziecie pddáni [!] [potestati subiugamini pugnatorum] HistAl B5v; BibRadz Sap 10/14; Dawid łpytał Páná mali łie z nimi potykáć/ á dali [lege: da-li?] ie mu w moc. BielKron 70, 42, 50, 64v, 68, 70 (9); RejAp 33v [2 r.]; Pánie Iezu Chryšte day mi moc nád tą bełtyą/ ktora ieft ludzką zgubą (marg) Smoká wielkiego iáko S. Theodorus zábił. (-) SkarŻyw 187; iłz Zyzárá v rzeki Cíłłon/ miał dány być w moc iego/ ze wśytkimi żołnierzmi SkarŻyw 559, 559.

»da(wa)ć (a. podda(wa)ć, a. wdawać) się pod moc [czyj a. komu], w moc [czyj a. komu], [czyjej] mocy« = oddać się pod panowanie; subire iugum (varium), se subicere potentiae HistAl; se imperio subicere Mącz [szyk zmienny] (11:9:1): wynidz przeto s przyaścioły twemi á boiuy/ álbo łie podday pod moc zwycięłce. HistAl Fv, E8v, G6v; Thá Gállia po Híłzpániey nie rychłó łie Rzymłkiey mocy poddáła. BielKron 280v; ił [Oktawian] włze⁸⁰ łwiátá páńłtwá/ pod łwym trybutem dzierzał/ gdzie łie mu niektorzy dobrowolnie/ drudzy przez przypędzenie/ drudzy ná iego łzczęłćie/ w moc dawáli BielKron 338, 48, 95, 113, 117, 230v (12); Mącz 163a; RejPos 213v; pošłemy do Polłki/ náfzey miłey mátki/ Dawáiąc łie iey pod moc/ ze wśyłtkimi łtátki. BielSjem 4; GórnRozm B3v; Calep 293b; PudłDydo B4v.

»[komu] dać się w moc« = obwołać swoim zwierzchnikiem (1): obaczyli łpńwiedliwego mężá/ przeto mu łie dáli w moc y połłufzeńłtwo BielKron 119v.

»w moc [komu] się dać« = o kobiecie wobec mężczyzny: proponować oddanie się (1): Tám gdy wzámknieniu onę mu łwoię dułzną á dyabelłką niemoc otworzyłá/ y w moc mu łię dáiąc/ niewłtydliwie łię záchowáła SkarŻyw 308.

peryfr. »krew swá dać w moc katowi« = wydać się na śmierć (1): Krew łwą niewinną/ dałłś w moc kátowi GrabowSet E2.

»[komu] wszytko w moc dać« = o kobiecie: stać się uległą mężczyźnie (1): (nagl) Pani iuż powiada o łwey miłółci powłciágnáwłzy go (-) [...] A nielza iey [rady] z ynąd łzukać Iedno tobie wśytko w mocz dać Rejłóz D8.

»dostać mocy« (1): Bo Antychriłł czyłty będzłe dla zmyłłłania nabożęłłtwá [...] / á dołławłzy mocy/ będzłe włzetęczny. CzechEp 415.

»mieć moc« = *habere virtutem Vulg, PolAnt; habere potestatem Vulg, Modrz; habere facultatem JanStat* [szyk zmienny] (15): *KrowObr* 241v; *Leop Dan* 5/29, *Apoc* 17/13; mowili niektorzy/ áby tám było wolno mowienie káždemu/ Biłkupy wolne od przyłiąg vczyńni/ Papież áby żadney mocy niemiał/ poki niebędzie łkończenie *BielKron* 230v; *RejAp* 38, 39; *BudNT Apoc* 3/8; *ModrzBaz* 90; *SkarJedn* 378; *GórnRozm* L3; *WujNT Apoc* 3/8, 17/13; *SkarKazSej* 665a, 698b [2 r.].

»mieć, mający moc [w tym: czego (9), w czym (2), na co (1), cum inf (54), aby (6), iż (6)]; mieć w (swej) mocy, na mocy [w tym: co (5), cum inf (1), aby (1)]« = *móc z racji posiadanej władzy, zajmowanego stanowiska; habere potestatem Vulg, Modrz, JanStat; esse [alicuius] potestatis Mącz; potestas [alicuius] est Modrz; habere facultatem JanStat* [szyk zmienny] (73:1;6:1): *OpecŻyw* 131; *MetrKor* 40/819; *BielŻyw* 134; *SeklWyzn Cv, c2, d4v; SeklKat* I4v; *Diar* 85; Powinni [...] łtárłze Miłtrze między łobą obieráć/ kthorzyby mieli moc wyłtępne káráć *GroicPorz* f4, g4; *Leop Ioann* 19/10 [2 r.]; *UstPraw Cv*; Zádał tedy Cefarz Luterłkich Kłiążąt/ áby to miał ná mocy wybieráć Sędzie *BielKron* 218v, 177, 216, 223, 346v; *Mącz* 47a; *RejAp* 92v; iż tu rádę y náukę dawa káždemu przełozonemu łwiátá tego/ iż chociaby też włzytko w łwey mocy miał/ [...] áby żadney rzeczy nigdy nie czynił [...] bez łłufznego rozmyłłu łwoiego *RejPos* 183v, 100, 200, 317v; *BiałKat* 146 [2 r.]; A to łię ma rozumieć nietylko o tych vrzędnikoch/ ktorzi łády łpráwuia/ ále też y o tych/ ktorzi máia moc rokázowania. *ModrzBaz* 74v, 92v, 135; potwierdzenie Frideriká Cefárzá [...] máło ważyło/ gdyż tu żadney mocy w rozdawániu tych pańłtw niemiał. *StrykKron* 295; *Paprup* H3v, I4v; *Phil Q; LatHar* 733 [2 r.]; Iáko kielichy y inłze klenoty kołcielne/ w wielkiey potrzebie/ od przełozonych máiających ná to moc/ bywáia ná vbogie y więznie obrocone. *WujNT* 133, 34, *Ioann* 19/10 [2 r.], s. 587 [2 r.], 642 *marg*, Bbbbbbv, Bbbbbb2v, Cccccc3; CHcemy/ áby káždy Woiewodá w łwym Woiewództwie miał moc w káždych miełciéech/ rzemiełnikóm włzelkim y kárczmarzóm/ pewná miárę y obyczay przedawánia rzeczy w ich rzemiełle połtánowić *SarnStat* 285, 203, 204, 232, 233, 243 (33); *SkarKazSej* 680a, 697a [2 r.].

»mieć moc [w tym: nad kim (16), nad czym (gardłem, żywotem, ciałem) (4), przeciw(ko) komu (3), cum inf (1)]; mieć w (sw(oj)ej) mocy [kogo (8), co (gardło) (3)]« = *być w sytuacji silniejszego, być panem życia i śmierci; habere potestatem Vulg, Mącz, Modrz* [szyk zmienny](25; 11): *OpecŻyw* 108, 130v, 131; pańłtwa wıęłłszego niemáłz, iedno máiaćz nad winnymi moc á nie młcić łie. *BielŻyw* 166; *WróbŻółt* Y3v; *RejJóz* K7v, P5v; *BielKom* Dv, D3; *LubPs* D, Y3v, dd6 *marg*; *Leop Ioann* 19/11; *BielKron* 11v, 17, 95, 326v; Cum penes te omnis potestas foret meae vitae, Gdił miał moc nad moyim gárdłem/ áłbo gdył w łwey mocy moye gárdło miał. *Mącz* 289c, 231a, 243d, 289c, 430d; *RejPos* 39, 100, 200, 317v; *BiałKat* 140v, 141; *BielSpr* 50; żaden tyran niemoże mieć wıęłłłzey mocy/ iedno nád żywotem y łmierciá czyia *ModrzBaz* 72; *KochPs* 22; *SkarŻyw* 403; *LatHar* 733; *WujNT Ioann* 19/11; *SkarKazSej* 687b [2 r.].

»mie(wa)ć, dzierżec, trzymáć pod sw(oj)á mocá [kogo, co]; mieć, dzierżec, trzymáć w (sw(oj)ej a. u siebie) mocy [kogo, co]; mieć moc [w tym: nad kim, nad czym (9), na kogo, na co (3)]« = *władać; być zwierzchnikiem politycznym, społecznym, urzędowym, służbowym; habere potestatem PolAnt, Modrz; dominari, habere in sinu suo Mącz; regere, sedere ad gubernacula Modrz; habere in sua potestate Calag* [szyk zmienny] (20:2:1;19:1:1;12): ze tha zyemia od dawnich czasłw przilłvłcha

kv zamkv oczakowłkiemv ktori mi trzimami teras wmcoci swey *LibLeg* 11/20, 11/39v, 168v; *RejJóz* A4; *RejKup* bb5v; *MurzNT Luc* 22/25; *GroicPorz* ppy; *KrowObr* 19, 232; *BibRadz* II 141b *marg*; Ten [...] zodmieniał sprawce mieyłkie w Rzymie/ áby Rzymiáne mocy żadney nád miáłtem nie mieli *BielKron* 188v; kthory [*chan*] fie piłze być pánem nád pány/ krolem nád krolmi ná świecie/ ktory pod fwą mocą dzierży dziś iákmiarz wżytkę Scityą *BielKron* 269; Ma Duńka ziemiá w mocy drogi albo żeglarze wżytki Nordweyłkie *BielKron* 293, 51, 80, 231v, 240, 283v (15); *Mącz* 94a, 96a, 395c; *RejAp* 102; *GórnDworz* liv; *HistRzym* [89]v; *Turmarii*, kthore dziś zowiemy Rotmiłtrze/ ále thylko miewáli pod fwą mocą iezdnych 32. *BielSpr* 10v, 34v, 50v, 58; *CzechRozm* 106v; *PaprPan* A3v, D2v, N4; áby tákowy człowiek oznaymił tym ktorzi Rzeczypołpolitą w mocy máią [*qui tenent rempublicam*]/ że chce Rzeczypołpolitey służyć *ModrzBaz* 43v; ktorziby zá rowno iednáką moc mieli ná wżytkie ludzi w iedney Rzeczypołpolitey miełzkáiące *ModrzBaz* 91, 106, 126, 133v; *SkarJedn* 136, 168; *Calag* 300b; *SkarŻyw* 89; *StryjKron* 115, 360; *NiemObr* 154; *KmitaSpit* B2 [2 r.]; Mieć ludzie pod fwą mocą/ ieft to natrudnieyła *GosłCast* 66; *SkarKazSej* 680a, 693b.

»mieć, mający w (sw(oj)ej *a.* u siebie) mocy [*w tym: co (19), iż (1)*]; mieć, mający moc [*w tym: nad czym (8), nad kim (1), na co (1)*]« = *zarządzać, mieć w swej gestii, dysponować; habere potestatem Modrz, Vulg; habere ius Mącz; habere in sua potestate Modrz [szyk zmienny] (19:1;9: 1); RejKup* o7; *RejWiz* 42; *BielKron* 59v; *sunt autem tres Parcae, [...] Ty żywot lucki w mocy máyą/ łzczęście y niełzczęście na ludzie przepułzczyą. Mącz* 58a; *Triumviri capitales, Ktorzi mieli moc nád yętemi y złoczyńcami. Mącz* 466b, 4c, 179a, 277d, 490d; *RejAp* 125, 126v, 127, 133v [2 r.]; Abowiem iłz on miał w mocy pobory pienezne [*Adhunc enim erat vectigalium exactio*] *BudBib* 2.*Mach* 4/28; Ale KROL, y wżytcy ktorzi w mocy vrzędy máią [*penes quos honorum est potestas*] łcno włzeteczność tákowych profzakow záhámuią *ModrzBaz* 44, 35, 44, 101, 131v, 133v, 139; *Calep* 1092a; *GrochKal* 4; áni ty Cefárzu nie małz mocy ná rzeczy Bogu poświęcone y vrzędy kościelne. *WujNT* 93, *Apoc* 14/18; *SarnStat* 439, 459, 1157; *KlonWor* 49.

»mieć [*kogo*] w swojej mocy; wziąć [*nad kim*] moc« = *zwyciężyć kogoś (2;1)*; Potym Dawid poráził Filiłtyny do końcá/ y wżył nád nimi moc *BielKron* 70; Gdyby go był Gizilphus miał ku fwey pomocy/ Miałby był Kákarnuła prętko w fwoiey mocy. *PaprPan* P4, M4.

»mocy nie mieć« = *nie znajdować posłuszeństwa (2)*; Vrzędy mocy nie máią/ ktoraby ludzie złe hámwółał/ y do dobrego przymułzáłá. *SkarKazSej* 699b, 695b.

»moc [*czyją*] okreszać, krocic; [*czyja*] moc okreszona« [*szyk zmienny*] (2:1;2); Ktorych [*królów*] moc práwy okrefzona/ żadnego wam bezpráwia nie czyni *SkarKazSej* 666a, 666b, 691b [2 r.], 697b.

»mocą (swoją) (wielką *a.* zupełną) panować, rozkazować, sprawować« [*w tym: panować i rozkazować (1)*] = *dominari potestate multa Vulg [szyk zmienny] (2:2:2); Leop Dan* 11/3; Izali to nieieft wielką obłudá y zdrádá/ názywác fie flugą nád flugámi Bożymi/ á przedię wżyłtkim mocą rofkázowác? *KrowObr* 6v; lepiej áby był ieden pan/ ktoryby ípráwował wżytkę Monárchią zupełną mocą. *BielKron* 116, 141; *StryjKron* 330.

»pod moc [*czyją a. komu*] podbi(ja)ć, podbity, podbicie, przywieść (*a.* przywodzić, *a.* podwieść), przymusić, zdobywác [*kogo, co*]; w [*czyją*] moc podbic, przywieść [*kogo, co*]« [*w tym: swą, swoje (46), sobie (1)*] = *opanować zbrojnie; in potestatem redigere Vulg, Mącz; subiugare; subiugatus Mącz,*

Modrz; apprehendere, mittere sub iugum, potiri, redigere in ditionem, subactus, vectigales facere Mącz; subiugatus sub iugum potentiae Vulg [szyk zmienny] (41:7:1:6:3:1;4:1): gdim wízttkę [!] Affrikę pod wazę moc przywiódł, nicem z łobą krom imiona nie przyniośł. *BielŻyw* 116, 124, 149, 156; *MiechGlab* 66; *ConPiotr* 30; *LubPs* M2v, hh; *KrowObr* 3v; *Leop Iudith* 5/24, 1.*Mach* 8/11; kthory [Aleksander] zá dwánaście lat podbił pod moc łwoię ták wiele Kroleńthw y ziem *BibRadz* I 451a marg, I 451a marg; *OrzRozm* S; ty miáłtá dziś Turek pod łwą moc podbił. *BielKron* 273, 108v, 112v, 157v, 172v, 179 [2 r.] (18); *Mącz* 91a, 177a [2 r.], 225a, 315d, 318a (10); *GórnDworz* Z6v, li3, li4; *BielSpr* 46v, 48, 60v; *WujJud* 151; *WujJudConf* 151; *HistHel* C4v; *ModrzBaz* 105, 106, 112v; *SkarŻyw* 503; *StryjKron* 91, 120, 196; *GórnRozm* L4v; *Paprup* Bv, C2v; *ActReg* 14; *OrzJan* 12, 81.

»w moc [komu a. czyj] po(d)dać (a. dać, a. wdawać) się« = *oddać się w opiekę; in fidem se conferre Mącz [szyk zmienny] (4):* Widzimi łyę žem ya wygrał Zem łyę Franczyłkowi wmoz dał *RejKup* v2v; *Mącz* 57b; *RejPos* 190; Iełtci záprawdę v Dworu bárzo wiele tákich ludzi/ ktorzi przyrodzenie czyie bárzo dobrze wyrozumiewáią: á kto łię im wmoz poda [qui se illis dedisset]/ bárzo łnádnie iego obyczáie wyćwiczą *ModrzBaz* 12v.

»poruczyć, polecać (a. zalecać), dać [kogo] w moc [komu a. czyj]« = *oddać w opiekę [szyk zmienny] (2:2:1):* Pomni páni częgoć łie zwierzono/ Zeć człowieká w twą moc poruczono *BielKom* G3v; [Skanderbeg] vczyłnił tedy tháki Tełtament [...] polecáiąc Wenetom w moc łyná łwego Ianá w łmi lat będaćego/ takież żonę *BielKron* 258, 17, 103, 302.

»[kogo] pod swą moc przyjmować« = *przyjmować pod opiekę (1):* ktorzy łie iemu dowcipnieyły zdali, thy pod łwą moc ku nauce [Pitagoras] przyjmował *BielŻyw* 29.

»przyść (a. przychodzić), wpaść w [czyj] moc; przyść, dostać się pod [czyj] moc« = *dostać się pod władzę, panowanie, zwierzchnictwo; cadere a. (per)venire in potestatem, cadere sub imperium ditionemgue, venire in arbitrium Mącz; devenire in potestatem JanStat [szyk zmienny] (6:6;1;1): LubPs* Sv; *BielKron* 438v; *Conveniebat mulier viro in manum*, Niewiáłtá mężowi obiecowała dájąc mu ná to rękę á to w ten czás gdy (v łtarych) niewiáłtá przichodziłá w moc mężowę *Mącz* 481c, 29a, 91a, 480b, 483b; *RejPos* 300v [2 r.]; *BielSpr* 69v; iáko nędzne łá [...] ony kościoły Mołkiewłkie/ [...] y iáko wmoz łwiecką wpádl *SkarJedn* 377; Co rzekę o łnszych narodźiech y kroleńtwach/ które zá tym przymiérzem wáłzym przyłżyły pod moc iego [cesarza tureckiego]? *OrzJan* 9, 28; *SarnStat* 1101.

»rozszerzać (a. rozszerzyć), rozciągnąć (a. rozciągać) moc [czyj]; rozciągnęła się moc [czyj]« [w tym: swoję, swą (5)] [szyk zmienny] (4:2;1): *BielKron* 278v; *RejAp* 93; Bałakłai Soltan [...] rołciągnął moc łwoię od Morzá Káłpiyłkiego álbo Perłkiego/ [...] áż do morzá Czarnego *StryjKron* 280, 416; *NiemObr* 160; *WujNT* 864; rozłzyrzył Pan Bog ná nie moc Turecką *PowodPr* 32.

»w [czyjej] mocy stać« = *coś jest w czyjejs gestii (1):* Omnia ad unum delata sunt, Wízitki rzeczy w yednego mocy y poruczeniu łtoją. *Mącz* 123a.

peryfr. »usta swoje przy swej mocy mieć« = *móc mówić, co się chce (1):* któż nam ma vłkromić powiełci náłłe/ á zaż my vłt łwoich przy łwey mocy niemámy. *RejPs* 17.

»[co] wbić pod swą moc« = *zdobyc w posiadanie, użytkowanie (1):* A chociaý to ták dziwnie nád rozum łtworzono/ Przedłię włzytko nędznemu człeku poruczono. Ktory [...] Włzytko to wbił pod łwą moc á włzem rołkáuie. *RejWiz* 10v.

»wpaść (a. upaść), poruczyć się, wdać się w moc [czyj a. komu]« = dostać się a. oddać się w czyjeś ręce, znaleźć się pod czyjąś przemocą [szyk zmienny] (3:1:1): (nagł) Pokulá przifzedłzy ćicho mowi (-) [...] Porucz fie mnie w moc nieboże *BielKom* Dv, F3v; wpádnáli w moc grześńnych on ye wyrwać raczy *LubPs* K2v, B5v, K3 marg.

»wybawić, wyjąć, wyzwolić, wziąć, wydrzeć, wyrwać, wybić [kogo, co], wyzwolenie z mocy [czyjej a. komu]« [w tym: wyrwać a. wyzwolić (1)] = uwolnić spod czyjejs władzy, panowania; odebrać część terytorium [szyk zmienny] (6:4:4:3:2:2:1:1): aby Włofką ziemię wybili z moci Odoakra. *MiechGlab* 39, 37; *Leop Iudic* 9/29; kiedy wybáwił lud Zydowłki z mocy Amálechitow. *BielKron* 135; wiele miał z mocy Sáráceńłkiewy wyięli. *BielKron* 302, 32, 113, 154, 170, 184v (11); *RejPos* 324; Pokuźłalić fie pierwey o to Krześćijanie [...] / iákoby Bołnę y Serbią wyzwolili z mocy Tureckiewy *BielSpr* 59; TEn kiedy Hiłzpánią wzyał z mocy Rzymiánom/ Zdáło fie to zá deśpekt wielki onym pánom. *PaprPan* Hh3; máią być práwá poštánowione [...] o wyzwoleniu z mocy oycowłkiewy [*de patria potestate solvenda*]. *ModrzBaz* 76; *SkarJedn* 403; *PaprUp* Fv; *SkarKaz* 417a; *SkarKazSej* 689b.

»wybić się, wyświebodzić się, wyzwolić się z mocy [czyjej a. komu]« [w tym: wyzwolić a. wyświebodzić się (1)] = wyzwolić się spod władzy; in libertatem vindicare sese *Mącz* (3:1:1); *BielKron* 299; *Mącz* 191a; potym Iwan wielkim Xiędzem Moskiewłkim nałzczeńliwłzym będąc / wybił fie naprzod z mocy y z hołdu Tatarom *StryjKron* 91; *GórnRozm* B2.

»wydzierać [co] z mocy [czyjej]« = odbierać kompetencje (1): Thenze włzitkie vrzedi duchowne widzieraiać zmoci electije wolne [= wolnej elekcji]/ rozdawac Krolowi radzil *PaprUp* I4v.

»wydrzeć (a. wydzierać), wybawić, brać, puścić, wyrwać, wyzwolić [kogo] z mocy [czyjej, jakiej a. komu]; wybawienie [czyje] z mocy [czyjej]; odjąć [kogo] mocy [czyjej]« = uwolnić z sytuacji, w której ktoś mógł użyć przemocy [szyk zmienny] (12:5:1:1:1:1;2;1): flubuię tobie iłż będziełs żyw/ ij dáń cie z iłch mocy pułcitz. *OpecŻyw* 121; *RejPs* 103v, 194; *LubPs* C3, E, E2, F2, O4, ee5v; *BielKron* 108v; wydárł nas s káżdey mocy/ ták łwieckiewy iáko y piekielney *RejAp* 97v; *RejPos* 167, 233, 266v, 267v, 296 [2 r.] 298 [2 r.], 343v; *KochPs* 200; *SkarŻyw* 27, 70; O BOże włzechmocny [...], wybaw nas z mocy okrutnikow *ArtKanc* 117.

»z mocy [czyjej] wynieść« = uwolnić się od przemocy (1): iefli [ciało] vmorzone będzie/ tym rychley z mocy okrutnikow wynidzie. *SkarŻyw* 207.

»z [czyjej] mocy wypuszcząć« = uwalniać dobrowolnie (1): Emancipo – wolnim czynie, z moiey moci wipulzczam. *Calep* 358a.

»z [czyjej] mocy [kogo] wywieść« [szyk zmienny] (2): gdy lud łwoy z mocy okrutnego Fáráoná wywieść raczył łuchemi/ nogámi przez morze cżyrwone. *LubPs* P3; *RejPos* 158.

»[kogo] w moc swą (a. waszę) wziąć, pojmać; moc wziąć [w tym: na co (ciało) (1), nad kim (1)]« = znaleźć się w sytuacji silniejszego, zostać panem życia i śmierci, wziąć w niewolę [szyk zmienny] (2:1:2): Wezmicież go wy w wálłę motz/ vkrzyżuyecież go *OpecŻyw* 130; *LubPs* Kv, ff4v; *SkarŻyw* 207; A oni [heretycy] włzędzie/ y tu w Prusiech/ łkoro moc nád wiernymi wzięli/ wnetze ie z vrzędow łkłádác/ zábijác/ łupić/ wygániác poczęli. *SkarKazSej* 687b.

»zlecować [komu] moc [nad czym]« = dawać we władanie (1): zwirchnosć iemu poddał/ zlecuyąc yemu moc á pánowánye nád żwyerżety/ ptaki/ rybámi/ y inłłfemi bełtyámi. *GliczKsiąż* C6.

»w mocy [komu a. czyjej co] (z)ostawować (a. zostawić); zostawić [komu] moc [cum inf]« [w tym: sobie (2), swej (2)] = zostawić pewien zakres władzy; in sua potestate relinquere JanStat [szyk zmienny] (4;1): Diar 30; [Karzeł] zołtawił sobie zupełną moc potwierdzić Rzymkie Papięże NiemObr 61; iz ruźenie polpolité Król w mocy fwyé zołtawuie. SarnStat 424, 85, 323.

Wyrażenia: »moc boska [= od Boga dana], boża« (2:2): Bo y Zbáwićiel náłz moc Bożą złemu Piłatowi w vrzędzie iego przyznał. SkarKaz 611b; Krolowie moc máią bozką. SkarKazSej 698b marg, 665a, 698b.

»moc cesarska, cesarza« = potestas imperialis JanStat (4:1): Sytárd zamek y miáftho áby było w mocy Cefarłkiej BielKron 221, 62, 196v, 217; SarnStat 1099.

»moc krolewska, krola, krolestwa« = ditio regis Vulg; fortitudo regis PolAnt; potestas regalis JanStat [szyk 14:1] (12:2:1): OpecŻyw 95v; Leop Esth 9/16; BibRadz 3.Esdr 4/1; BielKron 351; iłz moc Krolow y Pánow/ sieci iego [Piotra] náuki y łtolice obálić nigdy niemogła. SkarŻyw 599, 120; StryjKron 502; CzechEp 371; WujNT 387; SarnStat 1099; także tey wolności wżywać lię godzi [...] ná zelzenie mocy krolewłkiej? SkarKazSej 692b, 681a, b, 694b, 698a. [Cf też 19. »wielka moc« WujNT 387 marg].

»moc miecza« = prawo karania śmiercią (1): 6. Moc mieczá. [cf Ten któryby wylał krew człowieczą/ od człowieká krew iego wylána będzie Gen 9/6] BibRadz Gen 9 arg.

»niezamierzona moc« (1): że przekłádał żywot y zelcie priwatnego człowieká/ nád niezámierzoną moc y pánowanie Krolewłkie Phil M4.

»moc ojcowska« = patria potestas Modrz; paterna potestas JanStat [szyk 4:1] (5): Sin będąc w mocy oicowłkiej niewydzielony/ ielliby co przegrał álbo vtrácił márníe/ tedy tá łzkodá ná iego część ma być poczytaná UstPraw B3; ModrzBaz 76; SarnStat 586, 706, 707.

»moc panowania« = imperium Modrz (2): Redigere in deditionem Imperii, Przywróćyc a przywłáźć pod moc pánowania łwego. Mącz 92c; ModrzBaz 66v.

»moc papieska« = potestas papalis JanStat (2): piąthy Grzegorz Pápięz nayprzednieyše Biłkupy w páńłtwie Cefárłkim Kurfirłtámi/ to ielt/ Kxiążęty vtzynił náprzednieyłzymi [...]. Pytháłz mię/ tzemu ie vtzynił? odpowiem/ Aby mocy y pychy Papięłkiej łtrzegli KrowObr 35; SarnStat 1099.

»moc sądow(n)a« [szyk 1:1] (2): SkarŻyw 89; Stolic dwádziesćią y cztery. [Apoc 4/4] Przez łtolice rozumie lię ładowna moc Apołtołow/ Prorokow y innych łwiętych WujNT 849.

»siłna moc« (1): Czo ielt krol siłna moc. BielŻyw 7.

»moc świecka, świata« [szyk 15:1] (9:7): OpecŻyw [192]; KromRozm III O8; KrowObr 124v; RejAp 97v; RejPos 27, 34, 131, 167, 231, 235, 280; WujJud 151; SkarJedn 377, 378; do czego rámienia zwierzchności łwieckey wżywa/ mimo porządek od Chriłtułá Páná połtánowiony: który połyłáiąc wcznie łwoie z Ewánielią nie łwiecką/ áni łielefną mocą/ ále duchowną ich vzbroić raczył NiemObr 14, 141. [Cf też 19. »moc duchowna« OrzList h2, SkarŻyw 81.]

»urzędna moc« (1): gdy iuż będzie vrzędną zwierzchnią mocą połtánowiony Królem OrzQuin T2v.

»wielka moc« = magna potestas Modrz; magna autoritas JanStat [szyk 5:3] (8): BielKron 228v; RejPos 259v; BudBib Iob 31/25; ModrzBaz 72, 90; SkarŻyw 482; SarnStat 530; To náłzkodliwłza/

iż [posłowie] moc łobie ták wielką przyczytáią/ którą Krolewłkiey y Senatorłkiey przełzkodę czynią *SkarKazSej* 694b.

»moc władzej« (1): Vráził mnie włzetecznik/ w mocy władzey łwoicy. *GrabowSet* F2.

»wyższa (a. nawyższa) moc« (2): Niemiál by żádneé mocy nademną/ bytz niebyła dána od wyłłé mocy *OpecŻyw* 131; *BudBib* 2.*Mach* 4/24.

»zupełna moc« = *omnimoda facultas JanStat, JanPrzyw; libera facultas JanStat* [szyk 9:1] (10): *MetrKor* 40/819; rádził/ áby kázde miálto miáło łwego łobnego łprawcę z zupełną mocą. *BielKron* 116; *StryjKron* 395; *NiemObr* 61; *GórnRozm* K3v; *SarnStat* 243, 562, 572, 893, 1163.

»moc (z)wi(e)rzchnia, zwierzchności« = *authoritas Mącz* [szyk 3:2] (4:1): *OpecŻyw* 131; Włzeláka Dufzá mocam zwierzchnym [*potestatibus sublimioribus Rom* 13/1] ma być pułłufzna [!]. *KrowObr* 8v, B3; *Mącz* 20c; *OrzQuin* T2v.

Szeregi: »moc abo (takieź) dostojeństwo (a. dostojność)« [szyk 2:1] (3): napomina áby fię żaden niepodwyłżał przełiwko Bogu dla iakiego dołtoieńłthwá ábo mocy *BibRadz* I 311b *marg*, I 311b *marg*; *BielKron* 213v.

»moc i krolełstwo« (1): gdy łrogie woylká przyłzły nań z rozłicznych narodow/ áby byli wykorzenili moc y krolełtwo iego. *RejPos* 271. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 3 r.]

»możność a moc« (1): Tantum sibi in Repub. autoritatis suscepit, Táką łobie [!] możność á moc w rádzie przywłázczył. *Mącz* 36b.

»moc i (a) niewola« [szyk 2:1] (3): *RejPos* 158; *SkarJedn* 307; Tym ktorym oni gárdłá dárowáli [...] / dáwał ie w moc y w cięłzką niewolą ich *SkarŻyw* 558.

»moc i (a) obrona« = *fides ac clientela Mącz* (4): *LibLeg* 10/69; *BielKron* 230v; *Mącz* 57b; Któré to Błkupłstwo [...] pod przerzeczonégo Páná Królá Kázimiérzá y iego królełtwá Polłkiego będzie w wiecznéy mocy y obronie [*perpetua ditione, patrocínio et defenza JanStat* 875]. *SarnStat* 1096. [*Ponadto w połączenia szeregowym* 1 r.]

»moc, (a, i) (o)panowanie (a. państwo)« [szyk 4:1] (5): *GliczKsiąź* C6; Iáko Pan pod moc á w opánowánye Zydom dáł możne krole *LubPs* Yv *marg*; *BielKron* 278v; *Mącz* 179a; *Phil* M4. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 4 r.]

»moc a (i, albo, ani) posłuszeństwo« (11): *BielKron* 119v; *Mącz* 4c; *RejPos* 40v, 74v, 100v, 191v, 324, 337v; *RejZwierc* 1v, 201; [*te zamki*] w moc á w posłufzeńłtwo [*in potestatem et ditionem JanStat* 880] Naiáłnieyłzého Ie^{go} M. Królá Kázimiérzá [...] wróćić zásię powinni będziemy. *SarnStat* 1101.

»powaga (a. wážność) a moc« (2): *BielKron* 99; *Authoritas Senatus*, Powaga á moc zwyerłchności Senatorskiey. *Mącz* 20c. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 2 r.]

»prawo i (a) moc« (2): gdyż nikt inny ná nie práwá y mocy niema/ iedno Krol pan moy *BielKron* 231v, 299. [*Ponadto w połączeniu szeregowym* 1 r.; w przeciwstawieniu 1 r.]

»ręka i (a) moc« = *manus et potestas JanStat* [szyk 6:1] (7): *Mącz* 395c; trzebaź fię było oto ták modlić Cefarzewi/ ktory wlytłko miał w łwey ręce y mocy *SkarJedn* 136; *KochPs* 26, 200; *SkarŻyw* 151; *SarnStat* 1101; *SkarKaz* 610a.

»moc i rozkazowanie« (2): yz Krolowa yey M. ząda [...] yzbi kv łtanv łwemv panłkiemv opatrzenie myala a niebila wmcoci y wrołkazowaniv podłkarbiego *LibLeg* 10/114v, 11/187v. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»rządy i moc« (1): A thegos [*Chrystusa*] łnacv był zapomniął Czo wfytkym rady [*lege: rządy i*] / moc dał *RejKup* p4. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»moc i siła (a. usilność)« = *vis et potestas JanStat* [szyk 1:1] (2): co theraz moc y fiłá thwoiá [*tua virtus*] pomoże y Cefarska chwałá czo może być pożyteczna. *HistAl* L7v; *SarnStat* 193.

»moc i tyranstwo« (1): Zgubi P. Bog mocy y tyránłtwá nieprzyiaćioł twoich *SkarKaz* 519b. [Ponadto w połączenia szeregowym 1 r.]

»moc i urząd« (1): On [*Mojżesz*] tylko moc miał y vrząd łobie zlecony nád iednym narodem. *CzechRozm* 106v. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]

»moc i (a, albo) władza« = *virtus et potestas PolAnt; autoritas (auctoritas) et (atque) potestas JanStat* [szyk 12:6] (18): kto łye mocy álbo władzy przeciwi/ przeciwi łye Bożemu zrzádeny *KromRozm I* 13; *KromRozm III* M2v; *Diar* 85; *OrzRozm* B4; *GórnDworz* Ee4v; *BudNT Apoc* 17/13; *SkarJedn* 168; *SkarŻyw* 171; *StryjKron* 395; *WujNT* 387; którzyby kułili łie przeciwko tákowému porzádku to czynić/ zá załłoną iákiéykolwiek mocy y władzéy [*sub praetextu autoritatis cuiuscunque JanStat* 195]. *SarnStat* 179, 236, 313, 840, 935, 1099, 1105; *SkarKazSej* 681b. [Ponadto w połączeniach szeregowych 6 r.]

»moc i zacność« (2): *BudBib 2.Mach* 4/24; [*papież Klemens IV pisał*] do Piotrá Krolá Arrágońłkie⁸⁰. [...] gorzey niż ná iákie fotárłę fukáiać: grożá y odpowiedáiać: łzác y háńbiać: á moc fwoię/ y zacność/ pod pokrywká kołłciołá/ wyłtáwiáiać *CzechEp* 388.

»moc i (a, abo, ani) zwi(e)rzchność« [szyk 16:3] (19): *RejPs* 124v; *BibRadz I* 463c marg; *Mącz* 377c; *RejAp* 93, 102, 106, 137, 144; ktorzy [*kapłani żydowscy*] mocámi á zwirzchnołłciámi łwemi iuz byli ták opánowáli ludzi/ iż włzytko thák czynić á łpráwowác mułieli/ iáko łie iedno im zdáło *RejPos* 283v, 27, [254], 302, 303, 312, 317v; *CzechEp* 426; *NiemObr* 176; *KochPieś* 17; *LatHar* 15.

»moc a (i) zwycięstwo« (2): *RejZwierc* 264; gdy kto łam [...] przeciw łobie łwiádczy/ y nád łobá komu inłzemu moc y zwycięstwo przyznawa *CzechEp* 205.

[*Elementy tego znaezenia występują rownież w znac. 18., 19. i 21.*].

W przen (1) : Błłkupom [*dał Bóg*] miecv duchowny/ Słowo Boże/ *gladium spiritus quod est verbum Dei*. Cefárzom y Krolom Swiecki: A názywáia ty dwa mieczá mocámi *GroicPorz* a2v.

Przen (114) :

Zwroty: »(być) w mocy [*czyjej a. u czego*]« [*w tym: aby* (1)] = *zależćć od czegoł lub od swojej woli* [szyk *zmienny*] (12): pokiłmy w náłzey mocy/ w tym żywoćie: połłmy przed łobá vczynki miłłfierne *HistRzym* 91v; Pirlwze przypadki przyrodzenia náłzego nie łá w náłzey mocy. *RejZwierc* A6v [*idem* (6) *WujNT* 546 marg, Bbbbbbv], 73v [4 r.], 77, Bbbv; *KochPieś* 35; Głádkość v czáfu w mocy *PudłFr* 76; *WujNT* 546 marg, Bbbbbbv.

»w [*czyjej*] mocy być« = *ktoł zna, wie o czymł* (1): [*wieszczku Kalchasię*] Co wnątrznółłci bydlęcć/ co gróm/ co łyłłkáníé Znáczá/ wiéłz: w twéy mocy iéłł niéba otwieránié *GórnTroas* 28.

»być pod mocą« (1): Ale teras tak tżynymy/ by wolność y s pánftwem/ Iuż nie była pod mocą/ pod márnym pogánftwem *WierKróc* B3.

»da(wa)ć się (a. podać [co]) w moc wiatrom, morskiej niepogodzie« [szyk zmienny] (2:1): *KochPieś* 8; Rołpuściłż żagiel/ podałz go go [!] wiátrom w moc *KlonFlis* H4; Enealá pytać wnet poczęłá. Przeczby fie tak w moc dawał morłkiey niepogodzie? *PudłDydo* A3.

»moc mieć« [w tym: w kim (1), na co (1)] = *wpływać, działać* [szyk zmienny] (4) : Fatum ma moc gdi pan prze grzech opuści. *RejWiz* 136 marg [idem] Cc5v; *BielKron* 338v; bo práwá tylko ná ciálá ludzkie moc máią *KochWr* 25.

»mieć [co] w mocy (swej)« = *móc rozporządzać; potestatem habere* *Vulg* [szyk zmienny] (7): *KrowObr* 140v; *RejFig* Cc2v [2 r.]; Y załz garnczarz niema gliny w mocy *Leop Rom* 9/21; Zoná niechay nie ma w mocy ciálá śwego/ ále mąż. Tákże y mąż nie ma w mocy śwey ciálá śwego/ ále zoná. *WujNT* 1.Cor 7/4 [przekład tego samego tekstu: *KrowObr, RejFig*], *Rom* 9/21.

»mieć się w mocy; mieć w mocy swą wolą« = *panować nad własną wolą; potestatem habere suae voluntatis* *Vulg* (1:1): y niedopuścziáią mu [człowiekowi]/ áby máiac się w mocy/ mógł siebie długo wżywać [nec sui possessorem se diu frui permittunt]. *ModrzBaz* 18; *WujNT* 1.Cor 7/37.

»mieć miecz w mocy« = *mieć przewagę wojenną* (1) : Teraz niewierny ma miecz Amón w mocy *ZawJeft* 10.

»w moc się podać [komu, czemu]« (2): że pan Bóg sam w Sákrámenćích śprawcą iest/ y słowu fwoiému w moc fye podał. *BiałKat* 323v; *PudłFr* 69.

»podbić [co] pod swą moc« (1): Y możelz kto wnidz wmorze áby ie ogládał? Abo ie podbił pod śwą moc [Quis ... voluerit ... dominari *Vulg*]? *BudBib* 4.Esdr 7/5.

peryfr. »palce swoje mistrzowi w moc poddać« = *uczyć się muzyki* (1): Socrates [...] iuż wpotachłych leciech na arfie fię vczył/ y palce swoie miłtrzowi w moc poddał. *KwiatKsiąż* E4.

a) O podporządkowaniu lub dominacji w sferze duchowej (28) :

Fraza: »czemu] jest w moc poruczon« (1) : Na wżem [*Ciało*] rozumney duży iest w mocz poruczono *RejJóz* E5v.

Zwroty: »być w mocy [czyjej]« (1): iżby były [czasy życia] w mocy á w pilney opátrności człowieká káżdego bącznego/ áby on imi száfował/ á nie ony im. *RejZwierc* 115v.

»[nad kim] moc miewać« (1): Ni Scillá ni Kárybdis tak stráľzna nie bywa/ Iák tá márna beľtya [rozkosz] gdy nád kim moc miewa. *RejWiz* 28.

»pod moc, w moc podbi(ja)ć [kogo, co]« [w tym: swą, swoją (5), czego (2), komu (1)] = *imperio subicere a. subiugare, in potestatem subigere* *Modrz* [szyk zmienny] (8): *BielŻyw* 74; Iáką chwałę máią wierni káźnodzyeie/ gdy podbiyá pod moc słowá Bożego zacne krole y kfiáżetá. *LubPs* ff4v marg; że rozum popędliwe chęci ferdeczne rządzić/ á pod moc swoię podbijáć ma *ModrzBaz* 8, 6v, 53v; *ReszList* 165; *CiekPotr* 78; Trołki docześne/ k łobie przyciágiáią/ W moc śwą podbiwłzy/ ferce odrywáią *GrabowSet* M3.

»podać [co], poddanie [czego] pod moc [czemu, czego a. czyj]; dać [kogo], dany w moc [czemu]« [szyk zmienny] (4:1;1:1): Temu [rozumowi] ti władzú porucz/ i dai w moc sam łiebie. *KochSat* B4v; ielłiz białáglowę pánem zowiemy/ przyłtoi áby káždy z nas myłli fwe włzytki/ y chćiwości/

poddał pod moc iey *GórnDworz Cc2v*, *L13v*; *RejPos* 90; ten poft ńlufznie záchowány być ma: dla powściągñienia ciááá náfzego/ y poddánia pod moc duchowi *WujJud* 190; rozumieli to iż wiefzfa rzecz iefst pánowanie poddać pod moc praw [*principatum legibus submittere*] *ModrzBaz* 101; *GrabowSet* 12.

»pod moc, w moc [czego a. czemu] się (pod)da(wa)ć« = *se imperio dare* *Modrz* [szyk zmienny] (4:1): *LubPs* aa5 marg; *RejPos* 315v; *ModrzBaz* 56v; *KochMRot* A3; Wfzytko mi wolno/ ále fię ia w moc niczemn nie poddam [*sub nullius redigar potestate*], *WujNT* 1.Cor 6/12.

»trzymać [kogo] w swej mocy« (1): Záłość mię trzyma w fwey mocy. *WisznTr* 26.

»moc (swą) wziąć« [w tym: nad kim (3)] = *vires firmare a. sumere* *Modrz* [szyk zmienny] (4): *LubPs* M2v; Niech v siebie rozważy káfzdy kto chce/ obyczáie tych ludzi/ v ktorzch w fercu/ przywileie y tytuły świebody moc wzięły. *ModrzBaz* 72, 71v; *GrochKal* 10. [Cf też **b**] »moc wziąć« *KromRozm III* A7v.].

Wyrażenie: »moc świata« (1): iż to łą iedno pogáńfkie rzeczy á onych ludzi niewiernych/ ktorzy fie poddáli pod moc nędzne^{go} fwiátá tego *RejPos* 315v.

Szeregi: »moc i panowanie« (1): fmysły ludzkie [...] rozum mamią/ á wolą pod moc y pánowanie [*imperio et ditioni*] fwe podbijáią *ModrzBaz* 53v.

»władza i moc« (1): gdy [cnoty] ią [chęc] ku dobremu chylic máią/ hámuiąc iey popędliwosci/ [...] á podbijáiąc ie pod władzą y pod moc [*in ius et potestatem*] rozumowi *ModrzBaz* 6v.

»moc a zwierzchność« (1): Przipythawanie człowyeká/ ktory [...] poddawa fie pod moc á zwierzchność náuki Páńfkiey *LubPs* aa5 marg.

b) *O śmierci, niebezpieczeństwie, trudnej sytuacji* (23) : gdy ie [ciało umarłe] Pan záfię mocą fwą obudzi/ Bárzo fie náfzá páni [śmierć] ná pyafku ogrudzi. A zá fwą omylną moc záfwtýdác fie muśi *RejWiz* 106; Iż niech fie káfzdy dziwuie á przypátruie fie mocy fmiertelney/ iż áni Cefarz/ áni żadny potentat iey fie nigdy obronic nie może. *RejZwierc* 169v.

Zwroty: »moc dawać [czemu]« (1): z twey k nam Miłości/ tey śmierci Moc dawafz/ co nas wpułzcza do żywotá. *GrabowSet* Qv.

»w moc da(wa)ć [kogo czemu]« [szyk zmienny] (2): Iednák nye dał w moc śmierci mnye człeká nędznego. *LubPs* aa3v; *GrabowSet* E.

»moc mieć« [w tym: nad kim (8), przeciwko komu (1)] [szyk zmienny] (9) : *LubPs* N6v; *RejAp* 52; *GórnDworz* G4v; iuz żadna fregość/ żadna przekázá/ żadna zła nádzieiá/ nie tylko nád námi/ ále y nád domy náfzemi/ nigdy mocy mieć nie może. *RejPos* 141v, 51, 130, 140, 221v; *KochTarn* 78.

»wybawić, wyrwać, wyjąć [kogo, co] z mocy [czemu, czego a. czyjej]; z mocy [czego] się wywiercić« [w tym: wyrwać, wybawić (1)] [szyk zmienny] (2:2:1:1): iż mie wybawifz zmocy káfzdey fregolci *RejPs* 45; *BielKom* C7v; Y ktoryż człowiek będzie żył [...] ktoryby zdrowie fwoie miał wyrwać zmocy grobowi [*eruet animam suam de manu inferi*]? *BibRadz Ps* 88/49; *KochTarn* 75; *ArtKanc* K14v.

»moc wziąć [nad kim]« [szyk zmienny] (4): Zkąd śmyerć/ choroby/ żądze nyszerządne/ y namyętnoći rozumowi fye fprzećiwýáyące/ nyewczáfy/ y wfšelákye doległóci y nyedofátki moc nád nim wzyęli. *KromRozm III* A7v; *LubPs* Yv, Zv; *BibRadz* 1.Mach 6/54.

Szeregi: »moc ani władza« (1): iż iuz żadna bożniczá/ żadny wymyfl fwiátá tego/ przeciwko temu wiernemu zebrániu iego [*Panu*]/ żadney mocy áni żadney władzey mieć nie może. *RejPos* 140.

»zwirzchność a moc« (1): tedybychmy mogli tym wiátrom á temu okrutnemu morzu fwiatá tego fami w imię iego rofkázowác/ iżby nád námi żadney zwirzchności á żadney mocy nie miáło. *RejPos* 51.

c) *O władzy szatana nad duszą człowieka grzesznego, o podleganiu grzechowi i śmierci wiecznej* (187) : Głowá wężowá ieft moc grzechu y śmierci. *BibRadz* I 2d *marg*, 2.*Cor* 4/12; *RejPos* 221v, 305v; A gdzież ieft páni miá śmierci oná moc twoiá? *RejZwierc* 178; *MWilKHist* Ev; śmierci się iuż nie boimy/ áni grzechu, áni diabła/ bo iuż ieft ich moc vpádlá. *ArtKanc* D2v, D2v.

W połączeniach szeregowych (5): kthoryby ie był wybáwił z oney wieczney mocy á z więzienia czártowkiego/ y s śmierci wieczney *RejPos* 2; Abowiem ty w ten čás Pánie/ iárzmo ciężkości ich/ á rozgę rámieniá ich/ y łceptrum á moc poborce ich/ zwyciężyłz. *RejPos* 15; *KarnNap* E2v; *CzechEp* 422; *WerGość* 208.

Zwroty: »być w mocy [czyjej a. u kogo], pod [czyj] mocą« [szyk zmienny] (4:4): gdy by byla przeto [Panna Maryja] na naymnyeyłzy czálz w grzechu pod moczą by byla zlego ducha *PatKaz* I 8, 5, 15; *HistRzym* 120; *RejPos* 74v; *KarnNap* D4v; Nádzieiefmy iuż żadney niemieli/ bołmy w mocy v Szátaná byli *ArtKanc* P6v; *WujNT* 588.

»dać (a. podać, a. oddać) [kogo komu] w moc; (od)dać (a. podać) się [komu, czemu] w moc, pod moc; (po)d(d)an(y) w moc [komu a. czyj], pod moc [komu a. czyj], [czyjej] mocy« [szyk zmienny] (8;2:1;8:3:2): Czém że łobie mogę pomóc Bych wfdy niedan Czartowi wmoć. *RejKup* f5, o4, x6, bb2v; *MurzHist* D2, P3; *LubPs* B5, Y5 *marg*; *RejWiz* 86v; ktho iuż zápomni powinności łwoiey/ dawłzy łie pod moc grzechowi łwoiemu. *RejPos* 322v, 101, 153, 192v, 270v, 305v, 328, [344]v; *KarnNap* A4; *SkarŻyw* 358; powiádał/ iże niemiał zołtáwionego mieyłcá przepułzczenia grzechow/ ábowiem iuż z łádu Bożego być łię podánego Diabellkiewy mocy wyznawał. *StryjKron* 350; *WerGość* 221; *ArtKanc* C17, F10; *SiebRozmyśl* L4.

»moc [komu] da(wa)ć; moc [komu] (jest) dana« [w tym: nad kim (2), na kogo, na co (2)] [szyk zmienny] (3;3): *RejKup* o6; *RejPos* 79v; (*marg*) Słowá S. Antoniego do Czártow iego łtráłżących. (–) Iełli od Bogá mego moc ná mię daná wam ieft: otom ieft. zgubcie/ zátraćcie/ [...] iá wam nie wftápię. *SkarŻyw* 56, 36, 393; *CzechEp* 422.

»[komu] mocy dopuścić, dozwalać« [w tym: nad czym (1)] [szyk zmienny] (1:1): Pan [...] dopuścił ná máły čás mocy onemu czártowi łprofnemu/ nád ciálem y nád włzytká máiętnościá onego człowieká łwiętego *RejPos* 330v; *SkarŻyw* 36 *marg*.

»[kogo] dzierżec w mocy swej; w mocy [czyjej] dzierżany« (1;1): kthory [diabeł] człowieká dzierży przez rołkofzy cíielełne w mocy łwey *HistRzym* 56v, 6.

»iść (a. przyść) w [czyj] moc« (2): *OpecŻyw* 81v; możność Bołtwá iego tá wftáwicznie broni ciebie/ ábyś nie przyłzedł w moc czártá łprzećiwniká twego. *RejPos* 78v.

»w mocy swej mieć [kogo]« (2): *RejPos* 26; wyrzawłzy krzyłz zedrgnęłá łię śmierć/ y włzytki więznie ktore od pierwłżego człeká áłz do tego czálu w mocy łwey miáłá/ wypuściłá. *SkarŻyw* 399.

»moc mie(wa)ć« [w tym: nad kim, nad czym (27), w kim (2), do kogo (1), aby (1)] = *habere potestatem* *Vulg* [szyk zmienny] (34): *OpecŻyw* 1v; zeby diabeł żadney mocy do nas nie mał [!]. *SeklKat* C4; *RejKup* o6, ł7v; *RejKupSekl* a8; Zá Páńłką pomocá nie ma grzech mocy nád dułżá.

LubPs B5v marg; *BibRadz* II 138a marg; *BielKron* 97v; W takich już druga śmierć nie ma mocy żadney *RejAp* 167v, 22v, 165, 168v, 169, 174, 176; *RejPos* 29, 55, 72, [77]v, 114v (13); *KarnNap* B2; *SkarŻyw* 36, 69 [2 r.], 403; *Apoc* 20/6.

»podbić [kogo] pod moc swoją« (1): nie ćiefz głównego nieprzyacielá mego czártá rádością taką y wykrzykaniem: otom go podbił pod moc fwoię *LatHar* 241.

»moc [czyj] poniszczyć, skazić; moc [czego] zniszczona« [szyk zmienny] (1;1;1): Moc grzechu zniszczona Páńką możnoćią. *LubPs* Cv marg; *RejPos* A5; *ArtKanc* F17v.

»stracić moc swoją« (1): tedy ci miánowani nieprzyiaciele náfzy [śmierć, grzech a czart] [...] obaczá iż ftráćili moc fwoię *RejPos* 16.

»[komu] mocy umniejszać« (1): [Małżeństwo] Tłumi chćiwości y nieporządności [...]: fzátánowi mocy vmniey[za] *BialKat* 368v.

»wybawi(a)ć [kogo, co] z mocy [czyjej], od mocy [czyjej, czego]; wybawiać się od mocy [czyjej]; wybawiony, wybawienie z mocy [czyjej]; zbawiciel [kogo] z mocy [czyjej]« [szyk zmienny] (10;2;1;1;1;1): *WróbŻółt* aa2v, aa4, ccv, ee4v, gg5; *KromRozm* II b2v; Iż tho miał być zbáwiciel á odkupiciel wżego narodu ludzkiego/ z mocy okrutnych nieprzyacioł/ to ieft/ Grzechu/ Śmierci/ Czártá/ y Piekłá wiecznego. *RejPos* 55, 2 [2 r.]; *KarnNap* A4v; *SkarŻyw* 230, [236], 356; *SkarKaz* 157b, 515b, 634a.

»wychodzić z [czyjej] mocy« [szyk zmienny] (3): *SkarŻyw* 262, 363; O niewolniku dyabelńki/ czuy o niewoley fwoiey/ á wychodź z mocy fzátáńfkiey *SkarKazSej* 692b.

»wyjąć (a. wyjmować), wyciągnąć (a. wyciągać), wziąć, brać [kogo, co] z mocy [czyjej, komu a. od kogo]« [szyk zmienny] (4;2;2;1): *OpecŻyw* 19v; *KrowObr* 3v; iż miał połćák takiego/ który s czártowłkiey mocy lud wyjąć miał. *BielKron* 132v; *HistRzym* 69v; *RejPos* 88; zemdlil Diablá złoćiwego/ pośilil ferce każdego/ wźiáwłzy z mocy iego, *ArtKanc* C, D2v; *GrabowSet* E2, O4v.

»wykupić [kogo] z [czyjej] mocy; odkupiony, okup [kogo] z [czyjej] mocy« (1;1;1): *SkarŻyw* 519; ktore⁸⁰ Bog obiecowáł dáć ná okup nas z mocy wężowey *CzechEp* 297; *WerGość* 208.

»wyr(y)wać, wydrzeć (a. wydzierać) [kogo, co] z mocy [czyjej a. komu, czemu]; wyr(y)wanie, wydarcie [kogo, czego] z mocy [czyjej]; wyrwany z mocy [czyjej a. od kogo]« = *eripere de potestate Vulg* [szyk zmienny] (17;6;2;2;3): *OpecŻyw* 9v, 161; *WróbŻółt* tt3v; áby [...] podiał śmierć dobrowolną wydzyeráiąc nas z mocy czártu/ grzechowi/ y śmierci. *LubPs* Z4; Czo zá rádość wyerney dułzy/ gdy zna/ iż yá Pan wyrwał z mocy czárthu/ śmierci/ y grzechu. *LubPs* cc5 marg, V6v; *KrowObr* 67v, 69; *GrzegRóżn* K2v; *RejAp* 166v; który nas wydárł z mocy á s ciemności/ á przeniołł nas w kroleństwo fyná fwoiego *RejPos* 53v, 33v, 270v, [310]v; *KuczbKat* 270, 400; *WujJud* 94; *KarnNap* A4v, E2v; *SkarŻyw* 519; *CzechEp* 203, 315; *ReszList* 146; *ArtKanc* F17v; *WujNT* Col 1/13; *SiebRozmyśl* B3v, B4v, Cv, D3, E2. [Cf też 9. »wydrzeć z mocy« *RejAp* 97v].

»wywieść (a. wieść) [kogo] z [czyjej] mocy« (3): *KrowObr* 155v; który nas wiedzie iáko práwy Moizelz z mocy á z więzienia onego Fáraóná czártá frogiego fprzeciwniká náłzego. *RejPos* 2v, 2v.

»z [czyjej] mocy [kogo, co] wyzwolić, wyswobodzić; z [czyjej] mocy wyzwolony; od [czyjej] mocy wyswobodzony« [szyk zmienny] (5;3;1;1): *TarDuch* D2v; Ktora [krew Pańska] mie Człeka nędznego

Odwíflech grzechow oczífczyła A stwey moczy wyzwoliła *RejKup* dd2v; *KromRozm I* [H3]v; *SeklPieś* 18v; *SkarŻyw* 262; *ArtKanc* L7; *LatHar* 402, 618; *WujNT Col* 2 arg; *SiebRozmyśl* F4v.

»moc wziąć [w tym: nad kim (3), iż (1)]; w moc sw(oj)ą (a. sobie) [kogo] wziąć, brać« [szyk zmienny] (4;3;1): który [czart] był zwyodł/ y w fwoyę moc wzyął rodzay ludzki. *KromRozm II* i3; Nyebełspyczeńftwá piekyelne nádemną moc wzyęły *LubPs* aav, K3v, V6v; *RejAp* 102v; *RejPos* 14v, 72v; *GrabowSet* H4.

»[co] zamknąć pod moc [czego]« (1): Bo to wlfytko pan zámknął pod moc śmierci wiecznej *LubPs* S.

Wyrażenia: »moc ciemności« = *potestas tenebrarum Vulg* (6): *OpecŻyw* 106v; *KuczKat* 270, 400; *WujJud* 94; tá ieft godziná wáfzá/ y moc cięmności *WujNT Luc* 22/53 [idem *OpecŻyw*], *Col* 1/13.

»moc czartowska, czarta« (7:3): *RejKup* bb2v; *LubPs* Y5 marg; *BielKron* 132v; *RejPos* 2, 2v, 33v, 78v; wiele fię pogánftwá do niego przychodząc/ od czártowfkiey mocy/ światłością wiary Kátholickiey wybawiáło. *SkarŻyw* 230, 262, 356.

»moc diabelska, diabła« [szyk 16:4] (19:1): który dzis przez fweé narodzenijé/ od nás oddálił wfse diabelkie [!] mocy panowanijé. *OpecŻyw* 17; *WróbŻoít* aa2v, aa3, ccv, ee4v, gg5, tt3v; *SeklPieś* 18v; *KrowObr* 3v, 67v, 69, 155v; *HistRzym* 6, 69v, 120; *SkarŻyw* 358, 519; *StryjKron* 350; *ArtKanc* D2v; *LatHar* 624.

»moc nieprzyjaciela, nieprzyjacielska« (3:1): *OpecŻyw* 9v; gdyfmy wfzyfcy w grzechach/ w śmierci/ w potępieniu wiecznym byli/ pod mocą nieprzyiaćielá dułznego *KarnNap* D4v; *SiebRozmyśl* B3v; *SkarKaz* 634a.

»moc piekielna« [szyk 2:1] (3): *SkarŻyw* 356; *LatHar* 618; zoftáwił nam pámiątkę y dźwiękowanie zá mękę fwoię y wybáwienie z mocy piekielney. *SkarKaz* 157b.

»moc sprzeciwnika« (2): iedno on íam może nas obronić od thák okrutnych mocy tych íprzećiwnikow náłzych. *RejPos* 334, 78v.

»moc szatańska, szatana« = *potestas satanae Vulg* [szyk 20:1] (18:3): wiem iżem iá ieft zliczby odrzuconych od boga/ ífz mię Bóg wmocy ízatanfkiei zoftáwił *MurzHist* G3v; *RejAp* 166v; *RejPos* [310]v; *KarnNap* A4, A4v [2 r.], E2v; *SkarŻyw* [236], 363; *CzechEp* 315; *WerGośc* 208; *ArtKanc* L7; *LatHar* 402; *WujNT Act* 26/18, s. 588, 697; *SiebRozmyśl* B3v, B4v, E2, F4v; *SkarKazSej* 692b.

»moc świata tego« (2): áby krolełthwo czártowfkie/ y moc íwiátá tego/ przez imię Páná twoiego/ było nád tobą złamano *RejPos* 133v, 131.

»moc złęgo ducha« (6): *OpecŻyw* 19v, 81v; íluízalo yzby bog adama {y} yevą anyoly íthworzył napoczátku krom grzechu krom moczy złęgo ducha *PatKaz I* 5, 5, 8, 15.

Szeregi: »moc i dzierzawa« (1): iż wfzyfcy ktorzy íą w klátwie/ íą w mocy y w dzierzáwie ízátánfkiey *WujNT* 588.

»moc a egzekucya« (1): on opráwcá twoy zábiega/ á żáda/ á prófi dekretu vftáwicźnie nád tobą/ ábyś iuż był podan w moc á pod exekucją ięgo *RejPos* 192v.

»jeństwo i moc« (1): Oycowie oni święci/ ktorzy odkupienia w cięmnych podzięmnych kráiách czekáli/ ktore Chryftus z ieńftwá y mocy nieprzyiaćielkiey wybáwił *SkarKaz* 634a.

»moc a jurysdycya« (1): Iuż íroga ímierć wzięła go [człowieka] w moc á w iurifdicią íwą *RejPos* 14v.

»moc a posłuszeństwo« (1): iż iefth w więzyeniu thák złego pogániná/ kthory ieft w mocy iego á w poślufzeńftwie iego [czarta] *RejPos* 14v.

»ręka a moc« (1): wydrze cie zálię możnością fwoiá s tey frogiey á tobye ftráfzliwey tey márney ręki á mocy iego *RejPos* 270v.

»moc ani władza« [szyk 2:2] (4): *RejAp* 169; tuć iuz podobno czárt żadney mocy áni władzey nie ma ná ziemi. *RejPos* 72, [77]v, 345v.

»moc a (ani) zwi(e)rzchność« (2): iż kfiążę tego fwiátá zwiázano á oładzono ieft/ to ieft/ wżytká moc á zwirzchność tego fwiátá/ y onego kfiążęciá ie^{so} *RejPos* 131, 145v. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

α. *W funkcji przysłówka (17) :*

»mocą [w tym: czyją (4)]« = *działając jako osoba lub instytucja mająca władzę; motu JanStat (13): PatKaz I 13; Kártáinfi też Synod [...] piífle do Inocentiufá papyżá oznáymuyác mu fprawę fwoyę przeciwko Celeftyufowi kácyrzowi/ áby mocą ftolice ápoftolfskyey potwirdzoná bylá KromRozm III P4v, N7; GroicPorz i2; BielKron 193v; ia ie wolnymi czynię mocą tą ktorą mam s tobą równą. Phil E2; SarnStat 1062, 1191. [Cf też 13.α. »mocą krolewską« SarnStat 532, 1248].*

~ *Wyrażenia: »mocą sw(o)ją, własną« [szyk 2:1] (2:1): BielKron 374; RejPos 235; Sąd włafną mocą [motu proprio JanStat 484] máiąc ná pewné rzeczy wzgląd/ fprawę [...] ná Roki przyfzłé Ziemfkie odkláda SarnStat 1258.*

»zupelną mocą« (1): Diktatorá vftawcie/ [...] ten zupelną mocą decyzye miedzy námi á imi niechay czyni *BielKron* 107v.

Szereg: »mocą a prawem« (1): ysch yego krolewska myloscz nasch myloszczivy pan kladzie zaklath trzidziesci thisiączy zlothich mocza a pravem svem krolewskim przeczivko vielmosnemv panv Stanislavy [!] odrovazowi ZapWar 1536 nr 2492. ~

Wyrażenia przyimkowe: »pod swoją mocą« = pod opieką (1):

~ *Szeregi »pod swoją mocą i obroną« (1): Izali niewiáfny nierządne pod fwoią mocą y obroną w Rzymie chował? KrowObr 26. ~*

»pod mocą [czyją]« = *pod czyimś dowództwem (1): A woýfko żołnirzow iego/ kthorzy więc wychadzáli ku bithwie/ pod mocą [sub manu] Iehiel Piáfzárzá/ y Mááfyey vczýcielá/ y pod ręką Hanániaffá kthory był z Wodzow Krolewfkich. Leop 2.Par 26/11.*

»pod mocą [czyją]« = *do czyjejś dyspozycji (2): Histfóz B2v; wżyftko zboże pod Pháráonowá mocą [sub Pharaonis potestate]/ niechay chowáią wżpichlerzach Leop Gen 41/35.*

a. *W wizjach apokaliptycznych, w odniesieniu do istot symbolizujących zarówno zło, jak i dobro (53) : moc nad kim, nad czym (9): Moc [bestyjej] nád národy RejAp Ee2, 183v. Cf »da(wa)ć moc«, »mieć moc«.*

moc w czym [= nad czym] (2): Błogoflávieni kthorzy omywáią fzáty fwoie we krwi Báránkowej: áby ich moc bylá w drzewie żywotá Leop Apoc 22/14; RejAp 193.

Fraza: »zemdlona jest moc« (1): iáko widział onego márnegó fmká iáko ofchnął waláiąc fie ná piáfku/ y iáko zemdlona ieft moc iego. RejAp BB4.

Zwroty: »moc brać« (1): kthora [bestyja] też moc fwoię od fmká bierze CzechRozm 169.

»czynić moc« = *sprawować władzę* [szyk zmienny] (5): Widziałem też y drugą bełtyią [...]. A włfyłtkę moc pierwłley bełthyiey czyniła [potestatem prioris bestiae omnem faciebat] przed nią *Leop Apoc* 13/12; *RejAp* 111, 111v; *CzechEp* 422, 425.

»da(wa)ć (a. podać) [komu] moc; [komu] (po)dana (jest) moc« [w tym: nad kim, nad czym (4), na kogo (1), cum inf (6), aby (4)] = *dare virtutem; data est potestas Vulg, PolAnt; dare potestatem Vulg* [szyk zmienny] (17;12): dano też iey moc/ ábj miála władzą przez czterdzieści y dwa miefiącá. *Leop Apoc* 13/5, *Apoc* 6/8, 13 *arg*, 2, 4, 7; *BibRadz Dan* 7/6; A chwalili łmoká/ który był dał taką moc oney bełtiey. *RejAp* 105, 56v, 57 [2 r.], 58, 91, 106v [3 r.] (14); *BudNT Apoc* 13/2; *CzechEp* 408 [3 r.]; Nie od Chrifułá tego wziął [...]: ále bez włzey wátpliwości od one⁸⁰ Smoku/ który zá fkaránim Bozym moc fwoię bełtiey podał *NiemObr* 154; *WujNT Apoc* 6/8, 13/2, 5.

»mieć moc [cum inf]« [w tym: nad czym (3)] = *habere potestatem PolAnt, Vulg* [szyk zmienny] (5): *RejAp* 89v [2 r.]; Też moc máią nád wodámi obroćić (ie) wkrew *BudNT Apoc* 11/6; *WujNT Apoc* 11/6 [2 r.].

»odjąć moc [komu]« (1): Papież nim [Antychrystem] ieft/ to napewnieyfza: który [...] odiał moc bełtiey ktora ná niey przednim siedziála *CzechEp* 425.

»moc swą (a. [czyj]) okazować« [szyk zmienny] (2): iż wnet tá nowa bełtia poczęła okázować moc fwą włzytkę *RejAp* 111v, 109v.

»podbijać pod moc swoje« (1): což czyniła tá bełtia o fiedmi głowách? Oto pofiadála á podbijała pod moc fwoię krole/ kfiążętá/ y rozliczne narody. *RejAp* 111.

»podać [komu] pod moc; w moc [czyj] zdany« [szyk zmienny] (1;1): A ćić to [ptacy powietrzni] máią być náfyteni á vcielzeni pałtwiąc fie nád śćirwy tymi tám im iuz w moc ich fkazánemi y zdánymi *RejAp* 164v, 146.

Wyrażenie: »w niwecz obrocona moc [czyja]« (1): iáko záfię ma być w niwecz obrocona moc iego [smoka] *RejAp* BB5.

Szeregi: »moc i możność« (1): Thedy iey dał on Smok fwą moc/ y możność wielką [virtutem suam et potestatem magnam]. *Leop Apoc* 13/2.

»moc i władza« = *virius et thronus PolAnt; virtus et potestas Vulg* (2): Y dał mu łmok moc fwoię/ y władzą wielką. *BudNT Apoc* 13/2; *WujNT Apoc* 13/2.

Wyrażenie przyimkowe: »w mocy swojej« (1): A tyć to dziwy fáłefzne tá bełtia czyniła [...]. Tákże y ogień z niebá fpułzcziąc w rozliczney mocy fwoiey *RejAp* 114.

11. Prawo (tu zgromadzono użycia o znaczeniu ogólnym oraz dotyczące działań prawnych we własnym interesie; użycia dotyczące prawa do wykonywania władzy znajdują się wznacz. 10.); copia, factio, licentia, potestas Mącz (53) : Też aby łwieboda wiefzfa niż moc niebyła. *BielŻyw* 118.

moc czego (6): ácz Przywileie Miáftam y Miáfteczkam ná fprawowanié Iármárków zwykły byđ dawáné: które w łobie zámykaią wolną moc tárgowánia/ przedawánia/ y kupowánia *SarnStat* 946. Cf »da(wa)ć moc«, »mieć moc«, »odejmować moc«.

W charakterystycznych połączeniach: *moc* (s)kupowania (2), otrzymania [czego], postępowania, przedawania (2), targowania; *moc do elekcyjei, do uczynienia* [czego]; *moc ku zrządzeniu testamentu*.

Zwroty: »w mocy [czyjej a. u kogo] być« [w tym: cum inf (1), że (1)] = *koś ma prawo* [szyk zmienny] (3): *Diar* 47, 74; iáko to w mocy iego [powoda] ieft [in potestate petitoris est] pozwać kogo y prośić nań práwá/ ták mu też niech wolno będzie/ tákim poštěpkim przeciwko łtronie íść/ iákim chce. *ModrzBaz* 87v.

»da(wa)ć [komu] moc; moc [komu] podana« [w tym: czego (1), na co (1), cum inf (6), aby (1)] = *dare potestatem Vulg, Mącz; dare licentiam, facere copiam a. potestatem Mącz; dare facultatem JanPrzyw* (10;1): *MetrKor* 59/77; Czo mozeecie naymnieyschá svmmą odkvpycz odkvpvyczie. wřhakze yellybi na malie nyemoglo przeřtacz tedj wam dawami mocz poštěpowania do svmmi czterech thiffyeczzi zlotich *LibLeg* 11/82v; Pořłał mu [Antyjoch Jonatanowi] przytym kubki złote/ [...] dáiąc mu moc aby w řzárłacie chodził *BibRadz* 1.*Mach* 11/58; *Mącz* 58c, 113c, 193a, 430d [2 r.]; *ZapKościar* 1587/70v, 1589/85; *SarnStat* 946.

»mieć moc« [w tym: czego (3), do czego (2), ku czemu (1) cum inf (23)] = *habere potestatem, posse Vulg, JanStat; liberum est [alicui] Mącz; habere ius Modrz; habere facultatem JanStat* [szyk zmienny] (32): *OpecŻyw* 189v; *KrowObr* 223 [2 r.]; *Leop* 1.*Cor* 9/4, 5; *UstPraw* C3v; *BibRadz* 3.*Esdr* 4/11; *BielKron* 40v; Cui Testamenti factio nulla esset Który řadny mocy nie miał ku zřządzeniu Teřtamentu. *Mącz* 114a, 190d, 225c, 387c; gdiř káždy z nas ma iednąką moc do Elekciey *MycPrz* II C3v; *ModrzBaz* 24; Referendarze tész przy Królu máią moc zdánie řwé w Ráďzie powiedźieć. *SarnStat* 38; od więřłzych řpraw [...] ieno chtëry grořze niech máią moc bráć. *SarnStat* 817, 143, 209, 373 [3 r.], 484, 578 (17); Nářzym królem řię czynił/ choć téry mocy nie miał *SiebRozmyřl* H3.

»mieć w mocy [cum inf]« (2): Pořpolitemu cřłowieku dał też trzy rzeczy mieć w řwey mocy/ ráďę wybieráć práwá řie wywiáďáć/ á woynę řkázowáć gdy krol każe *BielKron* 99v; *SarnStat* 1271.

»odejmowáć [komu] moc; moc odjęta [komu] jest« [w tym: czego (1), cum inf (2)] = *adimere potestatem; potestas adempta Modrz* (2;1): zábieży řię łácnó tákowym wykłádom/ iefłize práwem odieřtá im będzie moc řkupowáńia řzořtyřá řwego *ModrzBaz* 100, 49v, 70v.

Wyrażenia: »wolna moc« = *libera facultas JanStat* (5) : inné zamki [...] którymkolwiek będziem chćieć/ my mamy/ y potomkowie nářzy mieć będą wolną moc dáwáć. *SarnStat* 484, 578, 700, 884, 946.

»zupelna moc« = *plena facultas, plenimoda a. omnimoda potestas JanStat* [szyk 9:2] (11): Zařlużyła panna Mariá tę koronę/ ktorá [lege: ktorá] má motz zupelną otrzymanią/ nie tylko iako dzieweczka krola wieczného ale iako [...] panij niebieřkié^{go} krolewřtwa *OpecŻyw* 189v; *MetrKor* 59/77; *ZapKościar* 1587/70v, 1589/85; tylko o cześć řwą dźiedziczną/ która nań przynależy/ ma zupelną moc Práwem czynić. *SarnStat* 592, 373 [3 r.], 578, 590, 1146.

Szeregi: »moc albo (i) prawo« [szyk 1:1] (2): co on zá moc ma álbo práwo rozdawáć komu wieczne kápláńřtvo *BielKron* 40v; *ZapKościar* 1587/70v.

»wolność i moc« (1): tedy wolność y moc [*libertatem et facultatem JanStat* 213] będą mieć Mnifřki przerzeczone inému powinowátému któremu álbo obcému náięć [*dobra swe*] *SarnStat* 209.

12. praw. Prawomocność, obowiřzywalnóř, wařnoř prawna dokumentu, wypowiedzi lub urzędu; firmitas, robur, valor JanStat, JanPrzyw; autoritas, facultas, vigor, vis JanStat (213) : Spráwy ludzkie

[...] od żadného niemáią w mocy fwy byđ zwątloné: które gruntowna władza Przełożonych Książąt wtwiérdziła *SarnStat* 885, 61, 894 *marg*, 952, 991, 1104 [2 r.].

W charakterystycznych połączeniach: niesporna moc, niewątpliwa, pewna, pierwsza, pilna, prawdziwa, trwająca, ustawiczna; moc obwarowania, prawa [= jako prawo], statutu [= jako statut] (2), trwania, ugruntowania, wici [= jako wici], [jakiej] mocy (7); czynić moc, otrzymać, zatrzymać; do mocy przywozić (przywiedziony) (2), przywracać; pod mocą chować (2), strzec (2); w mocy trwać, zwątlony.

Zwroty: »(być) [jakiej] mocy« = *esse [alicuius] valoris a. roboris, habere facultatem JanStat* [szyk zmienny] (11): *SeklWyzn Av*; *GroicPorz mv*; Krol gdy dekret vczyini po krolestwie iákim/ Chociay będye dáleko/ [...] Nie ináčeyby tuż był/ tákiedy mocy będye. *RejWiz* 112v; *WujNT* 77; A gđzieby [kasztelan] ináčey czynił/ tedy [...]/ cokolwiek vczyini álbo ofądzi/ ono żadný mocy byđz nie ma. *SarnStat* 232, 13, 260, 632, 838, 936, 1217.

»w mocy (być)« [szyk zmienny] (3): aby ten reces piotrkowski w mocy był *DiarDop* 119; *BielKron* 175v; *SarnStat* 608.

»moc mieć; mocy nie mający« [w tym: czego (7), do czego (1), ku czemu (1), na co (1)] = *firmitatem a. robur habere, [alicuius] roboris esse, robur obtinere JanStat, JanPrzyw; autoritatem obtinere, firmitatem recipere, valere, vim habere, in vim durare JanStat; [alicuius] roboris remanere JanPrzyw* [szyk zmienny] (79;1): *LibLeg* 11/24; *ConPiotr* 31v, 32v; Iż co nyema potfirdzenya áni mocy z piłmá/ yálna rzecz iż to z czártá yeft. *KromRozm I* H4; *MurzHist* R3v; *KromRozm II* h4v; *KromRozm III* P8; *GroicPorz* fv; *KrowObr* 29; Lifty niepieczętowane nie máią mocy. *UstPraw* Hv, H2, *BibRadz I* 1c *marg*; *BielKron* 199v, 216; *RejAp* 168; *WujJud* 112v; *SkarJedn* 127,139, 175, 180, 182 (8); *SkarŻyw* 318; *ZapKościar* 1585/54v, Rádniey ie zowćie vrzędnikami Krolewłkiemi/ [...] gdyż iedno gdy Krol żyw/ vrzędny ich moc fwą máią. *GórnRozm Av*; *PaprUp* Lv; *WujNT* 717; MAieftat Królewłki/ Dekretem fwym/ który moc ma Státutu ná wieczné czáfy/ wżytkim wobec/ [...] rofkazác [...] raczył *SarnStat* 713; które to zaftawy/ dárowánia/ przedánia/y zapify kálfuiemy/ [...] áby żadný mocy niemáły *SarnStat* 1102, 13, 61, 95, 97, 136 (50); *SkarKazSej* 659b.

»moc [czemu] odejmować, brać; moc [czemu] odjęta« = *unieważniać; derogare JanStat* (1:1;1): *MurzHist* Fv; *SarnStat* 1088; iż [biskup] mogł względem religiey/ feymowe ich dekretá podnośić/ y moc im brác *SkarKazSej* 680a.

»[czemu] moc przydawać, przykładać (a. układać)« [w tym: przykładać i przydawać (2)] = *robur apponere JanStat, JanPrzyw; robur adicere a. imponere JanStat* (4:3): wżyftkié y koždé z ofobná Przywileie/ Prává/ Wolności [...] odnawiamy/ wtwiérdzamy/ pochwalamy/ y wieczną im moc przykładamy y przydáiemy. *SarnStat* 53, 888, 952, 957, 990.

»moc tracić« = *nie być przestrzegany (1)*: Pierwey feymowe ftánowienie było iáko Bozkie nie wzruřzone y święte: teraz moc tráci/ powagi nie ma. *SkarKazSej* 659b.

»[co] utwierdzać w mocy« (2): wżyftki [dekreta] mocą vchwały półpolitéy Séymu przeřłęgo Piotrkowłkiégo [...] wtwiérdzamy w zupełný mocy *SarnStat* 85 [idem] 93.

»moc wziąć, brać« [w tym: czego (1)] = *firmitatem accipere JanStat* [szyk zmienny] (6:2): *GroicPorz* 13v; Ieřliby kto ná Trádicyą Kościelną/ ktora álbo piániem álbo zwyczáiem moc wzięłá/ nie nie dbał *WujJud* 40, 157v; *StryjKron* 542; *SarnStat* 779, 991, 999, 1167.

»w mocy zachow(yw)ać [co], zachowan(y); zachować [co] przy mocy« = *in robore conservare a. relinquere JanStat* [szyk zmienny] (17:2;1): *ComCrac* 16; *LibLeg* 11/ 181; *UstPraw* Iv; SPrawiedliwości taki porządek w mocy zachowujemy/ iaki sobie które Województwo domá spólnie postanowiło *SarnStat* 5, 91, 99, 153, 176, 288 (22).

»w mocy, przy mocy zosta(wa)ć« = *in firmitate a. robore permanere, viribus subsistere JanStat* [szyk zmienny] (10:1): *GroicPorz* bb4v [2 r.]; ma w mocy zostać ftary zwyczaj płacenia v Sądu. *UstPraw* K3; *SarnStat* 394, 581, 952, 1022, [1023] (8).

»w mocy, przy mocy zostawi(a)ć (a. (z)ostawować) [co]; w mocy zostawion(y)« = *in robore conservare a. relinquere JanStat* [szyk zmienny] (33:4;5): *ComCrac* 14 [3 r.]; *RejWiz* 183; *UstPraw* K3; *BielKron* 232v; Takowe wżytkie imioná [...] przypadaią w ręce nález y Rzeczypospolitéy: ostawuiac w mocy *feuda y lenna* Książąt Prufkiego y Pomorzkich *SarnStat* 84; O przysięgách/ któreby Rady Dignitarze/ Vrządnicy/ y Stároftowie narodu Litewkiego [...] czynić mieli/ tak przy mocy sobie zostawili *SarnStat* 1012, 84, 91, 97, 103, 130 [2 r.] (36).

Wyrażenia: »dostateczna moc« (1): A żeby dostatecznieyżą moc wżytki przerzeczone rzeczy wzięły [*Ut autem corroborationis et cautele uberioris omnia praemissa accipiant firmitatem JanStat* 749]/ kazalimy dla pewnieyżey mocy ninieyży list Pieczęćiami nálezmi vtwierdzić. *SarnStat* 991.

»postanowienie w mocy« (1): Ná Symie [!] Norymberskim Książętá radzili o postanowieniu w mocy pokoiá *BielKron* 199v.

»wieczna, na wieki, wiekuista moc« = *perpetua firmitas, perpetuum robur JanStat, JanPrzyw; perennis firmitas JanStat* [szyk 19:7] (23:2:1): aby tak Grodzkie iako Ziemskie księgi y zapisy w nich wczynione były ważne/ y miały moc wieczney mocy *SarnStat* 539; Ná których wżytkich rzeczy wiare y świadectwo ku wiadomości doskonálezey ná wieczną moc Pieczęci nález ninieyżemu listu są zawieszone. *SarnStat* [994], 53, 95, 136, 163, 258 (26).

»wielka moc« = *magna firmitas JanStat* [szyk 6:1] (7) : *SeklKat* Av; *WujNT* 77; aby takowego pokoiu wiecznego y zgody pod pewnością y mocą węższą [*sub certiori attentionis firmitate et robore JanStat* 897] ftrzeżlimy y chowáli *SarnStat* 1114, 369, 382, 999, 1217.

»zupełna moc« [szyk 2:1] (3): té wżytki [*artykuły przywileju*] [...] w mocy zupełney ná czasy wieczné zostawac máią. *SarnStat* [1023], 85, 93.

Szeregi: »dostojność i moc« (1): ktore [*Pismo Św. (według księży)*] nie iest więcźlzei doftoyności y moczi iedno iako nieme bydlę á ołowiana regwła. *SeklWyzn* Av.

»moc a (i) stałość« = *robur et firmitas JanStat* (2): iakoby elekcye/ to iest/ wybierania Cefársstwa Rzymkiego były w swej mocy á itałości bez wżelákich trudnoścí/ iako przed tym bywały *BielKron* 175v; *SarnStat* 369.

»moc i (a, albo, ani) waga (a. powaga, a. ważność)« = *firmitas neque pondus JanPrzyw* [szyk 8:1] (9): *ComCrac* 14; *KrowObr* 29; ty ilte rzeczy nieczynią sąmy z siebie ważności albo mocy w Przyśiędze/ ale Pan Bog to sąm dżiałá *KuczbKat* 285; *SkarJedn* 298; Iż odpusty są ludzkie wymyły/ bez żadney mocy y wagi. *ReszPrz* 40; *PaprUp* Lv; *SarnStat* 13, 164, 1166.

»moc i (albo, ani) władza« = *robur et (vel) momentum JanStat, JanPrzyw; robur et firmitas, valor et momentum, vigor et autoritas JanStat* [szyk 12:1] (13): A cokolwiek przez nie inaczey będzie

ofądzono y fkazano: niech nikczemno będzie/ y żadný mocy álbo władzýy niech nie ma. *SarnStat* 888, 163, 261, 607, 632, 838 (13).

Wyrażenie *przyimkowe*: »w mocy« = *prawomocny* (1): mamy visczenie Hetmanskie de vita, de honore de bonis w mocy *ActReg* 89.

13. praw. Upoważnienie, pełnomocnictwo; zlecenie, zezwolenie, oddanie do decyzji; auctoritas, nomen Cn [w tym : czyja (62): *G sb i pron* (37), *pron poss* (15), *ai poss* (10)] (186) : *LibLeg* 10/70, 11/25v; *GroicPorz* t2 [2 r.], aa4v; [kardynałowie] dáli mu płałcz Papiéfki s tą mocą/ ná ktorego gi wdzyeiefz/ tego przymiemy zá Papiieżá. *BielKron* 188; vprošíł v Papiieżá Ianá S. Dunftanus/ aby mu po wżytk<i>ey Angliey wolno było Kánoniki y kápłany/ ktorzyby w czyfstości nieżyli/ zdoftoienftwá ich y vrzędow kościelnych fkládác [...]. O tey mocy dowiedziawfzy fię Bifkup Vwetańfki Atelwoldus [zrzucił z Urzędu kilku kanoników] *SkarŻyw* 510.

W charakterystycznych połączeniach: *moc chodzenia z kazanim, na czynienie synodu, ku skazaniu na śmierć, stateczna, ustawowania praw, wolna, na zapłatę, zjednoczenia; mocy potrzebować; pozwalac (pozwolic) moc* (2), *spuścić; dac [co] z mocą, reprezentować [co]; o mocy pytać się* (2).

Fraza: »moc jest odjęta [komu]« (1): (nagł) Wybicie s ftrony Mocy. (–) PLenipotencyą ták odbyć może/ [...] iefli moc iefł odietá komu przes Princypałá *GroicPorz* t2.

Zwroty: »da(wa)ć, zlecać [komu] moc [w tym: na co (3), ku czemu (2), czego (1), cum inf (10), aby (14)]; (na)dana [komu] moc [w tym: czego (1), na kogo (1), cum inf (4), aby (4)]; danie mocy [ku czemu]; (po)da(wa)ć (a. zdać), poruczyć, polecic [komu] w moc [w tym: co (6), (a)by, iżby (5), cum inf (1)]; dac [co] pod [czyją] moc« = *upoważnic; zostawic do decyzji; powierzyć, zlecić; dare potestatem PolAnt, Vulg, JanStat; dare facultatem Vulg, JanStat; delegatio Mącz; data potestas JanStat* [w tym: *poruczyć i dac itp.* (4)] [szyk zmienny] (34:2;11;1;11:2:1;1): *BielŻyw* 81; panom exequorum swym nyzey napifanym wmoz poruczil y dal, abi ony tho wfchithko thak roífchafowali iako bi naliepicy mogli *MetrKor* 59/76v, 59/76v, 77; *LibLeg* 11/8, 27v, 71, 76v; *ConPiotr* 30; *MurzNT Mar* 13/34; *BielKom* D3v; GDy iuz Burgrábiá ma wftác z mieyfťcá Sádu fwego/ zda w moc Sády wżytki Woytowi *GroicPorz* k2, p2 [2 r.]; *KrowObr* 31 [2 r.] Vu; *Leop* 1.Esdr 5/9, 3.Mach 7/10; *UstPraw* C; Dał też krol Artáxerfes Longimanus moc Ezdráłowi wftáwiác Sędzye w Ieruzálem *BielKron* 96v, 58, 103v, 108,186 [2 r.], 224 (12); *Damnatorium iudicium dare in aliquem Dác* moc ku skazaniu kogo ná fmierć. *Mącz* 77c, 81b, 187a; *OrzQuin* L4v; *HistRzym* 69v; *RejPos* 283; *ModrzBaz* 93, 101; *SkarJedn* 120; *SkarŻyw* 166; *NiemObr* 66; *BielSjem* 19; *KochPam* 86; *KochProp* 9; *KochWr* 36; *SarnStat* 184, 311, 370, 440, 574 (11); Swieccy krolowie gdy od siebie vrzędy ftáwiá/ dáią im moc ná zapłatę dobrym y złým *SkarKaz* 206b.

»mieć moc [w tym: w czym (2), cum inf (12), aby (1)]« = *habere potestatem Vulg, JanStat; auctoritatem habere, habere facultatem JanStat* [szyk zmienny] (19): *LibLeg* 10/71, 11/27v; *RejKup* k7; wćiekay Philipie da cie ściąg krolewná iáko y drugie/ boć ma thę moc od Papiieżá. *BielKron* 238v, 415v; *HistRzym* 125; *RejPos* 283, 285; *BialKaz* G2; *WujNT Act* 9/14; iefliby którego fmierć záfzłá/ tedy inni Kolegowie *praefentes* moc máią zamek iego otworzyć/ y pieczęć odedrzec. *SarnStat* 20; Tęż moc w niebytności Sędzięgo y Podfędká będą mieć [pisarz i podsędek] w fprawách y w pozwiech ná Rocéch *SarnStat* 746, 364, 554, 559, 839, 910, 918, 1185.

»z zupełną (a. pełną, a. dostateczną) mocą posłać, posłany (a. przysłany, a. przesłany), poseł« = *nuntius cum plena facultate JanPrzyw* [szyk zmienny] (2:11:2): *ConPiotr* 35; *BielKron* 391; ná który [sejm] od włzech łtanów/ tám ztąd Połłowie z zupełną mocą przyłłani bydź máią. *SarnStat* 1200, 941, 1004, 1018, 1027, 1037 (13).

»wziąć moc« [w tym: czego (2)] = *potestatem accipere Vulg* [szyk zmienny] (3): Miáftá y zámku nikt łprawowác nie może/ ktory mocy od Páná y krolá nie wezmie *SkarJedn* 49; *SkarŻyw* 544; *WujNT Act* 26/10.

Wyrażenia: »niezamierzona [= *nieograniczona*] moc« (3): My thedy rada a łenath koronny [...] połpolu y Ziemłkymy połly, ktorém zupelna niezamierzona [!] nocz [!] ielt od włłego riczerłstwa Corony they dana, aby radzly o rzeczach na ktorich obrona połpolita naliełzy. Takyłmy społob ku obronie połpolithy [...] nalozely. *ConPiotr* 30; *SarnStat* 1059, 1188.

»osobliwa [= *szczegółna*] moc« (1): ielti [plenipotencyja] ieltth niedołtáteczna/ ielti w obec we włzytkich łprawách wczyniona/ á rzecz ołobliwey mocy ktemu potrzebuie *GroicPorz* t2.

»zupełna, oala, doskonała, dostateczna, pełna moc« = *omnimoda a. plena facultas JanStat, JanPrzyw; plena a. plenimoda potestas JanStat* [w tym: zupełna, dostateczna (1)] [szyk 30:2] (27:2:1:1:1): *ConPiotr* 30; *GroicPorz* p2; *BielKron* 108, 143, 186, 373v, 415v, 443v; MY, Ian Olbrycht/ [...] ktorzyłmy łie tu do Piotrkowá zgromáđzili/ y ktorzy tu repraesentuiemy ciáło tegož królełtwá/ z dołkonáłą mocą *SarnStat* 28; ná co ielt mu dána zupełna moc wltáwiác/ odmięniác/ y włzyłtko z lepłzym porzádkiem czynił *SarnStat* 311, 350, 370, 440, 554, 559, 902, 904. Cf »z zupełną mocą posłać«.

Zestawienie: »list [czyje] mocy, z zupełną mocą« = *pełnomocnictwo* (2:1): łyft ten naschey moczi ktorismi yemv y náłchim poddanim łnym daly [...] okázá yełly sye o moczi pitacz bęđá *LibLeg* 10/69v, 11/25v; dawłzy mu łifty z zupełną mocą/ połłáli go do Dámáłzku *BielKron* 143.

Przen (1) : A tož małz Credencyą bożą z zupełną mocą/ zá ktorą ták małz wyerzyc połłom yego/ yáko łámemu Pánu *KromRozm II* gv.

α. W funkcji przysłówka: z upoważnienia, z rozkazu, w imieniu (74) :

»mocą« [w tym: czyją (27)] = *in virtute PolAnt, Vulg; vigore JanStat, JanPrzyw; in potestate Vulg; autoritate JanStat* (67): stharołthowye moczny bąđá kazdego zlodzyeya moczą pana szwego poymacz *MetrKor* 34/134v; Powiedz nám ktorą to motzą czyniłs / ijze nauczáłs lud nie wziáwłly od nás odpułłczeniá. *OpecŻyw* 74, 74, 74v; *LibLeg* 6/119; *KromRozm II* v4, x3v; *KromRozm III* H5v; *GroicPorz* i2; *KrowObr* 159v, 235v; *BibRadz 1.Mach* 1/60; Miedzy ktorymi záwzdy ieden był przełožony/ ktorego mocą drugą ráđę obłyłano *BielKron* 119,196v; *OrzQuin* K3; *RejPos* [77], 135v, 235, 250v; *SkarJedn* 221, 337; *CzechEp* 28; *PaprUp* Lv; *ActReg* 2; czyią mocą Ian krzcił Bożą, czyli ludzką? *WujNT* 87 marg, przedm 38, *Matth* 12/27, 21/23, 24, 27 (16); Tedy mocą Séymu tego przyczyniamy czáfu do łáđzenia y odpráwowániá łáđów Ziemłkich *SarnStat* 722, 13, 75, 93, 164, 194 (16).

~ W charakterystycznych połączeniach: mocą biskupa, człowieka, namiestnika, pana, panow przysiężników, sejmu (18), synodu (2), zboru; mocą wymyślona.

Wyrażenia: »mocą cesarską« (2): Mocą Cefárłką y krolow Koncyliá máią być fkládáne *BielKron* 216, 218v.

»mocą krola, krolewską« = *vigore regio JanStat* (3:2): *GroicPorz* i2, i4; *BielKron* 216; Dla tegoć mocą Królewfłką/ y náfzého vrzędú Stárościého rokázuiemy: ábyś przed námi [...] oblicznie ftanáł *SarnStat* 532 [*idem*] 1248.

»mocą papieską, papieża« (1:1): Ia Staniłlaw sin Mikolaiow znowego myałta piłarz yawný mocą papieską creowani *MetrKor* 59/77v; *KrowObr* 159v.

Szeregi: »mocą abo (i) imieniem« [*szyk 1:1*] (2): *BielKron* 218v; którą mocą ábo którym imieniem [*In qua virtute aut in quo nomine*] wýście to vczynili? *WujNT Act* 4/7.

»mocą i prawem« (1): A iefli rzeką [*Grekowię*]: Inášmy łobie głowę włytkiego kościółá/ to iefł Pátryárchę Cárogrockiego/ poftáwili: tedy ich pytám/ którą to mocą y právem vczynić mogli? *SkarJedn* 162.

»mocą i władzą« (1): Któré to Artykuły [...] mocą y władzą ninieyřzého Séymu Wárszáfłkiego poftánawiamy/ vtwiérdzamy y fłázuiemy. *SarnStat* 1218. ~

Wyrażenia przyimkowe: »z mocy« (2):

~ *Wyrażenia:* »z mocy cesarskiej« (1): tho Kfiętwo ná Ferdynándá álbo ná iego potomki ma przyść z mocy y dobredzieyftwá Cefarłkiego. *BielKron* 212v.

»z mocy krolewskiej« (1): Práwo kościelne/ áby było rychło wroczone/ bowiem kościoły połupiono/ áni wtym trzeba práwá vzywác/ iedno zgoła vznác zmocy Krolewskiej. *BielKron* 232v. ~

»pod mocą [czyj]« = *zgodnie z ustawą* (1): The fłá przemiány á porządki ich wedle połlugi ich/ áby wchodzili do domu Páńłkiego/ według porządku fwego/ pod mocą [*sub,mdnu*] Aaroná oycá ich [*cf...* zgodnie z zarządzeniami przekazanymi przez ... Aarona *Biblia Tysiąclecia*; ... zgodz ustawami, ktore pozostawił im ... Aaron *Pismo Ś:w., Poznań 1975*] *Leop 1.Par* 24/19.

»za mocą« (4): My tedy z Rádámi náfzými [...] zámocą ninieyřzého Séymu [...] poftánawiamy: áby [...] *SarnStat* 1211.

~ *Wyrażenie:* »za mocą cesarską« (1): ia Páweł Ian z Gefzowéy Káplán Bifkupftwá Gniéźnieńłkiego Piłarz iáwný zá mocą Cefárłką [*Imperiali auctoritate Notarius JanStat* 888] *SarnStat* 1108.

Szereg: »za mocą i władzą« [*szyk 1:1*] (2): My tedy z Rádą náfzą [...] zá władzą y mocą tegóž ninieyřzého Séymu Wálného [...] vftáwiamy/ zámknęłifmy y rozrządzili/ [...] w Artykułách nižey nápiłánych tákową poprówę *SarnStat* 1216, 1211. ~

a. Zgoda, zatwierdzenie (4) :

Wyrażenia przyimkowe: »bez [czyjej] mocy« (2): *OpecŻyw* 120; Oto Defzpotá Koronowano w Wołofzech theraz niedawno bes Pápiełkiey mocy. *OrzRozm C.*

»z [czyj] mocą« (1): którzy [*postowie*] [...] będą mogli álbo zwolić imięniem włytkich ná przerzeczoną poprówę: álbo oné zá potrzebą z lepfzym baczeniem poftánowić/ z náfzą y włytkiéy Rády mocą y rádą [*cum nostro totiusque Senatus consilio et auctoritate JanStat* 142] *SarnStat* 56.

»za mocą [czyj]« (1): iż Bifkupftwo Chełmieńłkie do Kościółá Gniéźnieńłkiego má fie wrócić [...] zá łáłką y mocą Naiwysřzého Oycá Papieżá [*favore et auctoritate summi Pontificis JanStat* 875] *SarnStat* 1096.

14. Ilość, najczęściej wielka i liczona na sztuki; copia Mącz; bona a. magna (maxima) a. multa pars, complures, crebri, immodici, magna res, (magna) vis, (magnus) numerus, numerosi, permulti, pleri, plerique, plurimi, quamplures, (satis) multi Cn [w tym: kogo, czego (79); składnia orzeczenia w praes: zawsze sg; w praet: sg f (6) MurzHist Lv, BielKron 307v [2 r.], 388, KochSz A4v, LatHar 724; sg n (5) WujJud 144, HistHel B4v, D3, D3v, PaxLiz C4; pl m pers (1) GrzepGeom A4v] (81) : Leop Apoc 18/3; moc wod wzbierze po wżytkich polách BibRadz 4.Esdr 15/40; Mącz 24d, 64c; [Portugalia] ma w łobie rzéczek 25 000. y zdrojów znacznych moc Oczko 7v; pośpółtwa moc pomordowali KochJez B3; GórnRozm F2v, H; GrochKal 3; GórnTroas 40, 67; WujNT Apoc 18/3; Dział woiennych moc niepodłą ku potrzebie Królestwa Polkiego [...] potrzebną [...] będziemy kósztem fwym dodawác. SarnStat 125; KlonKr wstęp A4; Pokić fię dobrze wiedzie moc przyacioł będzie CzahTr H4v; KlonFlis C; Ieft tu moc pieniędzy/ Fántow/ drogich kámieni/ y złotych rzeczędzy. KlonWor 43.

W przeciwstawieniu: »moc ... niedostatek« (1): Ieden ieft duch żiwota [...]. Drugi ieft duch rozumności [...]. Trzeci ieft duch czuyności, [...] á według tego ducha drugie dwa śprawuią fie y rządzą podług iako ieft iego moc albo nie dořtatek. GlabGad E.

Fraza: »[czyja] moc przewysza« = *kogoś jest więcej* (1): Bacząc to Nowokrzczęńcy/ yż ich moc przewyřza/ wybráli łobie mną rádę BielKron 214.

Wyrażenia: »haniebna [= b. wielka] moc« (1): Tak iż brzuchá moiego/ hániebna moc śpádło PaxLiz C4.

»niesłychana moc« (1): Więźniów zacnych náwiązał/ nieślycháną plonu Moc wypędził KochJez A3v.

»niezliczona (a. nieprzeliczona, a. rozliczna) moc« [szyk 15:12] (27): SeklKat 13; RejWiz 154v; iż Pan Bog [...] śprawił łobie ku śłużbie swoiey rozliczną moc Anyołow świętych RejAp 101v; RejPos 100v, 329v; WerKaz 294; przy poświęćaniu kościoła Sálomonowego moc niezliczoną bydlá [...] zárzezano LatHar 215, 13, 45, 79, 129, 151 (20); CzahTr D3.

»moc niezmierna« (1): Naydzieř y innych rzeczy dżiwnych moc niezmierną LatHar 263.

»wielka (jest) moc« = *multitudo, multum Vulg; maximum Modrz* [szyk 22:8] (30): MurzHist Lv; Ażá nie wielką moc skarbow wysłała do Włoch Krolowa JejM matka WKM Diar 72; KochZuz A2; BibRadz 1.Mach 4/23, 2.Mach 5/3; Czechowie niekthorzy pořłáli do Krolá Polkiego/ [...] zwłáźczá Thaborowie/ ktorych bylá moc więřza BielKron 388, 30v, 295, 307v [2 r.]; wielka moc Ludzi/ zá wielką pracą ledwa ón Okręt wyważyć ná brzeg mogli. GrzepGeom A4v; RejPos 135; KuczbKat 410; BielSpr 37v; WujJud 144; HistHel B4v; Strum P; ModrzBaz 51; SkarŻyw 484 marg; KochPhaen 15; Iáka moc wielka ludzi poginęlá KochSz A4v; GórnRozm G3v; LatHar +4, 100, 675, 724; WujNT 443; CzahTr D3, D3v; KlonFlis Cv.

Szeregi: »moc i poczet« (1): ktoremu ia [...] prágnę oddác cześć y chwałę przyiemną/ przed niezliczoną mocą y pocżtem Świętych Anyołow y wybráných twoich LatHar 13.

»moc a wielkość« (2): Ci co w mocy á w wyelkości bogactw śwych wfáli. LubPs N2; RejPos 100v.

Wyrażenie przyimkowe: »w mocy« = *w liczonym gronie* (1) : Oto przyřzedł Pan w mocy świętych iego [in sanctis millibus suis Iudae 14] BielKron 3v.

Przen (1) : [łzy moje] Wřzytkę moc swoię/ w me oczy zátocżcie GrabowSet A4.

15. Intensywność, nasilenie; fortitudo PolAnt; virtus Vulg; firmitudo, potentia, vehementia, vis Cn [w tym: czego (10); w pl (1)] (43) : RVmienkowa wodka [...] zimnicze wżytki mdli, moczy gim niedawa *FalZioł* II 10c, IV 31a; Ktoż ma znąć moc gniewu twego *LubPs* T6v; *BibRadz Ps* 89/11; przez którą wmiętność rozmaitym przyrodzeniam y mocąm dźwiękow przypatrujemy fię *KwiatKsiąż* I3; iż Pan dobrowolnie pirwey z łalki fwoiey dług odpuścić raczył/ doćińiony oną mocą wiary fwiętey o fwiętym miłofierdzyu fwoim *RejPos* [310]v; *KuczbKat* 315; choćiaby ná mocy ftáraniu náłzemu zefzło [etiamsi conatum vires defecissent] *ModrzBaz* 9v; gdy mocy oney światłości wytrwąć niemogły *SkarŻyw* 589; *OrzJan* 78; *RybGęśli* D; *WujNT Apoc* 1/16; *SarnStat* 1117; *SkarKaz* 7a; iż przez te trofki nic fmacnego nie znam/ Ktorych mocą zmorzoná/ iuż y o fię niedbam. *PaxLiz* B3v.

W charakterystycznych połączeniach: groźna moc; moc ciepła, dźwiękow, gniewu (3), miłości bliźniego, światłości, wiary, wojny; da(wa)ć moc (3), przenieść, wytrwać, (po)znać (3); wścięgnąć od mocy; mocą dociśniony, zmorzony; na mocy zeszło.

*Zwroty: »moc mieć« = być silnym, intensywnym (1): kthore [zmysły] w młodych leciech/ wielką á gwałtowną moc máią *GórnDworz* L12.*

*»[nad czym] moc mieć« = być silniejszym (1): dokądże gnyew twoy będzie/ Náđ modlitwą fług twich tákową moc miał wfzędzie *LubPs* S3v.*

*»moc (za)wziąć, brać« [w tym: u kogo (2), w kim (2)] = zapanować; szerzyć się; stawać się silniejszym; invalescere PolAnt, Modrz; convalere Mącz; roborari JanStat [szyk zmienny] (14:7): *RejKup* o2v; *LubPs* B5; Albo ognia s pirwotku iefli w czas nie gásiłz/ Wierz mi kiedy moc weźmie bárzyey fię przełtráfzyłz. *RejWiz* 137v, 78v; głód wziął moc w mieście *BibRadz Ier* 52/6, I 3c marg; *Mącz* 185c, 474c; *RejZwierc* 147; *ModrzBaz* 35v, 52, 74v; boiazń fię Boża fzerzyła/ miłofierdzie moc brało *SkarŻyw* A2; *KochFr* 27; *KochPam* 87; Rádość fye z trofką plećie: A kiedy iedná weźmie moc nawiędłzą W ten czas małz vyźrzćc odmiánę napręđłzą. *KochPieś* 41; *SarnStat* 21, 80 [2 r.], 908; *VotSzl* Fv.*

*Wyrażenia: »gwałtowna moc« (1): *GórnDworz* L12 cf »moc mieć«.*

*»moc niezmierna« (1): Iákoś dał fłońcu/ ciepłá moc niezmierną *GrabowSet* E2v.*

*»wielka moc« [w tym: w zwrocie »brać, wziąć moc« (5)] [szyk 4:1] (5): Late vagatur ignis, Bárzo fię fzerzy/ Bierze wielką moc. *Mącz* 185c; *GórnDworz* L12; *KochFr* 27; *KochPieś* 41; *VotSzl* Fv.*

α. W funkcji przysłówka (4) :

*Wyrażenie: »wielką mocą« = usilnie (1): poczał [...] wielką go mocą odwodzić/ aby się zbawiciela fwego i prawdy iego nie przál *MurzHist* C3.*

*Wyrażenia przyimkowe: »z mocy« = głośno (1): zákrzyknął z mocy [in fortitudine] głofem wielkim/ mowiąc *Leop Apoc* 18/2.*

*»przez moc« = głośno (1): wołál práwie przez moc głofem wielkim *RejAp* 147.*

»pod mocą« = mocno, usilnie (1):

*~ Szereg: »pod mocnością i mocą« (1): ábyfmy tákowy pokóy [...] pod pewnieyřzėy pilności mocnością y mocą [firmitate et robore JanStat 878] ftrzegli *SarnStat* 1099. ~*

16. Istotny sens, treść, znaczenie; basis, firmamentum Mącz [w tym: czego (15)] (17) : Wamći dano poznąć táiemnicę Kroleftwá Bożego/ Ałe tym ktorzy ná ftronie fą/ wżytko bywa w przypowieściách.

(*marg*) To ięft/ kthorzy nie fą z iednoty wiernych/ mocy słow tych nie zrozumieią (-) *BibRadz Mar* 4/11; moc Ewángeliey y wiary zowie [*Paweł św.*] duchem wolności y przyśpołobienia. *GrzegŚm* 55; Bo tego fłowká/ To/ tá moc ięft/ áby pokazało wżyfłtkę iftność rzeczy obecney. *KuczbKat* 175; Przykazania tego/ ięft moc dwoiáka. *KuczbKat* 320 *marg*, 125, 145, 320 *marg*, 325; *SkarŻyw* 456; *SarnStat* 899.

Ze zdaniem podrzędnym przytaczającym treść (1): Ktore fłowá tę moc w fobie zámykáia/ áby on ktory modlić się chce/ niezámilczáł niczego *KuczbKat* 360.

W charakterystycznych połączeniach: moc ewanjelijej, karności, małżeństwa, modlitwy, mowy, prawa, przykazania (5), słow(k)a (3), wiary.

Szeregi: »grunt a moc« (1): Basis Firmamentum narrationis, Grunt á wżyfłtká moc rzeczy *Mącz* 23c.

»natura i moc« (1): Naprzod tedy náturę y moc Małżeńftwá wyłóżyć potrzebá. *KuczbKat* 250.

»moc i własność« (3): *BibRadz* *5; Więc tym Prośby fpołobem [...] záwárł ogołem moc y włafność infzych modlitw. *KuczbKat* 430, 340.

»moc i wyrozumienie« (1): wftáwicznie y pilnie moc y wyrozumienie Przykazania tego będą wykłádác. *KuczbKat* 325.

17. *Twierdza; virtus Vulg; fortitudo PolAnt* [w tym: *czyja (8): G pron (4), pron poss (2), ai poss (2); w pl (4)*] (11) : Stań lie pokoy w moci twey/ á bądź obfitość na wieżach twoich. *WróbŻółt* 121/7; Nyech záwždy pokoy będzie w mocy twoyey obrony *LubPs* cc3v, Nv; Wyleię gniew moy ná Syn/ ktore ięft mocą Egipftką *BibRadz Ez* 30/15; *LatHar* 369.

Wyrażenia: »miasto mocy« = *twierdza (1):* Ná on dzień/ będą miaftá mocy [*civitates fortitudinis*] iego opufzczone *Leop Is* 17/9.

»moc morska« (4): bo rzekło morze/ moc morfka [*maris fortitudo*] rzekąc [*cf* <przystań morska mówiąc> *Biblia Tysiąclecia*; Oto tak woła morze, woła twierdza morska *Pismo Św., Poznań* 4075]. *BudBib Is* 23/4.

Szeregi: »mury i (ani) moc(y)« [*szyk 2:1*] (3): Dziś zamki Mácedońskie y Epirfkie połamáły fie/ dziś náfzá moc y wżyfłtki [!] mury vpádły *BielKron* 258; Iuż żadne mury áni żadne mocy nie mogą być mocnieyftze *RejAp* 182, 146v.

»ni mocy, ni zamki« (1): iż im nie pomogą ni mocy ni zamki *RejWiz* 86.

18. *Wszechmoc boska, możliwość sprawienia wszystkiego, zwłaszcza tego, co jest sprzeczne z naturalnym porządkiem; też stosunek do człowieka i wszystkiego, co stworzone: władza, opieka; fortitudo, potentia, virtus Vulg, PolAnt; imperium Vulg* [w tym: *czyja (1355): G sb i pron (521), pron poss (425), ai poss (409); w pl (6)*] (1755) : *OpecŻyw* 44v, 45; *PatKaz I* 3v [2 r.]; *PatKaz III* 116v; Raczy wzbudzić moc twoię miły panie á przidzi iuż aby nas raczył zbawić. *WróbŻółt* 79/3, 58/17, 67/29, 34, X3v, 67/35 (13); *RejPs* 136; *SeklWyzn* Gv; widzacz ya to moy Panie [*Chryste*] Iż Czart ftawia Sydła nanie [...] Vczekłem fię pod twoje mocz *RejKup* cc8v, o2v, o4, p3v, p4, aa3; *KromRozm II* y; O Adonay tyś Pan wielki á w mocy fwey fławny *LubPs* hh4, Ev, E2v, F3v, H4v [2 r.], Q3 (22); *SeklPieś* 19v; *KrowObr* B2v, 154; Bowiem tho ięft tháka moc/ iż namnieyftzy ptafzek/ Zwirzátko/ drzewko/ zyołko/ nadrobnieyftzy krzaczek/ Wfzytko tho w iego dziwney opátrznóści chodzi *RejWiz* 110v, 50, 86v, 108, 113v [2 r.], 193; *Leop* 4.*Esdr* 16/12, *Iudith* 6/17, *Iob* 9/19, *Ps* 65/3, *Is* 27/5 (8); *BibRadz Ps*

58/17, 67/34, 35, 144/4, *I* 376b *marg* (10); *BielKron* 42v, 136, 465v; By dwá byli naywyższy śprawcy Niebieŝcy/ álbo by byli łobie mocą równi/ álbo nie równi *OrzQuin* O3, N4, O3, S2v; *SarnUzn* D2v, F6v; *RejAp* BB2, 33v, 52v, 85v, 100v; gdyż łie bez mocy twoiey á bez miłofierdzya twoiego nic sťtác nie moŝe *RejPos* 198v, 3 [2 r.], 15v, 16v [2 r.], 29, 39v (31); Abowiém [*Chrystus*] iáko Bóg/ iefť iednéy iťtnoŝci z Oycem/ w mocy równy *BialKat* 86, 16 [2 r.], 76 [2 r.], 108v, 233v, 301, 331, 336; *GrzegŚm* 48; *KuczbKat* 20; *RejZwierc* 204v, 205v; *RejZwiercPodw* 183v; *WujJud* 232; Ozdobá y wćciwoŝć przed nim/ moc y sławá w ŝwiętyńi iego. *BudBib* Ps 95/6, 1.*Par* 16/27, 28, Ps 28/1, 76/14[15], 95/7, *Eccli* 15/18[19]; *BialKaz* E, E2v, F [3 r.], Fv [2 r.]; *BudNT Act* 10/39[38], 2.*Thess* 1/7, *Apoc* 1/16, Kk3; *CzechRozm* 19, 33v, 44v, 122 [3 r.], 183, 183v, 193 [2 r.]; *SkarJedn* 278; kiedy drzenie źiemie przydźie/ bárzo té rzeczy odmiénia: czemu? czemu to tego móc/ który ták chce. *Oczko* 30v; Tenŝe y ku ŝpiewaniu vťtá mé łpofoibił/ Zem nowym rymem moc iego zdoibił. *KochPs* 58, 13, 26, 29, 32, 86 (10); gozdz krzyŝá iego Cefarze ná koronách noľzã/ á Arryánowie/ mocy iemu [*Chrystusowi*] vwłoczã. *SkarŻyw* 398; przeto iľz był nieco trochę zwãpił [*Mojŝesz*] o mocy iego/ gdy mu zkámieniá wodę wytoczyć kazał. *SkarŻyw* 484, 79, 81, 114, 185, 258 (16); *CzechEp* 204 [2 r.] 311 [2 r.], 314 [3 r.], 329, 347; *NiemObr* 10, 87, 103 [2 r.], 154; Wľzędzie moc twa wieczny Páńie/ Prętko doŝięŝe *WisznTr* 27; Ze ľię z ich potomťtwá ma Dziećię národźić/ co ma Czárthá złego mocą ľwá pochodźić *ArtKanc* B19v; iŝ nas ŝaden nie dobedźie/ gdy moc twoiá przy nas będźie. *ArtKanc* S, T4; *KmitaPsal* A2v, A4v; Day ráfunek/ bo twa moc ľáľkã opływa *GrabowSet* D; Ták moc ľwá wtwierdźił/ ŝe iey biegi wiecznie Nie zmienia *GrabowSet* T4v, C, E, Gv, G2, G2v (10); *LatHar* 214, 219, 320 [2 r.], 351, 456; wľzytká rzeľza prágneľá ľię go dotknąć: ábowiem moc wychodziľá od niego/ y vzdrawiáľá wľzytki. *WujNT Luc* 6/19; Iefuľá onego z Náŝárethu iáko pomázał Bog Duchem ŝwiętyń y mocą *WujNT Act* 10/38, s. 133, *Mar* 5/30, s. 143 [2 r.], 210 *marg*, *Luc* 8/46 (21); *JanNKarGórn* G4v; *PowodPr* 82; iŝ Pan Bog wľzędzie iefť/ mocą y obecnoŝciá ľwoiã/ y wľzędzie widźi y ľlyľzy y czyni co chce ná źiemu y ná niebie *SkarKaz* 39a; Pátrŝ iáka to moc! roľkázuie czártom/ á wćiekáć y bać ľię go muľzã. *SkarKaz* 488a, 6a, 205a, 209b, 210a, 550a *marg*, 611b; *SkarKazSej* 698b. [Cf teŝ 19. *RejPosRozpr* b4].

moc czego [= w czym zawarta] (25): *BierRaj* 17v; *OpecŻyw* 105v; *WróbŻoľt* 88/20, 117v; *LubPs* Q3, Z4v; *KrowObr* 129; *Leop Ps* 144/6, *Philipp* 3/10; *BibRadz Ps* 144/6, *Philipp* 3/10; *KuczbKat* 25; Bo ten Oley S. nic tu inľzego nieznáczy/ iedno moc ľáľki Boŝey *KarnNap* E4; *ArtKanc* F19v; my przez moc przyŝcia twego/ Z piekľá wyrwáni ćiemnego *LatHar* 401, 73; *WujNT* 537, *Rom* 15/19, *Philipp* 3/10, *Hebr* 7/16; *SkarKaz* 6a; Y fortunę ľzalonã/ choć vpornie błáďzi/ Cheľzna twárdym muňľztukiem/ twego moc zrzáďzenia *SzarzRyt* B3. Cf »moc moŝnoŝci«, »moc siľy«, »moc wľadzeľ«.

moc czego [= czynienia czego] (14): *OpecŻyw* 45; *PatKaz I* 3v; Slepí ŝydowie [...] ták mni máli býć Bogu wľáľnã moc grzechow odpuľŝczenia *WujNT* 38, 132. Cf »dać moc«, »mieć moc« = *móc*, »wziáć moc«.

moc czego [= wľadza nad czym] (3) : Moc źiemie iefť w ręka [!] páńľkich *BibRadz Eccli* 10/4; *BialKat* 313v; *BudBib Eccli* 10/4.

moc do czego (1): iáko Pan Bóg mówić raczył [...] Vczynĩmy człowiekã ná podobieńťtwo náľzé: á to widźiľz równã wľzyľťkich moc do ŝtworzenia *BialKat* 108v.

moc ku czemu (11): *moc pańfká* była ku *vzdrowięniu* ich *MurzNT Luc 5/17; KrowObr 43; BibRadz Luc 5/17; RejPosRozpr [c4]; CzechRozm 90v, 94v; LatHar 90; WujLuc 5/17, Yyyyy3. Cf »dać moc«, »mieć moc« = móc.*

moc na co (2): *nie wftydam fię Ewángeliey. Ponieważ iest mocą Bożą/ ná zbáwienie káżdemu wierzącemu WujNT Rom 1/16. Cf »wziąć moc«.*

moc nad kim, nad czym [w tym: rozszerzyć nad kim (1)] (48): RejPs 144; LubPs Z2 marg; BibRadz Ps 76 arg; RejAp 55v, 56v; RejPos 56v, 131v, 309v; RejZwierc 205; BudBib Ps 67/34; Nie widzieli iego cudow áni mocy nád czárty y nád morzem. SkarKaz 520a, 160b; Niech Pogánin moc twoię ogláda nád námi. CzahTr G4; SkarKazSej 678b. Cf »dać moc«, »mieć moc« włádać, »moc okazować«, »wziąć moc«.

moc w czym [= w czym zawarta] (1): iáko rozmáita iest moc wpráwach twoich fwiadczy otem wielkość nieznośna okręgu iego [nieba]. RejPs 27.

moc w czym [= czynienia czego] (3): Moc Chriftuśowá w powołániu ludzi. WujNT 212 marg, Yyyyy. Cf »dać moc«.

Ze zdaniem podrzędnyim okréślajácym oddziaływanie mocy [w tym: że, iż (6), aby, żeby (2), jak (1)] (9): oto mocz yego yłz fthworzył adama í zyemye a yauą z maley kófczy {fzwą wfzechmocnofzczą} PatKaz II 72; LubPs O4v; BielKron 8; ArtKanc S; Przy tym obaczyłz moć iego/ Iák on broní wiernego. CzahTr [D2]. Cf »(być) w mocy«, »dać moc«.

*W połączeniach szeregowych (119): PatKaz III 116; TarDuch B6; KlerWes A; WróbŻółt dd4v, eev; RejPs Ff4v; MurzHist T2v; KromRozm II r3; LubPs R5v, gg marg; I kędy fą tákowi ludzie/ ktorzyby fię Obrázom Bołkim/ iego ręką fтворzonym dziwowáli? y pátrząc ná nie/ moc/ chwałę/ miłofierdzie/ y dobrodzieyftwo iego wyznawali KrowObr 117, 43v; Leop 1.Petr 4/14, 1.Thess 1/5; Abowiem twoie iest kroleftwo/ y moc/ y chwałá ná wieki/ Amen. BibRadz Matth 6/13, *3, *6, Ps 144 arg, Dan 7/14, 1.Ioann 5 arg; GrzegRóżn K4v; Mącz 380b; SarnUzn G4v; Ale iż opátrżności iego/ mocy iego/ fpráwy iego/ pełno iest niebo/ ziemiá/ morze RejAp 85, 2, 52, 53, 56v, 66 (14); nigdy żaden omylon nie będzie w żadney nádzyei fwoiey/ [...] kiedy wfzytko poruczy mocy á zwirzchności y opiece fwiętey iego. RejPos 213v, 16, 80, 131v [2 r.], [136], 212 (14); BiałKat 76; KuczbKat 125; Puśćże też wolno oczy y wfzy iuz y ná mniefzje ftany/ [...] kthorzykolwiek fobie lekcze ważyli moc/ zwirzchność/ władzą/ wola/á rofkazánie Páná fwego RejZwierc 184v, 9v, 10v, 11 [2 r.], 128, 202, 205; RejPosRozpr b3; Wfzechmocny [...] zacny (iest) mocą y fładem/ y mnoftwem fpráwiedliwości BudBib Iob 37/23, Ps 77/4; BudNT przedm C6; CzechRozm 8v, 19, 44v, 107, 187, 255; SkarJedn 386; KochPs 65; SkarŻyw A3, 68, 119, 258, 356, 601; CzechEp 217 [2 r.] 270, 276, 328 [2r.], 348; NiemObr 100, 110, 112, 134; O Boże náłz. Bądźże Boże tobie chwałá/ cześć, moc, siłá, iáłność, sławá ArtKanc T11, F19v, I11, M15, N2; GrabowSet D; LatHar 20, 66, [537], 561, 665; Błogośłáwienie/ y chwałá/ y mądrość/ y dziękowánie/ cześć y moc/ y siłá Bogu náłzemu ná wieki wiekow. WujNT Apoc 7/12, s. 278, 304, 350, 1.Thess 1/5, 1.Petr 4/14 (13); SkarKaz 5b, 242b, 276a, 485a, 515a.*

W charakterystycznych połączeniach: (o)baczyć moc (6), chwalić (3), deptać, doświadczać, lekceważyć, lżyć (2), odwrócić, ogládać (3), opanować, otrzymać, oznajmować (oznajmić) (10), poczuć (uczuć) (3), podnieść (wznosić)(2), położyć, posłać, (o)powiedać (opowiedzieć) (13), przyczytać,

przynosić (roznieść) (4), przyoblec, przypisować (5), przypomnieć, przywłaszczać (przywłaszczający) (9), przywozić, psować, rozbierać, rozszerzyć, (z)rozumieć (rozumem mierzyć) (5), (w)sławić (wystawiać) (13), sprawić, sromocić, taić, ujrzyć, utracić (4), utwierdzić, uznać (2), widzieć (4), wiedzieć (5), wlewać, wyczytać, wymówić, wypisować (2), wystawiać, wyspiewywać, wywyższać, wyzna(wa)ć (zeznawać) (14), wzbudzić (3), wzruszyć, zakryć, zalecać, zatrzymać, zawierać, zdobić, zlecać, zmyślać, (po)znać (24), zostawić (2), zwyciężyć; mocy (G) bać się, ostradać, ostrzegać się, poruszyć, przymnażać, szukać, udzielić, ujmować (2), uść, uwłoczyć, uży(wa)ć (3), zesłać (2), zostawić; mocy (D) dziwować się (2), oprzeć się, pokłon czynić, (s)przeciwi(a)ć się (7), przyczytać (3), przypatrzeć (przypatrować) się (3), przywłaszczać (przywłaszczający) (3), uwierzyć, uwłaczać (uwłoczyć) (2), zastawić się; cieszyć mocą, dotknąć, gardzić, namazać (pomazać, pomazany) (7), napęlniać (3), natchnąć, przycisnąć, przyoblec, stracić, stworzyć, uczynić, upadać, wspierać się; uciec się pod moc; pod mocą chodzić, chować; drzeć przed mocą (2), leżeć, upadać (upaść) (3), ustać, zostać się; panować w mocy, pojsć, rozpaczać, świecić, wątpić (2), wychwalać; cała moc, doskonała, dotkliwa, jawna (2), jednaka (jednostajna) (4), nawyższa, niewidoma, niewymyślona, nieznośna (2), obiecana, oznajmiona, pewna, poznana, prawa, prędką, przywłaszczona (2), (nie)rowna (7), rządna, sławna (5), sroga, straszliwa, tajemna (4), wielkonocna, własna (7), wszel(a)ka (4), wszy(s)tka (11), zachowana, zakryta (5), zbawienna (2), znaczna (2), zwierzchow(n)a (zwierzchnia) (3), zwykła; moc w niebie i na ziemi itp. (21); moc cudów, dziwow, łaski (3), męki (2), modlitwy, przyścia, sławy, spraw, śmierci, uczynków, wspomóżenia, zbawienia (2), zmartwychwstania (4), znamion, rządzenia, żywota; moc ciała, cudów czynienia (2), grzechów odpuszczenia (odpuszczania) (4), łaski, rozwiązania, sądzenia (czynienia sądu) (4), uzdrowienia; moc majestatu (3), Mesyjasza, obrony, ojca (5), państwa, społeczności, syna (4), ukrzyżowanego (2), zwierzchności; moc ku czynieniu [czego] (3), ku obżywieniu, ku uzdrowieniu (3), ku zbawieniu (6); moc nad bestyją, nad ciałem, nad czarty, nad diabły, nad duszą, nad Izraelem, nad Jeruzalem (2), nad języki, nad ludem (2), nad mocarzmi, nad morzem, nad możliwościami ziemskimi, nad narody (2), nad plagami (2), nad pokoleniem, nad przebraniami, nad rzeczami stworzonymi, nad służą, nad śmiercią (2), nad wiernymi (2), wodą, nad wszystkim, nad złościami, nad żywotem; moc w odpuszczeniu grzechów, w powołaniu ludzi, w sprawie (2), we wszystkim; anioł mocy, chwała, cud (3), część, dar, dzień (3), dziw(owanie) (2), głos, imię, jedność, mnostwo (2), obchodzenie, objaśnienie, otrzymanie, pan, poznanie (2), przeżrzenie, przyczyna, skutek (2), sława (2), słowo (3), sprawa (4), strach (2), uczeń, wojsko, wystawianie (wsławienie) (2), wywyższenie, wyznanie, wzywianie, zaćmienie, zakrytość, zalecenie, zasłona, znajomość, znak (2); mocą nadany, ogarnion, podparty, potłoczony, przychylen, (nie)rowny (3), rządny, srog, utwi(e)rdzony (2), uzbrojony, zacny, zakryty, złączony; w mocy odmienny, rowien (rowny) (6), sławny, uwielbion, zacny.

Zwroty: »(być) [jakiej] mocy« (11): *SeklKat P*; *LubPs P6v*; *RejWiz 165*; *BibRadz *3*; Ci to Mánichei kácerze/ powiedáli w niebie być dwa Bogi iednákíey mocy *BielKron 154*; *RejAp 52*; *RejPosWiecz² 95*; *RejZwierc 9v*; *BudBib Iudith 9/15*; BOże wieczný mocy/ Twéy żądam pomocy *KochPs 102*; *GrabowSet H4*. [Cf też **20.a.** »większa moc« *PatKaz III 127v*].

»(być) w mocy [czyjej a. u kogo], pod mocą [czyją]« [w tym: iż (2), cum inf (1)] = Bóg czymś włada; Bóg może; od Boga coś zależy [szyk zmienny] (31:3): *OpecŻyw 32v*; *PatKaz II 71v*; *RejPs 55v, 69v*,

141; Zowiem go panem nalfzym bo bog ocieć poddał wżiŕtko pod moc iego/ pod ktorego mocą ła Angely/ Szatany/ Ludzie/ y wżelkie ńtworzenie w niebie y naziemy *SeklKat* O2v, N4, S3v; *RejKup* d3v; *LubPs* V4v; *KrowObr* 108v; *RejWiz* 50 [2 r.] 136v, 154; *BibRadz I* 288d *marg*, 2.*Mach* 14/46; *RejAp* 95; on tobie [człowiecze] powieda iż to ieŕt w mocy v niego/ iż cie może zbáwić y potępić *RejPos* 124, 40, [344]V; *GrzegŚm* 48, 60; á czemuż ty łobie o kęs tey ńwey ńędze álbo o żywot ńwoy co wżytko nie w twey ále w Bożey mocy ieŕt głowę wńtáwicznie fráłować [. .] małż? *RejZwierc* 87v, 205; *RejZwiercPodw* 183v; *BudBib* 2.*Par* 25/8, 2.*Mach* 14/46; *CzechRozm* 230; *SkarŻyw* 153, nam nie lza/ ieno być gotowo: Koniec v Bogá w mocy *KochPam* 86; *ArtKanc* 17, R17; *CiekPotr* 62.

»w moc, pod moc [komu a. czyj] dać (a. poddać) [co]; w moc [komu a. czyj], mocy [czyjej] (pod)dany« = *oddać we władanie* [szyk zmienny] (2:1;2:1): *SeklKat* O2v; *RejKup* ee3v; *BiałKat* 86 [2 r.]; Aby znał/ mocy Bożey wżyŕtek ńwiát poddány/ A iż on zrzuca s Kroleŕtw/ y wywylźła pány. *StryjWjaz* C2v; *KmitaPsal* A2.

»pod [czyj] moc dać [kogo]« = *dać zwycięstwo nad kimś* (1): iakoby rzekł bog otciecz do ńyna ńwego podług człowieczeńńtwa Siedz na prawici moiey wiecznie, a ia pod thwą mocz dam nieprzyjaciele twoie *WróbŻołt* 117v.

»mocą [kogo] darować, darowany« (1:1): że tak známieniće/ potomká tego Dawidowego [...] mocą taką y zwierzchnością dárował *CzechRozm* 36, 59v.

»da(wa)ć (a. po(d)dać) [komu] moc; (pod)dana [komu] moc« [w tym: czego (5), nad kim, nad czym (3), ku czemu (1), w czym (1), cum inf (1), aby (2)] = *dare fortitudinem a. potestatem; data est potestas* *PolAnt; dare imperium Vulg* [szyk zmienny] (32;17): Dána mi wżytka motz w niebie ij na ziemi [*Matth* 28/18; władza *WujBib*] *OpecŻyw* 171 [*przekład tego samego tekstu: WróbŻołt* P5, ee4v, *MurzNT, KromRozm II, KrowObr* 189, *LubPs* Z2v, *RejPos* [77]v, *BiałKat* 306, *CzechRozm* 11v, 23, 45v, 53, 227v, *NiemObr* 33, 104, 157]; *TarDuch* C8; *WróbŻołt* P5, 85/16, ee4v; *MurzNT Matth* 28/18, *Ioann* 17/2; *KromRozm II* f4v; *LubPs* Z2v; *KrowObr* 154, 189; *Leop Ps* 85/16; *BibRadz Dan* 7/14; *HistRzym* 100v; *RejPos* [77]v, [136], 231v, 300v; *BiałKat* 86, 306; *GrzegŚm* 7; że Ciáło Pána Chriŕtułowe w niebie będąc/ iákąŕ moc ńwą nam dáie y wlewa w nas *WujJud* 256v; *CzechRozm* 8v, 11v, 19, 23, 45v (10); *SkarŻyw* 91; *CzechEp* 74, 217, 348; *NiemObr* 33, 104, 107, 111, 118, 157; z ńtrony záŕ człowieczeńńtwa dał mu [*Synowi*] moc ńádzienia *WujNT* 324, 324, 387 [2 r.], 541; *SkarKaz* 82b, 207a.

»da(wa)ć (a. po(d)da(wa)ć, a. wdawać) się w moc, pod moc [komu a. czyj]; podda(wa)ć [co] pod moc [czyj]« = *poddać się, podporządkować się Bogu, ukorzyć się przed Nim* [szyk zmienny] (8:7;2): *OpecŻyw* 72v; abyńmy wolą nalfze [!] pod iego moc y wolą poddawali *SeklKat* S2v, V v; *RejKup* n8v, dd6; *LubPs* B3, M4v; *RejPos* 190, 262; *BiałKat* 33v; ktory ŕie ma Pánu Chriŕtułowi w moc dáć/ to naprzod pewnie y naboźnie obiecować muŕi/ iż Diablá y ŕwiát opuŕzcza *KuczbKat* 145, 400; *KochPs* 32; *SkarŻyw* [407]; Bowiem thy możnie raczyńz podnieŕć vpádłego/ ktory ńię wiernie podda pod moc Bońtwá twego. *ArtKanc* Qv, L2, L5v.

»moc (a. wiele mocy) mieć, mający« [szyk zmienny] (25:3): *WróbŻołt* 117v; *SeklKat* O3; *BiałKat* 125v, 283v; *KuczbKat* 380; Bo by teź y to záty m iŕć muŕiáło/ żeby teź y BOg ńam mocy zádney nie miał/ iż iey teź teraz/ iáko przefŕzłych czáłow niepokázuie *CzechRozm* 185, 12v, 19 [2 r.], 20, 44v, 183v [2 r.]; *SkarJedn* 278; *SkarŻyw* 393; *CzechEp* 181, 260, 270, 288; *NiemObr* 33, 100, 138;

ArtKanc M12v; Kto miał rozumu/ kto tak wiele mocy? Ze świat poftawił króm żadnéy pomocy?
KochFrag 15; *WujNT* 127 *marg*, 153 *marg*; Błogołławieństwo Bozkie wietfzą ma moc niżli naturá
SkarKaz 159b, 486b.

»mieć moc [*w tym: czego* (4), *ku czemu* (3), *cum inf* (13)]; mieć [*co*] w (swej) mocy« = *móc; habere potestatem Vulg, PolAnt; habere auctoritatem PolAnt* [*szyk zmienny*] (21;6): *RejKup* k3v; *MurzNT Matth* 9/6; *Leop Matth* 9/6; Okázuie ten cud kthorym iáwnie Boftwá fwego poświádcza/ oznáymuiąc iż ma moc odpufzczánia grzechow. *BibRadz II* 34d *marg*, *Ioann* 10/18 [2 r.]; *RejPos* [136] [2 r.] 221v, 234; *GrzegŚm* 62; *WujJud* 86v; *RejPosRozpr* c3v; *BudNT* Kk3; zali mu to nie wolno przenieść człowieká kędy chce? zaż on [*Bóg*] tego w mocy nie ma *CzechEp* 58; *NiemObr* 107; Nikt mi iey [*duszy*] nie bierze/ ále ia kładę ia fám od siebie: y mam moc położyć ia; á mam moc zálie wziąć ia. *WujNT Ioann* 10/18, *Matth* 9/6, s. 38, *Mar* 2/10, s. 132, 323 (10); *SkarKaz* 207a.

»mieć [*kogo, co*] w (sw(oj)ej) mocy; mieć moc [*nad kim, nad czym*]« = *władać, dysponować; habere potestatem PolAnt* [*szyk zmienny*] (19;13): *BielŻyw* 130; iż to iest bog ktory ma moc nád wlfytki národy *RejPs* 69v; potrzeba aby ch fię go więcey bał niż nieprzyacioł fłowa iego/ ktorzy mogą ciało zabyć ale on ma moc nád ciałem y naddufzą. *SeklKat* Z3v; *BielKom* C8v; *LubPs* N4v, Z2v; Bo thy małz w mocy fwey żywoth y śmierć [*vitae et mortis potestatem habes*] *BibRadz Sap* 16/13, *Apoc* 16/9; *RejAp* 134; *RejPos* 63, 185, 221v; *BiałKat* 13v *marg*, 238v; *CzechRozm* 6, 106v; *KarnNap* E; *NiemObr* 107; *KochPieś* 47; *PudlFr* 30; A wždy to w ftáyni leży/ Then co ma wfzyftko w mocy *ArtKanc* B2v, B18, F3v, K16, L13, M12, T19; *KołakCath* C; *KołakSzczęśl* B4; *WujNT* 310; *KlonFlis* H4v; *SapEpit* [B2]v.

»ducha swego w moc Bogu (*a. bożą*) oddawać, pokładać« = *umierać* [*szyk zmienny*] (1:1): gdy Kryftus pokládaiąc w moc Bożą ducha fwego polecał Oycu: nie [...] rozumiał Duchá być ośobá iáką wylátuiącą s ciáá. *GrzegŚm* 49, A2.

»moc [*czyją a. czego*] (*a. znak mocy*) okaz(ow)ać (*a. ukaz(ow)ać, a. pokaz(ow)ać*), objawi(a)ć (*a. zjawi(a)ć*) [*w tym: swoje, swą* (54)]; moc [*czyja a. czego*] się (p)okazuje (*a. okaże, a. ukaże*), objawiła (*a. zjawiła*); (p)okazanie, objawienie mocy [*czyjej a. czego*] [*w tym: swej* (1)]; moc pokazujący; okazana [*czyja*] moc« [*w tym: nad kim, nad czym* (17), *w kim, w czym* (11), *komu* (5), *czym* (3), *miedzy kim* (2), *na kim* (2), *przed kim* (1), *z kim* (2)] = często: *dokonać czegoś niezwykłego, dokonać cudu; facere virtutem Vulg, PolAnt; facere potentiam, ostendere virtutem Vulg; ostendere fortitudinem PolAnt* [*w tym: pokazać i objawić itp.* (2)] [*szyk zmienny*] (71;16;17;3;3;1;1;1): *OpecŻyw* 41v, 54v; *PatKaz II* [54²] [2 r.] 68; *PatKaz III* 116v; *TarDuch* C8; *WróbŻołt* 7/7, 67/36, X3v, 76/15, aa5, 117; *RejPs* 120; *KromRozm I* M4v; A przetoś też ty nádemną moc fwoię obiáwił/ Ześ mię nád me fprzećwiniki ná wfzem mędrfzym fpráwił *LubPs* bb3v, F4, L4, Mv, P6, Q3v (15); *KrowObr* 116v; *RejWiz* 131; *Leop Ps* 76/15, *Rom* 9/17, 22; *BibRadz Ier* 16/21, *Iudith* 13/13, II 32a *marg*; vkáz moc fwą nad ludem fwym w rofpácz przychodzącym/ ábyfmy ná mieyfce bępieczne przyfzli *BielKron* 30v, 1v, 29v, 40v, 135v, 138v; *LeopPrzep* H4; *RejAp* 54; *RejPos* 5, 10v, 16v, 33v, 50 [3 r.] (11); *KuczbKat* 110; *RejZwierz* 174, 206v; *WujJud* 62; *RejPosWstaw* 44, [143³]v; *BudBib Iudith* 13/13; *BiałKaz* E2v, Fv; *CzechRozm* *4, 182 [2 r.], 183, 183v, 185; *KarnNap* B; Moc fwą okazał/ gdy wygnał pogány/ A fwé poftawił w ich króleństwie pány. *KochPs* 171; *SkarŻyw* 168, 196, 252, 258, 259b (14); *CzechEp* 207; *ReszPrz* 85; Gdy wielkie cudá dżiááł/ nád Diabły fwą moc okázuiąc/ Słowem ie z ludzi wymiátiáiąc. *ArtKanc*

A13, F17, I11, I15v, K4, L4, L4v, Q15; *ActReg* 106; *GrabowSet* B3v; *LatHar* 219, 457, 546; *WujNT* 310, 442 *marg*, *Rom* 9/17, *Eph* 3/20; *SiebRozmysł* F4; *SkarKaz* 4a, 40b; *CzahTr* G4.

»w mocy [czyjej] położyć [co], (być) położon(y)« = *podlegać Bogu, zależeć od Boga; posse in auctoritate PolAnt* [szyk zmienny] (1:5): *WróbŻółt* gg; *BibRadz Act* 1/7; w iego mocy łą położony wŹytki możności niebá itheże ziemie. *RejPos* 34, 39, 40; *GrzegŚm* 45.

»w [czyjå a. komu] moc, [czyjej] mocy poruczać (a. poruczyć) [kogo, co]; w moc [komu] się poruczyć« [szyk zmienny] (8:4;3): *RejKup* f8, p8; poruczałem w moc ie⁸⁰ wŹytki fwe ciężkości *LubPs* B3, C3v, F4v, N6 *marg*; *RejWiz* 176v; *BielKron* 1v; *RejPos* 83, 86, 213v; *HistLan* Cv; *RejZwierc* 196, 206; *ArtKanc* P3v.

»przyjąć (a. przyjmować) [kogo] pod moc [czyjå], w moc [czyjå]; wziąć [kogo] w moc« (3:1;2): Weźm nas w moc yák fyny fwe poki nye zemrzemy. *LubPs* S2v, L2v, O5, ff4; *RejPos* 80; *KarnNap* B2.

»pod moc Jezusa (a. bożå) [co] przywieść, być podbity« = *nawrócić się na chrześcijaństwo* (1:1): iż wŹytek Źwiat proŹtåczkowie/ pod motz ij wiare Jezufa milégo Źwym kázanijm przywiedli. *OpecŻyw* 176; *OrzRozm* Q3.

»ufać (a. dufać) [czyjej] mocy, w [czyjej] mocy« (3:1): Profi o råtunek Bogå/ vfåiac w fåmey iego dobroci y mocy. *BibRadz Ps* 60 *arg*; *RejPos* 131v, 280v; *WujNT* 124.

»mocy [komu] ująć; moc [komu a. od kogo] jest odjęta« [szyk zmienny] (1;2): *RejPos* 49v; Moc ktorå Syn człowieczy ma grzechy odpulzczać ná ziemi/ nigdy mu odjęta nie byłå: åle ielcze trwa *WujNT* 133; *SkarKaz* 243b.

»mocy (swej) [komu] użyczyć (a. użyczać); moc [czyjå] jest użyczona« (5;1): *RejPosRozpr* b4; *CzechRozm* 124; izaż nie Bog tylko fám ielt/ ktory może obżywić/ y vmorzyc: å tey mocy zupełnie/ tylko Źynowi Źwemu Panu Iezufowi vżyczył *NiemObr* 153; *WujNT* 232 *marg*, 508, Yyyyy.

»moc (swoję) [na kogo] włożyć (a. wkładać)« (2): *BiałKat* 136; Ná ktorego [Syna] Bog Oćiec moc å cześ tę włoży/ By ná Źtolcu Dawidowym wiecznie krolował *ArtKanc* A3v.

»wydrzeć się, wybijać się z mocy [w tym: czyjej (2)]; wydrzeć, wyjąć [kogo] z [czyjej] mocy« [szyk zmienny] (2:1;1:1): *RejKup* o7; ZgrzeŹyliem ia o moy pånie [...] [Z]em fie wybijał z mocy twey iåko cżłek niepoŹlufzny. *LubPs* hh6v; *RejWiz* 50; Iż nie ielt ktoby mógł wydrzeć z mocy iego. *RejPos* 123v, 63v.

»wziąć, brać moc [w tym: czego (2), na co (1), nad kim (1)]« = *accipere virtutem PolAnt, Vulg* [szyk zmienny] (18:4): *BibRadz Act* 1/8; *GrzegRóżn* L3; *SarnUzn* G4v; *RejAp* 53, 96, 97v; *BiałKat* 313v; *CzechRozm* 19, 107; Iåkå [...] ChryŹtus wziął moc od oycå ná to wŹytko co ielt *SkarJedn* 70; *SkarŻyw* 320; *CzechEp* 196, 217, 299; *NiemObr* 112; *WujNT* 278, 310, *Act* 1/8, *Apoc* 4/11, 5/12, 11/17; *SkarKaz* 244a.

»w mocy zostać« (1): Pråwicå twa w Źlawney mocy Pånie moy zoŹtåłå *LubPs* gg2v.

»w mocy swej, przy mocy sobie [co] zostawić; zostawiony w [czyjej] mocy« [szyk zmienny] (1:1;1): Iż to pån Bog Tobie råczył WŹlytko przy moczy zoŹtawicz Kogo råczij może zbawicz *RejKup* r5; *LubPs* H; *ArtKanc* S7v.

Wyrażenia: »archa mocy« (1): powŹtån Pånie Boże ná pokoy å y odpoczynek twoy/ ty fám y Archå mocy twoiey [*area fortitudinis tuae*] *Leop* 2.*Par* 6/41.

»moc boża, boska, bostwa [czyjego], Pańska, Pana, (z Pana) Boga (Ojca)« [w tym: osoba dialogu w *KołąkCath* (6)] = *numen Murm, BartBydg, Mącz, Calep; Dei potestas BartBydg, PolAnt; virtus Domini Vulg, PolAnt; virtus Dei a. divina HistAl, Vulg; Deus, divinitas, maiestas BartBydg; fortitudo in Deo, potentia Dei PolAnt* [szyk 291:43] (121: 89:42:39:23:20): *BierEz G2v; OpecŻyw 7, 11v, 40, 54v; yufz to mocz bołka łrządzyła yłz anyely tey pannye łluzycz myely PatKaz II 52, 27, 45v, [542], 62v, 66v [2 r.], 67v; PatKaz III 116v; Murm 1; Mymer¹ 3; BartBydg 99; GlabGad L8v; WróbŻołt Q3v, T8, ee4; RejPs 23v, 139, 169, 207v marg, Ff4, Ff6v, Ff7; RejRozpr B3v; RejJóz P6; SeklKat S3v, V v; RejKup f8, H, Hv, k6 [2 r.], n8v, r3v, f8; HistAl F4v, K8v, M5; KromRozm I M4v; MurzHist T2v; MurzNT Mar 12/24, Luc 5/17; LibMal 1554/190v; Włłytki rzeczy łpráwuie twa łławna Bołka moc LubPs R3, B3, E, E2v, F3v, H (27); KrowObr 8v, 43, 47, 84, 96v (9); iż łie bez mocy Pána tego/ nie sftáć nie może. RejWiz A7v, 49v marg, 110v, 147v, 155v, 182v, Dd2v; Leop Matth 22/29, 2.Cor 6/7, 1.Petr 4/14; BibRadz 4.Reg 3/15, I 288d marg, 298d marg, 303c marg, Ps 75 arg (9); áby [...] człowiek we wlytykch łwiátá łtronách náłazł łtworzenie/ ná ktore pátrzáiac był by záchwycon w dziwowanie mądrołci á mocy Pána Boga włzechmogácego *BielKron 295v, 1v, 40v, 47, 128v, 138v, [332²]; Mącz 253a; SarnUzn B4v; LeovPrzep F3v; RejAp 33v [2 r.] 101, 182, Eev, Ff2; HistRzym 48; Bo y w onym łtawku ktory zwano Syloe/ gdy Anyeli á moc Páńłka do niego sftępowáłá/ tedy bywáli w nim nie mocni vzdrowiáni. [...] A gdy moc Páńłka odstąpiłá/ tedy wodá byłá proftá wodá RejPos 153v, 5, 10v, 15v marg, 16 [3 r.], 16v (42); RejPosWiecz² 91, 91v [2 r.]; BiałKat 13v, 26, 33v, 46 [2 r.], 233v, 313v; GrzegŚm 27, 44, 45, 48 [2 r.], 49, 54, 60; łámey thylko mocy Bołkiey náleży/ myłłi y łercá ludzkie przeniknáć *KuczbKat 115, 85 marg, 110, 120, 125, 235 (9); RejZwierc 11, 87v, 174, 184v, 202 (12); RejPosRozpr b3, c4; RejPos Wstaw 44; BudBib 2.Par 25/8, Eccli 3/20, 2.Mach 9/17; HistHel C2v; Záczyyna tu Pan náłz: táiemnice/ y moc bołtwá łwego opowiedáć BiałKaz E, C4v, D4; BudNT Matth 22/29, li [2 r.]; StryjWjaz A3v, C2v; nam niech bęđzie ná tym dofyć/ iż wielka liczbá [= liczba mnoga] mocy Boże znáczy/ ktore okázował tworząc łwiát. CzechRozm 15v, 59v, 90v, 94v, 158v [2 r.], 161, 162v [2 r.]; KarnNap B2; SkarJedn 161, 278; Oczko 2v; KochPs 13, 60; Iam tełz ták mowil y bluznił/ ále moc tego vkrzyżowánego Bołką/ y nad ludzki rozum widzę. SkarŻyw 126, 20, 69 [2 r.], 91, 153, 165 (25); Iż łámemu przyrodzeniu człowieczemu niepodobna po ták dlugim y wielkim przez vbiczowanie krwi wylaniu/krzyzá dźwigáć [...]: dokłáda tego y tym to zámyka/ iż to było mocy Bołkiey á nie człowieczey. CzechEp 184, 35, 69, 182, 258; NiemObr 9, 96, 105, 107, 109 [2 r.] (10); Trynitarze [twierdzą]/ áby Syn y Duch łwięty ołoby były/ ále tylko *virtutes*, áłbo moc Boga włzechmogácego. ReszPrz 88, 35; ArtKanc K4, L2, Qv; Calep 707b; GrabowSet O2v; LatHar 90, 312, 383 marg, 400 marg, [537], 665; (did) Moc Boża. (-) MOc Boża tocząc Niebá łwiát nie vchronnemi Fatámi/ moderuię *KołąkCath B3v, B3, B3v [3 r.]; ábowiem byłá z nim ręká Páńłka [manus Domini] (marg) y byłá z nim moc Páńska. Hebraiłm. (-) WujNT Luc 1/66, Matth 22/29, s. 124, Mar 12/24, s. 171 [3 r.], Luc 5/17 (25); SiebRozmyłł H4; PowodPr 53; Bozká moc rozumem łwoim mierzą SkarKaz 205a, 40b [2 r.], 42a, 118b, 121a marg, 154b (14); GosłCast 68; SkarKazSej 698a. Cf »pod moc bożą przywiełć«. [Cf tełz 19. SkarJedn 161, »wielka moc« SeklWyzn C].****

peryfr. »moc boża, boska« [w tym: bibl. »na prawicy mocy bożej« (9)]« = *Bóg; Deus, virtus Dei Vulg* [szyk 9:1] (8:2): *Leop Act 7/55 [2 r.]; vyzryćie Syná człowieczego łiedzącego ná práwicy mocy*

Bożey [*a dextris virtutis*] *BibRadz Mar* 14/62; *BiałKat* 313v; *RejPosWstaw* [21³]v; Ty fię Krolá y Páná świeckiego [...] boifz: á ia fię bać nie mam onego Krolá nád krolmi/ wŷzytkiemu niebu y ziemi rofkázuiącego/ wieczney á nieodmienney y nieuwiárowáney/ Boskiey mocy? *SkarŻyw* 151; *LatHar* 709; *WujNT Matth* 26/64, *Mar* 14/62, *Luc* 22/69.

»moc boża, Boga, krolewska, ojcowa« [*określenia Chrystusa*] = *virtus Dei Vulg* [*szyk 9:1*] (7:1:1:1): *KrowObr* 43v [3 r.] Ss3; *GrzegRóżn* K3; Ze go [*Zbawiciela*] zowie pińmo [...] mocą Oyczową y rámieniem. *SarnUzn* H2; *LatHar* 98, 296; *WujNT Act* 8/10, 1.*Cor* 1/24.

»moc boża« = *człowiek obdarzony mocą przez Boga* (1): O Symonye czárnokfyęzniku ludźye w lámáriei teź dźyerzeli/ iż on był moc álbo siłą Boża *KromRozm II* 13.

»moc Chrystusowa (*a. pana Chrystusowa, a. Krystusowa*), (*pana*) Jezu Chrysta (*a. Krysta, a. Jezusa, a. Krystusa*), Jezusowa, Syna Bożego« = *virtus Domini Iesu Christi PolAnt* [*szyk 24:2*] (15:9:1:1): *LubPs* hh2v; *BibRadz Is* 10 arg, 2.*Petr* 1/16, 1.*Ioann* 5 arg; *RejAp* 101, 170v; *GrzegŚm* 8 [3 r.]; *CzechRozm* 49,191 v; *SkarŻyw* 21, 385, 436; iż nie náłładowáli baiek subtylnie zmyślonych/ opowiedáiąc moc Páná Iezufá Chriřtufá/ ále ták/ iáko oczymá widźieli máieftat iego. *CzechEp* 208; on Setnik będąc pewien o mocy Chriřtufowej/ iż mógl lámym fłowem vzdrowić fługę iego/ mowi do niego: rzec tylko fłowo/ á będzie zdrow fługá moy. *CzechEp* 278, 204; *NiemObr* 105; *WujNT* 102, 212 [2 r.], 588; *SkarKaz* 6a, 118a, Oooob. Cf »pod moc Jezusa przywieść«.

»duch mocy« = *spiritus virtutis Vulg* (3): *Leop Sap* 11/21; A potym miełzka [*Pan*] w tychże przez Duchá s. przez duchá mocy y łálki swoiey *RejPosWiecz²* 92v, 94v.

»moc Ducha (świętego *a. bożego*)« = *virtus Spiritus sancti PolAnt, Vulg* [*szyk 17:2*] (19): *LubPs* hh4; Błogofław Pánie tę wodę błogofławieńftwem niebieřkim/ y niechay ná nię wftápi moc Ducha. *KrowObr* 103; *BibRadz I* 341 a marg, 373d marg, *Act* 1/8; *RejAp* 113v, 114; *RejPos* [136]v; *KuczbKat* 120; nie ieřt zámkniona Duchá ś łálká álbo moc w onych znákách pozwierzchnich *WujJudConf* 250, 252; *RejPosWstaw* [143²]v; *CzechRozm* 162; *SkarŻyw* 196, 320; *WujNT* 313, 387, *Act* 1/8; *SkarKaz* 119b.

»moc duchowna [= *nadprzyrodzona, mistyczna*]« (3): ten ktory to fkutecznie vcźynić miał/ muřiał być mocą duchowną á nie cíieleřną ná to vzbroyony *CzechRozm* 178v, 255; *NiemObr* 44.

»dziwna (*a. przedziwna*) [= *cudowna*] moc; dziwny w mocy« [*szyk 32:3*] (34;1): *RejPs* 207v marg; *LubPs* E2v, F3v, L4, P6v, R3 (9); *RejWiz* 2v, 113v, 128, 147v; *RejAp* 54, 85; *RejPos* 33v, 142v, 143; *GrzegŚm* 54; *RejZwierc* 11, 205, 206v; *KarnNap* B; Oycowie ieřzcie náłzy nam opowiadáli Spráwy twéy dźiwnéy mocy *KochPs* 65; O dziwna mocy Bořká ktorey wŷzytko fłuży. *SkarŻyw* 481, 408, 501 [2 r.], 502; OYCże náłz wřzechmocny/ dźiwny w swoiey mocy *ArtKanc* A11; *LatHar* 457; *WujNT* 102, 212; *GosłCast* 68.

peryfr. »moc Jakobowa« = *Bóg* (1): rozwiázány łá weźły rámion y ręku iego/ przez ręce tego/ ktory ieřt moc Iakobowá [*per manus potentis Iacob Gen* 49/24] *BielKron* 18v.

»moc krolewska, krola« (2:1): Abowiem ieřt tobie moc przywłáłczoná práwa krolewřka *RejPs* 32v; Iuź Bogu náłřemu weřele řpyewaycye/ Moc Krolá tákyego ná wřřem wyznawaycye *LubPs* M4v; *KuczbKat* 55.

»mocność mocy« (1): Mocznołc moci twoiey [*Chrystusa*] [*Virgam virtutis tuae*] łpufci pan bog z gory Syon *WróbŻółt* 109/2.

»moc możności; można jest moc« (1;1): áby potym vkazał moc możności Bołtwá łwoiego *RejPos* 74, 50.

»moc Na(j)wy(ż)szego« [*określenie Ducha Św.*] = *virtus Altissimi PolAnt, Vulg* (24): *OpecŻyw* 9; iż nie duch [...] iełt Synem Bożym/ ále to co się z Máryey národzić miało z Duchá Święthego oney mocy Naywyżłzego. *GrzegŚm* 64, 64, 65; *BudNT Luc* 1/31 [35], Ii, Ii6; *CzechRozm* 155, 158v [2 r.], 162v; *CzechEp* 178, 291 [6 r.]; *NiemObr* 97; *ArtKanc* A5, A19; *LatHar* 247; *WujNT Luc* 1/35; *SiebRozmyśl* F3.

»moc niebieska« [*szyk 2:1*] (3): *OrzJan* 103; Poniewałz moc Niebiełka ták lofy podáá/ Zebym dźiedzicow łwoich w Niebie náydowáá. *KołakCath* A3v; *GosłCast* 52.

»moc nieczłowiecza« (1): Zadna rzecz gniewu tego hámowác nie może/ Chybá moc nie człowiecza/ y łmiertelne łóze. *Prot* A3v.

»nieogarniona (a. żadnym rozumem ogarniona) moc« [*szyk 3:1*] (4): *RejPos* 142v; *WujJudConf* 252; *NiemObr* 110; dźiwnie się człowiek z niey [*nauki około gwiazd*] do znáomości Bogá y nieogárnionej mocy y mądrołci iego przywodzi. *SkarKaz* 518a.

»nieskończona moc« [*szyk 3:1*] (4): *RejWiz* 165; *RejPos* 142v; Gdźie nieskończona moc w troiákiej łubłtancyej miełzka. *CzechEp* 69; *SzarzRyt* A3.

»niewymowna, niewysłowiona moc« [*szyk 3:1*] (3;1): PAn bog wtroycy iedyny/ mądrołć nieskończona Dobroć y miłofierdzie/ moc niewysłowiona iełt ták namiłofciwłfy *KlerWes* A; *BibRadz I* 303c *marg*; *GrzegŚm* 54; *WujNT* 102.

»niezmierna, niezmierna (jest) moc; w swej mocy [nie]zamierzony« [*szyk 5:1*] (4;1;1): *KromRozm II* bv; *KuczbKat* 410; Tyś áni wiekiem okrełzony/ Ani w łwéy mocy zámierzony *KochPs* 129; *SkarŻyw* 258; Niezmierna iełt moc twoiá *ArtKanc* 15v; *LatHar* 219.

»moc niezwyciężona; mocą niezwyciężny« [*szyk 3:1*] (2;2): *LubPs* Mv; *BibRadz I* 298d *marg*; Tyś Kroł/ Pan/ y Bog moy/ mocą niezwyciężny. *GrabowSet* O4, X.

»moc osobliwa« [*szyk 1:1*] (2): choćiażby to kto łmiał [...] mocą to ofobliwą y táiemną łpráwą ducha Bożego názywác/ ia tego zá rzecz [...] ofobliwą [...] mieć nie mogę *CzechRozm* 162, 162v.

peryfr. »mocy pełny« = *Chrystus* (1): bo łalky y moczy pełnego wzyuoczye przynyofła *PatKaz III* 100v.

»moc ramienia, prawice, ręki; ręka mocy« = *virtus brachii Vulg; fortitudo brachii PolAnt* (10:3:3;1): *WróbŻółt* 70/18; Rołprofzyłá łprzećiwniki moc rámieniá twoiego. *LubPs* T4v, Mv, Q3, T5, V6v; *Leop Sap* 11/22; łámá moc práwice Bożey/ od nágothowánego vpádku tey Korony/ łtrzegłá *LeszczRzecz* A2; *BibRadz Sap* 16/16; *SarnUzn* H2; *RejAp* 82v; *RejPos* 231; *ArtKanc* H7, L4v, T8; Przydź/ włádzo niezwyciężna/ A ręką/ wieczney mocy [...] doday mi pomocy *GrabowSet* H4, E3v.

»siła mocy [czyjej]; moc siły; w mocy przesilny« (1;1;1): *LatHar* 64; Náofáték bráćia/ zmacniayćie się w Pánu y w síle mocy iego [*in potentia virtutis eius*]. *WujNT Eph* 6/10, *Eph* 1/19.

»skuteczna moc« (2): *NiemObr* 86; ktorzy wierzymy: wedłóg dźielności mocy (*marg*) ábo skuteczney mocy. (—) siły iego [*secundum operationem potentiae virtutis eius*] *WujNT Eph* 1/19.

»święta moc« [szyk 7:6] (13) : Tedy yedno yego świetia mocz Nikd ynfy niemoże pomocz *RejKup* r4, Ddv; *LubPs* E4v, H; *RejAp* 33v; *RejPos* 127, 131v, 283v, 285v, 304v, 314; *RejZwierc* 206; *CzahTr* F3v.

»wieczna (a. wiekuista) moc« = *sempiterna virtus Vulg* [szyk 8:2] (10): *KromRozm II* bv; *LubPs* V6v; *RejWiz* 2v; *BibRadz* *3; Moc iego moc wieczna *RejPos* [136]; *KuczbKat* 1; *KochPs* 102; *SkarŻyw* 151; *GrabowSet* H4; *WujNT Rom* 1/20.

»wielka (jest) moc; wielkość mocy; wielki w mocy« = *magna virtus; magnitudo virtutis; magnus fortitudine Vulg; magna potestas PolAnt* [szyk 35:12] (44;2;1): *OpecŻyw* 179; *PatKaz II* [54²]; *PatKaz III* 116, 116v [2 r.]; *WróbŻołt* Q3v; *LubPs* cc5v; *KrowObr* 116v; *RejWiz* 113v, 154v; *Leop Ps* 146/5, *Sap* 11/22, *Nah* 1/3; *BibRadz I* 276b marg; *RejAp* 96, 97v; *RejPos* 10v, 16, 50; *BiałKat* 26, 283v; *KuczbKat* 55, 85 marg, 110, 120, 410; *BudBib I* 279b marg, *Eccli* 3/20, *2.Mach* 7/17; Abowiem iefli wielka moc ieft/ zniŹczęgo co Źtworzyć. Iefli wielka moc ieft/ rzeczy Źtworzone zątrzymać/ aby niezginęły. Pewnie tych/ niemnieyfza ieft/ ciąłá ludzkie [...] w ŹkrzeŹić. *BiałKaz* E2v, E2v; *BudNT* Kk3; *KarnNap* B2; *SkarŻyw* 493; *NiemObr* 86, 105; *ArtKanc* O14; *GrabowSet* O2v, Q2v; *WujNT Luc* 9/43, 1/19, s. 686 [2 r.], *Apoc* 11/17; *SkarKaz* 154b, 159b. [Cf też **20.a.** »więtsza moc« *PatKaz III* 127v].

»moc władzej; władza mocy« [szyk 1:1] (1; 1): Władza twej mocy/ ták mnie poniżyłá *GrabowSet* Q2v, R4.

»wszechmoona moc« (1): ByŹ Źię znał ná práwym Bogu moim/ á o wŹzechmocney mocy ie⁸⁰ wiedział: nigdybyŹ tych Źłow nie mowił. *SkarŻyw* 69.

»z mocy wyswobodzon« (1): á nie był/ áni bęđzie/ ktoby z mocy iego był wyŹwobodzón *BiałKat* 13v.

»zupełna moc; zupełność mocy« [szyk 2:1] (2;1): *RejPos* 231v; *CzechRozm* 8v; Choćia bowiem ChriŹtus pan/ bęđąc wŹzytką zupełnoŹcią dárow y mocy od Oycá Źwego niebieŹskie⁸⁰ vraczony/ doŹtátek wŹzytkiego w Źobie ma *NiemObr* 46.

Szeregi: »moc a (i) krolestwo (a. krolowanie)« [szyk 5:3] (8): nie chce aby nád iego wiernymi inŹza moc pánowáłá/ iedno moc iego/ á krolestwo iego Źwięte. *RejPos* 131, 130, 190, 262, 270; *RejZwierc* 11; *SkarŻyw* 312, 397. [Ponadto w połączeniach szeregowych 21 r.].

»majestat i (albo) moc« = *maiestas et virtus Vulg* [szyk 2:1] (3): *SarnUzn* B4v; Podczas thez przez rzeczy Źtworzone/ [...] ChrzeŹciánie przyŹięgáią/ że Źie w tych rzeczách moc y MágeŹtat Boży okázuie. *WujJud* 62; *WujNT Apoc* 15/8. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.].

»moc a (abo, i) (o)panowanie (a. państwo)« [szyk 5:1] (6): *RejPos* 63, 185; *CzechRozm* 183; *SkarŻyw* 392; *SkarKaz* 160b; pierwey Źię náuczylu od kápłanow P. Bogá chwalić/ y iego moc y páńŹtwo nád Źobą znać *SkarKazSej* 678b. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.].

»ręka a (i, to jest) moc (a. ramię)« [szyk 7:2] (9): *WróbŻołt* O5v, gg, oo5; *LubPs* V6v; vkażę im rekę moię á moc moię [*manum meam et fortitudinem meam*] *BibRadz Ier* 16/21; *SarnUzn* H2; *RejPos* 127; *SkarKaz* 42a; *SkarKazSej* 672a. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.].

»rozkazowanie a moc« (1): Boże wffechmogący ktorys ieft zwierzchny krol nad wffemi krolmi w ktorego roskazowaniu a mocy fą yne wffytki moznosci niebieskie y ziemskie *RejPs* 141. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*].

»moc, (a, albo, ani, i) siła (a. silność)« = *virtus et fortitudo* *Vulg*; [*non*] *robur neque potentia* *PolAnt* [szyk 7:3] (10): *WróbŻółt* 67/36; *KromRozm II* f3; *RejPosWiecz*² 95; *WujJudConf* 256; *BudBib Iudith* 9/12[16]; *KochPs* 121, 147; *NiemObr* 86; *Ia y Oćiec iedno ieftechmy*. [*Ioann* 10/30] Nie tylko iednością woley/ [...] ale iednością mocy y siły *WujNT* 349; *SiebRozmyśl* F4. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 8 r.*].

»moc a (i) (wiel)możność« = *magnificentia (a. potentia) et fortitudo, virtus et potestas* *PolAnt* [szyk 7:1] (8): *LubPs* E4v, P6; *BibRadz Iudith* 13/13; *RejAp* 54; *RejPos* 142v; iżeś tj ieft Bog wffelkiey mocy i możności *BudBib Iudith* 9/15, *Ps* 67/35, *Iudith* 13/13. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 7 r.*].

»moc, (a, ani, i) władza« [szyk 9:4] (13): *RejWiz* 112v [2 r.]; *RejAp* 170v; *RejPos* 304v; *BiałKat* 313v; iż Pan Bog niebo y ziemię [...] władzą y mocą fwoią ogárnuie *KuczbKat* 380; *CzechRozm* 19, 230; *SkarŻyw* 488; *ReszPrz* 35, 85; *GrabowSet* S2v; *WujNT* 310. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 7 r.*].

»moc a (i) zacność« = *fortitudo et magnificentia* *PolAnt* [szyk 3:1] (4): Nyech moc á zacność twoyę wffyfcy opowyedzą *LubPs* ff; *BibRadz Ps* 67/35; *RejPos* 285v; *CzechRozm* 36v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*].

»(i) moc i (a) zwi(e)rzchność« [szyk 23:1] (24): Ktory miał rządzić á fprawować wffytki narody fwiátá pod prętem żelaznym/ to ieft pod mocą á pod zwirzchnością fwoią *RejAp* 100, 55v, 101; *RejPos* 221v, 253, 273, 318v; *RejZwierz* 131; *CzechRozm* 6, 11v, 12v, 19, 36 (13); dawfzy mu [*Bóg Chrystusowi*] wffytkę moc y zwierzchność/ nie tylko ná demną/ ale y nád wffytкими rzeczámí od siebie fтворzonymi. *CzechEp* 74, 288, 299. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 20 r.*].

W przen (10) : *WróbŻółt* 88/11; Weźm ná fię tarcz możności á mocy twej zbroie *LubPs* I2v, Z2v; Iż moc á Cefárftwo iego będzie ná rámionach iego. *RejPos* 16v; Sceptrum mocy twoiey [*Mesyjasza*] wypuści Pan z Syonu *CzechRozm* 177; *KmitaPsal* A2v; iż wffytki [*uczynki nasze*] Chryftufem y dzieżą wyflug iego woniáią/ y iego zapách y moc w fobie nofzą. *SkarKaz* 85b.

W połączeniu szeregowym (1): ktory [...] ieft od oycá vrodzony/ y dziedzicem poftánowiony: á mocą/ ćcią y chwałą vkoronowany. *CzechRozm* 12v.

Wyrażenie: »moc bostwa« (2): thoć było od początku fwiátá wfałne wfzczepienie iego/ ty látorołli narodu człowieczego/ [...] kthorą záfwdzy ogradzał murem mocy Boftwá fwego *RejPos* 60, 60v.

Przen: metonimicznie: *Bóg* (2) :

Wyrażenia: »nawyższa moc« (1): gdy nie ták frogością Praw ludzkich/ iáko boiáźnią nawyżfzey ná niebie mocy/ lud fię do połfuzeńftwá y inych cnot przywodzi. *SkarKaz* 699a.

»zwierzchna moc« (1): Wiierz wáfzá kró: M. że żadného niémáfz infzého/ okróm támtéy zwierzchnéy mocy *OrzJan* 107.

α. *W funkcji przysłówka* (478) :

»mocą« = *działając w sposób nadprzyrodzony; działając jako najwyższy władca, najwyższy obrońca; in virtute* *PolAnt*, *Vulg*; *in fortitudine, in potentia* *PolAnt*; *potestate* *Vulg*; *potentia* *JanStat* (209): *PatKaz*

III 117v; Ty łam miły panie tworzyłz gori moczą twą *WróbŻołt* 64/7, 58/12, Z4, 73/13, 117; *GliczKsiąż* C4, F; *LubPs* O4v, eev; ze łtá ieden/ kto łie ich vchroni/ Aż go zá iego wiárą Pan mocą obroni. *RejWiz* 170; *BielKron* 134v; *BiałKaz* Ev; *CzechRozm* 255; ráczże nas dziś twą mocą záchowywác y włpomógác *LatHar* 18, 419; *WujNT* 673 *marg*.

~ *mocą czego* (48) : ácz to nie on łam [= *kapłan*] mocą łwoiá/ ále Pan Bog/ iáko y w inłzych Sákrámenćiech/ mocą łłowá łwego niewidomy^m obyczáiem łpráwuie. *WujJud* 180; *BiałKaz* E4v; MOcá imięnia łwego/ y łwéy włzechmocnołci/ Wybáw mię łlugę twégo z mych niebełpiecznołci. *KochPs* 80; ón dawnych ćiemnołci Nieporzádek rołpráwił/ mocą łwéy mądrołci. *KochPhaen* 1; *LatHar* 389, 621. Cf »mocą bostwa łwego«, »mocą ręki łwojej«.

W połączeniach szeregowych (3): Ale ten Pan włzytko mocą łwą á rołkázowánien łwym/ á thylko łłowem łwym włzytko czynił *RejPos* 10v, 325; *BiałKat* 93v.

Wyrażenia: »mocą bostwa łw(oj)ego (a. łwoj)ego, boską, bożą, pańską« [*w tym: łw(oj)q* (14)] = *suae divinitatis potentia JanStat* [*szyk* 50:5] (34:17:3:1): łwą bołką motzą [...] włtál chwálebnie z wielką łwiatłołcią z mártwych. *OpecŻyw* 163, 51v, 149v, 171; *PatKaz II* 68, 72v; *TarDuch* B5; *MrowPieł* ktv, A2v, A3; záwždy mocą Bołtwá łwego/ Wydzyerałz myę ł froyey mocy łprzećiwniká mego *LubPs* E2, E4 [2 r.], F4, Mv *marg*, S3, T5v, aa3v, aa4; *RejWiz* 113; *BibRadz I* 468c *marg*; *BielKron* 155v; *RejAp* 20v, 94; *RejPos* 45v, 80, 121, 135v [3 r.], 221v, 352v; *RejPosWiecz*² 91, 95; *BiałKat* 383v; iż tu Kryłtus ożywił mocą Bożą trupá iułz łmierdżącego *GrzegłSm* 9; *KarnNap* Bv; *SkarŻyw* 80, 152; *CzechEp* 178, 265, 311; *NiemObr* 144; *ArtKanc* D10, D19v, E14, K13, M12v, N10v, N15; *LatHar* 37; *WujNT* 88; *SarnStat* 265; *SiebRozmył* L2v; *SkarKaz* 243b.

»mocą Ducha (łwiętego)« = *in virtute Spiritus PolAnt* [*szyk* 4:1] (5): *MurzNT Luc* 4/14; *GrzegRóżn* B; tegoż ducha mocą wćzył/ y cudá włzytki łpráwował *CzechEp* 217, 217; *NiemObr* 14.

»dziwną (a. przedziwną) mocą« [*szyk* 4:1] (5): *WróbŻołt* O5; Gdy potym lud on dziwną mocą łwą Pan łtámąd wywieł raczyl *RejPos* 56; *BiałKat* 156; *GrzegłSm* 48; *LatHar* 676.

»mocą możną« (1): ktory to łam [...] rzećy tey łpráwić chćiał przez ducha ł. To ielt mocą łwoiá włáfná/ możną y łwięta. *CzechRozm* 158v.

»nieczłowieczeńską mocą« (1): łłyłżąc o nim y o wiele dziwoch iego/ ktore on dziwnie á nieczłowieczeńłką mocą wielekroć iuż przed tym okázác był raczyl *RejPos* 347v.

»mocą nieogárnioną« (1): Nie łtępuie ćiało iego z niebá áni włtępuie z łiemie ná niebo/ gdy ie nam w Sákrámenćie dáie: ále ie mocą nieogárnioną łwoiá czyni. *SkarKaz* 243b.

»niewymow(io)ną mocą« (2): iáko niewymowioną mocą łwoiá dokonáwłzy iuż tu włzytkiego czeęo iedno było potrzebá ku zbáwieniu człowiekowi nędznemu/ łzedł zafię do włáfnego krolełtwá łwego *RejAp* [AA7]v; *BiałKat* 156.

»osobną mocą« (1): iáko tu Pan Chriłtus łwą ofobną mocą vzdrowił tego chorego *WujNT* 323.

»potężną mocą« (1): łpráw/ potężną mocą łwoiá/ [...] áby to/ czym łię ćiału/ łwiátu/ y czártu łłżyło/ [...] ná chwałę łię łwoię obroćilo. *LatHar* 147.

»mocą ręki, prawice łw(oj)ej (a. łw(oj)ej)« = *in fortitudine manus tuae PolAnt* (6:2): *LubPs* T3v, V2, X4, dd5; *BibRadz Is* 25/11; *BudBib Iob* 30/21; *KochPs* 58; áby narody pogáńłkie [...] mocą práwice łwey były łtárte y pokrułzone. *LatHar* 622.

»mocą sw(oj)ą, sw(oj)ą (a. twą) własną, włas(t)ną« = *potestate sua, in virtute Dei Vulg; in potentia sua, in virtute tua PolAnt* [szyk 91: 28] (103:14:2): *PowUrb* +2v; *OpecŻyw* 93, 105, 163, 163v, 171, 174; *PatKaz II* 71v [2 r.]; *TarDuch* B3v, C7; *WróbŻołt* gg4v, gg5; *RejKup* p4v; yednołci tey źródło od yednego poczynájąc łwoyą mocą połtánowił. *KromRozm III* L8v; *MrowPieś* A4; *GliczKsiąż* C4; iáko mocą łwą może włzitko w oczemgnyeniu w niwecz obroćić. *LubPs* ff3 marg, B6, Mv, M2v marg, M4v marg, Q3v (14); *RejWiz* 106, 143v, 144v, 187; *Leop 2.Mach* 12/28; *KochZuz* A5; *BibRadz Deut* 4/37; *BielKron* 30v, 32, 84v; *GrzegRóżn* N2; *LeovPrzep* G4v; *RejAp* [AA7]v, [13], 52v; *RejPos* 10v, 16v [2 r.], 56, 80 marg, 135v [5 r.] (18); *RejPosWiecz²* 91, 95; *BiałKat* 383v; *WujJud* 153v; *BudBib Iob* 37/7, *Iudith* 9/8; *BiałKaz* E2v; *CzechRozm* 5, 5v, 34v, 158v; *KarnNap* B, Bv, C2, F; *SkarŻyw* 152; *SkarŻywBog* 357; Pan zmartwychwłtał mocą włafną. *MWilcHist* Dv, B2v; *CzechEp* 203, 311, 329; *NiemObr* 97, 104, 106, 138; Iam wymiatał Dyabelłtwo łwoiá Bołką mocą *ArtKanc* E14, B14, E19, F4, H7, I16 (11); *KmitaPsal* A4v; *LatHar* 339, 523, 676; lecz Chrifus iefł ktory prawdziwie y włafną łwą mocą włzytko czyni *WujNT* 579, 88, 323, 386, 522 marg, 1.*Petr* 1/5, Yyyyy4; *SkarKaz* 242a, 243b [2 r.], 421b, 488a; *CzahTr* E4, G4.

»mocą świętą« (2): *CzechRozm* 158v; niechay ćie prowadźi mocą świętą łwoiá *KmitaPsal* A4v.

»wielką mocą« = *in fortitudine a. potentia magna PolAnt* [szyk 5:2] (7): *PatKaz III* 116v; *TarDuch* C7; *BibRadz Deut* 4/37, 2.*Esdr* 1/10; *BudBib 2.Esdr* 1/10; iłz żaden znich ktorzy widzieli cudá Bołkie w Egipćie/ iáko ie Pan Bog wielką mocą wjwiodł/ nie włzedł do obiecáney ziemie *SkarŻyw* 500; *WujNT* 449 marg.

Szeregi: »mocą a opatrnością« (2): Theż iefłth [...] ná niebie y ná ziemi mocą á opátrnością łwoiá *RejAp* 52v, [13].

»mocą i (a, abo) ręką (a. palcem)« = *in fortitudine et in manu PolAnt* [szyk 3:1] (4): Adam gdy fie poczał/ nye łpráwił go Anyoł żadnym lekárłtwem albo czárnokięłtwem/ ale Bog ręką á mocą łwą *GliczKsiąż* C4; *BibRadz 2.Esdr* 1/10; *BudBib 2. Esdr* 1/10; *CzechEp* 304.

»mocą i wszecmocnością« (1): wierzyć obiemá powiefciom mamy/ y themu że [Syn] łpolną ręką z Oycem łtwarzał/ y łpolną mocą y włzecmocnością *SarnUzn* C5v.

»mocą a zwirzchnością« (1): iłz Pan ná tho mieyłce náłtáwił iłnze boiowniki/ á obżywił ie y obiáłnił ie mocą á zwirzchnością Bołtwa łwoiego nigdy nie zwyciężonego *RejAp* 94. ~

»mocą« = *zgodnie z wolą bożą; w sposób nadprzyrodzony; Bóg to zdziałał; secundum manum, in virtute PolAnt* (89): iłz iego mocą z łuchey łkály wody płynęły *RejPs* 115, 79, 192v; *LubPs* G4; *BielKron* 459v; *CzechRozm* *; *ArtKanc* O14; to włzytko co do niego należało/ cudá czynić mogłó/ y czyniło; oną mocą ktora z świętey ołoby iego pochodziłá. *WujNT* 39; *SkarKaz* 276a.

~ *mocą czego* (1): co zábronić może/ áby fie mocą łłow iego chleb w Ciáło Páńłkie odmienić niemiał? *WujJud* 175.

W formule magicznej (2): Nyechay łzyá łtápi [zwichnięta noga] moyą mocza moyey myley mathky mocza [rzekome słowa Chrystusa]. *LibMal* 1549/148v, 1544/84.

W formule pisma władcy (1): BOzam mocą Czefłarz Tvreczky y ynnich wyelye paniłthw [...] *LibLeg* 11/140.

Wyrażenia: »mocą bożą, boską, (Pana) Boga, pańską, bostwa [czyjego]« = *secundum manum Domini Dei, in virtute Dei PolAnt; a Deo Vulg* [szyk 48:13] (23:16;11:8:3): *OpecŻyw* 178; *PatKaz I* 18; *Pyerue* począzycze przelz grzechu, pyeruego czlouyeka adama łtalo łyą dzywnye a bołką moczą *PatKaz II* 71v, 40v, 56v, 72 [3 r.], 82; *PatKaz III* 116, 126v; *LibLeg* 11/140; *RejPs* Ff5; *RejKup* c4v; *MurzOrt* Bv; *LubPs* R3 marg, X5v, Z2v, ee2v marg; *RejWiz* 146; gdyż to być niemoże/ áby łię ktora rzecz łtworzona ná oká mgnienie zołtác miálá/ gdyby mocą Bożą záchowaná nie byłá. *BibRadz I* 1a marg, 1.*Esdr* 7/28, I 308c marg, 4.*Esdr* 6/42, 1.*Petr* 1/5; dobrzeby ábyłcie byli rozdzyeleni kráinámi tymi ktorełmy Páńłką mocą pobrali według iego woley. *BielKron* 48; *RejPos* 2, 7, 10v, 15v, 17, 177; *RejPosWiecz*² 91, 91v, 95; *BiałKat* 241; *KuczbKat* 110; *RejZwierc* 272v marg; *WujJud* 60v; *BudBib* 1.*Esdr* 7/28; *CzechRozm* 155v, 160, 163v, 164, 194, 255v, **v; *KarnNap* Bv; *StryjKron* 772; *CzechEp* 182, 291 [2 r.], 295, 320; *NiemObr* 98; *ArtKanc* A3v, S17v; Onác to ielł Márya/ z ktorey łiedm złych duchow mocą Páńłką wypędzono *LatHar* 462, 672; *WujNT* 386; Sámeo Bogá mocą ludzie łię odradzáiá y zbáwienia dołtáiá *SkarKaz* 275a.

»mocą Ducha Świętego« [szyk 7:2] (9): *OpecŻyw* 176; *PatKaz I* 6v; *PatKaz II* 73v; *BibRadz I* 381b marg, II 133b marg; *RejPosWiecz*² 94v; począł się nie z náśienia męskiego iáko inłzy ludzie/ ále nád włzyłtek obyczáy przyrodzenia/ mocą ducha S. *KuczbKat* 30; *KarnNap* Bv; *CzechEp* 217.

»dziwną mocą« (1): ty dwie wołká Mołkiewłkie [...] dziwną mocą Bożą y dzielnołciá Litewłką były rołprułzone *StryjKron* 172.

»mocą Krystusowá, Jezusowá« (2:1): Tamże motzá Iezufowá/ natichmiálł łkrzélłfona *OpecŻyw* 181 v; *KromRozm II* ł3; *GrzegŚm* 6.

»niestworzoná mocą« (1): ktory zwyecznołzczy z oczcza nyebyełkyego łyą rodzy nyełtworzoná mocą *PatKaz II* 73.

»mocą ręki« (1): Abył iuż czynili zá tho wdzyłczne dzyłki/ Ze łą wybáwieni mocą thwoiey ręki *LubPs* hh3.

»mocą wszechmocną« (1): Chleb y wino bywa przemienione w cíáło y krew Páńłką/ táz mocą włzechmocną/ ktora łwiat ielł łtworzony *WujNT* 115.

Szeregi: »mocą i ramieniem abo ręká« (1): iž łyn Boży piłál przykazánie Boże ná tablicách kámiennych mocą y rámieniem ábo ręká bogá oycá/ to ielł duchem ł. *CzechEp* 320.

»(nie) mocą i (a, ale) sprawá« [szyk 2:2] (4): *BiałKat* 241; *BiałKaz* E; A to włzyłtko dzieie łie mocą á łpráwą Ducha Świętego *KarnNap* Bv, Bv.

»wołá i mocą« (1): Nie ludem tedy wielkim to łie łtawa/ ále wołá y mocą Bożą. *CzechRozm* 255v. ~

»mocą« = *w imię, w imieniu, z rozkazu Boga, biorąc moc od Boga* (52): Przez cię miły panie nieprzyjaciele náłze rozprułzimi mocą twoią [cornu] *WróbŻołł* 43/6, ggv; *RejPos* 235; *BiałKat* 366; Ołle/ mocą łtworzyłcielá twego [...] rołkázuielł ábył przyłtápiwłzy vcžciwołł iáká moželł vcžynił Pánu łwemu. *SkarŻyw* 545, 187, 211; Gdyž nie tylko P. Chriłtus ále y Piotr mocą iego tu po morzu chodzi *WujNT* 60, 222, 298, 310.

~ *mocą czego* (2): ielłi ia mocą páłczá Božego wymiátiuę dyabelłtwo *RejPos* [77]; iž cíáło Páńłkie ielł w Sákrámenłcie/ nie przez robotę piekárłką/ ále przez połświęcenie/ y mocą łłow P. Chriłtułowych. *WujNT* 147.

W formułach zaklęć (8): Ognyv nyerzarfch lzyą boza mocza panni mariey mocza, wffifhkich fwytich pomocza, ydz wflup nyezalkadzay boza moczą etc. *LibMal* 1544/84v; thak lzyą Vpokoy bozą moczą wczyorńkych lzywathich pomocza yako lzyą vpokoyla syna bozego mąka. *LibMal* 1544/89v, 1544/84 [2 r.], 84v, 89; Wynidz Dijable Bożą mocą/ panny Máryey mocą/ y wżyftkich fwitych mocą. *KrowObr* 121.

Wyrażenia: »mocą bożą, (Pana) Boga, pańską, Pana, boską, bostwa [czyjego]« [szyk 20:9] (14:5:4:3:2:1): *SeklKat* T2v; *RejKup* k7; Sąd przodkiem gąią mocą Bożą *GroicPorz* i4, i2; Abowiem oni [apostołowie]/ nie ząklinánim/ ani iákim guflenim ále mocą Bożą Duchy nietzyfte wyrzucáli. *KrowObr* 120v, 159v; *RejPos* 10, 79 [2 r.]; *BialKat* 321; Lecż my nietylko opowádamy rozgrzeńzenie: ále ie prawdźiwie mocą Páńską dawamy *WujJud* 224; *SkarŻyw* 179, 373; *ArtKanc* T12v; *WujNT* 239 marg, 588 marg, Yyyyy4, Zzzzz2; *SkarKaz* 277b, 418b [2 r.]. Cf *W formułach zaklęć*.

»mocą Chrystusową, (Pana) Krystusa, Pana Jezu Chrysta« [szyk 4:1] (2:2:1): *BielKron* 464v; *RejPos* *Wiecz*² 93v; wierzyfz ifz cie Chryftułową mocą zleczyć mogę? *SkarŻyw* 463, 167; *WujNT* 588.

»mocą Ducha Świętego« [szyk 2:1] (3): bo po wżytkim fwiecie tę mocz ma woda, iz mocą ducha s. grzechy oczyfcia. *WróbŻółt* I7; *KromRozm II* x4; *KrowObr* 71v.

Szereg: »(nie) imieniem (a. w imię) i (a, lecz) mocą« [szyk 3:2] (5): *RejKup* k7; iz ktorzykolwiek mieli vwierzyć iemu/ iefcże wiefze dziwy mieli czynić niżli on: ále wżytko mocą iego á w imię fwieyte iego. *RejPos* 10v; *BialKat* 266; Wżytká tákowa moc y władza ná wyftępne/ bywa wżywana y fprawowana imieniem y mocą Pána Iefu Chriftá *WujNT* 588; *SkarKaz* 277b. ~

Wyrażenia przyimkowe: »wedle (a. wedla, a. według, a. podług) mocy« = (działając) w sposób nadprzyrodzony; *secundum operationem PolAnt, Vulg*; *secundum virtutem Vulg* (11): Ktory przemieni ciało náfze nikczemne/ [...] według mocy przeż ktorą też może poddać łobie wżytki rzeczy. *BibRadz Philipp* 3/21; *GrzegŚm* 8, 29; *WujNT Eph* 3/20.

~ Wyrażenia: »wedle (a. podług) mocy bożej, bostwa swego« (1:1): *CzechRozm* 158; Zmartwychwftawfzy dnia trzeciego Podług mocy boftwá fwego. *MWilcHist* F3.

»podług nieskończonej mocy« (1): Vlecż łam náfze niemocy/ podług nieskończoney mocy. *ArtKanc* A19v.

»wedle skutecznej mocy« (1): ktory przemieni ciało náfze podłe [...] wedle fskuteczney mocy ktorą też wżytko podbić łobie może. *WujNT Philipp* 3/21.

»wedle (a. podług) mocy swej« [szyk 1:1] (2): *ReszPrz* 84; Duchownie podług mocy fwey/ przenika fercá, ludzkie *ArtKanc* A13v.

»wedla wszechmocnej mocy« (1): Zwinglius vczy/ iz Pan Chryftus nieprawdźiwie/ áni włáfną ołobą fwą/ ále *potentialiter*, to iefť/ wedla fwey wżzechmocney mocy do pieklá wftąpił. *ReszPrz* 84.

Szereg: »wedle mocy i wolej« [szyk 1:1] (2): (marg) Możeli białągłową bez męża rodzić. (-) Wedle biegu przyrodzonego y zwyczáyneho rodzić pewnie żadna nie może/ ále wedle Bogá wedle mocy y woley ie⁸⁰ bárzo czyfcie. *CzechRozm* 155, 158. ~

»wedle (a. według) mocy« = zgodnie z wolą bożą; *secundum operationem a. virtutem Vulg* (3): O co fię też pilnie ftáram/ boiuiąc według mocy iego *WujNT Col* 1/28.

~ *Wyrażenie*: »wedle mocy boskiej, bożej« = *ditione Dei Mącz*; *secundum virtutem Dei Vulg (1:1)*: *Mącz 91a*; połpołu rob około Ewángeliey wedle mocy Bożey *WujNT 2.Tim 1/8*.

Szereg: »wedle mocy a wolej« (1): *Ditione atque numine Dei geruntur res Wzifitko fie dzieye wedle mocy á wolej boskiej. Mącz 91a. ~*

»z mocy« = *zgodnie z wolą bożą; Bóg to zdziałał; ex virtute PolAnt, Vulg (31)*: kážda moc z mocy iego iest ná fwiát poštáwioná. *RejPos 39, 280v*; Z twey mocy nocna rolá ná mdle żiołá pádnie *ArtKanc P14, Q9*.

~ *W formułach pism władców (5)*: Z bozej moczi Czessarz Thureczky y ynnich wiele panstw przyaczielowy memv Krolowy Polskiemv *Sigmvnthv LibLeg 11/66v*; Zbozey moczi yam yeft pan wyełky nyezwiciezoni Czessarz Thvr. y ynich wielye panstw przyaczielowy Polskiemv y ynich etc *LibLeg 11/82v, 10/65, 11/62v, 87*.

Wyrażenia: »z mocy bożej, boskiej, Boga, Pana, pańskiej« = *divinitus Mącz; ex virtute Dei PolAnt, Vulg [szyk 12:10] (11:5:3:2:1)*; *LubPs F2v*; *RejWiz 120v*; *Mącz 91c*; bo tho o żadney rzecz niefłychána/ áby ktora po przestániu pław miefłęcnych poczęłá: oprocz Sará żoná Abráhámowá/ y tho nád przyrodzenie/ z fámej Boskiej mocy tho fye przydáło *SienLek 108v*; iáko ich przodkom okazał fie był z mocy Páńkiej Moizełz w Egipcie *RejPos 324, 100, 163*; *BudNT 2.Cor 13/4 [2 r.]*; *CzechRozm 164*; *PaprPan Dd3*; *CzechEp 196, 199*; *ArtKanc H7*; *ZawJeft 25*; *WujNT 2.Cor 13/4 [2 r.]*. Cf *W formułach pism władców*.

»z (swojej) dziwnej mocy« (2): Bo ftąd mieli widzenia y święci Prorocy/ Ktore im przypadáły z dziwnej Boskyey mocy. *RejWiz 120v*; *PaprPan Dd3*.

»z mocy świętej« (3): iż kážda moc fwiátá thego iest z wolej á z mocy świętey iego *RejPos 280, 175, 345*.

»z wielkiej mocy« (1): z wielkiej mocy iego my będziemy zbawieni. *WróbŻołt G2v*.

Szeregi: »z mocy a z opatrności« (1): iż cokolwiek iest ná fwiecie dobrego y złego/ wżytko to iest z mocy á z opátrności świętey iego. *RejPos 345*.

»z mocy i rozkazania« (1): iż on ániół wybáwił/ z mocy y rofkazánia Bożego/ lud Izráelfki od nieprzyziációł iego *CzechRozm 55v*.

»z mocy a (i) z wolej (a. dozwolenia)« [*szyk 2:2*] (4): *RejPos 100, 175, 280*; iefli [*Syn*] czynił nie z siebie/ ále z wolej y mocy Bogá oycá: tedy iuż czynić nie mógl z fáme⁸⁰ siebie/ ále czynił z Bogá oycá. *CzechEp 199. ~*

»z mocy« = *działając w sposób nadprzyrodzony (7)*: *OpecŻyw 181*; Iżeś mi wielkie rzeczy vczynił z mocy twoiey. *SkarKaz 581a*.

~ *Wyrażenia*: »z mocy bostwa swego, boskiej« [*szyk 1:1*] (2): Támże [*Pan*] wiele dziwow y znákw czynił z mocy onego Boftwá świętego fwego á z możności fwoiey. *RejPos 170*; *ArtKanc K3v*.

»z sw(oj)ej mocy« (4): PAnie náłz Boże wfzechmogący/ ktoryś nam z fwey mocy/ dał Syná iednorodzonego *ArtKanc B14, A7v, E14, K3v*.

»z wiel(i)kiej mocy« (2): Iam ciebie vwielebił fám z fwey wielkiey mocy *ArtKanc E14, A7v*.

Szereg: »z mocy a z możności« (1): *RejPos 170 cf* »z mocy bostwa«. ~

»z mocy swej« = *samodzielnie* (1): iż on [Krystus] [...] nic fwowolnie/ nic wymyflnie/ nic z mocy fwey czynić niechciał/ iedno to co była wola Oycá iego *RejPos* 70.

»przez moc« = (*działając*) w sposób nadprzyrodzony; *działając jako najwyższy władca; in fortitudine PolAnt; in virtute, per virtutem Vulg* (12): *BibRadz Ps* 58/12; *NiemObr* 118; że przecię nie ináczey bywáią [grzechy] odpuszczáne/ iedno przez moc y załugę krwie Páná náłzego Iefu Chrifá *WujNT* 817.

~ *Wyrażenia*: »przez moc bożą« (1): Przez moc Bożą męczennicy pánłcy/ przy fprawách ludzi żywych bywáią *BiałKat* 156.

»przez moc Ducha Świątego« = *in virtute Spiritus Sancti Vulg* (4): *RejPosWiecz*² 94v *marg*; Duchowne pożywanie ciála Pánłkiego w Wiczerzy Pánłkiewy tákie ieft/ ktore fie dzieie táiemnie przez moc Duchá S. *WujJudConf* 256, 255v; *WujNT Rom* 15/19.

»przez dziwną moc« (1): dopuścił im wzyąc miáło zacne Iericho przez dziwną moc fwoię *RejPos* 217v.

»przez moc Pana Jezusa« (1): to była figura iże przez mocz pana Iefuła lud miał być wybawion z potępienia. *WróbŻołt* aa5v.

»przez moc sw(oj)ą (własną)« [szyk 2:1] (3): *RejPos* 217v; *CzechRozm* 158v; A Bog y Páná wzbudził/ y nas wzbudzi przez moc fwoię [per virtutem suam]. *WujNT 1.Cor* 6/14.

Szereg: »przez moc a siłę« (1): dochodzić tego pokármu mamy/ nie pátrząc ná odległość mieścá/ przez moc á siłę Duchá ś. *WujJudConf* 255v. ~

»przez moc« = *powołując się na Boga, w imię Boga* (2): iáko gi [grzech] mamy leczyć przez iego moc á wfpomożenie. *RejPos* 212 *marg*.

~ *Wyrażenie*: »przez moc bożą« (1): On Rabi przyfiągł przez moc Bożą nie wynidź z one⁸⁰ Ráiu. *BielKron* 466v. ~

»przez moc swoją« = *osobiście* (1): abouyem pan bog w tronach otpoczyua przełz mocz fwoyą *PatKaz II* 53v.

»pod mocą« = *zgodnie z wolą bożą* (2):

~ *Szeregi*: »pod mocą i obroną« (1): pod którego [Pana] mocą y obroną Ieftem w niewolą podan. *GosłCast* 20.

»pod mocą i opatrnością« (1): pod thegoć to ołtarzá [= *Chrystusa*] mocą y opátrnością widział then Apoštoł fwięty dułze wiernych Pánłkich *RejAp* 60v. ~

»z mocą« = *władczo, potężnie, wspaniale; cum potestate, cum virtute PolAnt, Vulg; in potestate, in virtute Vulg* (15): *WróbŻołt* 88/14; na pamiątkę te⁸⁰ co się zniemy działo w Egiptie gdy ié pán Bóg łtaka mocą wywiódł zniego *MurzNT* 121 *marg*; *WujNT 2.Thess* 1/11.

~ *Wyrażenia*: »z mocą swą« (1): Znamci ia że Odkupiciel moy żywie/ á wołtáteczny čás okaże się z mocą fwą nád Prochem *GrzegŚm* 3.

»z mocą wielką« = *cum virtute multa PolAnt, Vulg [zawsze w szeregu]* (7): *MurzNT Mar* 13/26; *RejPos* 4v; *WujNT Matth* 24/30, *Mar* 13/26, s. 837; *SkarKaz* 1a, 6a. Cf *Szeregi*.

Szeregi: »z mocą i chwałą« = *cum virtute et gloria PolAnt, Vulg; cum potestate et gloria PolAnt* (3): *MurzNT Mar 13/26; BibRadz Luc 21/27*; A tedyć vyrzą lyná człowieczego przychodzącego w obłokách/ z wielką mocą y chwałą. *WujNT Mar 13/26*.

»z mocą i majestatem« = *cum potestate (a. virtute) et maiestate Vulg* (5): *WujNT Matth 24/30, Luc 21/27*, s. 837; iż przydzie ładzić nas z mocą wielką y máiestatem. *SkarKaz 1a, 6a*.

»z mocą a z możliwością« (1): w ten czas vřzřą wřzyfcy lyná człowieczego przychodzącego w obłoku z wielką mocą á z wielką możliwością. *RejPos 4v*.

»z mocą i siłą« (1): Coż to takie zá łowo? że thák z mocą y siłą [*in potestate et virtute*] przykázui nieczyłthym duchom/ á wychodzą? *Leop Luc 4/36*.

»z władzą i mocą« (1): Coż to zá rzecz/ iż z władzą y mocą [*in potestate et virtute*] rofkázui duchom nieczyłtym/ á wychodzą? *WujNT Luc 4/36*. ~

»z mocą« = *w imię Boga; z pomocą Boga* (3):

~ *Wyrażenie*: »z mocą Pana, bożą« (2:1) : To Krol nie tylko przyrzekł pełnić w łwey cáłości/ Lecz z mocą Bożą przenieść *StryjWjaz C2*; gdy fię wy w imię Páná náłzego Iefu Chriřtá zgromádzicie y z duchem moim/ z mocą Páná náłzego Iefuła [*cum virtute Domini nostri Iesu*] *WujNT 1.Cor 5/4*, s. 588. ~

»za mocą« = *zgodnie z wolą Boga; w sposób nadprzyrodzony* (2): Przetofz zá mocą iego zniřczegofz [...] łtánął ten świat *SkarŻyw 258*.

~ *Wyrażenie*: »za mocą bożą« (1): iákobyř zá mocą Bożą [...] od grzechow twoich wřzyłtkich był wolen. *KarnNap C4v*. ~

»w mocy« = *działając w sposób nadprzyrodzony; działając jako najwyższy władca; in fortitudine, in virtute Vulg, PolAnt* (31): Czo łie rozumie w iednořtáyney mocy krolowác z Bogiem oycem *LubPs Z2v, gg3 [2 r.]*; Tyř w mocy thwoiey rozdzielił Morze *BibRadz Ps 73/13; BudBib Ex 15/13*; áby wypełnił/ wřzelką dobrą chęć dobroći y łprawę wiáry w mocy. *BudNT 2.Thess 1/11*.

~ *w mocy czego* (1): Ktory [*Pan*] [...] w mocy głofu łwego tu wřlytko łprawuye. *LubPs P6*.

W połączeniu szeregowym (1): kthoryř wywiodł lud twoy z łiemie Egiptłłkiey w ręce mocney/ y w známionach/ y w cudach y w mocy thwoiey wielkiey/ y w rámieniu wyłokim *Leop Bar 2/11*.

Wyrażenia: »w mocy bostwa swojego« (1): Bo on wycźnye kroluye w mocy bołtwá łwoyego. *LubPs Xv*.

»w mocy ducha« = *in virtute spiritus Vulg* (3): *MurzNT 171 marg*; Y wrocił łie zář Iezus w mocy duchá do Gálileiey *Leop Luc 4/14; WujNT Luc 4/14*.

»w dziwnej mocy« (1): Iuż łie rácz obudzić Pánye w twey dziwney mocy *LubPs S3v*.

»w sw(oj)e(j) mocy« = *in virtute tua a. sua Vulg [szyk 7:6] (13)*: *PatKaz II 79*; w mocy łwoyey odmyeni gdy chce wřlytko łnádnie *LubPs dd5v, M4v, P2v, P3v, R3; Leop Ps 64/7, 65/7*; IZ Pan Bog w łwey mocy Wálřę Krolewłką zacnoć/ ná łtholicy włáłney Krolewłkiey [...] poładzić raczył *LeszczRzecz A2; LeovPrzep F3; RejPos 232v*; łam nas podpomoz iáko Pan w łwey mocy *MycPrz I [A3]; ArtKanc B6v*.

»w mocy świętej« (1): w mocy twey łwiętej rácz zemną łąd łpráwić *LubPs N6*.

»w mocy wielkiej« = *in fortitudine a. virtute magna Vulg* (4): ktori wybawia iętcę z niewoley w moczy wielkiej *WróbŻołt* 67/7; *Leop 2.Esdr* 1/10. *Bar* 2/11; *PowodPr* 14.

Szereg: »w mocy i w ramięniu (a. ręce); w ramieniu, to jest w mocy« = *in fortitudine et in manu Vulg* [szyk 2:1] (2;1): *WróbŻołt* aa5; *Leop 2.Esdr* 1/10; *Iam* vczynił ziemię y ludzie/ y bydłętá/ ktore fą ná obliczności ziemię/ w mocy moiey wielkiej y w ramięniu moim rościągnionym *PowodPr* 14. ~

»w mocy [czego]« = *w imię Boga* (1): *Iż* gdziebykolwiek Dym/ tych rzetzy woniáiących záleciał/ w mocy święthego imieniá twego/ áby wśyftkich nietzyftych duchow náiázdy oddalił *KrowObr* 96.

»w mocy« = *potężnie, wspaniale; cum forti PolAnt; in virtute Vulg* (11): *BudBib Is* 40/10; ktorzy nie vkulżą śmierci/ áż vyrzą krolestwo Boże przychodzące w mocy. *WujNT Mar* 9/1.

~ *w mocy czego* (1): opowiada drugie przyście Syná Bożego w mocy chwały fwoiey *LeovPrzep* E4v.

Wyrażenia: »w mocy boskiej« (1): *gdy* będę nápełniał wśyftko siedząc/ wftápiwfy ná práwicę mocy Bołkiéy/ żywiąc w mocy Bołkiéy *BiałKat* 313v.

»w nieogarnionej mocy« (1): *Tám* krol niebieski w fwey sławie/ śiedzie ná fwym Máieftácie/ ná ftolcu fwey wielmożności/ w nieogárnionej fwey mocy. *ArtKanc* S20v.

»w sw(oj)ej mocy« [szyk 2:1] (3): *Potym* Pan Bog sftápi w mocy fwoiey/ á vprzedzi go wielka światłość *BielKron* 136; *ArtKanc* K4, S20v.

»w mocy wielkiej« [szyk 1:1] (2): wftápił Pan Bog s Syonu do niebá/ *potym* w mocy wielkiej przydzye *BielKron* 95v, 85.

Szeregi: »w mocy i chwale« (1): vyrzą fyná człowieczego w Obłoku przychodzącego w mocy y chwale wielkiej. *BielKron* 467v.

»w mocy i w majestacie« (1): *gdy* przydę w mocy ij wmaieftácie fędzitz żywé ij mártwé. *OpecŻyw* 114. ~

a. *O bóstwach pogańskich; virtus PolAnt; potentia, vis Cn* (16) : *LubPs* hh5v; *Aby* ták otworzyli vftá pogánom/ ku wysławiániu mocy fałsznych bálwánow *BudBib Esth* 14/9[10]; *Lepiéy* fwéy mocy [Kupidynie] ná tych nieukách fkołztuiefz *KochFr* 82; *GosłCast* 13.

W połączeniach szeregowych (2): *Testor omnes Deos qui huic urbi praesident, Swiádczę wźemi bogi ktorzy to miáfto w mocy/ w zwierchności y w obronie fwey máyą Mqcz* 380b; *GosłCast* 13.

Fraza: »można jest moc« (1): *iż* byłá możnieyfza moc bogow iego niż moc Bogá Izráelfkiego *RejPos* 50.

Zwroty: »[czemu] moc dawać« = *przypisywać boskość* (1): *tylko* ich [obrazów] żydom bog zákázował. *iż* im wftytkę [!] moc dawali *BielKron* 200v.

»moc mieć« (1): *Są* też mnieyfše boginie/ *Charites* ie zową. *Ktore* ták że moć máią/ ifcie niewzgárdzoną. *KlerWes* A2v.

»[co] w mocy mieć« (3): *oni* fami bogowie kthorzy wźytek fwiáth ochędożáią y w mocy máią [sustentant]/ *imię* náłze chwałá y záleciá *HistAl* C3v; *Mqcz* 380b [2 r.].

»moc [czyj] okazować (a. pokazać, a. ukazać) [w tym: swoją] (2); *pokazanie* mocy« [w tym: komu] (2) = *zwykle: dokonać cudu* (3;4): *Przez* fen drudzy fwoie mocy ludzyem okázowáli/ *iáko* *Iupiter* vkazał fie Tyberiowi *BielKron* 25; *áboć* Bogowie im fwoię moc vkazáli *ábo* czáry máią *iákie*. *SkarŻyw* 532, 179 [2 r.].

»[komu] polecać się w moc« (1): piąłem o nich pierwey iż sie liczą być synowie Márfá/ ktoremu sie polecąią w moc *BielKron* 438v.

Wyrażenia: »moc bogow« (2): *RejPos* 50; Zezwi wżytkich swoich kápłanow/ á rofkafz im áby to oko zleczyli/ á moc Bogow swoich pokazáli *SkarŻyw* 179.

»moc zupełna« (1): Różni od wysżych Bogów/ my niższy bogowie/ Iesli słuźnie niższými kto nas tu názowie. Gdyż przy nas moc zupełna/ czći/ godności wielkie *GosłCast* 13.

19. Część wszechmocy boskiej udzielona Kościołowi i jego przedstawicielom oraz przedmiotom i czynnościom kultowym (też w odniesieniu do religii żydowskiej Starego Testamentu); *virtus Vulg* [w tym: *czyja* (97): *ai poss* (44), *G sb i pron* (32), *pron poss* (21); *w pl* (3)] (565) : w tych kapłanyech też yeft mocz pozyczona od papyeza sżwyątego *PatKaz III* 140; *KromRozm III* 14; *KrowObr* 159v, 235v [2 r.]; bo przy tym włożeniu/ iest oná moc Apoštołfka/ którą Apoštołem w kościele Bożym sftawa fye Biskup. *OrzQuin* T4; *RejAp* 111v; *RejPos* 119 [3 r.] 119v 123, 175; Kościoł święty Páwłá S. mocą vtwierdzony zázwdy to zápewne trzymał. *KuczbKat* 255, 80, 85 [2 r.]; Ná tę moc należy lud Chrześciánfki rządzić y sřprawowác/ y ku wieczney á niebieskiej chwale przywodzić *WujJud* 152, 146v, 263; sřugom tákowym równá moc s Pánem Krytufem przywłafzczác sřmieię *RejPosRozpr* b4; A iż po wzięciu vrzędu tego/ małżeństwu nie sřużyli: [...] moc też oná znimi vmrzeć nie mogłá: bo Kościoł by bez niey zginął: což fię sřtáło? kładzienim rąk dziedzice sobie y potomki/ narod swoy zoftáwuiać/ czynili *SkarJedn* 31; w wielki grzech wpádli Grekowie/ mocy fię tey Piotrá S. y Bożey sřprzećiwiáiać. *SkarJedn* 161, 107, 122, 150; Iż wkościelie Bożym inśza iest Biskupia moc/ á inśza kápłánfka *SkarŻyw* 456, 91, 213, 456 *marg*, 457 *marg*; *NiemObr* 39, 66; iż sřuźnie święte Trydentfkie Concilium zá heretyki przekłete ofádziło one/ ktorzy też moc dáia krztowi Ianowemu/ ktorą y Chriřtufowemu. *WujNT* 13; Piotr S. [...] pierwey zákłáł Anániafzá y Sáphire/ á potym ná znák mocy sřwey/ y ná sřtrách sentencyey/ nagłá ie sřmierciá pokarał. *WujNT* 588, 387, 430, 588, *Hebr* 6/5; Moc Apoštołfka nie zoftála iedno w Piotrowych potomkách *SkarKaz* 607a, 204a, 205b [2 r.], 206b [2 r.], 207a, 606a, b, 607a *marg*.

moc czego [= w czym zawarta] (57): *OpecŻyw* 53v; *RejKup* t7v; *KromRozm I* K2; *KromRozm III* K6, K8v; Mocz sřawna prawdi Ewanyeliey sřwyętey *LubPs* aa3v *marg*, G4, G4v *marg*, V3 *marg*, ff4v *marg*; *BibRadz I* 106b *marg*; nie Koroná złota Krolá Krolem czyni/ ále moc oná sřowá Bożego *OrzRozm* B4v, B4v; *RejAp* 113 v; *RejPos* 62 *marg*, 65v *marg*, 68v [2 r.], 75 [2 r.], 130, 202v, 237; *RejPosWiecz*² 93; *BiałKat* 238v [2 r.] 383v; *GrzegŚm* 10; Pokuty sřwyętey mocą wśpomagáni bywamy. *KuczbKat* 195, 135, 145, 195; *WujJud* 223, 224v, 225, 241; *SkarŻyw* 173, 372, 399 *marg* [2 r.], 457 [2 r.], 458; Korynthiánie mniemáli/ żeby moc Sákrámentu krztu S. pochodziła od dobroći krzćicielow *WujNT* 579, *przedm* 37, s. 72, *Matth* 21 s. 115, 155 *marg* (11); *SkarKaz* 83a [2 r.] 578a.

moc czego [= czynienia czego, czemu sřużąca] (81): *LubPs* E3 *marg*; *RejAp* 114; *RejPos* 212 *marg*; *WujJud* 26v, 88, 92, 124v; O kluczach y o ich mocy będzye ná inym mieyfcu. *RejPosRozpr* c; *SkarJedn* 66; *LatHar* 109, 131, 286; Iż moc grzechow odpufzczánia nie należy ludziom iedno z mocy á z dárú Duchá S. *WujNT* 387, *Matth* 18 *arg*, s. 588 *marg*, 869, *Zzzzz2*. Cf »dać moc«, »moc mieć«, »moc poruczyć«, »tracić moc«, »mocy użyzyć«, »mocy użyć«, »moc zlecić«.

moc do czego (5): [ministrowie] łami łobie moc Bołką do kazania y czynienia łakramentow przyczytáią *SkarJedn* 34. Cf »moc mieć«.

moc ku czemu (5): Iż tá światłóść prawdy/ á náuki/ á Ewányeliey s. iełt iákaś dziwna moc ku zbáwieniu człowiekowi nędznemu *RejPos* 338; *KuczbKat* 215. Cf »dać moc«, »mocy użyć«, »moc wziąć«.

moc na kogo, na co (37): áby Metropolit wáłz [...] do Rzy^{mv} do Papieža po błogółławieńłtwo to iełt po moc ná vrząd ktora z kluczy Piotrá S. idzie [...] łłał. *SkarJedn* 368, 340; *SkarŻyw* 91 marg, 458; *LatHar* 131; *SkarKaz* 242a. Cf »dać moc«, »moc mieć«, »mocy użyć«, »mocy użyć«, »moc wziąć«.

moc nad kim (11): przy Papiežu iełt zupełna moc nád kościołem Páńłkim *WujJud* 86; *WujJudConf* 123; *SkarJedn* 107, d7v; *ReszPrz* 31. Cf »dać moc«, »moc mieć«, »mocy użyć«.

Z imiesłowem czynnym (1): ktore [*Ciało i Krew*] my w Chlebie y w Winie przyjmuiemy/ gdy iuz przy poświęćaniu mocy ożywiáiącey dołtały. *KuczbKat* 180.

Ze zdaniem podrzędym określającym działanie mocy [w tym z zapowiednikiem: tak, tak(ow)a (13); (a)by, iżeby (29), iż(e), że (19), a (1), ktora (1)] (50): bo motz iey [*modlitwy*] iełt/ a przez nię włfytko dobre odzierzáwamy/ ij włfe^{so} złęgo przez nię odbywamy. *OpecŻyw* 53v; *LubPs* aa3v marg; *KrowObr* 71 v; *OrzRozm* B4v; *RejPos* 68v, 75, 214v, 237; ták iełt włafna iey [*pokucie*] tá moc áby grzechy gładziłá *KuczbKat* 200, 145; Przez klucze tedy rozumie łie nam moc/ [...] ktora grzechy bywáią odpufzczáne. *WujJud* 86v; *SkarŻyw* 90. Cf »[jakiej] mocy być«, »dać moc«, »moc mieć«, »moc wziąć«.

W połączeniach szeregowych (5): *KromRozm II* e2; *SkarŻyw* 393; *WujNT* 332; iákie kościoły y fundácye ich po włzytkim świećie łtoią/ włzyscy łię łławie/ y chwale/ y mocy ich dżiwuiem *SkarKaz* 83a, 606a.

W charakterystycznych połączeniach: *moc jednaka* (5), *niebieska*, *nie mniejsza*, *niewysłowiona*, *obiecana*, *ożywiająca*, *pewna*, *potrzebna* (2), *poważna*, *pożyczona*, *pożyteczna*, *(na)przedniejsza* (2), *przystojna*, *rowna* (5), *rożna* (2), *sławna*, *sprawowana*, *udzielona*, *własna* (3), *wszel(a)ka* (2), *wszytka*, *zacna*, *zamierzona*, *zostawiona* (2), *zwierzona* (2); *moc apostolska* (*apostołow*) (7), *biskupia* (*biskupa*) (11), *kapłańska* (*kapłanow*) (11), *krolewska* (*krolestwa*) (2), *namiestnika*, *Pawła św.*, *Piotra św.* (3), *posłow* (2), *potomkow*, *społeczności*, *stolice rzymskiej*; [*moc czego=czynienia czego, czemu służąca*:] *moc cudow*, *czynienia [czego]* (2), *dawania Ducha Śwíętego*, (*roz*)*dawania* (*podawania*) *odpustow* (4), *karania* (2), *kazania* (2), *krzyża św.*, *obrzezania*, *odpuszczania* (*odpuszczenia*) (*grzechow*) (20), *ofiarowania* (*czynienia ofiary*) (6), *posyłania* (3), *poświęćania* (*święćenia*) (8), *powoływania*, *pożywiania* *Ciała* (*sakramentu*) (2), *przełóżeńłstwa*, *przepowiadania* *słowa bożęgo* (2), *rozdawania* *Ciała*, *rozgrzeszania* (*rozgrzeszenia*) (4), *rozkazowania*, *rozsądzenia* *nauk*, *rozwiązowania* (*rozwiązania*) (17), *rzádzienia*, *rzeczy niebieskich*, *sądzenia*, *słowa*, *sprawowania* (2), *stanowienia i składania* *biskupow*, *szafowania* *dobry*, *szafowania* (*rozdawania*, *sprawowania*) *sakramentow* (5), *urzędu*, *uzdrawiania* (*uzdrowienia*) (2), (*z*)*wiązania* (*związowania*) (16), *wyrzucania* *czartow*, *wyzwolania*, *zaklinania* (3), *zatrzymania* *grzechow* (2), *zwierchności*; [*moc czego = w czym zawarta*:] *moc ewanjeliey* (2), *jedności*, *kazania*, *krztu* (4), (*znaku*, *znamienia*) *krzyża św.* (4), *ognia św.*, *omycia*, *pokuty* (3), *postow*, *poświęćania* (*poświęćania*) (4), *prawdy* (2), *prośby*, *przeżęgnania*, *sakramentu* (4), *słowa* (10), *święćości kościelnych*, *urzędu*, *wiary* (2), *wody* (*święćoney*) (2); *moc do czynienia sakramentow*, *do dostápienia*

łaski, do kazania, do odpuszczenia grzechow (2), do ubłagania, do uleczenia, do usprawiedliwienia; moc ku opowiedaniu słow, ku przepowiedaniu (czytaniu) ewangelij (2), ku rozgrzeszeniu, ku zbawieniu; moc naprzeciw(ko) chytrności dyjabelskiej, niebezpieczeństwu, nieposłusznym, zdradzie złego ducha; moc na chrzczenie, na czarty, na dusze (3), na grzechy (na rozwiązywanie, na rozwiązywanie, na odpuszczanie grzechow) (10), na kapłaństwo (kapłańskie uczynności) (3), na kazanie (2), na każdego, na naukę (3), na nawrocie, na ożywienie, na pasterstwo (pasz) (2), na potępienie, na powiadanie (rozsiwanie) słowa (bożego) (2), na rozgrzeszenie (rozgrzeszenie) (4), na rząd (ziemie) (2), na sądzenie grzechow, na służenie, na sprawowanie (5), na szafowanie (czynienie) sakramentow (2), na świat, na urząd, na wszystkie rzeczy, na występne; moc nad biskupy (2), nad chrześcijaństwem, nad czarty, nad kościołem (4), nad krolmi, nad owcami Chrystusowymi, nad wiernymi, nad wszystkimi; przodkowanie mocy, znak; mocą utwierdzony, wspomagany; rowny w mocy (2); moc baczyć (obaczać) (2), kupić, obalić, obiecować, objawić, okaz(ow)ać (ukazać) [= powiedzieć o mocy] (3), otrzymawać, poduszczać, postanowić, przeczyta(wa)ć (4), przykładać (2), przypisować (4), przywłaszczać (przywłaszczyć) (7), przyznawać, psować, (z)wątlić (2), wyniszczyć, wyrażać, zahamować, zalecać, zamykać, zatłumić, zatrzymać, (po)znać (5), zostawić (ostawować) (4); dokupować się mocy (G), dopuścić, dostać, dostąpić, doświadczyć, nauczać, pozbawiać się, przysadzać, skosztować; mocy (D) dziwować się, przyganić, przypisować, sprzeciwiać się; ku mocy przystąpić; z mocą zostawować (zostawić) (3); na mocy schodzi; zakochać się w mocy.

Zwroty: »[jakiej] mocy (być)« [w tym: takiej ... iż (1)] [szyk zmienny] (7): Poczyna się modlitwa Świętego Augustyna/ która zagłębte takiej mocy jest/ Iż gdyby ją kto mówił przez trzidzieci j trzy dni z nabożeństwem, ze wżitkiego smutku [...] będzie wyzwolon *TarDuch* D2v, D6v; *BielKron* 194v; *OrzQuin* M4; *RejPosWiecz*³ [97]v; *NiemObr* 88; *SkarKaz* 606a.

»da(wa)ć (a. poda(wa)ć, a. nadać) moc; moc (po)dana (a. nadana); dodawać, podanie mocy« [w tym: czego = czynienia czego (36), na kogo, na co (17), czego = nad czym (1), ku czemu (1), nad kim (1), w czym (1), cum inf (19), (a)by (21), iż(e) (6)] = dare potestatem *PolAnt*, *Vulg*; *operari* *Vulg* [szyk zmienny] (79;47;1:1): *OpecŻyw* 36v, 56v; *WróbŻółt* I7, I8; Nie mniemaycie ze by pan Bog dał tęmoc kapłanom czynić czo chcą/ wżić czego chcą/ rozwiązać kogo chcą *SeklKat* X2; *RejKup* h3v, z2; *KromRozm I F*; *KromRozm II* f4v; *KromRozm III* D2v, L2, L8v, Qv; *KrowObr* 18, 86, 127, 174; *RejWiz* 160v; *Leop ZZ3v*; *OrzList* h2v; *BibRadz Eccli* 45/20[21]; Wżywłży s kofz) prafny chleb/ to wżytko dał Aaronowi w ręce (d)ając mu moc na kapłaństwo) *BielKron* 37v, 142v; *RejAp* 33v, 145; *HistRzym* 47; *RejPos* 117v *marg*, 123v, 234v [2 r.], 299 *marg*, 300v, 302v, 319; *BialKat* 296; *KuczbKat* 80 [2 r.] 210 [3 r.], 245; Dawid się łamemu Bogu łpowiadał. Bo ielzce P. Bog był K)pl)nom tey mocy nie dał. *WujJud* 83, 81v, 82, 85v, 88v, 91v (15); *WujJudConf* 148v, 152v; *SkarJedn* 31, 34, 35, 48, 49 (17); Iemu [Mojżeszowi] dał moc wnauce y w)stawach łwoich/ aby naucz)ł wżytkiego Izrael) woley Bożey *SkarŻyw* 491, 90, 91 [2 r.], 520; *NiemObr* 14, 52, 53, 134; *ArtKanc* N15v; Bo moc wżew)wania y rozw)w)wania nie ielst d)na wżytkiemu kościołowi *WujNT* 588, *przedm* 40 [2 r.], s. 38, 40 *marg*, 68 [3 r.], 69 [2 r.] (32); *LatHar* 109, 380, 431; *SkarKaz* 203a, 206b [2 r.], 242a, 515b, 516a, 606a, 607a.

»moc mieć« [w tym: czego = czynienia czego (22), na co (5), do czego (4), nad kim (2), naprzeciwno czemu (1), cum inf (26), iż (5), aby (4)] [szyk zmienny] (115): *OpecŻyw* 43v; Thefz papyełz y kapłany telko na tym łzwyeczye mayą mocz ale panną marya y wnyebye wczylzyczu y wpyekle y natym łzwyeczye *PatKaz III* 140; *WróbŻołt* 17; *SeklKat* V v, X2; *RejKup* k7; *MurzNT* 81, 88v; *KromRozm II* t4, x; *KromRozm III* 14, L8v, N8, P6; *KrowObr* 67v, 123, 157; *BielKron* 194v; Co zá moc ma wodá przy krzcie. *RejPos* 153v *marg*, 2v, 185v, 214v [2 r.], 235 [3 r.], 302v; ábyfmy to łobie przywłázczać mieli: żeby zá wołá náfzú Sákrámentá [...] mogły moc mieć álbo nie mieć *BialKat* 323v, 161 [2 r.], 296; Bo máią święte modlitwy onę moc zacną y poważną/ przez ktorą nawięcey dyabelftwá wypędzone bywaią. *KuczbKat* 355, 85 [2 r.], 115 [2 r.], 120, 210, 215 [3 r.] (13); *RejZwierc* 27v, 192v; Słyszę/ że tám niektorzy powiedáią/ áby chwálebny Sákráment/ iefli co z niego náfzúitru zoftánie/ iuż mocy poświęcánia niemiał. *WujJud* 224v, 30v, 72v, 73v, 84,85v (12); *BialKaz* B2v; *SkarJedn* 30, 31, 50, 51, 64 (13); *SkarŻyw* 278, 279, 364, 457 *marg*, 581; *NiemObr* 29, 39 [2 r.]; *ReszPrz* 103; *LatHar* 131, 194; iż nie tylko imię Páná Chriftułowe/ [...] ále też imioná łług iego/ nád opętánemi wzywáne/ máią moc nád czárty. *WujNT* 478, *przedm* 5, s. 9 *marg*, 13, 34, 38 *marg* (26); *SkarKaz* 121a, 607a, 611a [2 r.], b, Oooo2c.

»mieć w sw(oj)ej mocy« (2): Laczwe wam miły Prałáczé Iż też fami wiele maczę. Wíwey moczy Kłuczow do Nieba *RejKup* x3v; *KrowObr* 27v.

»odjąć moc [komu]« (1): trzeci Foelix Pápiełz odiał moc proftym Plebanom *KrowObr* 102.

»w mocy osłabiec« (1): Iefli Apoštołowie y męczennicy/ ciálem iefzcze obłózeni/ mogą fię modlić zá infze/ [...] á kiedy iuż z Chriftułem być poczęli/ w mocy ofłábieią? *LatHar* 330.

»moc poruczyć« [w tym: czego = czynienia czego (1)] (2): A wždy y tym ták mocnym zakłádom łwym tey mocy ináczey poruczyć nie raczył/ iedno przy mocney wierze człowieká káżdego. *RejPos* 235, 118v.

»posłać (a. odsyłać, a. wysłać), posłany z mocą« [szyk zmienny] (4:1): *KromRozm II* f4v; *OrzList* h2v; *RejPos* 119, 123; trzeba było Chriftułowi pierwey wćierpieć/ [...] á potym Apoštoły z mocą wyłłáć/ ku przepowiadánium Ewánieliey po włzytkim świecie. *NiemObr* 90.

»tracić moc [czego]« (1): Táki [kapłan] iż porządnie ofwyęcon álbo ftáwjon yeft lubo [...] też klátwą odćyęť będzýe/ nye tráci mocy y władzey wrzędu łwego *KromRozm III* K8v.

»mocy użyczyć (a. użyczać); moc użyczona« [w tym: czego = czemu służąca (2), na co (2), cum inf (1)] [szyk zmienny] (6;2): *KromRozm III* M4, P5; *BialKat* 125v; Bo Pan nie włzytkim mocy tego świętego wrzędu/ ále Bífkupom tylko y Káplanom wżyczył. *KuczbKat* 85; *SkarJedn* 369; *NiemObr* 38; *LatHar* 33, 428.

»mocy uży(wa)ć; moc używana« [w tym: nad kim (3), naprzeciw komu (2), czego = czynienia czego (1), ku czemu (1), na kogo (1)] [szyk zmienny] (11;1): tey mocy od Bogá łobie zlecone y od bárzo dawnych czáfów Kościoł wżywał *WujJud* 92, 85v; *SkarJedn* 121, 127, D4; *LatHar* 109; *WujNT* 233, 588 [2 r.], 626, 649; *SkarKaz* 207b.

»moc wlewać« (1): iż Apoštołowie przez wkłádanie rąk [...] ná inne też moc wlewać mogli. *WujNT* 430.

»moc wziąć, brać, bierzący; moc wzięta; branie mocy« [w tym: na co (6), ku czemu (1), naprzeciwno czemu (1), cum inf (3), iżeby (1)] [szyk zmienny] (20:11:2;1;1): *KrowObr* 67v [2 r.] 123, 124, 125; *OrzRozm C*; *BielKron* 161v; *RejPos* 123; A moc którą Kościół wziął/ nie ięłtci ludzka/ ále dárem Bożym ięłt mu daná. *KuczbKat* 80, 245; *WujJud* 152v, 153v; fynowie zás ięgo [*Aarona*]/ rodzenim/ y po krwi łtępowaniem thęłz moc bráli *SkarJedn* 30, 30 [2 r.], 31, 34, 48, 51 (15); *SkarŻyw* 211, 394, 493; *ArtKanc* N15v; *WujNT* 453; *SkarKaz* 40a, 206a, 606b.

»moc zlecić (a. polecić); moc zlecona (a. polecona)« [w tym: czego = czynienia czego (1)] [szyk zmienny] (6;4): *KuczbKat* 215; *WujJud* 92; *SkarJedn* 48, 50, 64; tym [kapłanom] dał Pan Bog taką moc/ iákiey áni Aniolom/ áni Archániołom/ zleczyć [lege: zlecić] niechćiał. *SkarŻyw* 91, 91; *NiemObr* 27, 38; *SkarKaz* 611b.

Wyrażenia: »moc boska, boża, Boga« = przez Boga dana [szyk 7:3] (6:3:1): *KuczbKat* 115, 195, 235; iuż lat pułtorá tyśiáćá tę łtárożytność y trwałość ię⁸⁰ [Kościóła] znáiąc/ bołką moc iemu przyczytác [...] mamy. *SkarJedn* 23, 34, 50, 150; *SkarŻyw* 567; *SkarKaz* 611a [2 r.].

»moc duchowna« [szyk 11:2] (13): gdy áni moc duchowna v nas waźna/ áni świecka w nas groźna bęđzie. *OrzList* h2; *KuczbKat* 230; *SkarJedn* 66, 84, 262, 368, D4; nie mniey teraz we zborze potrzebá mocy duchowney/ która w zwięzowánium/ y rozwięzowánium záuwiłá *NiemObr* 28, 27, 38; *WujNT* 387, 642; *SkarKaz* 206a. [Cf też 10. »moc świecka« *SkarŻyw* 81, *NiemObr* 14.]

»dziwna moc« [szyk 4:1] (5): *RejPos* 338; ácz wżyftki Sákrámenty álbo Swiátości Bołką y dziwną moc w łobie zámýkáią *KuczbKat* 115, 120; *SkarJedn* 64; *SkarKaz* 203a.

»moc kościelna, Kościóła« (7:4): *KrowObr* 8v; *BibRadz Matth* 18 arg; *BielKron* 219; iż niektore obyczáie y powaźne obrzędý/ moc Kościelna do niey [do spowiedzi] przydáłá. *KuczbKat* 210, 135; *SkarJedn* 68, 122; *SkarŻyw* 456; iż Biłkupi ná Koncylium wálnym zgromáđzeni/ nołzą ołobę kościóła powłzechnego [...] y przetoź máią y moc kościóła wżytkiego *WujNT* 461, 649; *SkarKaz* 243a.

»nawýższa moc« (2): ięfli [najwýższemu kapłanowi] ołobna y nád wżytkiemu nawýłższa moc daná nie bęđzie/ tyle w kościele ołdźczępieńłw bęđzie/ ile káplánow ięłt. *SkarJedn* 63; *SkarKaz* 607a.

»osobliwa (a. osobna) moc« (2): więłz że pán ołobliwą moc łłówym [!] i łakramentum łwoięm przydał *MurzHist* P3v; *SkarJedn* 63.

»moc papieska, papieźa« [szyk 5:3] (7:1): *SeklWyzn C*; *KromRozm I* I3; *KrowObr* 159v; *BielKron* 212v; *WujJud* 86; *SkarJedn* d7v; niemniey ztego łię pokázuie Papiełka moc/ iłz iedne rzeczy potwierdzá/ á ná drugie niezezwała *SkarŻyw* 321, 90.

»porządna moc« (1): ktory [Kościół Rzymski] zá połtánowieniem pánłkim nád innymi wżytkimi/ porządney mocy ma przodkowánie *SkarJedn* 261.

»moc sądowa« (2): *KuczbKat* 215; Spowiedź [...]. moc w niey łądowa 142 [Cf Dał káplánom P. Chryłtus tę łądową moc/ áby oni rozeznowáli/ kogo do tey łálki Bożey przypuścić y godnym ołáđzić/ á kogo nie przypułzczác 142a], *SkarKaz* Oooo2c.

»święta moc« (1): yłz ięgo [papieźa] łwiáta moć nawieki bęđze panowála. *SeklWyzn* Av.

»urzędna moc« (1): że ia mam Papieźá w Rzymie ná Piotrowey Stolicy [...] z vrzędną mocą do mnie połłánęgo *OrzList* h2v.

»wielka moc« [w tym: większa (16)] [szyk 20:11] (31): *OpecŻyw* 53v; *TarDuch* D6v; abych przyfięgał/ że więtfza mocz ięft vniuerfalis Ecclefię [...] niźli boża y pyłma fwiętego. *SeklWyzn* C, Av; *MurzNT* 88v; *KromRozm III* L8v; *KrowObr* 67; *RejAp* 33v; iáka ięft moc wielka modlitwy człowieká wyernego. *RejPos* 65v *marg*, 75 *marg*, 123, 185v, 234v; *GrzegŚm* 10; *KuczbKat* 355; *CzechRozm* 7; *SkarJedn* 79, 150; *SkarŻyw* 364; *LatHar* 194; Moc káplánska więtfza ięft niź krolewska y niźli ánielska. *WujNT* 387 *marg*, 13, 115, 387, *Zzzzz2*; *SkarKaz* 121a, 206b *marg*, 607a [3 r.], *Oooo2b*.

»moc [na kogo] włożona« (1): namiáftki [Jego] ziemfkie z godności y mocy/ ná nie od Bogá włożoney/ łzpetnie obnażáią. *LatHar* +4v.

»zemglona moc« (1): niewiem czemu ták zemgloną moc y sílę Kościołowi Bogá żywego oftáwuiećie (*marg*) T[ę]ż władzą teraz którą y przedtim ma Kościół Boży. (-) *WujJud* 32.

»zupełna moc; zupełność mocy« [szyk 10:1] (10;1): *KromRozm II* f4v; *KromRozm III* Qv; *KrowObr* 18; *WujJud* 86; *WujJudConf* 123; *SkarJedn* 66, 261, 273, 275; *WujNT* 69; iż on [Piotr] miał zupełną moc ná łpráwowanie wśzytkiego kościoła iáko wieczny vrzędnik *SkarKaz* 607a.

»moc zwierzchnia; zwierzchność mocy« [szyk 2:1] (2;1): áby przytym włożeniu [korony] moc była oná zwierzchnia Piotrowi [...] ku łzáfunku od Bogá zwierzona *OrzRozm* C; *KuczbKat* 215; *ReszPrz* 31.

Szeregi: »dostojność (a. dostojęństwo) i moc« [szyk 2:1] (3): *KrowObr* 16, 17v; kościół krześcijánfki w Rzymie takiey mocy y doftoyności wyznawám być/ [...] iż po Kryftulie żadnego innego nádeń niemálfz *BielKron* 194v.

»godność i moc« (1): *LatHar* +4v *cf* »moc [na kogo] włożona«.

»moc i panowanie« (1): Przetoż nie pochwalamy náuki Księżey Rzymfkiey/ ktorzy łwego Papieża wczynili [...] Wikáryim Kryftulowym/ przywálfzczáiąc mu zupełną moc y pánowanie naywyższe nád wśzyłzkim [!] Kościołem. *WujJudConf* 123.

»moc i przełożęństwo« (1): Co im odpifał Iulius á iako mocy łwey y przełożęntwá vzył/ niech Grecki Hiftoryk kościelny powie. *SkarJedn* 127.

»moc i rozkazowanie« (1): áni teź żaden przęfpiecznie może nań [na papieża] łkárzyć/ gdy baczy ięgo moc y rofkázowanie ná Koncilium *BielKron* 216.

»moc i síla« (2): *WujJud* 32; żeby fię wierzyło/ iłz w vmártych ciálách [tj. *relikwiach*] ięft nieiáka moc y síla *SkarŻyw* 279.

»moc i skutek« [szyk 3:2] (5): *KromRozm III* K6; *RejPosWiecz*² 93; *BialKat* 296; *KuczbKat* 115; Częgo vpornie przá dziśieyfzy odłzczepieńcy/ [...] świątym Sákrámentom moc y łkutek ich odeymuiący. *WujNT* 747. [*Ponadto w połączeniu szeregowym* 1 r.].

»urząd i moc« [szyk 5:2] (7): *LubPs* E3 *marg*; *WujJud* 124v; *SkarJedn* 50; *WujNT* 652; nie dla siebie y zbáwienia łwego [kapłani] taką moc y vrząd máią: ále dla ludzkiego. *SkarKaz* 611a, 203b, 611a.

»moc i (albo, ani) władza« [szyk 12:3] (15): Tęgo łye y Apoftołowye [...] dźyerzeli/ gdy vftawy y przykazánya miłtrzá łwego/ [...] wedle potrzeby odmyenyáli. Y teź moc y władzą kołcyłowi po łobyte zoftáwili *KromRozm II* yv, x; *KromRozm III* K8v, L2, L8v; *Leop* ZZ3v; *KuczbKat* 235; *WujJud* 152, 153v; *WujJudConf* 152v; *NiemObr* 29, 38; *WujNT* 417, 588, 649. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 3 r.].

»moc a (i, albo) zwi(e)rzchność« [szyk 8:1] (9): *RejPos* 2v; *SkarJedn* 107, 121, 150; *SkarŻyw* 457; *NiemObr* 29; *ReszPrz* 103; *LatHar* 431; taką moc y zwierzchność piłmo ś. ná wielu mieyfách wyraża przez klucze *WujNT* 68. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.].

W przen (9) :

Wyrażenie: *bibl.* »mocą (przy)obleczon(y), ogarniony, odziany« [szyk 5:4] (7:1:1): *OpecŻyw* 172v; Miefzkáyćież wy tedy w mieście Ieruzálem/ áż będziecie obleczeni mocą [*quoadusque induamini virtute*] z wyfokości. *BibRadz Luc* 24/49; *RejPos* 134v; *KuczKat* 245; *CzechRozm* 235v; *CzechEp* 169, 209; *ArtKanc* G13v; *WujNT Luc* 24/49.

α. *W funkcji przysłówka* (44) :

»mocą« = *działając jako przedstawiciel Kościoła, jako zastępca Bogu, zgodnie z uprawnieniami swego stanowiska* (29): *SeklKat* X; *RejKup* k8v, n2; *KromRozm III* N8, P6; mocą moią kápłánfką [...] rozgrzełzam cię od wżyfłkich grzechow przedemną fpowiedanych *KrowObr* 159v; *RejFig* Aa8; Wiele innych/ zwłáfczńá Konfántynopolfkich Pátryárchow/ Papiełz mocą łobie od Bogá dáną z ich łtolic fkládał *SkarJedn* 133, 102, 123; *SkarŻyw* 166; *WujNT* 390, 627, 2. *Cor* 13 arg.

~ *mocą czego* (5): *KromRozm I* 13; *OrzRozm* B4v; *thu* dopirko poznacie fercá ludzkie/ ktore zwięzać mocą łłow moich/ á ktore też rozwięzać/ będązecie mogli. *RejPos* 118v; *KarnNap* C3v; áby Piotr Apołtoły w wrzędzie ich potwierdzał/ mocą íákiey przełožoney zwierzchności y władzy ofobliwey *NiemObr* 41.

W charakterystycznych połączeniach: mocą apostolską, (na)dáną (7), kapłańską, pasterską; mocą kluczy kościelnych, słowa (bożego) (3), urzędu, władzy, zwierzchności; mocą czynić [co] (3), gładzić błędy, karać, napraszczać, naprawiać, odmienić, odpusty dawać, postanowić, potwierdzać, przykazować, rozgrzeszyć (rozgrzeszać) (6), rozstrzygać, rozwiązać, rządzić, skazać, sprawować, ze stolicy składać (zmiatać) (2), władać, zwięzać.

Wyrażenia: »osobliwą mocą« (1): potrzebá ná mieyfcu Piotrowym/ tákiego ko^{go} vpátrowác/ ktoryby ofobliwą mocą/ y zwierzchnością/ [...] kluczami tymi władał *NiemObr* 29.

»sw(oj)ą, własną mocą« = *własną decyzją, wolą* [szyk 5:2] (6:1): *KromRozm I* G3v; A gdzież w Ewányeliey o dyakonyech? A yednák ye Apołtołowe fwą mocą połtánowali *KromRozm II* g2v, gv; *KromRozm III* N4v; *RejPos* 119; *WujJud* 247v; *NiemObr* 171.

Szeregi: »mocą i powagą (a. poważnością)« [szyk 1:1] (2): *BiałKat* 36; gdy Máttjałzá Apołtołá [*Piotr*] mocą y powagą wrzędu fwego/ ná mieyfce Iudałzowe Apołtołem połtáwił. *SkarŻyw* 600.

»mocą i władzą« (1): mocą y władzą fwoyą/ ktorą ma od páná/ papyeż ma gładzić błędy *KromRozm III* N4v.

»mocą i zwierzchnością« (2): gdy w thym roku dzieśięć dni/ fwoią mocą/ y zwierzchnością więli. *NiemObr* 171, 29. ~

»mocą [czyją a. czego]« = *w imieniu, z rozkazu władzy; tu: kościelnej* (4): ktory [*Grzegorz papież*] Piotrową mocą/ małżeńłtwa zakazał *KrowObr* 235, 234v; *BiałKat* 36 marg; *WujNT* 463.

Wyrażenia *przyimkowe:* »wedle (a. według) mocy« = *zgodnie z uprawnieniami swego stanowiska* (6): *SeklWyzn* c4; odpućć mi to wedle mocy fwoiey nádáney tobye *RejPos* 302v, 302v [2 r.].

~ *W połączeniu szeregowym* (1): Ale iż dał Pan klucze ługom swoim/ y wšytkim wiernym swoim zwięzowania y rozwięzowania ná zyemi. To ieft prawdá/ ále nie wedle mocy áni wedle woley ábo iákiedy zwirzchności swoiey. *RejPos* 302v.

Szereg: »wedle mocy i władzy« (1): wy tego co od nich [...] ieft wftáwiono/ wedle mocy y władzy im od Bogá dáney/ łatániną zwác nie mácie. *WujJud* 235v. ~

»z mocy« = *działając jako zastępcza Boga na ziemi; zgodnie z uprawnieniami swego stanowiska; ex virtute Vulg, PolAnt* (4): iefli kto pośluguie/ niech to czyni/ iákoby z mocy który mu Bog dodawa *Leop* 1.*Petr* 4/11; *BudNT* 1.*Petr* 4/11.

~ *Wyrażenie*: »z mocy swej« (1): gdyż ma káždy Bifkup z wolności y z mocy fwey włafne mnimanie/ iákoby od inłzego ładzón być nie mógł *RejPosRozpr* c3v.

Szereg: »z mocy a z urzędu« (1): áby [*Piotr*] miał kogoby chciał wedle woley fwey pułzczać do krolełtwá niebiełkiego [...] z mocy á z vrzędu fwego. *RejPos* 302. ~

»za mocą« = *zgodnie z uprawnieniami swego stanowiska* (1): zá którym przywileiem y mocą od Pána BOgá podána/ otwarzáli záuwsze Bifkupi Rzymfcy/ y ielzcze otwarzáią te fkarby kościelne duchowne *ReszList* 151.

20. *Część wszechmocy boskiej udzielona świętym i wybranym bożym, zwłaszcza możność czynienia cudów; virtus Pol, Vulg* [w tym: *czyja* (34): *G sb i pron* (20), *ai poss* (9), *pron poss* (5); *w pl* (6)] (116) : Moizełz wonym ftárym wieku Wiele pomágał człowieku Abo Dawid y prorocy Wiele flychác o ich mocy *RejRozpr* B3; [*Jan Chrzciel*] vprzedzi przed nim w duchu i mocy Eljałzowyi [tj. *podobnej do mocy Eliasza*] *MurzNT Luc* 1/17; *KrowObr* 159v, 174v; *Leop Luc* 1/17; *RejPos* 295v; *BudNT Mar* 6/15[14]; *CzechRozm* 147v; Od fyna [*św. Jana*] wyfłzá moc ná mátkę: Dżiwnie Duchem ś. prorokowác poczęła. *SkarKaz* 580a; Ták dyabeł poczuł moc Bábile świętego y innych świętych/ też y po ich śmierci/ gdy mowić nie mógł przy obecności kości ich *WujNT* 478, 72, *Luc* 1/17.

moc czego [= *działania czego*] (10): Oto widzifz/ że moc cudow czynienia w Pietrze była *WujNT* 407. Cf »dawać moc«, »mieć moc«.

Ze zdaniem przydawkowym określającym działanie mocy [w tym z *zapowiednikiem: taka* (2); *aby* (3), *iż* (3)] (6): Táká ieft moc świętych/ iłz gdj żyli ná świećie/ czárći fię ćieniá ich/ y fzat bali *SkarŻyw* 132. Cf »dawać moc«.

W połączeniu szeregowym (1): Kto fię kości ktorego męczenniká dotyka/ ten bierze nieiáką cząftkę świętości/ łáfki y mocy/ która w niey ieft. *WujNT* 143.

W charakterystycznych połączeniach: moc poczuć, pokrywać, [do czego] przykładać; przyść (pojść) w mocy (2), *uprzędzić* (2), *zjawienie; pełen mocy; mocą być rządzony; moc cudow* (*cudow czynienia, na czynienie cudow, ku czynieniu [cudow]*) (7), *na czarta* (*nad czartami, wyganiania czartow, na wypędzanie czartow*) (6), *na czynienie dobrodziejstw, nad duchy nieczystymi* (*wymiatania duchow nieczystych*) (3), *grzechow odpuszczania, leczenia* (*uzdrawiania*) *niemocy* (*na leczenie niemocy, na uzdrawianie chorob*) (1), *poznania skrytości, nad szatanem, nad wodami* (3); *moc świętych* (2).

Zwroty: »[być jakiej] mocy« (1): Który fwięty fwiętlfy nad Iána/ które [= *której*] też mocy *OpecŻyw* 48.

»da(wa)ć moc; dana moc« [w tym: czego (7), na kogo, na co (6), nad kim (4), ku czemu (1), cum inf (5), aby (3), iż (2)] = *dare potestatem PolAnt, Vulg; dare auctoritatem PolAnt; dare virtutem Vulg* [szyk zmienny] (32;3): *OpecŻyw* 43v; Iezu ienżes timże Apoštołom twoim mocz wymiatania nieczyłtich duchow od opętanych dał. *TarDuch* B2v; Otoć wám dáváam moc/ deptać po wężách i niedźwiátkách *MurzNT Luc* 10/19, *Matth* 9/8; *KromRozm III* D3v; *KrowObr* 82; *Leop Matth* 9/8; *BielKron* 19; *RejPos* 234; Nie trudno P. B. vkázác Prorokom/ co być ma nápotym/ gdyłz mym oczom taką dał moc/ iłz im ściány nie wádzily. *SkarŻyw* 332, 35, 57, 152 [2 r.], 226, 298, 490; *CzechEp* 21, 295; *WujNT Matth* 9/8, s. 38, *Matth* 10/1, s. 43 [2 r.], 133 (13); *SkarKaz* 241a, 417a, 488a.

»dawać się pod moc« (1): A komu [= *jakiemu świętemu*] fye dáwa podmocz Niech go łobie má napomocz *RejKup* o3v.

»mieć moc« [w tym: czego (3), na kogo (1), cum inf (2)] [szyk zmienny] (9) : *RejKup* 15; *KrowObr* 173; *CzechRozm* 186; iłz tełz moc miałá od P. Bogá ná Czárty: Bo gdy opętane wodzono do niey/ [...] leczylá ie/ á Dyabły wyganiáá. *SkarŻyw* 183; *WujNT* 133, 148, 407, 687 [2 r.].

»moc utracić« (1): takby tełz mocy oney fwoiey y teras ielzče [święci] vtráćić nie mogli. *CzechRozm* 194.

»wziąć, brać moc (a. częśćkę mocy)« [w tym: nad kim (1), inf (1)] (2:1): wezmicie moc kłásć ręce ná opętane/ áby przez kładzienie rąk wálznych/ duchowie nietzyści/ od ćiał ludzkich vćiekáli. *KrowObr* 120; *WujNT* 72, 143.

Wyrażenia: »moc boska [= przez Boga dana]« (1): iłz włytki [...] choroby niezleczone máiące/ cudownie nád przyrodzone pomocy vzdrawiał/ á pod lekárłką oná náuką/ z pokory wielkiej fwoiey/ moc y łáłkę onę Bołką włobie pokrywał. *SkarŻyw* 593.

»moc Chrystusowa [= przez Chrystusa dana]« = *virtus Christi PolAnt* (5): *BibRadz* 2.Cor 12/9; *CzechRozm* 203; Bo Anthemiufz obaczywłzy [...] iáka ielst moc Chrytułowá w flugách ie⁸⁰: przeprafzaiąc S. Chrzyoftomá/ prošíł ábj go vczynił Chrześciáninem *SkarŻyw* 86, 444; *WujNT* 2.Cor 12/9.

»moc Ducha (Świętego) [= przez Ducha Świętego dana]« = *virtus Spiritus Sancti PolAnt, Vulg* (5): *RejPos* 22; *BudNT Rom* 15/13; *SkarŻyw* 444; *NiemObr* 13; Bog nádzieie niech was nápełni wfelákiey rádości [...]: ábyście obfitowáli w nádziei/ y w mocy Duchá świętego. *WujNT Rom* 15/13.

»moc duchowna« (1): Członkow świętych y czyłtych moc duchowna. *SkarŻyw* [237] *marg*.

»dziwna moc« (1): ten [Bóg] iey tełz dał tę dziwną moc/ iłz go [szatana] trzymác wręku y powrozy bić poczęłá *SkarŻyw* 152.

»okazanie mocy; moc pokazować; mocy się okazują« = *działanie cudów; ostensio virtutis Vulg* [szyk 2:2] (2;1;1): *CzechRozm* 194; *CzechEp* 69; Iż Ian on Krzćiciel wítał z martwych: y dla tegoż fię w nim te mocy okázuią [*virtutes operantur in illo*], *WujNT Mar* 6/14, 1.Cor 2/4.

»moc osobliwa« (1): Abowiem ná on tzás Pan Krytus dał był moc ołobliwą y dáry/ áby cudá widome przed włyfłtkimi ludzmi tzynili *KrowObr* 82.

»moc użyczona« (2): Pan Bog bywa chwalon z mocy ludziom fwiętym vżyczoney. *WujNT* 38 *marg* [*idem*] Cccccv.

»wielka moc« (1): dał im wielką moc ná czynienie cudow *SkarKaz* 417a.

Szeregi: »moc i łaska« = *gratia et fortitudo Vulg* [szyk 2:2] (4): *SkarŻyw* 593; kiedy święci przez reliquiae ábo fzáty fwoie cudá czynią/ łáfká y moc ich pochodzi od Chriftułá *WujNT* 143, 323, *Act* 6/8. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»moc i władza« (2): dał im moc y władzą [*virtutem et potestatem*] ná wżytkie czárty/ y vzdrawianie chorob. *WujNT Luc* 9/1, s. 232.

Przen metonimicznie: Człowiek obdarzony mocą czynienia cudów (4) : *KromRozm III* G8; Izali wżytcy vczyćielmi? Izali wżytcy mocámi [*virtutes*]? *BudNT 1.Cor* 12/29[30]; *WujNT 1.Cor* 12/28, 30.

α. *W funkcji przysłówka* (7) :

»mocą [jaką]« = z łaski bożej, z daru bożego (6): Mocność moci twoiey ípułci pan bog z gory Syon [*Ps* 109/3]/ [...] którą moczą Apoštołowie czynili czuda. *WróbŻołt* 117v.

~ *Wyrażenia:* »mocą od Boga (a. z nieba) daną« (4): które [*choroby*] télko íam Król Fráncułki mocą łobie (między dżiwy infzými) od Bogá dáną [...] w Kościele au Fonteinoble vzdrawia. *Oczko* 23v; *WujNT* 407 *marg*, 408, Yyyyyyv.

»mocą nadprzyrodzoną« (1): Święci kiedy grzechy odpufzczáią/ [*czynią to*] [...] mocą nád przyrodzoną onym dáną z niebá *WujNT* 408. ~

»mocą [czyją]« = za pośrednictwem (2): Day Boże ábyfmy mocą Bárbáry błogofławioney/ ku otrzymaniu grzechow odpufłtzenia/ byli rządzeni. *KrowObr* 171, 121.

a. *O Marii, matce Chrystusa* (23) : *OpecŻyw* 190; *KrowObr* 164v; Co íie okázowáło y w obchodzye fwiąt ábo dni wyzwolonych ku czći they pánnie/ [...] íz iey iuz tháką chwałę y taką moc przywłázczáli/ íáko íámemu Pánu *RejPos* 304v. [*Cf też 19.* »mieć moc« *PatKaz III* 140].

W połączeniu szeregowym (1): íakoby Pánná Marya miáła o łobie thák mowić: moiá íeft rádá/ ypráwość moiá íeft mądrość/ moia íeft moc/ przes mię Krolowie kroluią/ przez mię Kxiążęta rofkázuia/ y mocarze ípráwiedliwość tzynią. *KrowObr* 163v.

Zwroty: »[jakiej] być mocy« (2): Patrz íakiey były mocy flowa náfwiétfłsey panny *OpecŻyw* 11; *PatKaz III* 127v.

»moc dać; moc dana« [*w tym: iż* (3)] [*szyk zmienny*] (1;5): Dána tobie íeft motz o Mariá/ motz wífelká na niebie íj na ziemi *OpecŻyw* 190, 186; *PatKaz III* 131v, 132, 140v.

»położon być w mocy [czyjej]« = *zależec od kogoś* (1): yfz zbauyeny uafłfe polozono yefth wráku a woczy maryey *PatKaz III* 107.

»wziąć moc« (1): Wezmi przeto motz aby tobie bylo wślytko poflufłno. *OpecŻyw* 183.

Wyrażenia: »krolewska moc« (1): [*Maryja rzeczona królową*] dla czczy y doftoynofczy krolewkyey mocy yey daney *PatKaz III* 132.

»opatrzna moc« (1): I kto rzádzi/ opatrzná mocą niebieskie y ziemłkie rzetzy/ íedno Marya? *KrowObr* 164.

»więtsza moc« (2): *OpecŻyw* 186; Czo nyeyéft yzby uyátfzey bylo mocy ymyá maryey nyfz yezufa *PatKaz III* 127v.

Szeregi: »łaska, moc« (1): Ty floua fluzá pannye maryey Rzeczona bouyem fąd [= *naczynie*] nyeprozny ale wízelkyey łafky pelny wízelkyey tefz mocy *PatKaz III* 115v.

»ręka a moc« (1): *PatKaz III* 107 cf »położon być w mocy«.

α. W funkcji przysłówka: »mocą [czyją]« = w imię, za pośrednictwem Marii (7) :

W formułach magicznych (7): *LibMal* 1544/184 [2 r.] 84v [2 r.], 89, 1549/149; Wynidz Dijable Bożą mocą/ panny Máryey mocą/ y wżyftkich fwiętych mocą. *KrowObr* 121.

21. Moc nadprzyrodzona aniołów [w tym: czyja (4); *G sb* (1), *pron poss* (2), *ai poss* (1)] (21) : *RejWiz* 155v; Dawid Prorok przydawa y moc Angiołom/ onymi słowy: Mocni w síle/ czyniący przykazanie iego. *KuczKat* 20. [Cf też 7. *RejWiz* 114v *marg*, *Cc7v*.]

Zwroty: »moc brać« (1): Gdyż ich przedfię nie od tego piśmo nazywa/ żeby to słowo [*Elohim*] ołoby znaczyło/ ále od mocy/ którą od iednego łamego Bogá wżzechmogącego biorą *CzechRozm* 16.

»mieć, mający moc« = *habere potestatem Vulg* [szyk *zmienny*] (2:2): *Leop Apoc* 18/1; Ia póflę przed tobą Anyoła który cię będzie strzegł [...]. Thegoż sie strzeż [...]/ bowiem w niem ieftłh imię moię. (*marg*) To ieft odemnie ma moc y powagę łwoię. (-) *BibRadz Ex* 23/21; *RejAp* 147; *WujNT Apoc* 18/1.

»moc zjawić« (2): A nie ledá tám był moc też Anyołek zyáwił/ Sto ósmđzyefiát tylięcy y pięć ludzi zábił. *RejWiz* 155v, 114v.

Wyrażenia: »moc anjołow, anjelska« [szyk 1:1] (1:1): Angelśka mądrość y moc. *KuczKat* 20 *marg*; *WujNT* 387.

»moc wielka« = *potestas magna Vulg* [szyk 2:1] (3): PÓtym wyżrzałem inśłego Angioła z fthępuiącego z niebá/ kthory miał wielką moc *Leop Apoc* 18/1; *RejAp* 147; *WujNT Apoc* 18/1.

Szereg: »siła i moc« = *fortitudo et virtus PolAnt, Vulg* (2): Gdyż łami Aniołowie kthorzy síłá y mocą więczłszy łá/ nie czynią błuźnierkiego łádu przeciwko im v Páná. *BibRadz 2.Petr* 2/11; *WujNT 2.Petr* 2/11.

α. W funkcji przysłówka: »mocą« (1) :

Wyrażenia »mocą swoją« (1): Tedy możemy rozumieć/ iż ieftłh Anyoł duch mocny/ á wiele może mocą łwoią vczynić. *RejAp* 147v.

a. bibl. Nazwa jednego z chórów anielskich; *potestates, virtutes Vulg* [w pl] (4) :

W połączeniach szeregowych (3): *KuczKat* 55; który ieft ná práwicy Bożey/ [...] poddawłszy łobie ánioły y zwierzchności y mocy. *WujNT 1.Petr* 3/22, *Eph* 1/21.

Szereg: »księstwa i mocy« (1): áby byłá o biáwiona Kxięftłhwam y mocam w niebiefieh/ przez kościoł/ rozmáita mądrość Boża *Leop Eph* 3/10.

22. Moc szatana (tu też o Antychryście) [w tym: czyja (150); *G sb i pron* (79), *ai poss* (55), *pron poss* (16); w pl (11) może 'zastępy'] (170) : *RejKup* 16v; *KrowObr* 144v; *RejWiz* 114v; iáko on oblubienice łwey/ to ieft Kofciołá łwego łwiętego/ záwždy bronić może od czárthá łprołnego/ y wżytkiey mocy y chytróci iego. *RejAp* 101, 166v; *HistRzym* 104v; by nie miał [czart] tego kákolu á tych złóściwych tu ná łwiecie łprawiec łwych/ [...] tedyby nikczemna byłá łámá moc iego *RejPos* 52v; wiodł więźnie/ á to ty więźnie/ iáko thu łłyłzyłz/ łmierć/ grzech/ y czártá łprołnego ze wżytką mocą iego. *RejPos* [136]v, 19, 27, 54v, 79, 110 (11); tám rádość/ tám miłość/ [...] tám nam oná práwa wolność gdy dyabłá y iego moc potępiem. *SkarŻyw* 358, 14; *CzechEp* 410; *ReszPrz* 6.

W *połączeniach szeregowych* (8): Przeciw temu brony pyekyelne/ to yeft czárt ocyec nyeprawdy ze wlyfłtką chytrofcyą/ mocą/ y zaftęmpy fłwemi nyepzemoże. *KromRozm II* tv; *KrowObr* 45v, 84; *Leop* 1.*Cor* 15/24; *CzechEp* 422; *ArtKanc* A15, A19v, K4.

W *charakterystycznych połączeniach*: *chytra moc, jednakowa, marna* (3), *nagorsza, nędzna, niezbedna, nikczemna, potężna, przekłeta, sprosna* (3), *szpetna, wszel(a)ka* (2), *zamierzona, zwiqzana* (2); *zginienie mocy, zwałlenie; moc poruszyć, (po)tępić* (2), *zasromać, zelżyć, zwiqzać; (o)bronić od mocy* (3); *mocą szkodzić; drżeć przed mocą*.

Frazy: »poczęła słabiec moc« (1): tu iuz poczęła słabiec oná szpetna moc iego. *RejPos* 76v.

»moc jest rozbita« (1): przez to/ motz piekielná będzie rozbita. *OpecŻyw* 6.

Zwroty: »moc mieć« [*szyk zmienny*] (11): *RejKup* Pv; Y dyabli ná powietrzu theż z niego [z *Boga*] moc máią *RejWiz* 114v, 135, 170 *marg*, Dd3; A tu iuz możelz rozumiec iáką moc miał ten niefláchetnik przed zyáwieniem Páná tego. *RejAp* 166v; *RejPos* [77]v, 338; *SkarŻyw* 35, 56; *CzechEp* 143.

»w niwecz obrocić moc [*czyjå*]; w niwecz obrocona moc [*nad kim czyjå*]« [*szyk zmienny*] (2;1): iuz on moczárz fwiátá tego zemdleć á zniłzczyć muşi/ á w niwecz będzie nád thobą obroczona moc iego. *RejPos* 79v, 270v; *MWilkHist* Ev.

»odjąć moc [*czyjå a. komu*]; odjęta [*komu*] jest moc« [*szyk zmienny*] (2;1): *SeklKat* O3; *RejAp* 165v; Pan Chrifus przez zaftugę męki fwey odiał moc fátánowi ná tyfiác lat *WujNT* 885.

»moc (swå a. swoje) (p)okaz(ow)ać [*w tym: w kim* (2)]; w mocy pokazać się« = *operare Vulg* [*szyk zmienny*] (3;1): *Leop Eph* 2/2; iłz gdy go iákokolwiek [*czarci*] gábáli/ wołá ná nie: Choćielz fám/ pokaście moc fwoię *SkarŻyw* 572; *CzechEp* 351; *WujNT Eph* 2/2.

»porazić, zwyciężyć (a. zwyciężać), zwojować moc [*czyjå a. czego*]; porażona moc [*czyjå*]« [*szyk zmienny*] (3;3;2;1): *WróbŻolt* ee3; *RejKup* dd6v; *LubPs* D2v; Poráził fmierć/ złamał á zwoiował mocy piekielne *RejPos* 16v, 29, 78v *marg*; *ArtKanc* A19v, F9v; *SkarKaz* 634a.

»potłoczyć, podeptać moc [*czyjå*]« (2;1): *LubPs* P4v; áby potłoczył moc á zniłczył márną głowę y wlytki fprawy tego fprofnego kfiążeciá fwiátá iego [*lege: tego*]. *RejPos* 218v; Zbroiå krzyżá fwiętego przepáfani Apoftołowie/ wlytkę moc nieprzyacielłką podeptáli. *SkarŻyw* 399.

»moc [*czyjå*] skazić (a. pokazić); przekazić w mocy« [*szyk zmienny*] (8;1): wfakes ty milá paⁿo iego głowę potłoczyła ij tis fama motz iego fkazila? *OpecŻyw* 178; *KrowObr* 144v [3 r.] Ttv; iż ten obiecány pokoy ludziom/ wiele mu miał przekázić w mocy á w kroleftwie iego. *RejPos* 25v, A5; *CzechRozm* 178v; *ArtKanc* F9v.

»mocy [*czyjej*] skrocić, [*kogo*] w mocy skrocić« (1;1): *MWilkHist* Ev; Ten to ieft dzień/ w ktory odchłán piekielná złupiono/ [...] czártý w mocy ich fłkrocono *LatHar* 358.

»moc [*czyjå*] skruszyć« (2) : w tym imieniu IEZVS [...] y moc nieprzyacielá ciebie do złego przywodzącego/ fkrufzył *SkarŻyw* 4, 393.

»(s)tłumić (a. potłumić) moc [*czyjå*]« [*szyk zmienny*] (7): *WróbŻolt* Z4, Z5v; Iáko pan Kryftus miał zmartwywłtác á potłumić moc dyabła. *RejPs* Ff3v; *SeklKat* Tv; *LubPs* C; *KarnNap* D3; *ArtKanc* I16v.

»utracić moc« (1): Szátan dżiś iuz vtrácił moc fwą *BiałKat* 16.

»mocy używać swej (a. [czego])« [w tym: przeciw komu (1)] [szyk zmienny] (2): *CzechRozm* 240v; drugiego złego [ducha] nienawidział: wżákże mu zwierzchności nie odiał. Ale ich ták zořtáwił obudwu w oney ich náturze y władzey: żeby káždy vżywał mocy y wolności fwey. *CzechEp* 259.

»wygubić moc [czyjå]« (1): wygubię z źiemie źwierzętå fzkodliwe (marg) Wżytkę moc fżátåńfkå. (-) *BibRadz Ez* 34/25.

»moc [czyjå] wywroćić« (1): Miał ták żywot nam przywroćić/ moc Dyabelfkå wywroćić. *ArtKanc* D19.

»zborzyć moc [czyjå]« (3): Pan przyoblokży Bořtwo człowieczeńřtwem/ zborzył czårtå y moc iego. *RejPos* [344] marg, [36]v, [136]v.

»zemdlic (a. pomdlic) moc [czyjå]« [szyk zmienny] (4): *RejKup* f8; zemdliwży moc ie⁸⁰ [Lucyfera]/ kazał go ftraćić inym fwięty m Aniołom fwoim/ z onego ták fwiętego å poważnego mieyfcå iego *RejPos* 101, A5, 79v.

»zetrzeć (a. potrzeć) moc [czyjå]« [szyk zmienny] (10): *RejPos* [77]v, 78, 78v, 79v, 253v; *KarnNap* F; *MWilkHist* F2v; moc, diabłå, y teź śmierć/ raczyłeř fam zetrzeć *ArtKanc* A15, F2v; wżyřtko wypełniwży ftårł fżátåńfkie mocy. *LatHar* 522.

»moc [czyjå a. jakå] złamać (a. połamać, a. złomić); moc [czyjå a. jakå] złamana; mocy [czyjej] złamanie« [szyk zmienny] (4;2;1): przyydzye [...] panna ktora mocz twoyå złomy a glouå twoyå podlozy poth nogå fwoyå *PatKaz II* 55v; *TarDuch* C7; *RejKup* dd6; *RejPos* 16v, 232v; *KuczbKat* 145; *RejPosWstaw* [21³].

»[czyjå] moc zmoc« (1): co mnima X. K. żeby fżátåńfkiey mocy řaden nå źiemii [...] zmoc nie miał: tedy fię y nå tym myli *CzechEp* 295.

»zniszczyć (a. wyniszczyć) moc [czyjå]« = *evacuare virtutem Vulg* [szyk zmienny] (6): Aboćiem on ftårł vlicżki miedziane y zawiafi źelazne złamał [*Ps* 106/16]. To ieřt mocz dyabelřkå wżytkę zniřczył. *WróbŻołt* kk6; *Leop* 1.*Cor* 15/24; *RejPos* [77]v, 78, 79v; *SkarŻyw* 396.

Wyrażenia: »moc czarta, czartowska, czartowa« [szyk 9:3] (8:3:1): *LubPs* D2v, V6 marg; *RejWiz* A7v; iź będye przeciwna czårtowå moc mocy Bogå nawyzłżego *BielKron* 128v; Nåukå pięknå przeciwko moczy czårtå fprořnego *RejPos* 76v marg, [36]v, 76v, 78, 78v marg [2 r.], 33lv; *SkarŻyw* 396.

»moc diabelřka, diabłå« [szyk 9:4] (12:1): To pienie ieřt [...] o zginieniu moci diabelřkiey y řidowskiey *WróbŻołt* V6, Z4, Z5v, ee3, kk6; *RejPs* Ff3v; *KrowObr* 45v, 144v [3 r.], Ttv; *ArtKanc* D19, F9v.

»moc duchow złych« (1): potęźnieyřze ieřt iedno fkynienie ftrařliwego máieřtatu Bořtwå y człowieczeńřtwå twego/ niřli moc wżyřtkich duchow złych/ powietrznych y piekielnych *LatHar* 641.

peryfr. »ksiåżę mocy powietrznej« = *szatan władający powietrzem* (1) : gdyřcie byli vmårłemi w wyřthępkach y w grzechach wåłfych/ w kthorycheřcie niekiedy chodzili [...] według Kxiåżęćia mocy powietrznei [*secundum principem potestatis aeris huius*] *Leop Eph* 2/2.

»moc nadana« (1): Co mu fzyroko rozwodził Solon Philozoph/ o náturze y o mocy czårtowfkiey od Bogå nádåney *RejWiz* A7v.

»moc nieprzyjaciela, nieprzyjacielska« (4:4): *KrowObr* 71v, 103; *RejPos* [73]; *KuczbKat* 280; *SkarŻyw* 4, 399; Mocen ielt aby moc nieprzyjacielską związał/ kłam Diabelski zepłował *ArtKanc* A16, K4.

»moc piekielna« [szyk 7:4] (11): *OpecŻyw* 6; *TarDuch* C7; *MurzHist* F; *RejAp* 16; Coż rozumiesz o tym krolu [*Chrystusie*] á o tym mocarzu/ przed którym drży niebo y ziemiá/ y wżytki mocy piekielne *RejPos* 132v, 16v, 29 [2 r.]; pewnie to [czart] wiedział/ że iuż [ochrzczone dziecię] wzięte ielt w Páńfką obronę: á iż mu śwą piekielną mocą więcey szkodzić niemoże. *KarnNap* B3v; *SkarŻyw* 36, 120.

»mocy pozbawion« (1): ponieważ im [znakiem krzyża] Duch zły przez Pána Chrystufá zwyciężon/ y mocy swej pozbawion ielt *KarnNap* B3v.

»słaba moc« (2): Słabą moc czárth ma/ gdi pan broni. *RejWiz* 170 marg [*idem*] Dd3.

»spodnie [= niskie] mocy« (1): iákoby nigdy spodnie choć przekłete, przedsię potężné mocy przemóc nie mogły. *GoslCast* 7.

»moc (s)przeciwnika, (s)przeciwna« [szyk 5:1] (4:2): *LubPs* C; Zaklinam cie wżelka mocy przeciwniká/ y wżelkie zebranie Dyabłow/ wykorzeń się *KrowObr* 93, 84; *RejPos* 270v; *RejPosWstaw* [21³]; *SkarŻyw* 399.

»moc szatańska« [szyk 8:5] (13): *SeklKat* 03; *LubPs* P4v, bbv; *BibRadz* I 436b marg; *BiałKat* 16 marg; *KarnNap* F; *SkarŻyw* 399; Zábaczył przewodzić więcey Nád námi [...] Niezbedna mocy Szatáńka. Bo iuż przyfzłá ręká Páńfka. *MWilcHist* Ev, F2v; *CzechEp* 294, 295; *ArtKanc* I16v; *LatHar* 522.

»moc (jest) wielka« [szyk 3:1] (4): *RejKup* o6; *KuczbKat* 280; Nieprzyjaciel náłz dużny/ ten pilnie myśli/ wielka moc, chytróść, ielt iego przyrodność *ArtKanc* K6v; *SkarKaz* Oooo2c.

»[czyja] moc zepsowana« (1): Szatáńfká moc zepłowana. *BiałKat* 16 marg.

Szeregi: »moc a (ani) krolestwo« (3): żadna moc iego/ áni żadne krolestwo iego tym záfzkodzić nie może/ ktorzy moi są. *RejPos* 145v, 25v, 26.

»moc i siła« (1): wtráfzony ná ono woyłko [szatańskie] wołá: Znáć iłz mocy y siły nie maćie. Wízák ieden z was mógł by mię/ iáko iednego robaczká/ pozzec *SkarŻyw* 56.

»moc i srogość« (1): práwie od tego czálu wyiáwiłá sie moc y frogość iego ná wćifnienie Kofciólá Páńfkiego *RejAp* 170v.

»moc i (ani) władza« [szyk 1:1] (2): *RejPos* [77]v; Iákoby szátan miał mieć w łobie tę moc y władzá/ żeby się zá iego dopużczeniem co dziać miało *CzechEp* 143.

»moc i zwierzchność« (1): áby sie też z duchem onym [...] potkác mógł/ y głowę iego zetrzec/ to ielt/ moc y zwierzchność onę/ ktorey łobie z zazdrości kłamstwem swym y máctwem dostał *CzechRozm* 178v.

W przeni (4):

Wyrażenia: »moc nieprzyjacielowa« = *virtus inimici* *PolAnt*, *Vulg* (2): Otoć wám dáváam moc/ deptać po wężách i niedźwiátkách/ i powfzyfłkiei mocy nieprzyjacielowyi *MurzNT* *Luc* 10/19; *WujNT* *Luc* 10/19.

»jezioro mocy piekielnych« (2): Gdzie bąćzyć potrzebá/ iż to I. M. X. K. boftwo [...] ízátáná z ieżiorá mocy piekielnych wyćiągnęło. *CzechEp* 150, 150.

α. *W funkcji przysłówka (23)* :

»mocą [czyją]« = *sam; wszystkimi siłami* (2):

~ *Wyrażenie* »(wszytką) mocą swoją« (2): Ták Iuftynty S. Męczenniczki [...] czárt wízytką mocą fwoią/ przywieść do nieczyfności y żądzey Cypryannowey nigdy nie mógł. *SkarŻyw* 36, 36. ~

»mocą [czyją]« = *w imię, w imieniu, wzięwszy moc od szatana* (17):

~ *Wyrażenia*: »mocą Belzebuba, książęcia diabelskiego (a. czartowskiego), Belzebubową« [*w tym: Belzebuba, książęcia diabelskiego* (3)] (11:6:1): *OpecŻyw* 118v; *RejPos* 76v, [77] [2 r.], 79 [2 r.]; Ale Pháryzeufzowie mowili: Mocą książęcia dyabelskiego [*In principe daemoniorum*] wygania dyabły. *WujNT Matth* 9/34, s. 39, *Matth* 12/24, 27, s. 50, *Mar* 3/22 (9).

»mocą czartowską, szatańską« [*szyk 1:1*] (1:1): czynił wiele kuńftow y dziwow czártowfką mocą *BielKron* 142; *WujNT* 174.~

Wyrażenia przyimkowe: »z mocy [czyjej]« = *w imię, z rozkazu szatana* (3): Papież [...] to íobie przyczyta y tego íię waży á pewnie z mocy Smokowey/ czego íię íam Pan Chríftus [...] nie ważył *CzechEp* 404.

~ *Wyrażenie*: »z diabelskiej, szatańskiej mocy« (1:1); Iełli one [*okazywania się duchów ludziom*] z Bołkiey woley/ á nie z Szátánłkiey mocy były/ á czemuż ie Szátánowi przypíłowác maćie? *WujJud* 205; Przydadć po mnie fáłżywi Prorocy/ czyniac tu cudá z Diabelłkiey mocy *ArtKanc* P7v. ~

»w mocy [czyjej]« = *mocny* (1):

~ *Wyrażenie*: »we wszelkiej swej mocy« (1): Ale fáłżywi Prorocy/ y czárt we wízelkiey fwey mocy/ tak żywo w ieżioro wpádną/ pałájące ogniem, síarką *ArtKanc* O. ~
[O władzy szatana nad duszą cf 10. *Przen c*].

23. *Cud; virtus Vulg, PolAnt; efficacia PolAnt; potentia Vulg* [*w tym: w pl* (14)] (24) : wízyftko zgromadzenié vczniów/ poczeło wefełac íię chfalić boga wielkim głósem za wízyftki cuda (*marg*) mocy (-) ktoré widźieli *MurzNT Luc* 19/37.

W połączeniach szeregowych (8): *KromRozm II* t4v; Iezufá Názaráńłkiego/ mężá pochwałonego [!] od Bogá miedzy wámi/ mocámi/ cudy y znáki/ ktore czynił Bog przezeń [...] zábilićie *Leop Act* 2/22, *Hebr* 2/4; *BibRadz* 2.*Cor* 12/12, *Hebr* 2/4; *WujNT Act* 2/22, 2.*Cor* 12/12, *Hebr* 2/4.

Frazy: »mocy się dzieją« = *virtutes fiunt Vulg* (2): co to za mądrość która mu íełt dána? I to że íię takié cuda (*marg*) mocy (-) dzieją przes ręce ie⁸⁰ [*et efficacitates tales per manus eius efficiuntur*]? *MurzNT Mar* 6/2; *WujNT Act* 8/13.

»moc się boża zstała« (1): O národzenie przedźiwne [...] áby Pánná porodźilá/ á czyftá Pánná zoftálá/ Moc íię Boża sítalá. *ArtKanc* C.

Zwrot: »(u)czynić, działać, sprawować, wykonać moc; dokazać mocy; czynienie mocy« = *facere potentiam a. virtutes, operari virtutes Vulg; facere efficaciam PolAnt* [*szyk zmienny*] (6:1:1:1;1:1): *OpecŻyw* 11; *MurzNT* 148v *marg*; *Leop Mar* 9/38; bo żadnego niemáłz ktoryby vczynił moc imieniem moim/ á mogłby rychło złorzeczyć mię. *BudNT Mar* 9/39[38]; *CzechRozm* 27v, 112v;

CzechEp 203 [2 r.]; *LatHar* 66; Który tedy wam dodawa Duchá/ y spráwuie mocy w was *WujNT Gal* 3/5, *Luc* 1/51.

Wyrażenie: »moc wielka« = *virtus maxima Vulg* (2): izalífmy nie prorokowáli w imię twoie? y imieniem twoim Dyabły wyrzucáli/ y imieniem twoim mocy wielkie działáli? *CzechRozm* 112v; *WujNT Act* 8/13.

Szeregi: »cuda i mocy« (1): iz on człowiek Chrístus Iezus [...] przez stápienie z niebá/ nie co innego znáczy/ iedno ono swoie z ducha Bożego poczęcie/ poświęcenie/ y ku opowiedaniu woley Bożey/ z cudow y mocy czynieniem wyłánie *CzechRozm* 27v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 8 r.].

»dziw a moc« (1): wżrzeli on dziw á onę moc Bořhwá onego/ wołáli głófy wielkimi *RejPos* [203].

»znamiona i mocy« (1): A widząc známioná y mocy [*signa et virtutes*] wielkie ktore się działy/ zdumiewał się *WujNT Act* 8/13. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 4 r.].

24. fil. Forma w rozumieniu Arystotelesa, tj. zasada kształtująca materię w określony byt (2) : O náukę ia nie mówię/ ále mówię o moc/ która Królá czyni Królem/ [...] dla której mocy/ iákoś y piérwéy powiedział/ oobliwym słowem Grék Królá zowie Κοιανος *OrzQuin* T3v.

25. Znaczenia występujące tylko w przekładach z Biblii (52) :

a. Zastępy niebieskie rozumiane jako wojsko aniołów lub jako gwiazdy; virtutes PolAnt, Vulg (22) : *MurzNT Mar* 13/25; *LubPs* ff4; *BibRadz Luc* 21/26; gdy się to dzyeciátko ták záczyte żyáwiło: iáko wżytki ony mocy niebieskie ná powietrzu spiewáią/ opowiedáiąc chwałę wieczną Páńską [*Luc* 2/13; cf I nagle przyłączyło się do anioła mnóstwo zastępów niebieskich, które wielbiły Boga *Biblia Tysiąclecia*; ... wiele wojska niebieskiego ... *Pismo Św., Poznań 1965*; ... tłum wojska niebieskiego ... *Pismo Św., Poznań 1975*] *RejPos* 305, 4v; Wyśławiaycie Páná wżytki mocy iego [*Ps* 102/21; cf wszystkie Jego zastępy *Biblia Tysiąclecia, idem Pismo Św., Poznań 1975*]. *KuczbKat* 400; *ArtKanc* S20v; *WujJudConf* 23; gwiazdy będą pádác z niebá/ y mocy niebieskie poruřzone będą [cf moce niebieskie zostaną wstrząśnięte *Biblia Tysiąclecia, podobnie Pismo Św., Poznań 1975*]. *WujNT Matth* 24/29, *Mar* 13/25, *Luc* 21/26; *SkarKaz* 274a.

W charakterystycznym połączeniu mocy: niebieskie (moc niebieska) (7) [w tym przekład tego samego tekstu (5)].

Zestawienie: »Pan, Bog, Pan, Bog wszystkich (a. wszech) mocy (a. wszej mocy)« = *Pan Zastępów (Biblia Tysiąclecia)*; *Jahwe Zastępów [Pismo Św., Poznań 1975]*; *Dominus virtutum Vulg*; *Dominus exercituum PolAnt* [szyk zmienny] (5:2:2): I Ak íą miłe przybytki twe Pánye wřfch mocy [*Ps* 83/2] *LubPs* S6v, M4 [2 r.], S6v, T, T5v; *MWilkHist* [D4], [D4]v; Wřze thwoi nieprzyiaciele/wezmą wielkie pohánbienie/ porázi ie BOG wřzey mocy *ArtKanc* M4v.

Szereg: »siła i moc« (1): ábowiem Duchem wřt Páńkich siłá y moc niebieska vtwierdzona íest [*Ps* 32/6; cf Przez słowo Pana powstały niebiosy i wszystkie ich zastępy przez tchnienie ust Jego *Biblia Tysiąclecia, podobnie Pismo Św., Poznań 1975*] *LatHar* 378.

b. Niebiosy (4) : mocy niebieskie zewřfch stron íą rořciágniony pod nogámi twemi [*extendens caelum sicut pellem Ps* 103/3; cf Jak namiot rozpostarłś niebo *Biblia Tysiąclecia, podobnie Pismo Św., Poznań 1975*]. *RejPs* 151v; *LubPs* gg; chwałcie go ná powietrzu mocy iego [*in firmamento fortitudinis*

eius; cf Chwalcie Go na wzniosłym Jego nieboskłonie *Biblia Tysiąclecia*; chwalcie Go na nieboskłonie mocy Jego. *Pismo Św., Poznań 1975*. *BudBib Ps 150/1*.

Szereg: »moc i wielkość« (1): On słowem łwem łprawił moc y wielkość włsytkiego niebá [*caeli firmati sunt Ps 32/6*; cf Przez słowo Pana powstały niebiosá *Biblia Tysiąclecia, podobnie Pismo Św., Poznań 1975*] *RejPs 47v*.

c. Bogactwo, majątność (2): moc [*fortitudo*] pogánów do ciebie przydzie [*cf* zasoby narodów przyjdą ku tobie. *Biblia Tysiąclecia*; skarby obcych ludów przybędą do Ciebie. *Pismo Św., Poznań 1975*]. *BibRadz Is 60/5*; Iełli inłzy [...] wczeltnikámi łá mocy wálzey [*Si alii potestatis vestrae participes sunt 1. Cor 9/12*] (to iełt dozwolenia wálzego/ ná wczeltnictwo máiętności wálzey) czemu nie ráczyey my [*cf* Jeżeli inni mają udział w waszej majątności ... *Biblia Tysiąclecia*; Jeżeli inni mają udział we władzy waszej ... *Pismo Św., Poznań 1965*; Jeżeli innym wolno domagać się, abyście ich utrzymywali ... *Pismo Św., Poznań, 1975*]? *LatHar 127*.

d. Czyn, działanie; dzielne czyny; virtus Vulg (5):

W przeciwstawieniu: »mowa... moc« (3): doznam nie mowy tych nádętych/ ále mocy. Abowiem nie w mowieć iełt krolełtvo Boże/ ále w mocy [*cf* zobaczę nie słowa tych, co się unoszą pychą, lecz to, co uczynić mogą. Abowiem nie w słowie, lecz w mocy przejawia się królestwo Boże. *Biblia Tysiąclecia*; ... to, czego potrafią dokonać. ... ale na czynie. *Pismo Św., Poznań 1965*; ... lecz ich czyny. ... lecz czynie. *Pismo Św., Poznań 1975*] *WujNT 1. Cor 4/19–20, Zzzzz3*.

Zwrot: »czynić moc; mocy dokazać« = *facere virtutem Vulg (1:1)*: Lecż my w tobye mocny Boże mocy dokażemy [*Ps 107/14*; cf W Bogu dzielnych czynów dokonamy *Biblia Tysiąclecia*; Z Bogiem dokonamy czynów męstwa *Pismo Św., Poznań 1975*] *LubPs Y6v*; W Bodze czynić będziem moc *Leop Ps 107/14*.

e. Surowy wyraz twarzy (1): mądrość człowieká oświeca oblicze ie^{go}/ y hárdóć (*marg*) wł. moc (–) obliczá iego [*fortitudo faciei eius*] odmienia [*cf*... podczas gdy srogość oblicze jego zniekształca. *Biblia Tysiąclecia*; ... i odmienia surowóć jego twarzy. *Pismo Św., Poznań 1975*], *BudBib Eccl 8/1*.

f. Hełm, szyszak; tu w przén (4): Ephraim moyá moć [*fortitudo capitis mei Ps 59/9*; cf Efraim szyszakiem mej głowy *Biblia Tysiąclecia*; Efraim jest hełmem dla mojej głowy *Pismo Św., Poznań, 1975*] *LubPs O5v*; Efráim iełt moc głowy moiey *BibRadz Ps 59/9*; *KochPs 87, 167*.

g. Różne (14):

Stąpcieź z mocy łwey o łynowie [*Discedite, filii, a potestate*]/ á nie plugawcie miełcá mego łwiętego [*podobnie Leop, BudBib i WujBib*]. *BibRadz 4. Esdr 15/25*.

Ták teź ci z mocą łat łwoich w pyekle zołtawáyą [*Ps 48/15*; cf rákunék ich łtárzeie łie w piekle/ po łławie ich. *WujBib*]. *LubPs N2*.

ale ia wnidę wmoći twoiej ku obiauieniu [*introibo in potentias domini*; cf Potęgę Bożą będę opowiadał *Biblia Tysiąclecia*; Opowiadać będę o wspaniałych dziełach Pana *Pismo Św., Poznań 1975*] *WróbŻołt 70/16*.

Pamiętaý miły panie iżes odkupił mocz dziedzictwa twego [*virgam hcreditatis tuae*; cf Pomnij ... na pokolenie, które sobie na własność nabyłes *Biblia Tysiąclecia*; Pom... na szczep, któryś wykupił, aby stał się Twoim dziedzictwem *Pismo Św., Poznań 1975*] *WróbŻołt 73/2*.

Odpowiedział mu w drodze mocy swoiey [*Respondit ei in via virtutis suae Ps 101/24; cf Siłę moją w drodze wyniszczył Biblia Tysiąclecia; Złamał mą siłę podczas drogi Pismo Św., Poznań 1975*] *LatHar* 168.

Y przyzwał Pan głód na ziemię/ łtął włłytkę moc chleba [*omne firmamentum panis contrivit Ps 104/16; cf odebrał cały zapas chleba Biblia Tysiąclecia; pozbawił oparcia, jakie daje chleb Pismo Św., Poznań, 1975*] *LubPs* Y; potrę moc chleba iey [*conteram ei virgam panis; cf gdybym ... zniszczył jego zapasy chleba Biblia Tysiąclecia; złamię mu laskę chleba Pismo Św., Poznań, 1975*] *BibRadz Ez* 14/13.

abowiem tą mocz łtała łie mnie na moy pożytek [*Haec facta est mihi; cf Oto co ze mną się stało Biblia Tysiąclecia; To mi już tylko zostało Pismo Św., Poznań 1975*] *WróbŻółt* 118/56.

Oczy Pána Bogá pátrząią na thego który łie go boi/ obrońcá mocy [*protector potentiae*]/ vtwierdzenie cnoty [*cf ... tarcza potężna ... Biblia Tysiąclecia; On jest ich mocną tarczą Pismo Św., Poznań, 1975*] *Leop Eccli* 34/19.

ArtKanc A17v; Y wytáwił nam moc zbáwienia/ w domu Dawidá łługi łwego. (*marg*) Zydowie tę moc rogiem názywáią. (-) *LatHar* 45; Y podniósł rog zbáwienia [*cornu salutis*] (*marg*) moc zbáwienną, ábo wielkie y możne zbáwienie y obronę. Hebraiłm. (-) nam/ w domu Dawidá łłuzebniká łwego [*cf moc zbawczą nam wzbudził w domu Dawida Biblia Tysiąclecia; I zesłał Zbawiciela z domu ... Dawida. Pismo Św., Poznań 1975*]. *WujNT Luc* 1/69.

Wyrażenie: »wielka moc« (1): Pan bog da łłowo tim ktorzy ie każą wielkiey miico [*lege: mocy; virtute multa; cf mnóstwo jest wielkie głoszących wesołą nowinę. Biblia Tysiąclecia; liczny jest zastęp zwiastunek radosnej wieści. Pismo Św., Poznań 1975*]. *WróbŻółt* 67/12.

26. Jednostki frazeologiczne w różnych znaczeniach (659) :

a. Zwroty (91) :

a. Zawierające znaczenie 'własność, posiadanie' (39) :

»być w mocy [czyjej]« = *być czyjąś własnością; esse in potestate Vulg, Modrz [szyk zmienny]* (6): *Leop 4.Reg* 20/13; Oto wy y bydło wałze y zyemiá w mocy krolewłkiey łą *BielKron* 18; *ModrzBaz* 139v; Zaż w mocy moiey tákie łą klenoty/ Co dáne/ tweyby godne były ręki? *GrabowSet Mv; WujNT* 411, 416.

»w moc, pod moc [komu a. czyją] da(wa)ć (a. poddać) [co]; [komu] w moc się podawać; w moc podanie, podany« = *oddawać (się) na własność; dedere Mącz; mancipare; mancipatio, mancipatus Calep [szyk zmienny]* (6:1;1;1:1): *BielKron* 11v, 105; *nexum inire dicebatur* Ten który łie temu któremu był winien dla długu w moc y we włafność yego ták długo podávał aż dług záplácić mógl *Mącz* 244a, 92c; Teraz żebrze dáwłzy w moc dzieciom máiętności *HistLan Bv; ZapKościer 1580/10, 1590/86v; Calep* 634a [3 r.].

»[kogo, co] mieć w (swej) mocy« = *posiadać, rozporządzać; in [alicuius] potestate est PolAnt; possidere Mącz [szyk zmienny]* (15): *BierEz* M3; Iż kiedy kto chce co offiárowác Bogu/ ma to mieć pierwey w swoiey mocy? *KrowObr* 189, 189 [5 r.], 189v [2 r.], *Rr4v; BibRadz Act* 5/4; *Possideo, Pofiádam/ dżierzę/ trzimam/ mam w mocy/ włafność którey rzeczy mam. Mącz* 380b, 314b; y iednego pieniądzą w łwey mocy niemiáłá. *SkarŻyw* 142; *ArtKanc* T12v.

»podbić pod swą moc [co]« = *posiąść siłą* (1): co za rzeczy broili/ w ziemi Hiszpańskiej/ a iż podbili pod fwą moc kruzce srebrne y złote [*in potestate redegerunt metalla argenti et auri*] *Leop 1.Mach 8/3*.

»w moc [czyją] przypaść« = *stać się czyją własnością* (1): wszystkie dobra jego ruchome y nieruchome w naszą moc niech przypadną [*in nostram transeant potestate JanStat 1118*]. *SarnStat 253*.

»w moc [czyją], ku mocy [czyjej] przyść« = *stać się czyją własnością* (2:1): *Mącz 193d*; Było też y to za naszej pamięci/ że bogate Opactwa w moc śląckiego stanu przychodziły [*in ius et potestate nobilitatis venirent*], *ModrzBaz 132v*; *StryjKron 512*.

»[co] w moc [czyją] wrocić« = *zwrócić właścicielowi* (1): który to Ian Woiewodą/ [...] Liły też różne nasze [...] w moc naszą przez ręce [...] królestwa naszego Podkanclerzego wrócił [*in potestate nostram ... restituit JanStat 87*] *SarnStat 978*.

»[komu, co] wydzierać z mocy« = *odbierać siłą* (1): Nie tylko obcym dobra on wydzyerał z mocy *PaprPan Pv*.

»w mocy [czyjej] zostawać« = *być nadal czyją własnością* (1): Aż nie przedając nie twoje było a przedawczy/ nie w mocy twej zostawało [*in tua erat potestate*]? *WujNT Act 5/4*.

b. W znac. 'istnieć' (8) :

»w swej mocy być« (1): gdyż w tym y rozum śnądnie nas wspomóże/ Iże istność bez ciała w swej mocy być może. *RejWiz 112*.

»moc mie(wa)ć« [*w tym: gdzie, w kim, w czym* (3)] [szyk zmienny] (5): *RejPs 85*; iuż tam [*w żywocie wiecznym*] ikazanie naturi naszej niebędzie miało mocy wnas /ale się staniem czilczy/ iałny/ duchowny nieśmiertelny *SeklKat Rv*; *RejKup r5*; gdyby śtateczne wychowanie/ wtyd/ dobroć/ cnotliwe a święte obyczaje w ktorey Rzeczypolitey moc miały [*vigerent*] tedyby tam Statutow lub praw nie trzeba *ModrzBaz 69v*; Okrom niego [= *poza Kościołem*] Egipskie ciemności moc mają. *SkarJedn 3*.

»w mocy (swej) stać, trwać« = *esse Modrz* (1:1): *ModrzBaz 105v*; iż bez niego [*prawa*] Rzeczypolita/ iako ciało bez dusze w mocy swej stać [*consistere JanStat 156*]/ ani rządzoné być niemoże. *SarnStat 48*.

c. W znac. 'szerzyć się' (14) :

»moc brać, wziąć« [*w tym: gdzie, u kogo, między kim* (5)] [szyk zmienny] (6:6): Aryułowá fektá [...] wzięła była moc nye tylko w Egipcy/ Syryi/ Grecyi/ Lombardyey/ Francyey/ we Włofsch/ Hiszpaniey/ ale po wszystkim yakmyarz krzesciyanstwye *KromRozm III E3, L3v*; *LubPs O*; *BibRadz Act 19/20*; *BielKron 199, 212v*; Laciná lub Wlofczyzná z Niemczyzná moc v nas biorá *BudBib b4v*; Bo z zaniedbania skromnego chodu/ a z nieprzyftoynych lkokow y postawek [...] pochodzi y moc bierze [*existit et confirmatur*] niewtydliwość *ModrzBaz 36*; *SkarŻyw 373*; *SzarzRyt C2v*.

~ *W przeni* (2): Sczebyetliwe wárgi ich po swej zyemi moc wzięły *LubPs Rv*; tam sie iuż przez Apoštoły święte poczęła lzyryć prawdá Ewanyeliey świętey/ a on klucz mocny brał moc który wiernym odmykał zamki niebiefkie *RejAp 165*. ~

»moc mieć [gdzie]« [szyk zmienny] (2): Iż choć ludzie źli nie są wdzięczni prawdy Ewangelii s. a wždy ona ma moc po włzem świecie. *LubPs X marg; SkarŻyw 48.*

d. Różne (30) :

»w [czyjej] mocy być« = *ktoś wygrał, zdobył przewagę (1)* : Mea pila est, proverbium, Tá rzecz w moyey mocy yeft. *Mącz 299c.*

»[być] w jednakiej mocy [u kogo]« = *być przez kogoś jednakowo ocenianym (1)*: ninieyże czały tobie lepże są niż przelże albo przyłże/ [...] a też wżytki czały w iednákiey mocy v Bogá. *BielKron 80v.*

»[czemu] moc czynić (a. uczynić)« = *ograniczać wolność, zmienić siłą (2)*: *RejZwierc 171v*; O wolności woley nález/ a iż iey przeyrzenie Boże mocy nie czyni *SkarŻyw 337.*

»dać moc [czemu]« = *dać upust (1)*: Rękęś wyciągnął/ dałeś moc gniewowi *GrabowSet Gv.*

»[komu] w moc się dać« = *prawdopodobnie: zwierzyć się (1)*: Legat Papieski przeiał mię wdrodzę [!] gdym z Crakowa iachał miałem z nim długą rozmowę widzę attritus spiritu y mnie się w moc dał *ActReg 68.*

»moc [nad kim, nad czym] mieć« = *móc się przeciwstawić (2)*: Odpráwiwży Krzeft/ pomázuie mu Káplán wierzch głowy Krzyżme^m świękym [!]/ [...] áby nád Szátánem y nád wżyftką siłą iego moc miało *KarnNap C; WujJud 73.*

»z [kogo], z to moc mieć« [w tym: w pl (2)] = *móc podolać [szyk zmienny] (12:2)*: Náfzy Niemcy długo fie ná to rozmyfláli iefli tak dáleko máią ciągnąć [...]: Drudzy rádzili ciągnąć/ mowiąc: iż fnie mocy mamy *BielKron 309*; áżkolwiek [!] był chytry Przemysław [...]/ wżák przeto nie miał rozumu z Libufę áni mocy/ bo ona y Przemysłá fwą rádá fpráwowała. *BielKron 319v, 59v, 215v, 231, 244, 255, 363, 365v; HistLan B3v*; iż lepzey [...] wftępic gdzieby nie miał mocy z nieprzyaciela niżby miał Rycerftwo przywieść ná hak fzkodliwy. *BielSpr 71, 71; PaprPan Ff3v*; poki [papieże] z fto mocy mieli/ iáko znácznie/ y gwałtownie/ Monárchy świeckie z mieyfc fpycháli *NiemObr 167.*

»mieć w mocy swej [co]« = *rozumieć, znać (może niewłaściwy przekład)*; *tenere 'mieć' ale też 'zrozumieć' (1)*: nie nieieft pożyteczno gwałtownikowi mieć w mocy fwey fady [nihil [prodest] homini violento leges iusticiae tenere; cf nie gwałtownikowi po tym, że zna ustawy sprawiedliwości A. Frycz *Modrzewski, O poprawie Rzeczypospolitej, Warszawa 1953, s. 107*] *ModrzBaz 8.*

»sam nad sobą mocy nie mieć« = *nie władać sobą (1)*/ ktorym máło nie wżytek fwiát trzymał pod ręką fwą a teraz sam nád sobą mocy nie mam [meimet non habeo potestatem]. *HistAl G2.*

»moc wziąć [na kogo]« = *stać się przeciwnikiem (1)*: day Pánie Boże by tak wżyfcy ginęli/ Nieprzyaciele twoi co ná wierne moc wzyęli *LubPs hhv.*

»[komu] wydrzeć [co] z mocy« = *wydrzeć, odebrać (1)*: iufz nam belo widarto prawa y wolności náfze zmoci *PaprUp F4v.*

»wziąć moc« = *uzyskać przewagę [szyk zmienny] (3)*: To woýfko teraz/ owo záś moc wzyęło. *KochSz B3.*

~ *Przen [w tym: nad czym (1)] (2)*: Gori fie w nie [w wody] fprzewracały z okrutnem trzęfienyem/ Wzięli dziwną moc nád nimi w fwej wielkiej frogości *LubPs M3v*; GNiew z rozumem czefto tu/ zápáfy chodzili/ [...] Bo gdzye weźmie rozum moc/ a pocźnie mędrkowác/ Temu iufz káždy afekt/ muśi wftępowác. *RejZwierc 50v.* ~

»wziąć moc« = powiększyć się, pomnożyć się (1): Y wzięły moc [*multiplicatae sunt*] wody/ á wezbrały bárzo ná ziemi *BibRadz Gen 7/18*.

Wyrażenia: »żadna, wszytka (a. wszelaka), każda, ktora moc« [*w tym: w pl (9) = nikt, nic; wszytscy, wszytsko; ktokolwiek, cokolwiek (obdarzone możliwością działania); omnes potentiae PolAnt; nulla vis Modrz (27:6:3:1): tám będą poštáwieni wprzybytkoch twoich/ gdzie będą bešpieczni od káždy mocy RejPs 45, 69, 69v, 189v; LubPs F4; Zadna moc nie šprzečiwi šie śmierci RejWiz 86v marg, Dd4v; żebyfmy thym przečiwko łobie obruŕzyli/ á zágniewáli nie człowieká ále pánujące⁶⁰ nád wšfeláką mocą Naywyŕzšfego Pána Bogá Leop 3.Mach 7/7; RejAp 9, 120v; iáko nád nim [wiernym] áni człowiek/ áni żadna moc zwirzchności nie ma RejPos 39v; bez ktorego [Pana] żadna inŕza moc nie może zwyciężyć tego šprzečiwniká twego. RejPos 79, 29, 39v [3 r.], 48v, 51, 66v (19); RejZwierc 11, 141v, 264 marg, Bbb3v; Bo w iego nieznošney mocy/ Šwiát/ niebo/ y wšzytki mocy. RejZwiercPodw 183v; ModrzBaz 127; ReszPrz 5, 25.*

»(wszytci, a. wszelkie, a. żadne) mocy ziemskie (a. šwieckie), (i, ani) (niebieskie), (i, ani) (piekielne)« [*w tym: ziemskie, (i, ani) piekielne (6), ziemskie, (i, ani) niebieskie (4), ziemskie (2), niebieskie (2); żadna moc ... [w sg] (5) = wszytsko (a. nic), co jest na ziemi, w niebie i piekle [szyk zmienny] (20): LubPs bbv marg; tobie vpadáią/ Mocy zyemŕkie/ niebieŕkie/ y czešć wieczną dáią. RejWiz 165; iuž żadne mocy áni ziemŕkie áni piekielne nigdy nie przełamią murow tákich RejAp 182, BBv, 57, 139v; iuž wšzytki mocy zyemŕkie/ Pykielne drzą przed tobą RejPos 110, 34, 39, 63v, 121, 130v (10); BiałKat 208v; RejZwierc 69, 206v; Bo ćiebie chwali wšzelka moc niebieŕka LatHar 140.*

β. W funkcji przysłowka (511) :

a. Przy uŕyciu šrodkow przemocy wynikłej z posiadania władzy lub siły politycznej, zwłaszcza zbrojnie (202) :

»mocą« [*w tym: czyjå (8); w pl (1) = vi PolAnt, Mącz, Modrz; bellando Vulg; in fortitudine PolAnt; potentia Modrz (178): Modon Wyŕep y miałto thymže imieniem Wenetom mocą odiał MiechGlab 69, 67, 72; KromRozm III P8v; KrowObr 26, 38 [2 r.]; Leop Ios 11/19; BibRadz 1.Mach 6/63; iž Rudolfus miał kŕiąžetá niektore mocą przywiešć/ áby byli poŕŕuŕzni ŕtolcu Ceŕárŕkiemu BielKron 184; áž potym Kárzeł wielki mocą ony Šáráceny wšpokoil. BielKron 279; Dáno to ná wołå Frederykowi Biŕkupowi/ tákiež mátcie ich/ kthorzy tho mocą przełomili/ iž Ianá Olbráchtá wybráli. BielKron 398, 14v, 61v, 104, 109v [2 r.], 123v (38); Mącz 472d; OrzQuin S2v; Iuž wiemy iáko byli mocą ŕtarczy Rzymiáne [...] opánowali wiele národow y ięzykow tego ŕwiátá. RejAp 108v, 33v, 76; HistRzym 34v; BielSpr 9, 31v; MycPrz II C4v; WierKróc B3; BiałKaz K3v; gdy ŕię Phocys bez ŕwięcénia kápłáńŕkiego zá przyiáźniå Ceŕarzá Konŕt. mocą wdárł ná ŕtolicę Cárogroćką ŠkarJedn 142, A8v, A*, 150, 169, 197 (15); Škarŕzyw 165, 278; kušil ŕię kilo kroć mocą Krolowi Kázimierzowi y Polakom odpierác StryjKron 447, 11, 114, 130, 235, 395 (14); NiemObr 131, 137; Mocą wiele ŕwiátá Wział zá krótkie láta Król Mácedonŕki KochPieš 6; GórnRozm Av; OrzJan 5; WujNT 17; SarnStat 1051; KlonKrGum Av; KmitaSpit B3v, Cv.*

~ W połączeniach szeregowych (9): *MetrKor 46/117v; LubPs bb6v marg; podzmy do pierwšzego Dámáŕá Papiežå/ iáką mocą/ zbrojnie/ y z rozlanim krwi wšzedł ná Papieŕthwo KrowObr 28, 26; BielKron 244; Mącz 330b; RejAp 112v; Tu iuž nie máłz w tym poŕelštwie/ áby mocą/ kłåtå/*

dzwoniem/ interdiktem/ miał być kto związany y rozwiązany s tego vpadku swoiego. *RejPos* 119v; *ModrzBaz* 107.

W przeciwstawieniach: »mocą ... rozumem (4), chytrością (3), fortelem (3), sprawą (3), darem (a. obiecowaniem darow) (2), zdradą (a. przez zdradę) (2), chytremi kusy, dobrym zachowaniem, drogą przystojną, przez kondycje, nabożeństwem, namową, niezgodą, za pieniądze, pogodami [= sposobnościami], podaniem [= poddaniem], prawdą, przenajęciem, przewrotnością, przysięgami, słowy, stałością, upominaniem, uważnymi radami [= pomysłami], wiernością [czyją], przez zdradliwe obietnice« (26): *KlerPow* 4; *KromRozm I N*; ábowiem Rzymiáne będąc roftropni/ wiúcey íprwą dobrą/ ítałością/ rozumem/ niż mocą bitew wygrawali. *BielKron* 129; milfze mi to będzie [królestwo] ktorego mocą doítané/ niżli to ktore mi dárem dáńz *BielKron* 242v; gdzie mocą niemogą tedy zá pieniądze przewiodą *BielKron* 248v, 116v, 124, 149v, 244, 246 (12); *GórnDworz* O5; *RejZwierc* 76, 163 [2 r.]; *BielSpr* 44v; *ModrzBaz* 112v, 114; iufz nie słowy ále mocą Bifkupy z pańftwá swego [...] wymiátał. *SkarŻyw* 164, 300; czego niemogł Mołkiewłki mocą/ to Glinłki przez chytre Condicie/ y zdradliwe obietnice [...] otrzymał *StryjKron* 737, 712; Nie chytróścią/ práwi/ áni mocą/ ále nabożeńftwem Rzymiáne wúzytki narody podbili. *SkarKazSej* 688b.

W charakterystycznych połączeniach: mocą bić się, (o)bronić (się) (5), (przy)ciągnąć [kogo] (4), ciskać (się) (3), (u)czynić (poczynić) (5), doby(wa)ć (14), dopierać się [czego], dosta(wa)ć (7), dowieść (przewieść, przywieść, przywodzić) (5), gromić, karać, (w)kopać (2), nabywać, obegnać, odciskać [kogo], odeprzeć (odpierać) (się) (5), (o)panować (8), podbi(ja)ć (2), poddać sobie, (prze)pomoc (2), pomścić się, porazić (porażać, porażon) (5), przełomić (2), przymusić (przymuszać) (5), przypaść, przyść [ku czemu], przywłaszcząć (przywłaszczyc, przywłaszczony) (3), rozszerzyć granice, rzucić się, spędząć, sprzeciwiać się, (u)stawić (2), uciskać, uderzyć, usiłować, uspokoić, (z)walczyć (2), wedrzeć się, weść (2), wleźć, wprowadzić (wprowadzony) (2), wsadzić, wtrącony [na co], wydrzeć (2), wygnać (wyganiać) (7), wygra(wa)ć (2), wykorzenieć, wyrzucić, wytracić (2), wywracać, wyzwolić, wziąć (pobrać, wzięty) (29), z(h)ołdować (2), zwyciężon.

Wyrażenia: »mocą sw(o)ją« = *in fortitudine eorum PolAnt* [szyk 5:2] (7): *ComCrac* 11v; *SeklWyzn* Gv; *LubPs* S6; *BielKron* 113; *BudBib Iudith* 5/13; TEn íe rzucił fwą mocą ná tho páńftwo zacne *PaprPan* Ee4v; *StryjKron* 652.

»usilną mocą« (1): ktorego [miasta] gdy vfilną mocą Chrzełciáni cały rok dobywáli/ bárdzo ich wiele v íturmow było pobitych *StryjKron* 290.

»wielką mocą« [szyk 10:3] (13) : *BielKron* 206; *Mącz* 78c, 321b; *BielSat* G; *RejZwierc* 273v; *PaprPan* N2, Ee4; Vrosły potym woyny miedzy ludźmi y narody: á mocą wielką [viribus] y prawie wftępnym boiem o one rzeczy bili íę *ModrzBaz* 102; *StryjKron* 120, 737, 767, 772; *OrzJan* 9.

Szeregi: »(ani, nie) chytróścią (a. fortyłami) a (ani, albo, i) mocą« [szyk 3:2] (5): Y Luter íam fwiádłfy/ íz nigdy żadni kácerze áni mocą/ áni chytrófcyą nye íą zwycyężeni/ ále swoyą nyezgodą. *KromRozm I N*; *KromRozm III N6*; *BielKron* 240; *NiemObr* 161; *SkarKazSej* 688b. [*Ponadto w przeciwstawieniach* 3 r.].

»mocą, (a, i) gwałtem« [szyk 10:5] (15): *DiarDop* 104; *KrowObr* B4, 37v, 203v; Iulius Cefars naprzod íobie ten vrząd [dyktatora] gwałtem á mocą przywłázczył *Mącz* 86d, 78c, 321b; *RejAp*

141v; *GórnDworz* O5; *RejPos* 2; wnet fie wżyſcy zbuntowáli/ y wydárli mocą y gwałtem Wizesławá z więzienia *StryjKron* 180; *Paprup* E3, Gv; *Phil* P2; *OrzJan* 30. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*].

»mocą i (a, abo) mieczem« = *ferro et potentia, vi et armis* *Modrz* [szyk 2:1] (3): *MiechGlab* 20; iáko dáleko więcey tego fie wyſtrzegáć trzebá/ áby go [urzędu] mocą á mieczem niedoſtawano? *ModrzBaz* 107, 114. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*].

»mocą, (a) okrucieńſtwem« (2): *SeklWyzn* Gv; chocia y nie oną mocą/ nie onym okrucieńſtwem/ iáko oni pirwży Rzymiánie opánowáli byli fwiát *RejAp* 112v.

»mocą i pomocą« (1): íf dvv rzeczy zanda Iedney zebi iego k. m. onego za fina przyanl Drugiei ífbi iego bronil mocą i pomocą fwoyą. *LibLeg* 6/55.

»mocą i ręką (zbrojną)« (2): gdy ſłowy nic nie ſprávili/ mocą y ręką Rzymkie wżytko duchowieńſtwo [...] z Bulgáryey/ fromotnie iáko Heretyki wygnáli *SkarJedn* 229; *StryjKron* 652.

»mocą a srogością« (1): Gdyż [*Saraceni*] iáko lwi niczym inſzym iedno mocą á frogością bronią fekty fwoiey *RejAp* 82v.

»częścią mocą, częścią ſtrachem« (1): Francia [!] y wżyſtki Ziemie Niemieckie [...] wżerz y wzdłuż częścią mocą częścią ſtrachem Atila zhołdował. *StryjKron* 51 marg.

»(nie) mocą a (ani) szablą« = *nec vi nec armis* *Modrz* [szyk 1:1] (2): ktory iuż ſzablą á mocą pomagał mu [*Mahometowi*] twirdzić y rozſzyrzáć náuki oney iego. *RejAp* 82; *ModrzBaz* 48v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]. ~

Wyrażenia przyimkowe: »przez moc« (22): *LibLeg* 11/64; [*luteranie*] będą tey nádzieie/ iż im przez moc prawdziwą drogę zágradzacie *BielKron* 199v, 143, 225, 257, 296v; *RejAp* 165v; *GórnDworz* Aa; *KochWz* 140; *Paprup* F; gdy Arcyksiążę Máximilian [...] chciał occupowác Rzeczpoſpolitą/ y Królem przez moc zoſtác *SarnStat* 1051.

~ *W połączeniach szeregowych* (2): áby tych trzech Papieżow s ſtolcá ſłożono/ ktorzy byli/ ieden przez moc/ drugi przez vpor/ trzeći przez chytróſć ná to mieyſce wybrány *BielKron* 188; *ModrzBaz* 6v.

W przeciwstawieniu: »prawnie ... przez moc« (1): gdi by to belo ſzło prawnie/ niegwałtem ani przes moc *Paprup* G2.

W charakterystycznych połączeniach: przez moc czynić, (z)dobyć (*dobywac*) (3), dosta(wa)ć (3), drogę zagradzác, kazać, krolowác, rozszerzyć, wedrzeć się, wſtąpić [*na co*], wybrany, wziác (*wzięcie*) (5), złamany.

Wyrażenia: »przez moc gwałtowną« (1): kiedy fie iuż [*papież*] przez práktyki Włofkie/ y moc gwałtowną/ ná naywiętſzą władzą zdobył *NiemObr* 59.

»przez moc miecza« (1): Bo W. K. zacnoſć nie kroluiefz narodowi Polſkiemu przez moc mieczá. *LeszczRzecz* A 6.

Szeregi: »przez fortyl albo moc« (1): Gdy kto wſtąpi na vrząd przes fortil álbo moc *WierKróc* B3.

»(nie) przez moc a (i, ani) (przez) gwałt (a. gwałtem)« [szyk 2:1] (3): *OrzQuin* T2v; to co fie zdalo Panu to tzinil/ prawie przes moc/ y gwałt *Paprup* F4v, G2.

»przez moc i obronną rękę« (1): ktorzi przez pozwy/ przez wykrety/ dary/ chytróści/ zdrady/ y przez infze rozmaite fortele/ częstokroć też przez moc y obronną rękę [*viribus et armis*] wedrzeć się chcą do Duchownego chleba. *ModrzBaz* 6v.

»przez moc, (i) szablą (a. przez szablę)« (2): ktorełmi państwo [*węgierskie*] bily wzyely przez mocz fchablią naschą. *LibLeg* 10/145v, 11/88v.

»przez moc i zdradę« (1): Suleyman Cefarz Turecki látá 1523. przez moc y zdradę dobył go [*wysep Rodys*] pod Krześciány. *BielKron* 269v. ~

»z mocą« (1):

~ *Wyrażenie*: »z wielką mocą« (1): ktory wziął Constantinopolim. Roku Bożego 1453. [...] z wielką mocą y gwałtem [*summa vi et extrema oppugnatione*]. *MiechGlab* 67.

Szeregi »z wielką mocą i gwałtem« (1): *MiechGlab* 67 cf *Wyrażenie*. ~

»za mocą [*czyją*]« (1): posłał z nim żołnierze polskie/ za ktorych mocą Lucko Zamek odiskał *StryjKron* 190.

b. Przy użyciu siły; gwałtem (83) :

»mocą« = *violenter Vulg, Cn; vi Modrz, Cn; potentatu Vulg; per oppressionem, per vim Cn* (73): Tam też po rozumie mało Gdi się czo gdzie moczą łtało *RejRozm* 400, 399; *RejKup* k2v; gdy weń synowie jego [...] mocą [!] wta rozwieriając dwa kroć przez dzień/ nieco polewki wlewali. *MurzHist* E; tamże zid yelth gim mocza odbith. *LibMal* 1553/176v; *Leop Gen* 31/31, 4.*Esdr* 11/40; *BibRadz II* 138b marg; *OrzRozm* Hv; pies drugi ktory na łańcuchu był/ zerwał się mocą z łańcuchá *BielKron* 114, 5, 221v, 464v; *RejAp* 115v; *HistRzym* 58; gdyby obcy á fropi człowiek przyłzedł mocą do domu twego *RejZwierc* 256v; *BudBib* 4.*Esdr* 11/40; *MycPrz I* B2v; Wszyłcy za równo w Kołcioł mocą się cińęli *StryjWjaz* C2; *ModrzBaz* 129, 141; Przyzwány od Arcybiskupá/ na poświęcenie iáchác niechćiał/ áż prawie mocą przymuszony iáchał. *SkarŻyw* 171; zpotwarzyć go miałá/ iákoby ią mocą zefromościć chćiał. *SkarŻyw* 462, 29, 30, 56, 135, 200 (16); *WujNT Act* 12/1; gdzieby kto przy hánowaniu tumultów mocą fprzećiwil się tym wrzędóm *SarnStat* 120, 1199; *GosłCast* 60.

~ *W połączeniach szeregowych* (2): *RejPos* 115v; á tak mocą, Zdradą prośbą vkradkiem y też ciemną nocą Zmysłny Iudałz nárabiał *KlonWor* **2.

W przeciwstawieniach: »mocą ... prawem (3), chytróścią, fortelem, przez namowy, rozsądkiem, wstydem, zdradą« (8): Czego mocą nie mozem/ fortelem fprawimy. *RejFig* Bb5; *BielKron* 121v; miał łtarác się o to [*smok, tj. szatan*] gdy nie mógł chytróćią áby gwałtem á mocą wywroćić náukę Páńfką *RejAp* BB3; á co rozboiowi może być podobnieyszego/ iedno chćiec bronią á mocą doftáwác tego czegoby prawem á rozłádkiem doftáwác trzebá? *ModrzBaz* 63v, 23v, 141; *NiemObr* 14; gdzie mocą nie mozelz/ tám zdradą. *Phil* P3.

W charakterystycznych połączeniach: *dziwną mocą, straszliwą; mocą brać* (3), *bronić (się)* (5), *cisnąć się, czynić, dosta(wa)ć* (2), *dowieść* (2), *karać, kusić się* [o co], *łapać, (prze)moc (wymoc)* (4), *najechać, najść, narabiać, obchodzić (obchodzący) się* (2), *oborzyc się, odbit, odciskać, odjąć, odwlec, odwodzić, otworzyć, panować, podpierac, porwać, przełomion, przymusić (przymuszany, przymuszony)* (3), *przyść, przywieść* [ku czemu a. na co] (2), *rozwierac, sprawić* [co] (*sprawion*) (3), *sprzećiwic się, swowolności dosyc uczynić, (o)trzymac* (2), *uciśniony, uczynić* [co], *umocnić, użyć ku grzechu, wiązac, wtrąćić,*

wycisnąć, wydrzeć, wygnać, wymknąć się, wymoc, wyniszczyć, wystraszyć, wywrocić, wziąć [kogo skąd] (2), wziąć dziewczkę, zatrzymać (2), zerwać się, zesromocić, zjść, zwątlon.

Wyrażenia: »mocą cielesną« (1): Ten obowiązek niebywa (sprawion) mocą (cielefną) [vi ... corporali]/ ani żelazem (co należy na Prawy y na Sądy) ale wtydem wżytkim zadanym/ ielli niebędą czynić tego co widzą że ich zwierzchny Pan czyni. *ModrzBaz* 23v.

»mocą wszytką« (1): iako lię niewtydzim Cefarzu/ iłz [...] iednego stárułzka przekonác y ná nálze myfli tákimi mękami y mocą wżytką/ przywieść nie mozem? *SkarŻyw* 274.

Szeregi: »mocą a biciem« (1): iż miał zły człowiek s to siły/ mocą/ á biciem wżytkiego dowiodł *GórnDworz* Bbv.

»mocą a bronią« = *vi et armis* *Modrz* [szyk 1:1] (2): Co iellize ci z ktoremi (sprawę) mamy [...] mocą á bronią známi czynić chcą: toż dopiro broni nálzey doftác mamy. *ModrzBaz* 104, 63v.

»tak mocą jako i fortelmi« (1): że y prózno myślić: ták lye mocą brónić/ Iáko y fortelmi chćieć ręki lye iéy [śmierci] fchronić. *PudłFr* 5. [Ponadto w przeciwstawieniu 1 r.].

»mocą, (a, abo, ani, i) gwałtem« = *vi vel potentia* *JanPrzyw* [szyk 10:8] (18): *MetrKor* 40/820; *ZapWar* 1536 nr 2492; *GroicPorz* d; *LeovPrzep* D2v; *RejAp* BB3; *GórnDworz* Aa7; mułieli chowác żołnierze [...] / ktorzy iędząc po miełciech/ gwałtem á mocą łápáli á wiązáli, ty ktorzyby niechcieli odftąpić od Kryftuła *RejPos* 282, 26, 318; *ModrzBaz* 141; *CzechEp* 94; áby co nie może być/ przez łágodne namowy/ gwałtem y mocą wyćifnąć lię mogło. *NiemObr* 14; *SarnStat* 17, 625, 893, 1169, 1310; *KlonWor ded* **2. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.].

»mękami i mocą« (1): *SkarŻyw* 274 cf »mocą wszytką«.

»mocą i siłą« (1): chcę ábyś moim vcźniem był/ mocą to y siłą ná tobie wymoc y wyftráfzyć chcę. *SkarŻyw* 81.

»zdradą i mocą« (1): iáko pieniądze y złoto/ ma rozboynikow wiele/ ktorzy lię iáko mogą/ zdradą y mocą/ o nię [!] kufzą *SkarŻyw* 16. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.; w przeciwstawieniu 1 r.].

»mocą a (ani) żelazem« = *vi ac (nec) ferro* *Modrz* [szyk 1:1] (2): że żadna nieieft ták wielka moc/ ani ták wielki doftátek/ ktorzyby żelazem á mocą zwątlon y przełomion być niemogł *ModrzBaz* 7, 23v. ~

Wyrażenia przyimkowe: »z mocy« (1): Violenter – Gwałtem, z moci. *Calep* 1126b.

»z mocą« (2): Y tobieym tak wiernie brácie miły rádził/ Abyś lię ná to z mocą nigdy więc nie fádził/ Ná coby nie miał práw y (sprawiedliowości) *PaprPan* Gg; *SkarŻyw* 87.

»przez moc« (5): Tráfiło lię álbo s przygody álbo przez moc/ iż oboie dobrych á pokornych vmárło *BielKron* 103, 254v; Sapienci, chytrkowie, choć fałszuią iáwnie, Przecię mowią, że lię to wżytko dzieie práwnie. A ktorzy przez moc biorą: ná Rzeczpołpolitą Przyczynę kładą *KlonWor* **v.

~ **Szereg:** »przez moc i gwałt« (2): iedno przez moc y gwałt [*per vim vel violentiam* *JanStat* 402] od nas to niech nie będzie wyćifkano. *SarnStat* 838 [*idem*] 887. ~

»za mocą« (2):

~ *za mocą czyją* (1): gdyby ktori duchowny abo za liftem abo za pośfeffią dawną fiedzial wtem czo mieni bycz poświátnem abo kościelnem, abel ftego Kościoł abo ośoba Kościelna viviedziona nievrzędnie za mocą czyą *ComCrac* 20.

W połączeniu szeregowym (1) : gdzie biskupi a kapłani nyc za godnoścya/ ale za zafluga (nye zawždy wtciwą a pobożną) albo za kupnem/ albo za krwyą/ albo też za mocą a chytróscya yąką ku przełożenstwom kołcyelnym przychodzą? *KromRozm III Lv.* ~

c. Na podstawie czegoś, powołując się na coś (45) :

»mocą [czego = pisma, tekstu, zwłaszcza prawnego]« = *per, vi, (ex) vigore, in vim JanStat; autoritate JanPrzyw (36): PatKaz III 106*; mieli moc Apoštołowie czynić nieco / o czym nie mieli wyraźnego Páńfkie⁸⁰ rofkazania/ tylko mocą onego zlecenia y poruczenia powfzechnego. *WujNT 148*; ROki ná fkargę mocą Mándatów vczynioné/ nie máią bydź przekładané wefpółek z inemi Roki *SarnStat 531*; A ták mocą ninieyżégo Przywileiu náłzégo té włyfłtkié y káždé z ołobná odmiány [...] czály wiecznémi trzymać chcemy *SarnStat 1040*; Któré dobrá [...] Arendarz będzie dżierzał/ y w nich miełkał mocą przerzeczonéy Arendy *SarnStat 1256, 18, 85, 93, 103, 141 (34)*.

~ W charakterystycznych połączeniach: mocą apelacyjej (2), arendy, brevis apostolici, kompromisu, listu (3), mandatów, odesłania, pisma, poruczenia, pozwu (2), prawa, przezyskow, przysięgi (3), przywileju (5), rozkazania, sprzymierzenia, statutu (2), uchwały (7), wyszczenia przezyskow, wyvodu, zgody, zjednoczenia, zlecenia. ~

Wyrażenia przyimkowe: »z mocy [czego]« (1): iż ón prawem zwyciężęc w dobrá tákíe z mocy przeżyłków [*ex vi perlucrorum JanStat 671*] prawem Ziemfkim otrzymanych [...] w więzuie *SarnStat 830*.

»za mocą [czego]« = *vigore JanStat (8)*: gdyż połowicá Clá wodného v Toruniá [...] za mocą piérwéy miánéy y teraz vczynionéy zgody/ nam iełt powinna *SarnStat 1075*; iż wybieranie Sędziégo/ Podfłdká/ y Pifárzá za mocą ziednoczenia y wcielenia ninieyżégo ná wielmożnégo Woiewodę Krákówkiégo [...] ma należéc *SarnStat 1212, 1081, 1098, 1123, 1216, 1217*.

~ Szereg: »za mocą i obroną« (1): włyfłtkié práwá y przywileie/ które zdawná przy Koronáciiey náłzéy y innych czáfów pozwolilifmy/ [...] za mocą y obroną ninieyżégo przywileiu [*patrocinio praesentis Privilegii JanPrzyw 13*] vmocniamy *SarnStat 890*. ~

d. Sam: samodzielnie, bez pomocy; własnymi możliwościami; samoistnie; samowolnie, bez uprawnień (74) :

»(sam) mocą [czyjā = własnā], [czyjā] własnā, własnā« [*w tym: sw(oj)ā (44); żadnā [czyjā] (1)*] = (*propria*) *virtute Mącz, PolAnt, Vulg, JanStat; fortitudine PolAnt [szyk 31:20] (41:7:3)*: namocnieyflly rycerz przygody nie vydzie mocą fwą bez obrony iego [*Boga*]. *RejPs 48, SeklKat T2v; KromRozm III Kv, K7v; LubPs I, Mv marg, O2v*; Przetni zyemię nápoły/ iużci fie nie zgoi/ Ni fie lámá fwą mocą iuż nigdy nie fpoi. *RejWiz 113, 82*; gdyby fie rzeká obrociłá mocą fwą z fwego ftháregó plácu infzem mieyfcem *UstPraw Iv; BielKron 50, 202v; Mącz 499b; HistRzym 111*; Zadny mocą fwą nie wfłpiał na powietrze. *RejPos 135v marg, 10 [2 r.], 10v, 135v [2 r.], 182, 214v (17)*; *WujJud 180; BudBib Am 6/13; BiałKaz K3v; BudNT Act 3/12; CzechRozm 103v, 231v*; iáko Cefarzowie poki Bogá ználi/ [...] poty żadnā mocą fwoiā/ nád wołá Papielką Bifkupá Konfłántynopolfkiego podác niechcieli áni mogli. *SkarJedn 138; SkarŻyw 600; CzechEp 343, 345 [2 r.]; NiemObr 41; ArtKanc K3v; OrzJan 29; WujNT Act 3/12, s. 408 [2 r.]; JanNKar C3v*; Król fwą własnā mocą Praw y vftaw ftáwić niemoze [!]. *SarnStat 50, 466*.

~ W charakterystycznych połączeniach: swą itp. mocą (u)czynić [co] (8), dziwy czynić, mie(wa)ć zwycięstwo (zwyciężyć) (3), obrazić, obrocić się (2), odeprzeć, odpuścić (odpuszczać) grzechy (6), pomoc sobie, robić [czym], rozgrzeszać, silić się, skarać, spoić się, sprawować (sprawić) [co] (5), stawić prawa, ugodzić [w co], ujść, urzędy podawać, wstąpić [gdzie] (3), wybawić się (wybawiony) (2), wysyłać, zleczyć.

~

Wyrażenia przyimkowe: »(sam) z sw(oj)ej mocy« [szyk 2:2] (4): Iż my fámí s fwey mocy możemy do złego/ A bez Páná nie mozem nie czynić dobrego. *RejWiz* 133v; *Continua motio*, *Vřtawiczne/ Wieczne* á bez przeřtanku ruřzáníe fámó z fwey mocy *Mącz* 103d; iż tho ieřt nie człowicza rzecz odpuřzczáć grzechy z mocy fwoiey *RejPos* 234v, 234v.

»o swej mocy« (19): *RejPs* 89; Iż wnet iako fię vrodzył Tedy ofwey moczy chodził. *RejKup* d6v, y7v, *Aav*; *LubPs* F3v, aa5v; Tákżeć subtylne niebo/ pewnie o fwey mocy/ Toczy fię vřtawicznie *RejWiz* 149; nie dařz mu [ciału] fwey woley/ áby o fwey mocy/ Ták buiáło puřtopás *RejWiz* 190, 88, 133v, 135; *Hedera* [...], Ziele závářdy fię zíelenieyáce o fwey mocy řtác nie može/ ále po murzech po płocíech [...] pníe fię *Mącz* 154a; bo ielli nie bęďcie opieki řwiętey twoiey/ pewnie o fwey mocy poginiemy. *RejPos* 51v, 261 v; *RejZwierc* 160; Kárynus záchorzał/ y doyřć o fwey mocy do domu nie mógl *SkarŻyw* 454, 30; *KochFr* 47; Pátrźmy ná dźieći gdy fię vczá pływáć/ Niř poczná o fwey mocy nurt przebywáć/ Pod pierři pęcherz ábo korek řćielá *KlonFlis* E2.

~W charakterystycznych połączeniach: o swej mocy bujać, chodzić (2), dalej postępić, dojść, dostępić [czego], nurt przebywać, odnieść [kogo dokąd], sta(n)ć (wstać) (4), toczyć się, trafić do domu, wstąpić [gdzie], wytrwać.~

e. Silnie, gwałtownie; usilnie (41) :

»mocą« = *viribus* (vi) *Mącz*, *Modrz*, *Calag*, *JanStat*; *in fortitudine* *PolAnt* (22): A ták dwá kroć mocą ćiełá w řziyę íego/ ták iż vćiełá głowę íego *BibRadz Iudith* 13/ 9[10]; *KwiatKsiąř* N2; *BudBib Iudith* 13/9[10].

~ W połączeniach szeregowych (2): [řwięto dzisiejsze] wřlytká duřlá/ řáďzú ij motzá má byřz obchodzono *OpecŻyw* 9v; *GosřCast* 60.

W charakterystycznych połączeniach: mocą (prze)bić (zbić) (4), bronić (2), chcieć, ciąć (2), niszczyć, obchodzić, przyłóżyć się, rzucić się, stać [przy kim], uderzony, ująć [co], usiłować, wieść [ku czemu], wspomoc, wysadzić się, zapędzić się.

Wyrażenia: »mocą swoją« (1): bowiem on [baran] moczą fwoią bije rogami y odpáďza fwe^{go} nieprzijaćiela. *FalZioł* IV 2d.

»wielką mocą« [szyk 4:1] (5): porwáwřzy j [lege: ji] [kordel] chciał řię im wielką mocą przebić *MurzHist* T4v, N3; *Deverbero*, *Tłukę*, wielką mocą biyę *Mącz* 484b, 339a; *GosřCast* 60.

»wszy(s)tká, kaďdą mocą« = *totis viribus* *Calag*, *JanStat*; *omnibus viribus* *Modrz*; *multa vi* *Calag*; *toto posse* *JanStat* (12:1): *OpecŻyw* 9v; *ktorać* [powinnořć] ta jest kaďdego chřeřćijańskiego krola napirwsza wołá miłego Pan Boga miedzy poddanemi swemi sławić, mnożyć, i jej kaďdą mocą bronić *Diar* 88; *Mącz* 499c; *GórnDworz* N3v; Tedy on Lew gdyź go vyřrzał wřlytká mocą rzucił fię nań *HistRzym* 103v, 77v, 93; *ModrzBaz* 108; *Calag* 45a; *StryjKron* 657, 702; *SarnStat* 989, 993.

Szereg: »mocą i siłami« (1): obiecuiemy wżyftką mocą y siłami [*toto posse et viribus JanStat* 751] przeciwko naiązdóm którychkolwiek ludzi przy nich łtać *SarnStat* 993. ~

Wyrażenia przyimkowe: »z(e) wszy(s)tkiej (a. wszej) mocy (swej)« (5): *BierEz* P4v; *KrowObr* 128v; *BielKron* 246; ze wżyftkiej [!] mocy ćikáli do niego rohátnými *BielSpr* 4, 40; to należy ná Biskupy/ [...] áby łtanu łzkolnego ze wżytkiej mocy [*omnibus viribus*] bronili *ModrzBaz* 131; *NiemObr* 133; *ArtKanc* S8.

»z wielką mocą« = *cum omni virilitate PolAnt* (4): przywiązawłfy powroz ku ręce/ ciągnęli ią opiéraięcy łie z wielką motzą o krzyż *OpecŻyw* 139; *BibRadz* 2.*Mach* 15/17; *HistRzym* 80; *Contendo* – [...] Z wilką [!] mokzą [!] wźiełuię, łtaram łzie. *Calep* 251b.

»ze wszy(s)tką mocą« = *cum omnimoda potestate JanStat, JanPrzyw; enixe, manibus et pedibus Mqcz* (7): *Mqcz* 63b, 248b; *HistRzym* 105v; iż gdzieby naiązd nieprzyiaćielłki ná rzeczóné Krolełtwo zkąd przypadł: tedy łzláchtá Koronna ku odpędzeniu ich łrogołłci ma łie záłtáwić ze wżytką mocą. *SarnStat* 130 [*idem* (3)] 135, 451, 883.

f. *Czymś, przy pomocy czegoś, dzięki czemuś, wskutek czegoś, za pośrednictwem* (36) :

»mocą [czego]« (30): *PatKaz III* 113; mocą tych rzeczy z ziemie vrołlych przez łkutečną łprawę/ to ięłt daniem lekarłłstwa/ [...] krew łie czyłci *FalZioł* [*7]v; *LibMal* 1554/190v; *KrowObr* 156; powiedz mi/ czym ná Krzćie łtawa łye Człowiek Krzełłćianinem/ wodáli/ czyli mocą łłowá Bożego *OrzRozm* B4v; rozproł łobie łkorę pod kolanem/ włóżył tám Kártkę/ mocą onych Kárákerow wnet łie zágoiło *BielKron* 464, 464, 464v [2 r.]; *RejAp* 4v; Powiedz mi tho łowo: ktoregołł mocą tho czynił *HistRzym* 92v, 68, 111 [2 r.]; *RejPos* 237; *BialKat* 161; iż tu Kryłtus ożywił mocą Bożą trupá iufz łmierzającego/ á nie mocą iákiej dułze łtąd łćiaęnioney. *Grzegłm* 9; Tym dárom/ przydan ięłt y czwarty/ ktory SVBtyłnołcią zowá: kthorey mocą/ ćiałto rołkazániu dułznemu zupełnie poddáne [...] bęđzie. *KuczłKat* 95, 140; Bo łie wżyftká iłtnołć chlebał mocą łłowá Bożego [...] odmienia w iłtnołć ćiałá. *WujJud* 164v; *KarnNap* F4; *KochPs* 158; częłłcią mocą niezwočzáynego picia/ częłłcią też podobno/ iż dyabeł [...] korzenia przyłypował. Ták łię łrodze vpił/ iż [...] cudzołłstwo w oneyze gołłpodzie gwałtownie popełnił. *WerGołc* 256; *GrabowSet* Pv; *LatHar* 93, 196, 677; oná dołkonála wiárał/ [...] ktorey mocą gory mogá być przeniełone *WujNT* 270, 467; *SkarKaz* 204b. [*Cf* też **18.a**. »mocą« = *zgodnie z wolą bożą*: »mocą bożą« *RejPos* 10v].

Wyrażenia przyimkowe: »przez moc [czego]« (5): boze prołłacya abi przes moc tey łwyatey młłey łáłkawye łya łmyłował nad włłitkymy łimy *BierRaj* 19; *HistRzym* 53v; iż Sákrámenty dáiał łáłkę/ przez moc łámego Sákrámentu *WujNT* 489; iż łię to w człowiecze Chrełłćijańłkim pełni przez łáłkę Chriłtułował/ co przez moc łtárego zakonu nigdy łię wypełnić nie mogłto. *WujNT* 550.

~ *Wyrażenie*: »przez dziwną moc« (1): pewienem ia tego/ że przez dziwną moc tey przednieyłzey łwiátołłci/ inakłzymbył łię teraz nálażł/ niželił był przed rokiem *LatHar* 250. ~

»za mocą [czego]« (1): iż zá mocą tey łwiátołłci/ y zá przyczyną włzech łwiátych/ bęđá zá łáłką Páńłką odpufzczone grzechy iego *KarnNap* E4v.

g. *Ktoś, tj. ten właśnie (to zrobił, sprawił), a nie kto inny* (9) :

»mocą [czyją]« (5): Ktoż nie baczy iżec fie to nie ich mocą dzyało/ Iściec to możnie Bołtwo me ząwždy íprąwowało *LubPs* gg5; [*Izydor*] iáko Piotr S. Anielńką mocą zwięzienia wybáwiony od Bogá był *SkarJedn* 322.

~ *Wyrażenia*: »mocą ludzką, człowieczą« [szyk 1:1] (1:1): iż okrucieńftwo ich niezadną mocą ludzką/ ále przyścíem Kryftulá zbáwicielá w duchu bożym vpádníe *BielKron* 203; *RejPos* 177.

»mocą świata tego [= *ludzką*]« (1): obáčz íełliby to ktory íwiecki pan ábo ktory mocarz vczynić mógł/ gdyby nie było podpárto Bołtwem człowieczeńftwo íego. [...] A potwirdzáiac tego Prorok/ iż fie tho sftác nie mogło żadną mocą á gwałtem íwiatá tego/ íedno mocą zákritą Bołtwá Páná náłzego/ przypomina tu/ iż [...] *RejPos* 15v.

Szereg: »mocą a gwałtem« (1):*RejPos* 15v cf »mocą świata tego«. ~

Wyrażenia przyimkowe: »z mocy [czyjej]« (3): Drudzy w nędzy żałofney áż do śmierci trwáią/ Drugim dármo rołkołszy zewłżąd przypadáią. Rozumiem że to czáfem z mocy niebá tego/ Boby wiele ná Bogá doględác wftytkiego. *RejWiz* 138; *RejZwierc* 263v; K czemu nie było pomocy/ z żadnego człowieká mocy *ArtKanc* I3v.

»za mocami [czyimi]« (1):

~ *Szereg*: »za sprawami a za mocami« (1): kiedymcí ípuścił Mánę ku żywności twoiey/ nie mnimayże [...] / iż fie to sftáło ábo dzyało zá íprąwámi á zá mocámi twoieimi *RejPos* 172. ~

h. Różne (21) :

»mocą« = *pod przymusem* (1):

~ *W przeciwstawieniu*: »dobrowolnie ... mocą« (1): Abowiem ty rzeczy gdyby włobie takowey roskołszy niezamykały/ y ktożby był ktoby íię takowey pracy dobrowolnie podiąć chciał/ albo íą íáką mocą znośić mógl? *KwiatKsiąż* P2. ~

»mocą« = *szybko* (1): MOcą porwałem íie vcźciwoś vczynić *WisznTr* 31.

Wyrażenia: »wielką mocą« = *z przekonaniem; magna virtute PolAnt, Vulg* (3): wielką mocą wydawali świádectwá Apołtołowie (o) powftániu páná Iefuła *BudNT Act* 4/33; *WujNT Act* 4/33.

~ *Szereg*: »wielką mocą albo władzą« (1): wyelką mocą áłbo władzą ápołtołowye dawáli íwyádectwo o zmartwychwftányu Yezulá *KromRozm III* G7. ~

»żadną mocą« = *żadnym sposobem, niczym, wcale* [szyk 8:1] (9) : bełpiecznie przed káżdą przygodą ftác mogá iáko mocna gorá Sion/ ktora nigdy niemoże być żadną mocą zrułfoná. *RejPs* 193; *RejZwierc* 22v; Abowiem czo íię w młody vmysł wpoi/ tedy to głębokíe korzenie czyni/ áni to łatwie potym żadną mocą może być oddalono. *KwiatKsiąż* K3v; *RejAp* 17; nikt íie s tego áni wykupić/ áni wyprośić/ áni żadną mocą wybáwić nie może. *RejZwierc* 166, 169v; *BielSpr* 38; moc daná ludziom/ żeby íełli chcą sftáli íię íynmi Bożymi przez wiárę y krzeft S. ále ich do tego żadną mocą Pan Bog nie przyćíłka. *WujNT* 307.

~ *Szereg*: »żadną mocą i radą« (1): Przychodzą ná nie tákie przypadki y trudności/ z ktorych żadną mocą y ráđą wyniśc nie mogá *SkarKazSej* 678b. ~

Wyrażenia przyimkowe: »wedle mocy naszej (a. mej)« = *w miarę mych sił, możliwości* (4): A To wftytko/ co íełt niełufznie od tego Króleftwá oddalono áłbo rozerwano/ wedle mocy méy [*pro posse meo JanStat* 13]/ do tegóz Króleftwá przygromáđzę *SarnStat* 124; któráłmy [*przysięgą*] ołobą

fwą wżem obywatelom Koronnym obwiázali/ wżyŃtkie rzeczy oderwáne á od Korony przerzeczonéy odłączoné wedle mocy náłżéy pozyŃkác *SarnStat* 1037 [*idem* (2)] 1057, 1186.

»za [czyjå] mocå« = z czyjej przyczyny (1): až gdy fię telż oni zá mocå złych Cefarzow Cárogrockich płowác poczęli/ [...] w ręce pogánŃkie wpádli *Skarfjedn* 165.

»w mocy« = *głosno, głośny; in fortitudine, in virtute Vulg* (2): Głos PáńŃki w mocy *Leop Ps* 28/4; A zákrzyknåł w mocy (*marg*) mocnym głoŃem. (-) mowiåc *WujNT Apoc* 18/2.

*** *Bez wystarczajåcego kontekstu* (20) : Fortitudo. Sterck ader manlichkeit. Moc áłbo mężnoŃć. *Murm* 206; *Mymer*¹ 3v; *BartBydg* 55b, 77b; on podwyŃŃzy mocz ludu fwego [*Ps* 148/14]. Mocz, tho iefth ChriŃtuŃa. *WróbŻoŃt* vv v; Effectus, [...] Dokonånie/ Spełnienie/ Koniec/ Moc/ áłbo PrzemoznoŃć. *Mqcz* 115b; Murus per translationem dicitur, Moc/ Grunt/ PewnoŃć/ StałoŃć. *Mqcz* 238b; AEquipollentia, Iednáka moc/ równa przemoznoŃć. *Mqcz* 308c; Unde tantum virium caeco, Zkådze fię bierze táka moc Ńlepemu. *Mqcz* 503a, 114a, b, 134d, 266c [2 r.], 308b, 430c; *Calag* 312a; *Calep* 1129a.

Fraza: »mocy się umniejsza« (1): Decedunt vires, Mocy fię vmnieyŃza. *Mqcz* 44a.

Wyrażenie: »rządna moc« (1): Ordinata potentia, rządna mocz *BartBydg* 103b.

Synonimy: 1., 2., 3., 7., 9., 14., 15., 18., 19., 21., 22. siła; 1. duzoŃć, krzepkoŃć; a. czerstwoŃć; 2. entelechija; 3. godnoŃć, moźnoŃć, potencyja, potęźnoŃć; 7. dzielnoŃć, silnoŃć, skutecznoŃć, skutek, sprawa, sprawowanie, władza, włoŃnoŃć; 8. włoŃnoŃć; 9. moźnoŃć, przemoznoŃć; 10. godnoŃć, imperyjum, jurysdycyja, krolestwo, moźnoŃć, panowanie, potęźnoŃć, przełoźenie, przełoźeństwo, władza, zwierzchnoŃć; 11. prawo, swoboda, wolnoŃć; 12. waźnoŃć, władza; 13. plenipotencyja; 14. ćma, gromada, gwåłt, kupa, liczba, mnogoŃć, mnoŃstwo, poczet, wielkoŃć; 16. essencyja, sens, wyrozumienie; 17. twierdza, zamek; 18. moźnoŃć, wielmoźnoŃć; 23. cud, dziw, znak, znamię; 24. forma.

Cf **MOCARSTWO, MOCNOŃĆ, 1. NIEMOC, WSZECHMOCNOŃĆ**

HS, KW